

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

OD REDAKCIJE

Ovim tomom »Zbornika dokumenata i podataka o Narodno-oslobodila kom ratu jugoslovenskih naroda« Odeljenje za istoriju Narodno-oslobodila kog rata jugoslovenskih naroda pri Vojno-istoriskom institutu Jugoslovenske armije otpo inje izdavanje dokumenata i podataka, prikupljenih u arhivi Vojno-istoriskog instituta, a koji se odnose na Narodno-oslobodila ki rat od 1941 do 1945 godine.

Ovaj prvi tom, koji po inje s proglasima Centralnog komiteta Komunisti ke partije Jugoslavije, u kojima je on pozivao narode Jugoslavije u oružanu borbu protiv okupatora i njegovih doma ih izdajni kih pomaga a, sadrži dokumenta o borbama u Srbiji iz 1941 godine, i to, kako dokumenta naših partizanskih štabova i partiskih organizacija, tako i nema kih štabova. U taj skoro potpuno neobjavljen materijal uneti su, na odgovaraju im mestima, i izveštaji o akcijama objavljeni u uži koj »Borbi« iz 1941 g., radi dobijanja potpunije slike o partizanskom ratu u Srbiji toga perioda.

Predvi alo se da se ovom tomu »Zbornika« dcdadu i »istorijati«, tj. izjave pojedinih u esnika i rukovodilaca partizanskih odreda u Srbiji 1941 godine, napisane posle rata za ovaj »Zbornik«. S obzirom da je i bez toga ovaj tom »Zbornika« vrlo obiman, a i radi potrebe da se ti istoriiati kriti ki provere, redakcija je ostavila da te istorijate objavi u nekom kasnijem tomu »Zbornika«.

Redakcija je odustala od prvobitnog plana da u ovaj tom unese tekstove »Biltena Glavnog štaba Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije«, od koga je jedanaest brojeva izašlo u Srbiji, od 10 avgusta do 20 oktobra, (po ev od broja 9, od 10 oktobra, pod imenom »Bilten Vrhovnog štaba Narodno-

oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije»), dok je broj za decembar 1941—januar 1942 izašao u Bosni. Redakcija je smanjala da, iako ti brojevi sadrže i mnogo materijala o borbama u Srbiji u 1941 god., oni treba da budu, zajedno sa svima daljim brojevima »Biltena« iz ratnog perioda, objavljeni kao poseban tom ovog »Zbornika«, tako da se u odvojenom tomu dobije preštampan komplet »Biltena«.

Okolnosti u kojima se razvijala naša Narodno-oslobodilačka borba nisu pružale mogu nosti da se u veini naših jedinica i štabova odmah, od po etka, zavede i stalno održava onakvo operativno delovodstvo, kakvo je inače predviđeno i kakvo je postojalo kod armija koje su u ratu ušle sa gotovom organizacijom. Pisalo se, u prvom periodu, ne po nekim utvrdnim pravilima, već samo ono što se moralno napisati; to su, uglavnom, izveštaji o izvršenim akcijama, direktive itd. U tome periodu to su, velikim delom, partiska dokumenta, izveštaji i direktive partiskih foruma i organizacija i onda kad se radi o isto oružanim akcijama pojedinih eta, bataljona i odreda. Mnogi dokumenti pisani su neispisanim, neveštima rukopisom, koji esto nije lako dešifrovati, ili su otkucani na slabim mašinama, sa slabim indigom, ili su umnožavani na slabim šapirografima, na hartiji kakva se našla. Sve to utiče na trajnost i izdržljivost arhive. Pored toga, zbog raznih teških situacija, arhivski materijal, ukoliko mu je i bilo poklonjeno pažnje da se sa uva, esto je i na brzinu premeštan, pod nepovoljnim atmosferskim, transportnim uslovima, sakriven po bunkerima i skloništima — uglavnom zakopavan bez dovoljnog obezbeđenja od uticaja vlage — što je sve pojava avalo trošnost arhivskog materijala, dok je veliki broj dokumenata uopšte propao jer se nisu našli na mestu gde su bili zakopani ili se, u nekim slučajevima, nije moglo pronaći ni mesto gde su bili zakopani.

S obzirom na sve te okolnosti, može se s pravom reći da je, ipak, sa uvjeto mnogo više dokumenata nego što bi se pod takvim uslovima moglo očekivati. Samo u arhivi Vojno-istorijskog instituta registrirano je oko 110.000 dokumenata. Pored toga, postoje bogate zbirke dokumenata u arhivi Istoriskog odeljenja Centralnog komiteta KPJ kao i u drugim arhivama i muzejima. Međutim, niti je sav materijal koji bi se još mogao prikupiti stvarno prikupljen, niti danas raspolaćemo ma i grubim opštim pregledom nad materijalima koji postoje razbacani u mnogim arhivama. Te arhive, u veini, nisu uopšte sređene, pa, samim tim, nisu ni obezbeđene od daljeg propadanja. Pored toga, još uvek se susrećeemo sa najrazličitim, nemarnim i potpuno neodgovornim postupanjem prema ovom važnom i toriskom blagu.

Imaju i sve to u vidu, Vojno-istoriski institut smatrao je da je jedan od osnovnih njegovih zadataka prikupljanje, registrovanje i sreivanje dokumentarnog arhivskog materijala iz Narodno-oslobodila kog rata. Suština blagovremenog i pravilnog izvršenja ovog zadatka jeste u tome da se spre i dalje gubljenje i upropašivanje dokumenata iz Narodno-oslobodila kog rata, što se kasnije ni im ne bi moglo nadoknaditi. Razume se po sebi, da bez valjano sre enih arhiva ne može biti ni istinite istorije. Kako u pogledu prikupljanja, tako i u pogledu publikovanja dokumenata, Odeljenje Vojno-istoriskog instituta za istoriju Narodno-oslobodila kog rata radi u saglasnosti sa Istoriskim odeljenjem CK KPJ, koji je, tako e, zapo eo sa sreivanjem svoje važne arhive iz ratnog perioda.

Da bi se rad na istoriskoj obradi Narodno-oslobodila kog rata olakšao, pokazalo se celishodnim da se što pre otpo ne sa objavljinjem ve prikupljenih dokumenata i podataka. O igrledno je da e se time otkriti i postoje e praznine u postoje em arhivskom materijalu, što e, nesumnjivo, doprineti da se te praznine, prema mogu nostima, popune.

Prikupljeni dokumenti i podaci izdava e se kao povremene knjige — »Zbornik dokumenata i podataka o Narodno-oslobodila kom ratu jugoslovenskih naroda« — sre ene hronološki, po ev sa 1941 godinom. Naknadno dobijeni dokumenti i podaci za odre ene periode izdava e se kao dodaci.

U vezi sa redigovanjem materijala, u ovom prvom tomu »Zbornika«, treba re i slede e:

U ovom tomu sva dokumenta štampana su. latinicom, jer se izdavanje i daljih tomova zamišljalo na srpsko-hrvatskom jeziku u latinici. Me utim, redakcija smatra da je pravilno, kada se radi o jugoslovenskim jezicima, da dokumenta budu štampana ta no onakva kakva au, tj. na onom jeziku i pismu u kome je pisan originalni dokumenat. Prema tome, u ovom pogledu, ovaj prvi tom pretstavlja izuzetak.

Pri redigovanju dokumenata za štampu, naši dokumenti ispravljeni su samo u pogledu o iglednih jezikih i gramatičkih omaški, nastalih pri pisanju, prepisivanju ili otkucavanju, ali se pritom strogo vodilo ra una da se sa uva njihova originalnost.

Masnim slovima štampana su samo ona mesta koja su podvu ena u originalima.

Kod nekih dokumenata izostavljeni su pojedini delovi koji su za istoriju bezna ajni, a ponegde se radi i o izgubljenim ih pohabanim i zato potpuno ne itkim mestima. Izostavljeni delovi

ozna eni su ta kicama u tekstu i ve inom su obrazloženi u napomeni.

Radi lakšek snalaženja i pregleda, svi su dokumenti u »Zborniku« obeleženi rednim brojem. Pored broja stoji redakcijski naziv dokumenta, a ispod toga daje se dokumenat onako kako je pisan u originalu. Kratice, pseudonimi i imena objašnjavaju se u napomenama ispod teksta. Izuzetak je u injen u onim sluajevima gde redakcija, usled kratko e vremena, nije mogla prikupiti potrebne podatke i dati odgovaraju a objašnjenja.

Što se ti e neprijateljskih dokumenata, treba imati na umu slede e:

1. Neprijatelj ozna ava narodne borbe esto kao bandite ili drugim pogrdnim oznakama. On kleveta narodne borce i u poverljivim zvani nim izveštajima, a ne samo u svojoj propagandi. Zato e se u njegovim dokumentima esto na i da je Narodno-oslobodila ki pokret »dirigovan iz Moskve«, da se »narod ne slaže s teroristi kom akcijom«, da partizani »tuku i zlostavljaju narod«, da »prisilno uvla e stanovništvo u odred« itd.

2. Neprijatelj svesno brka etnike sa partizanima.

3. Neprijatelj esto daje nepravilne ocene o politi koj situaciji.

4. Pod zarobljenicima treba ve inom razumevati ljude iz naroda, tj. neborce, mirno stanovništvo na kome je okupator iskaljivao svoj bes.

5. U svim izveštajima neprijatelj daje preterano velike brojke o našim gubicima.

6. Neprijateljski izveštaj u po etku su, uglavnom, izveštaji o represalijama prema stanovništvu.

7. Izostavljena mesta u neprijateljskim dokumentima ozna ena su u tekstu ta kicama. Tu se radi, prvo, o mestima koja su bila izostavljena u Biltenu Me unarodnog vojnog suda u Nurnbergu, odakle su mnoga dokumenta uzeta, a drugo, i iz tih dokumenata redakcija je izostavila mesta koja se ne odnose na Jugoslaviju, ve na Ukrajinu ili druge zemlje.

REDAKCIJA

PROGLASI
CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTI KE
PARTIJE JUGOSLAVIJE

PROGLAS
CK K.P.T POVODOM NAPADA FAŠISTI KE NEMACKE
NA SOVJETSKI SAVEZ

RADNICI, SELJACI I GRA ANI JUGOSLAVIJE!

Ranog jutra 22. juna napali su razulareni nema ki fašisti - ki banditi na veliku i miroljubivu državu radnika i seljaka, na Sovjetski Savez. Ovi profesionalni zlo inci došunjali su se isto tako iznenada i mu ki nad cvatu e gradove Sovjetskog Saveza, kao što su se deset nedelja tome nazad došunjali nad Beograd, da ih zaspri svojim ubojnim granatama. Ovaj nov ne uveni zlo- in fašisti kih ubojica napunio je strašnim ogor enjem ne samo srca dvestomilionitog naroda zemlje socijalizma, ve i srca rad- nog ove anstva itavog sveta.

Prolivši potoke krvi, zavivši u crno itavu Evropu i pod- jarmivši njene narode, nema ka fašisti ko-kapitalisti ka ban- da, na elu sa lu akom Hitlerom, naterala je svoje, nevinom krvljvu okupane opore, na cvatu i sovjetski vrt, da ruše ono što su 23 godine džinovskim naporima gradili narodi Sovjetskog Saveza. Ali krvožedni fašisti ki zlo inci i njihovi satrapi u osta- lim kapitalisti kim zemljama ljuto su se ovog puta prevarili. Nemaju oni sad protiv sebe slabe evropske države, vo ene od izdajni ke kapitalisti ke klike; zemlje iznutra rastrovane, raz- jedinjene i oslabljene petokolonaškim izdajni kim radom, ve imaju protiv sebe složne dvestomilionske narode velikog So- vjetskog Saveza, okupljene oko herojske partije boljševika, okupljene oko svog velikog i mudrog vo e druga Staljina. Oni imaju; protiv sebe nepobedivu Crvenu armiju, groznu silu koja stoji kao granitna stena na odbrani socijalisti ke otadžbine. Oni imaju protiv sebe radni narod i nacionalno ugnjetene itavog sveta. To je danas ta sila koja e polomiti ne samo zube krvo-

žednim fašisti kim zverovima, nego e potpuno uništiti tu razu koja ho e da svojim smradom okuži itav svet.

RADNICI, SELJACI I GRA ANI!

Nema ki fašisti ki osvaja i propratili su, po svome obiju, ovaj svoj zlo ina ki napad na Sovjetski Savez sa najordinijim izmišljotinama. Oni su na brzu ruku skrpili neku optužbu protiv Sovjetskog Saveza pokušavaju i opravdati kod svoga naroda i kod ostalog poštenog sveta svoj napad, koji se ni im ne može pravdati. Može li iko pošten na svetu više verovati glupim izgovorima fašisti kih probisveta? Ne može! Nema ka fašisti ka propaganda i propaganda njihovih reakcionarnih stara u ostalim kapitalisti kim zemljama, pa i kod nas, po eli je besno rigati svoj otrov laži i klevete protiv SSSR-a. Ona e vas dnevno zasipati svim mogu im lažnim vestima o svojim tobožnjim »pobedama«, da zavara svoj narod i unese zabunu kod svih onih koji žele poraz fašisti kim osvaja ima. Ne verujte ništa fašisti kim ubojicama i krvnicima radnog naroda. Sa uvajte vašu hladnokrvnost i inite sve da se ubrza propast tih najve ih zlo inaca što iih pamti istorija ove anstva. Verujte vrsto u to da je Sovjetski Savez sa svojom herojskom Crvenom armijom takva sila koju niko na svetu nije kadar savladati. Znajte da e Sovjetski Savez u svojoj opravdanoj borbi imati na svojoj strani ne samo simpatije, nego i podršku milionskih radnih masa itavog sveta. Herojski narodi Sovjetskog Saveza biju svoj poslednji boj, da jedanput zauvek ne samo odbrane veliku socijalisti ku otadžbinu od fašisti ko-kapitalisti kih aždaja, nego i da spasu napa eno ove anstvo da ga snova ne zadesi srednjevekovni mrak i ropstvo.

RADNICI I RADNICE JUGOSLAVIJE!

Kucnuo je sudbonosni trenutak. Zapo eli je otsudna bitka protiv najve ih neprijatelja radni ke klase, bitka koju su fašisti ki zlo inci sami zametnuli mu kim napadom na Sovjetski Savez, nadu svih trudbenika sveta. Dragocena krv herojskog sovjetskog naroda proliva se ne samo radi odbrane zemlje socijalizma, nego i radi kona nog socijalnog i nacionalnog oslobo enja itavog radnog ove anstva. Prema tome, to je i naša berba, koju smo mi dužni podupirati svim snagama pa i svojim životima.

Proleteri sviju zemalja Jugoslavije, na svoja mesta, u prve borbene redove. Zbijte vrsto svoje redove oko vašs avangarde, Komunisti ke partije Jugoslavije. Svaki na svoje mesto! Nepokolebljivo i disciplinovano vršite svoju proletersku dužnost. Spremajte se hitno za poslednji i otsudni boj. Ne dozvo-

Fotokopija proglaša CK KPJ povodom napada fašisti ke Nema ke na Sovjetski Savez

lite da se proliva dragocena krv herojskih sovjetskih naroda bez vašeg u eš a. Vaše parole moraju biti: nijedan radnik ili radnica ne sme oti i u fašisti ku Nema ku, da svojim radom ja a snage fašisti kih bandita. Ni jedan top, ni jedna puška, ni jedno tane, ni jedno zrno žita itd. ne sme vašom pomo i dospeti u ruke fašisti kih zlo inaca. Mobilizujte sve vaše snage protiv toga, da naša zemlja bude baza za snabdevanje fašisti kih rulja, koje kao besni psi napadaju na Sovjetski Savez, na našu dragu socijalisti ku domovinu, na našu nadu i kulu svetilju prema kojoj s nadom upire o i napa eno radno ove anstvo itavog svijeta.

Radnici na železnici i ostalim transportnim sredstvima, vi ne smijete biti onaj kanal kroz koji e prolaziti ubojito oružje i druga ratna sredstva namenjena protiv Sovjetskog Saveza i vas samih. Setite se vaših borbenih tradicija iz prošle intervencije kapitalisti kog sveta protiv mlade sovjetske republike. U inite sve što je u vašoj mo i, da onemogu ite fašisti kim zloincima da vas iskoriste protiv Sovjetskog Saveza, nego i pred radnim narodom naše zemlje i itavog sveta.¹ Mi vas pozivamo da u ovim sudbonosnim asovima izvršite svoju dužnost koja vam je namenjena u ovoj otsudnoj borbi.

OMLADINO JUGOSLAVIJE!

Bije se poslednji boj s tvojim najve im neprijateljem — s krvnikom mlade generacije, s fašisti kim zlo incima protiv kojih si se ti uvek spremno borila kad te je Komunisti ka partija pozvala. Protiv tih istih tvojih krvnih neprijatelja mlada generacija Sovjetskog Saveza ve bije težak i krvavi boj. Proliva svoju dragocenu krv za tvoju sre niju budu nost ta ista omladina Sovjetskog Saveza koja je s pesmom na ustima gradila socijalizam, koja je ve imala izvojevano sve to za ime ti, omladino Jugoslavije, ezeš. Imala je sre an kulturan život i osiguranu budu nost. Možeš li ti, omladino, ostati po strani? Ne možeš, ti moraš tako e sada biti u prvim redovima borbe protiv fašisti kih zlo inaca. Okupljaj svoje snage u Savezu komunisti ke omladine, da pod vodstvom Komunisti ke partie Jugoslavije zauzmeš svoje mesto u borbenim redovima radni ke klase.

HRVATSKI NARODE: RADNICI, SELJACI, VOJNICI I SVA POŠTENA INTELIGENCIJO!

Sluga fašisti kih osvaja a — izdajnik Paveli — ho e da se hrvatski narod iskoristi u borbi protiv Sovjetskog Saveza i

¹ Nejasno u originalu (Prim. red.).

protiv oslobođila ke borbe naših naroda. Nije li ve taj, nevinom krvlju poprskani zlo inac, naneo dovoljno sramote hrvatskom narodu? Zar ete dozvoliti da još i ta strašna izdaja bude pokrivena tvojim hrvatskim imenom? Zar ti hrvatska gospoda ve nisu u prošlosti nanela dovoljno sramote? Ne! Sada kad je tvoja istinska sloboda ve tako blizu, ti, hrvatski narode, ne eš dopustiti takve izdaje. Vojnici u kasarnama, radnici u fabrikama, seljaci u selu, ujedinite se u jedan jedinstveni front i borite se svim sredstvima protiv te fašisti ke izdajni ke bande i njihovih fašisti kih gospodara. Budite spremni da zajedno s ostalim radnim narodom grada i sela zemalja Jugoslavije uzmete svoje mesto u prvim redovima u borbi za vašu sre niju budu nost.

SRBI, SLOVENCI, CRNOGORCI, MAKEDONCI I SVI OSTALI POROBLJENI NARODI JUGOSLAVIJE!

Vi koji stenjete pod okupatorском izmom, svi vi koji ljubite slobodiu i nezavisnost, koji ne ete fašisti koga ropstva, znajte da je kucnuo as vašeg skorog oslobo enja od fašisti kih osvaja a. Zato doprinesite i vi vaš deo -u borbi za vašu slobodu, pod vodstvom Komunisti ke partie Jugoslavije. Borba Sovjetskog Saveza jeste i vaša borba, jer se on bori protiv vašeg neprijatelja pod ijim vi jarmom stenjete. Ne dajte se zavesti raznim doma im reakcionarima koji su u službi fašisti kih bandita. Vaše mesto jeste u borbenim redovima radni ke klase, koja se bori za vašu istinsku slobodu i nezavisnost. Od tel borbe zavisi vaša budu nost i budu nost vaše dece. Ako ljubite svoju slobodu i nezavisnost, ako ne ete biti tu i robovi, ako želite da se oslobođite fašisti kog ropstva, onda pomognite svim sredstvima pravednu borbu velike i miroljubive zemlje socijalizma — Sovjetskog Saveza, ujedinite svoje snage protiv vaših ugnjeta a, fašisti kih osvaja a, koji porobiše i oplja kaše vašu zemlju.

KOMUNISTI JUGOSLAVIJE!

Došao je onaj najteži as koji smo mi u našoj borbi predvi deli. Mi smo znah šta spremaju fašisti ki zlo inci protiv SSSR-a i itavog radni kog ove anstva. Krvožedni fašisti ki vlastodršci, koji drže u ropstvu svoje narode i narode podjarmljenih zemalja, navestiše nam rat do istrebljenja, navestiše preko radioa krvavi pokolj komunista. Mi tu borbu prihva amo, jer mi smo je o ekivali i mi smo se na nju spremili. U toj borbi ne e biti pardona ni jednom komunisti, deru se fašisti ki krvnici, a mi kažemo: u toj borbi ne e biti pardona zlo ina kim fašisti-

kim vo ama i njihovim vernim slugama, u toj borbi ne e biti pardona fašisti koj finansiskoj oligarhiji i njezinim satrapima.

Komunisti Jugoslavije! Ne oklevajte ni trenutka ve se hitno spremajte za tu tešku borbu. Smesta prilagodite svoje organizacije i njihov rad za taj poslednji boj. Preduzmite sve da im bolje osigurate naše dragocene kadrove koji su nam danas više nego ikad potrebni u toj borbi. Organizujte radne mase i predajte im vaše teško ste eno iskustvo. Stanite na elo radnih i nacionalno ugnjetenih masa i vodite ih u borbu protiv fašisti kih tla itelja naših naroda. Odvažnost, disciplina i hladnokrvnost neka vlada me u vama, jer vi morate time dati primer drugima. Izvršite svoju dužnost avangarde radni ke klase Jugoslavije. Napred u poslednji i odlu ni boj za slobodu i sre u ove anstva!

DA ŽIVI VELIKA I NEPOBEDIVA ZEMLJA SOCIJALIZMA — SOVJETSKI SAVEZ!

DA ŽIVI HEROJSKA PARTIJA BOLJŠEVNIKA SKP!

DA ŽIVI VOD I ORGANIZATOR PROŠLIH I BUDU IH POBEDA VELIKOG I MO NOG SOVJETSKOG SAVEZA, DRUG STALJIN!

DA ŽIVI KOMUNISTI KA INTERNACIONALA!

DA ŽIVI KOMUNISTI KA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

DA ŽIVI ME UNARODNA SOLIDARNOST SVIH UGNJETENIH I IZRABLJIVANIH!

DA ŽIVI JEDINSTVO I BORBA RADNIH MASA JUGOSLAVIJE!

DOLE IMPERIJALISTI KO-FAŠISTI KI ZLOCINCI NA CELU SA KRVAVIM HITLEROM, MUSOLINIjem i OSTATLIM SATRAPIMA!

**CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTI KE PARTIJE JUGOSLAVIJE**

**PROGLAS
CK KP.I NARODIMA JUGOSLAVIJE
OD 12 JULIA 1941 GOD.**

**NARODI JUGOSLAVIJE: SRBI, HRVATI, SLOVENCI,
CRNOGORCI, MAKEDONCI I DRUGI!**

Ve preko tri nedelje bije se najve a i najkravija bitka u istoriji sveta. S jedne strane nasr u divlji fašisti ki opori Hitlera, koji kao izgladneli psi krvavih gubica i isplaženih jezika gine o ajne napore da se do epaju onih ogromnih bogatstava koja su sebi stvorili u znoju lica svoga miroljubivi narodi Sovjetskog Saveza. S druge strane bori se sa dosad nevi enim junjaštvom i samopožrtvovanjem herojska Crvena armija, digao se itav sovjetski narod na poziv svoga velikog i genijalnog vođe, druga Staljina da odbrani svoju zemlju, da uništi krvave fašisti ke hijene koje se usudiše da napadnu na miroljubivu cvatu u zemlju, na njegov mirni rad, na njegovu kulturu, na njegovo blagostanje.

RADNICI, SELJACI I GRAĐANI JUGOSLAVIJE!

Postavimo sebi pitanje: da li se narodi Sovjetskog Saveza bore samo za sebe? Da li se ta njihova džinovska borba protiv fašisti kih osvaja a ti e samo njih? Ne, ona se ti e i nas; ona se ti e svih porobljenih naroda, ona se ti e svih onih kojima preti opasnost porobljavanja, ona se ti e itavog kulturnog sveta. Može li danas i jedan kulturnan ovek zdravoga razuma verovati u glupe laži fašisti kih krvopija i osvaja a kako se oni tobože bore protiv boljševizma, za dobro evropskih naroda. Ne, u te nove laži fašisti kih glavoreza danas više niko ne veruje. Uvek su ti banditi našli neki lažni izgovor

kad god su napali ili porobili neku zemlju, ali najgluplja i najprpirnija laž jeste njihov izgovor za napad na Sovjetski Savez. itav kulturni svet: svi narodi porobljenih zemalja, narodi Engleske, Amerike itd. s prezrenjem odbacuju te najnovije laži Hitlerove fašisti ke bande i ša ice njenih vernalih pasa u porobljenim zemljama. Svi ti narodi simpatišu, dive se herojskoj borbi Crvene armije i spremni su da pomažu pravednu borbu Sovjetskog Saveza, jer su danas svjesni toga da je ta borba sovjetskog naroda ujedno i njihova borba; oni su svjesni toga da je to borba na život i smrt protiv najve eg neprijatelja ove anske slobode,« kulture i napretka. U itavom svetu danas je ve stvoren jedinstveni front svih demokratskih progresivnih snaga u borbi protiv mraka, nasilja i ropstva — protiv fašizma.

NARODI JUGOSLAVIJE: SRBI, HRVATI, SLOVENCI, CRNOGORCI, MAKEDONCI I DRUGI!

Vaša je zemlja porobljena i oplja kana od tih istih zlo inaca koji se drznuše da dignu svoje okrvavljenje, kandže na Sovjetski Savez. Vi ste bili pobe eni u ratu, ali niste pokoreni. Slavne tradicije borbi za pravdu i slobodu vaših dedova ne smeju biti zaboravljene. Sada je vreme da pokažete da ste do stojni potomci svojih slavnih predaka. Sada je vreme, sada je kucnuo as da se dignete svi kao jedan u boj protiv okupatora i njihovih doma ih slugu, krvnika naših naroda. Ne prezajte ni pred kakvim terorom neprijatelja. Na teror odgovarajte masovnim udarom po najosetljivijim ta kama fašisti kih okupatorskih bandita. Uništavajte sve—sve što koristi fašisti kim osvaja ima. Ne dozvolimo da naše železnice prevoze ratni materijal i druga sredstva koja služe fašisti kim hordama u njihovoj borbi protiv Sovjetskog Saveza. Stvorimo od naše zemlje opsednutu tvr avu za fašisti ke osvaja e.

S R B I !

Vaši najbolji sinovi ve se bore po brdima protiv fašisti kih ugnjeta a. No to nije dovoljno, itav srpski narod mora da pomaže te borce i njihovu borbu. Svi oni koji mogu i koji su sposobni neka stupaju u partizanske odrede.

Fašisti ki okupatori ose aju taj snažan otpor srpskog naroda i zato nastoje da po svaku cenu stvore od doma ih izroda svoje oružje, svoju potporu. Oni su tu potporu našli u prezrenom izdajici Ljoti u, u tako zvanim komesarima na elu s krvnikom A imovi em, oni su tu potporu našli u ša ici policijskih pasa kao što su: Dragi Jovanovi , Vujkovi , Be arevi ,

Kosmajac i drugi. Ti izrodi srpstva hvataju po ulicama i kućama komuniste i druge narodne borce koji se bore za tvoju slobodiju i predaju ih u ruke fašisti kih osvaja a koji porobiše i oplja kaše tvoju zemlju. Oni streljaju u masama te tvoje sinove.

Srpski narode, šta su zaslužili ti izrodi? Zaslužili su ne samo tvoj prezir, nego i sramnu smrt izdajica koja ih mora pre ili kasnije sti i. Srbi, onemogu ite te izrode da sprovode u delo naredbe svojih okupatorskih fašisti kih gospodara. Sav srpski narod mora dati najžeš i otpor tim slugama osvaja a.

»

HRVATI!

Groznu sramotu nanosi vam ogavni izdajnik Paveli i njegova ustaška banda stvaraju i nekakve dobrovolja ke odrede protiv sovjetskog naroda. Hrvati, ne dozvolite da ijedan dobrovoljac krene protiv Sovjetskog Saveza. Ako vas budu terali na silu, vi bežite u šume i stvarajte partizanske odrede, vodite borbu protiv okupatora i Paveli eve ustaške bande. Hrvati, organizujte se i srušite uzurpatorsk uvladavinu Paveli a, ujedinite svoje snage sa srpskim, crnogorskim, slovena kim i drugim narodima koji ve vode oružanu borbu protiv okupatora i njihovih slugu. Ustajte bez oklevanja na borbu protiv okupatora i ustaša koji idu u pohod protiv oslobođila ke borbe Srba, Crnogoraca i drugih naroda.

KOMUNISTI HRVATSKE, SLOVENIJE, DALMACIJE, MAKEDONIJE ITD.!

Ne oklevajte ni asa, ve hitno organizujte partizanske odrede. Stanite na elo oslobođila ke narodne borbe protiv okupatora kao što to ve ine vaši srpski i crnogorski drugovi.

Iskoristite sada u ovoj teškoj situaciji vaše godinama ste eno iskustvo. Ne prezajte ni pred kakvim žrtvama sada kad je u pitanju oslobođenje naroda, kad fašisti ki krvoloci prete da istrebe sve što je napredno i slobodoljubivo. U boj drugovi! U boj protiv fašisti kih zlotvora, neprijatelja slobode i napretka, u boj za slobodu i nacionalnu nezavisnost, u boj za zbacivanje fašisti kog okupatorskog jarma!

Komunisti, na vama leži težak, ali astan zadatak organizacije izvo enja teške borbe sa krvolo nim fašisti kim zlo incima. Imajmo stalno u vidu da sovjetski narodi liju potocima svoju dragocenu krv za spas itavog ove anstva i to nam nalaže da ne oklevamo ni asa, da se svim snagama i sredstvima borimo u prvim redovima naroda protiv fašisti kih zlo i

naca koji ugnjetavaju našu zemlju i koji su napali na veliki i snažni Sovjetski Savez nadaju i se brzoj pobedi kako bi onda lakše podjarmili itav svet. Ti banditi dobijaju sve ja e i ja e udarce od slavne Crvene armije. Naš je zadatak da na ovome našem frontu, u našoj zemlji stvorimo za fašisti ke osvaja e propast, a ne bazu za snabdevanje fašisti kih hordi na severu. Budimo hrabri, budimo uporni, budimo brzi u svojim akcijama, jer tu je u pitanju ast naše Komunisti ke partije kao najborbenijeg odreda radni ke klase, tu je u pitanju ast našeg naroda.

**RADNICI, SELJACI, GRA ANI, OMLADINO
JUGOSLAVIJE!**

U boj! U boj protiv fašisti ke okupatorske bande koja teži da istrebi ne samo najve e borce naroda, ve i Slovene na Balkanu, koja teži da podjarmi itav svet, koja teži da zavede najstrašniju vladavinu, nad narodima koju pamti istorija. U boj, jer je sad kucnuo as da zbacimo okupatorski fašisti ki jaram. U boj, jer to je naš dug pred sovjetskim narodom koji se bori i za našu slobodu. U boj, u poslednji boj za uništenje fašisti ke zaraze!

12 jula 1941 g.

**CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTI KE PARTIJE JUGOSLAVIJE**

**PROGLAS
CK KPJ NARODIMA JUGOSLAVIJE
OD 25 JULIA 1941 GOD.**

NARODI JUGOSLAVIJE!

Radnici, seljaci i građani, svi vi koji ste porobljeni, koji neete tu eg jarma, koji neete da budete robovi omraženih fašisti kih osvaja a, koji volite svoju slobodu i nezavisnost, koji niste zaboravili slavna dela svojih predaka koji su hiljadu i više godina branili svoju rodnu grudu, natopljenu znojem i krvlju, koju su im hteli oteti grabežljivi osvaja i i nametnuti im ropski jaram! Kroz vekovebio je najve i neprijatelj svih iužnih i drugih Slovena nema ki osvaja . S njim su se naši dedovi mnogo puta hvatali u koštač da bi odbranili svoju zemlju i svoju nacionalnost. Danas se taj isti vekovni neprijatelj našeg naroda povampirio u obliku krvolo nog nema kog fašizma koji teži ne samo da uništi nas južne Slovene da nas zbriše s lica zemlje, ve se usudio da napadne na našu veliku slovensku braću, na ruski narod, na veliku bratsku zajednicu naroda Sovjetskog Saveza. Nema ki fašizam teži da porobi itav svet, da uništi sve kulturne tekovine ove anstva, da uništi demokratiju i zavede najmra niji srednjovekovni režim, režim neznatne šake nema kih barona i krupnih kapitalista, kojima bi morali da robuju svi narodi sveta kao i nema ki narod. Protiv tih neura unljivih bandita, na njem se elu nalazi najobi niji lu ak — Hitler, ujedinio se itav kulturni svet. Sovjetska Rusija i Engleska stvorile su vojni savez protiv fašisti kih osovinskih osvaja a, Amerika pomaže tu borbu. Itav kulturni svet je danas na strani Sovjetskog Saveza koji vodi herojsku borbu sa nema kim fašisti kim hordama. Plemenite demokratije ujedinile su se u borbu protiv mra nih fašisti kih pljakaša, razbojnika i lopova koji su porobili i oplja kali itavu Evropu.

Herojska Crvena armija zadaje fašisti kim napada ima udarac za udarcem. Digli su se dvestomilionski narodi Sovjetskog Saveza — svi kao jedan — da unište fašisti ke horde koje su se usudile da provale u njihovu zemlju, da unište najveću opasnost koja je zapretila itavom ove anstvu. Dižu se porobljeni narodi Evrope da zbace jaram fašisti kih okupatora. Diže se itav progresivni svet da odbrani svoju kulturu i slobodu od fašisti kih varvara i zlo inaca kakve ne pamti istorija sveta.

Srbi, Hrvati, Slovenci, Crnogorci, Makedonci i drugi, sad je kucnuo as da se oslobobite nesnošljivog i omrznutog fašisti kog ropsstva! Ne oklevajte ni asa, jer je ovo najbolji trenutak da obra unate s neprijateljima ija prljava izma gazi vašu svetu zemlju, gazi vašu slobodu. Sad je vreme da obra unate s neprijateljima koji uništavaju vaše nacionalne tekovine, otimaju vaše dobro, seju me u vama bratoubila ku mržnju, fizi ki istrebljuju vaše najbolje sinove koji se hrabro bore za oslobo enje naroda. Ne verujte onima koji vam govore: »Sada još nije vreme«, jer na usta ovih kukavica ili obinih izdajnika govore okupatori. Znajte da vaše oslobo enje može i mora biti izvojевano vašim sopstvenim snagama. Tako su radili vaši de ovi i pradedovi. Oni su uvek svojim snagama branili svoju rodnu grudu i svoj opstanak. Ne dozvolite da slavne tradicije vaših naroda budu pomra ene kukavi lukom. Dignite se svi kao jedan u odlu ni boj sa fašisti kim razbojnicima i njihovim doma im slugama koji za anak so iva kao verni psi služe okupatorima. Obra unajte s tim odvratnim izdajnicima ija izdaja nadmašuje sve izdaje u istoriji vaših naroda. Prezreni bandit Paveli i njegova malobrojna horda ubica zaslužuju ne samo prezrenje itavog hrvatskog naroda, ve i sramnu smrt izdajica i okorelih ubica, jer oni ubijaju u masama najbolje sinove hrvatskog naroda, oni istrebljuju hiljade i hiljade srpskog stanovništva ubijaju i ne samo muškarce, ve i decu, žene i starce.

HRVATSKI NARODE!

Zlo inac Paveli sa svojom ustaškom hordom sramoti svetio hrvatsko ime. On kalja tvoju ast pred spolnjim kulturnim svetom. Tvoja je sveta dužnost da u iniš kraj tim zlodelima jednog zlo inca ije je mesto na vešalima. Seti se, hrvatski narode, svojih slavnih predaka koji su se borili »za ast i slobodu zlatnu«. Seti se Matije Gupca i drugih narodnih heroja koji su se u prošlosti borili za pravdu i slobodu protiv nema kih osvaja a i tla itelja naroda, koji su se borili za pravdu i slobodu hrvatskog naroda.

Sad je kucnuo as, hrvatski narode! Ujedinite se svi od radnika, seljaka pa do građanina u borbi protiv okupatora koji su hrvatskom narodu oteli njegove najlepše krajeve — Dalmaciju itd. Dignite se i srušite marionetsku vladu Pavelića.

S R B I !

Vama su okupatori nametnuli za komesare i upravu najgore izrode i izdajnike srpskog naroda. Sami nema kih okupatori osećaju se suviše slabici da bi održali svoju okupatorsku vladavinu i pljačkali srpski narod, zato su našli domaće sluge, ubice i dželate u liku Aćimovića, Dragog Jovanovića, Ljotića, policijskih škorpija: Vujkovića, Kosmajca, Rana Grujića itd. Ti izrodi hvataju po ulicama sinove i kćeri srpskog naroda, i onda ih u masama ubijaju po zapovesti nema kih okupatora.

Srpski narode! Možeš li ti dozvoliti da ovi zloinci i dalje nekažnjeno vrše svoje strašne zločine? Znaš li koga ubijaju ti dželati? Oni ubijaju tvoje najbolje borce. Oni ubijaju one koji su neustrašivo ustali u borbu za slobodu i ast srpskog naroda. Srpski partizani — to su tvoji heroji! Oni su već danas ponovo osvetlili pred itavim kulturnim svetom tvoje srpsko ime koje je bilo okaljano izdajstvom i kukavilukom raznih izdajnika i petokolonaša. Možeš li ti, srpski narode, da mirno gledaš kako ginu tvoji najbolji sinovi od ruku tvojih domaćih izdajnika, okupatorskih slug? Ne! Ti, srpski narode, to ne ešte dozvoliti. Srpski partizani daju svoje živote za tvoju slobodu, za tvoju ast i ti si dužan da pomognes ove svoje borce. Nije danas dovoljno da se bore samo partizani. Kucnuo je as da se digne itav narod za svoju slobodu, da protera okupatore i njihove odvratne sluge koji danas po zapovesti osvaja i terorišu srpski narod. Oni po naredbi svojih nema kih gospodara organizuju neke protivnarodne odrede da bi ih poveli protiv boraca za nacionalnu slobodu. Oni okupljaju najgori ološ, jer nijedan poštenu Srbin, pa ma on nosio i žandarmerisku uniformu, ne može i ne sme da služi ugњjeta u srpskog naroda, da se bori protiv sopstvenog naroda. Svi vi, koji ste dobili oružje i kojima je sveta narodna stvar, okrenite to oružje protiv okupatora i njihovih slug.

Na ustanak srpski narode! Ugledaj se na Crnogorce, narod koji je ustao da zbaci okupatorski jaram italijanskih fašista. Ujedinite se, svi srpski rodoljubi u borbi protiv omrznutog okupatora! Ne dajte okupatorima ni jednog zrnatit, ne dajte im stoke i drugih vaših proizvoda. Terajte stoku u brda, a žito i drugo skrivajte. Ne slušajte naredbe izdajni kih

komesara i drugih slugu nema kih okupatora. Budite uvereni da e pobeda nad fašisti kim osvaja ima biti sigurno izvojena i onda teško onima koji su služili interesima okupatora. Oni se ne e mo i nigde sakriti od narodnog suda zbog u injenog zlo ina, zbog nevino prolivene krvi narodnih boraca.

NARODI JUGOSLAVIJE!

Komunisti ka partija Jugoslavije organizuje i vodi partizansku borbu u Srbiji, Crnoj Gori, u Bosni i Hercegovini, u Vojvodini, u Hrvatskoj i Dalmaciji, u Sloveniji. Ona organizuje i vodi partizanske borbe, jer to smatra svojom dužnoš u pred narodom. Ona je u toj borbi dala ve stotine svojih žrtava, ali ona ne vodi tu borbu radi osvajanja vlasti za sebe da bi iskoristila situaciju za postizanje svojih ciljeva, kao što to ho e da prikažu okupatori i njihovi doma i agenti. Cilj okupatora i njihovih agenata jeste da odvoje narodne mase od komunista, da komuniste izoluju od masa, jer se okupatori boje komunista koji smelo i neustrašivo, ne štede i svoje živote vode borbu protiv tu ina koji su porobili našu zemlju. Sovjetski Savez, Engleska i Amerika udružili su se da bi uništili fašisti ke osvaja e "koji ugrožavaju itav svet. Narodi Jugoslavije treba da se ujedine bez obzira na politi ka i verska uverenja i da jedinstvenom borbom proteraju omrznute okupatore iz svoje zemlje. U ime slobode i nacionalne nezavisnosti Komunisti ka partija Jugoslavije poziva sve rodoljubive narodne elemente da se ujedine u borbi protiv zajedni kog neprijatelja — fašisti-kog okupatora i doma ih izdajnika.

Partizanski odredi imaju zadatku da uništavaju sve što služi neprijateljima naroda — fašisti kim okupatorima. Ali, to nije samo dužnost partizana, ve je to dužnost svakog rodoljuba. U inimo da naša zemlja bude okupatoru grobnica, a ne baza za njegovo snabdevanje. Ugledajmo se na heroizam naroda Sovjetskog Saveza, na heroizam Crvene vojske kome nema primera, iji se borci bore preziru i smrt ne zato što me u njima vlada fanatizam ve zato što bezgrani no vole svoju'socijalisti ku domovinu, zato što su svesni opasnosti koja preti njihovoj voljenoj domovini.

Bezgrani no herojstvo Crvene armije i itavog sovjetskog naroda, zatim jedinstvo svih' sila demokratije sveta zalog je za sigurnu pobedu nad fašisti kim razbojni kim osvaja ima.

DA ŽIVI SOVJETSKI SAVEZ I HEROJSKA CRVENA ARMIIJA!

DA ŽIVI DRUG STALJIN!

DA ŽIVI JEDINSTVENA BORBA NARODA JUGOSLAVIJE PROTIV OKUPATORA!

DA ŽIVI SLOBODA I NACIONALNA NEZAVISNOST NARODA JUGOSLAVIJE!

DA ŽIVE NAŠI PARTIZANI — BORCI ZA SLOBODU!

DA ŽIVI KOMUNISTI KA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

SMRT FAŠISTI KIM OSVAJA IMA!

SMRT NJIHOVIM DOMA IM SLUGAMA I IZDAJNICIMA NARODA!

25 jula 1941 g.

**CENTRALNI KOMITET
KOMUNISTI KE PARTIJE JUGOSLAVIJE**

BORBE U SRBIJI 1941

I

**DOKUMENTI PARTISKIH ORGANIZACIJA
I PARTIZANSKIH ŠTABOVA
IZVEŠTAJI IZ „BORBE“***

b r . 1

**PROGLAS POKRAJINSKOG KOMITETA KPJ
ZA SRBIJU OD JULIA MESECA 1941 GOD.**

**SRPSKI NARODE!
RADNICI, SELJACI, GRA ANI!
SRPSKE MAJKE I SESTRE!
SRPSKA OMLADINO!**

Fašisti ki razbojnici na elu sa suludim Hitlerom, koji su okupirali našu zemlju, izvršili su mu ki napad na Sovjetsku Rusiju, zemlju u koju ugnjeteni narodi s pravom polažu sve svoje nade. Time su oni u inili da je borba ugnjetenih naroda postala sastavni deo odbrane Sovjetskog Saveza, juna ke borbe nesalomljive Crvene armije.

Kucnuo je as kada srpski slobodoljubivi narod, koji je stole ima gledao u velikom ruskom narodu zaštitnika svoje nacionalne nezavisnosti, treba da se digne na noge i da odlu no postavi pitanje svoga oslobo enja ispod ropstva krvožednih okupatora. Srpski narod i ovoga puta mora oživeti svoje svetle borbene tradicije.

Sada se radi o potpunom slomu fašizma, o oslobo enju ove anstva od tih podivljalih hordi. Upravo, radi se o borbi na život i smrt, od ijeg ishoda zavisi ne samo sudbina SSSR-a, ve i sudbina i sloboda itavog srpskog naroda, svih porobljenih naroda Jugoslavije. Za srpski narod se sada postavlja pitanje: biti ih ne biti. Ili rob podivljalih fašisti kih bandi, koje nas, Slovene, smatraju nižom rasom, ili narod sre an, slobodan i nezavisan!

Srpski narode, ne oklevaj! Sada i samo sada kucnuo je as da u inimo kraj plja ki i nasilju okupatora. Ne zaboravi da to možeš u initi samo udruženim snagama sa mo nim Sovjetskim Savezom, sa nepobedivom bratskom slovenskom Ruskijom, na elu sa velikim sinom ruskog naroda — Staljinom. Seti se, srpski narode, svoje slavne prošlosti i ne slušaj kukavice i malodušnike koji pozivaju na ekanje. Ekat — to zna iigrati se svojom sudbinom, budu noš u narodnom.

SRPSKI NARODE!

Ne slušaj ni one koji te (huškaju protiv bratskog hrvatskog naroda i drugih naroda. Neprijatelj svuda pruža svoju otrovnu žaoku; on ho e da poseje mržnju medu narodima. Njegovo je geslo: zavadi pa vladaj, a naše: bratstvo s narodima u borbi protiv okupatora i njihovih slugu. Srpski narode, ti koji si u svojoj istoriji, u svojoj borbi znao da prezreš i kazniš izdajice, budi danas nemilosrdan prema svim prljavim nitkovima, prodanim nacionalnom neprijatelju, koji su u ratu izdali našu zemlju. Prognaj iz svoje sredine izdajnike srpske grude: ljoti evce i Stojadinovi eve agente. Ovi uljezi i izrodi hapse najbolje Srbe i sinove srpskog naroda i predaju ih u ruke zloglasnom gestapou — u ruke pobesnelih Hitlerovih dželata.. Ovih dana opet je pala krv najboljih sinova srpskog naroda. Mu ki, na kukavi ki na in, izvedeni su iz podruma beogradske glavnja e borci za slobodu — i streljani. Ali, narod nikada ne ostaje dužan. Dan odmazde je tu. Mi komunisti, poru ujemo svima i svakome s one druge strane da prihvyatamo ba enu rukavicu. Neka upamte u esnici ovoga zlo ina da ih narodna kazna ne e mimoi i.

SRBI I SRPKINJE!

Ostavite na stranu sitne raspre. Svi kao jedan u borbu protiv okupatora. Svim silama, svim sredstvima slabite njegovu snagu radi naše budu nosti, naše slobode. Izdajica je onaj ko ma ime — radom, materijalom, hransom, novcem, porezom, kupovanjem „Novog vremena”, slušanjem laži preko radia itd. — pomaže okupatore i njegove najamnike. Ne dozvolite da preko naše zemlje ode ma kakva pomo fašisti kim ruljama, a protiv SSSR-a, protiv samih nas.

DRUGOVI RADNICI I SELJACI!

Svrstavajte se u guste redove oko vaše juna ke partie — Komunisti ke partie Jugoslavije! Neprijatelj je ve dobio

i sve više dobija smrtnonosne udarce. Gore glave! S verom u same sebe i Crvenu armiju, napred u borbu! S nama je danas itav radni svet Evrope, svi evropski ugnjeteni narodi, sve zemlje koje eznu za mirom i slobodom, sa nama je mo ni Sovjetski Savez — ta neprobojna tvrava.

SRPSKA OMLADINO!

Uvek sa svojim narodom, ti eš i ovoga puta biti u prvim borbenim redovima. Neka ti bude primer herojska omladina Sovjetskog Saveza, koja se neustrašivo bori za stvar i tsvoga ove anstva. Zareci se da ne eš ostati mirna dok i jedna prljava fašisti ka nogu hoda po tvojoj zemlji.

DOLE RAZBOJNI KI FAŠIZAM!
ŽIVEO MO NI SOVJETSKI SAVEZ, NAJJA A POTPORA BORBE UGNJETENIH NARODA!
ŽIVEO JOSIF VISARIONOV -STALJIN, VOD CELOKUPNOG NAPREDNOG I SLOBODOLJUBIVOG
OVE ANSTVA!
ŽIVELO JEDINSTVO SRPSKOG NARODA U OSLOBDILA KOJ BORBI!
ŽIVELO BRATSTVO I SLOGA JUŽNOSLOVENSKIH
I BALKANSKIH NARODA!
NAPRED U OSLOBODILA KU BORBU PROTIV OKUPATORA I NJIHOVIH SLUGU!
ZA SLOBODU, ZA AST, ZA NACIONALNU NEZAVISNOST!

KOMUNISTI KA PARTIJA JUGOSLAVIJE
POKRAJINSKI KOMITET
ZA SRBIJU

BR. 2

**s a o p š t e n j e g l a v n o g š t a b a n a r o d n o - o s l o b o -
d i l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a z a s r b i j u
o d 1 V i n 1 9 4 1 g o d . o s p a s a v a n j u
d r u g a a l e k s a n d r a r a n k o v i a
i z b e o g r a d s k e b o l n i c e**

GRA ANIMA GRADA BEOGRADA

30 jula beogradska policija, po nalogu svojih gospodara nema kih gestapovaca, najsvirepijih krvnika i ubica sinova srpskog naroda, organizovala je sprovod jednog žandarma, koji je bio ubijen u borbi sa našim herojskim partizanima. Do ubistva je došlo u momentu kada su partizani spašavali jednog narodnog borca iz krvavih kandži nema kih okupatora i bandita. Pošto okupatorske sluge, gospoda tzv. komesari i uprava grada Beograda nastoje da tu stvar izvrnu, jer nemaju kuraži da narodu kažu istinu, smatramo za potrebno da gra-anima gra a Beograda i itavom srpskom narodu kažemo pravu istinu o ovom događaju. 27 jula u 10 sati pre podne na ulici bio je napadnut doti ni narodni borac i dosta teško ranjen od strane osmorice gestapovaca. Ah gestapo se nije zadowoljio samo time, ve je nastavio sa zlostavljanjem ranjenog borca. Zatim su ga preneli u bolnički zatvor da ga što pre izleže kako bi ga onda mogli postepeno raznim mukama sadistički ubiti kao što ubijaju stotine narodnih boraca srpskog naroda.

Imajući u vidu strašne muke i smrt koja je pretila našem dragocenom borcu, naredio je štab NARODNO-OSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH ODREDA jednoj grupi partizana da oslobodi dotični druga iz krvavih okupatorskih kandži.

GACOT

IPABA'NA IPANA SHOTYAN

помијука, београдска полиција, да ће додати свајда гостопада чинилачкој писи-
повији, а искренијим изражава, у јединим спроводима са њома, организованој
је спровод једног жандарма који је био убијен у борбама за време хујоске
пертизгаме, до убијене је дошао у јавној струји када су поразила снаге српске
једног члана ђуре из краљеве који су снажнијим окупацијом и општим по-
то склопачким снагама, господу „засадици“ у уплати гласа несигури да ће то
је био ту ствар, а други, је чинијују да је уједно као „жестоки, смртљено
ве попрети“ да гравираје град Вељбузду у четвртој с писмом „Фруко“ каме-
ном прво изјучу о овом догађају, 27. јул у 10 срти пис почиње да пише
што је чин дугујеји „једном“ босци у вести чешкој радију да стече
оскорбља гестаповци, али гестапо се „је волнијим само тиме што је чес-
кији се заслужује и да је ћеј борба, који су љути, пре свега / француски / зат-
вор да га што пре изјуче, тако он га отреје због постепеног развоја мук-
са и боли, и чак да га уврши у више саде, али ћеј бити један добар јутарјак

СОСЛУШЧИЋЕ УЧИЋИ КОЈ ШТО УБИЈЕВА СПОРТАСА ЧЕГДА БРОДА СРПСКА ЧЕГДА
ИМ ЈЕДИНУ ИНДУ СТРАЖЕ ДУКЕ И САДА КОЈЕ јЕ ПРЕМАСА ГЛАВА ДЕЛОВАНИ
БОЦУ, ТВРДИО јЕ ШТО "АРД-О ОБНОВЉАВАЊА ПАРТИЗАНА" ИФА-ДА-
ГРУПУ ПЕРТИЗАВА НЕ ОСЛОДОБИЛО ДОЛЖНО ДА СЕ НА КРВАДА ОУЛЕТАРСКОИ И-
ЧАГА. ТАКВЕ ГРУПЕ ИМ ДА ЗАДЕТАВА ДА ОУЛЕТАРСКИ САМО СПОСЕ УГРОЖЕНОГ ДРУГИ-
ЈОВИЈЕЧКИХ РАРИ СЕ ПРОЖУГУЈЕ У РУШИ ДЕО јЕ ОПШТА ПЕРТИЗАК, КУДА САДА
УБИЈЕВА јЕ ВЕДЕДИ СЕ ЈОШ ЈЕДНА СОСЛУШЧИЋА ЧИЈУ СУ САДА ПОДАЦИ ДЕРЕ-
ДИЛИ.

Ta je grupa imala zadatok da oružanom silom spase ugroženog druga. Ubijeni žandarm sa oružjem u ruci dao je otpor partizanima i u toj borbi ubijen je zajedno sa još jednim gestapovcem iju su smrt Nemci zatajili.

Da, spaseni drug je komunista, koji je uvek sposoban dati život za pravednu narodnu stvar. I baš zato potreban nam je njegov život za dalje borbe sa krvavim okupatorima i njihovim prezrenim slugama, u licu tzv. komesara i policiskih škorpona koji svoju podlu narodnu izdaju nazivaju...¹ kao tu e nesavesno oru e protiv naroda, jer nije bio svestan svoje uloge u današnjoj herojskoj borbi koju srpski narod vodi sa svojim krvnim neprijateljem za svoje oslobo enje. Gra ani grada Beograda, kao i itav srpski narod, zna e da ocene taj doga aj i sa prezrenjem da odbiju pokušaje nemakih slugu i njihovih gospodara, nema kih okupatora, da našem narodu nature izdaju kao vrlinu i herojstvo. Heroji su naši partizani, heroji su svi oni koji se hrabro bore za oslobo enje srpskog naroda. Ne kukavi ki izdavati svoj narod i služiti tujim interesima, nego hrabro se boriti i, ako treba, svoj život dati u borbi protiv prljavih fašisti kih gadova.

1 VIII 1941 god.

IZ ŠTAJBA
NARODNO-OSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH
ODREDA U SRBIJI

¹ U originalu ispušten jedan red. Tekst se odnosi na žandarma koji je ubijen (Prim, red.)

BR. 3

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za šabacki okrug
od 12 viii 1941 god.**

OK u Š.¹

Dragi drugovi,

Primili smo Vaš izveštaj 10 ovog meseca i predlog letka koji nameravate izdati.

Posle nemilih nedavnih događaja, koji su bili zadesili Vašu part., org., danas većemo reći da je ona stala na svoje noge i da je, u srazmerno kratkom vremenu, prebrodila tešku krizu, u koju je bila baena nesavesnim štetom inskim radom antipartiskih elemenata. Samo zdravi i Partiji odani kadrovi mogli su likvidirati sve ono što nije valjalo i zavesti red i rad u part. org. Mi Vam, drugovi, i ovoga puta stavljamo do srca da sve svoje snage napregnete u radu na jačanje svoje part., org. i njenom osposobljenju za krupne zadatke koji su postavljeni pred itavu našu Partiju. Jedino od Vas zavisi koliko će rad u Vašem kraju napredovati. — Izvedene akcije 7 o. m. u B.² i Š. da će još više poleta u radu, pripremanju i izvođenju krupnijih akcija. Ne samo to, ova akcija doneće ogromne simpatije naroda našoj Partiji. Kod Vas je to prva akcija, ali po svom značaju i karakteru ona ne zaostaje za važnijim akcijama sprovedenim u ostalim krajevima Srbije. Sada je Vaš zadatak: iskoristiti tu akciju u cilju što većeg povezivanja sa najširim masama toga kraja. Tu akciju treba shvatiti kao sig-

¹ Šabac

² Bogati

nal za dizanje narodnog ustanka u Ma vi, ije svetle tradicije iz prošlosti ne treba smetnuti s umanju za momenat. Otuda je Vaš letak sasvim pravilno postavljen. Na ovoj etapi ne smemo dozvoliti da Narodno-oslobodila ka borba poprimi isključivo komunistički karakter. Sektaštvo je danas najveća opasnost i protiv nje se moramo boriti na svakom koraku. Mi moramo uvu i u borbu sve elemente koji su danas spremni za borbu protiv okupatora i njihovih slugu. No pri tome ne treba izgubiti izvida da je jedino naša Partija sposobna da organizuje i predvodi narodnu borbu za oslobođenje ispod krvave fašističkih okupatora.

Mi veđa danas možemo reći da je srpski narod, kao i narodi ostalih zemalja Jugoslavije, pošao na ustanak. Neprijatelj već ose da mu gori pod nogama. Ali još mnogo treba uiti u pojedinim krajevima pa da se neprijatelj svuda zaista oseti kao u »opsednutoj tvrđavi«. Taj zadatak leži na našoj Partiji. I ona ga mora asno izvršiti, ne samo radi duga svome narodu već i radi duga herojskom Sovjetskom Savezu, koji bije u isto vrijeme sveta nezapamenu bitku za slobodu itavog sveta.

Borbu moramo nastaviti ne štete i sebe. Došao je momenat kada moramo dati sve od sebe.

Ne gubite se u sitnicama. Rad među ženama, nar. pom.¹ i sve to mora biti podređeno glavnom zadatku. Sve glavne snage nužno je prebaciti na glavno težište rada. Naša Partija ojače u borbi, u njen sastav uđe najbolji, najprovereniji i u borbam ovi eni kadrovi.

Pored ranije postavljenih zadataka, u duhu linije našeg CK, evo još nekoliko uputstava za rad na Vašoj teritoriji:

1. Neodložno stvarati, proširivati i jačati partizanske odrede i istovremeno razvijati njihovu delatnost. Svakom odredu, svakoj part. org. i svakom oveku posebno odrediti dnevne zadatke, razvijajući do maksimuma samoinicijativu. Ne stvarajte više neke mrtve desetine — uz to još i bez oružja — koje ekaju na neki svoj momenat, već stvarajte manje i veće brzo pokretne odrede partizana. Naoružavajte se razoružavanjem žandarma, žandarske stanice, nemačkih vojnika, te napadanjem na neprijateljske transporte i slagališta oružja i municije i ostale ratne spreme.

2. Odmah pri stvaranju zajedničkih komiteta, tj. odbora Narodno-oslobodila kog fronta, povezujući se sa pristalicama svih bivših partija koje se danas izjašnjavaju za borbu protiv okupatora i njihovih slugu. Vodite računa o akciji etnika, raznih oficira i ljudima okupljenim oko njih. Svaki naš kontakt s njima dobro vede do i. Neprijatelj već pokušava da i njih uvodi u

¹ Narodna pomoć (Prim. red.)

u pohod na naše snage. Stoga ih moramo pridobiti za zajedničke akcije još odmah ih bar neutralisati u danom momentu. Kod pregovora sa našim eventualnim saveznicima treba se pozivati na postignuti savez između SSSR-a i Engleske. Sve druge razlike zasada ostavite po strani.

3. Izbegavati sukobe sa pretsednicima i odbornicima opština, kulacima i sL, sem ako su oni izdajnici ili sluge okupatora. U tom slučaju prvo ih treba dobro raskrinkati u selu, pa onda i fizi ki obra unati s njima, štete i pri tome decu i njihove uku ane. Vaša akcija od 7 o. m. potpuno je na svoje mesto, ako su svi ubijeni i ranjeni bili u službi neprijatelja. Imajte u vidu nastojanja neprijatelja da me usobno zavadi srpski narod, kako bi tok narodne borbe skrenuo u drugom, za sebe povoljnijem pravcu.

4. Gim neki partizan padne u ropshtvo ili ma ko u zatvor, odmah pokušajte sa spasavanjem oružanim snagama. Neka Vam za to budu primer beogradski partizani koji su jednog partiskog funkcionera otigli iz kandži gestapo, ili onaj partizan iz Užica koji je preko noći oslobođio sve drugove iz zatvora i s njima, elom svojom porodicom i imovinom, iste no i otišao u šumu svome odredu. Gestapo je sutradan došao naprazno.

5. Partiske jedinice u odredima moraju redovno održavati svoje sastanke. Ma gde bili, lanovi Partije moraju biti organizaciono povezani. Pri tome paziti da se njihovo odvajanje ne primeti i do maksimuma obezbediti konspiraciju. Iskoristiti svaki as slobodnog vremena za agit. prop., rad i podizanje kadrova, ma da to nije glavno sada. Umnožavajte materijale u što većem broju primeraka u gradovima, selima i u šumi.

6. Zavesti gvozdenu disciplinu u part. org. i odredima. Kod težih slučaju ajeva krvce treba i likvidirati za uvek. Svaku meru u tom pravcu objasniti. Naša Partija nalazi se u ratu i svaki njen član jeste vojnik koji se ima pokoravati zakonima koji vladaju u ratnom stanju. Kukavicama, strašljivcima i saboterima nema mesta u našoj Partiji; njih treba progoniti iz naših redova kao crnog avola.

7. Uvlačiti omladinu u partizanske odrede i akcije, jer su omladinci u mnogim mestima pokazali sjajne rezultate.

8. PK je odlučio da Vam za dalji rad, proširivanje partizanskih odreda i akcija pošalje 5.000 dinara. Stvarajte svuda narodno-oslobodilački fond, što zna i proširivanje funkcija narodne pomoći. Iz tog fonda izdržavati kako one u zatvorima tako i one po šumama. Ako se partizani budu povezali s narodom i pružili zaštitu narodu od "neprijateljskih napada", onda će im svaka kuća biti otvorena i neće biti teško a za njihov opstanak.

9. Ranijom odlukom PK drug Iv.¹ je dosada bio samo na partiskom radu kod Vas. Me utim, od danas on je instruktor PK i time je njegova odgovornost još veća. Mi se nadamo da će on, kao i u dosadašnjem svome radu, i ubuduće nastojati da opravda poverenje koje mu se ovim ukazuje.

10. Sa svakim našim dokumentom obavezno upoznajte drugove iz Štaba glavne komande partizanskih odreda u Srbiji, kojem ste apsolutno potinjeni i sve njegove naredbe o vojnom delu imate obavezno sprovoditi. Povežite se sa susednim partizanskim odredima radi uzajamne pomoći i izmene iskustava ste enih u borbi.

11. Za upriju proveriemo i nakndano javiti. Sada svaki ovek ima mogunost da svojim radom u partizanskom pokretu pokaže koliko vredi.

12. Molimo da odmah ispitate gde je i šta radi onaj robitaš koji je iz Beograda došao tamo na oporavak još u proleće. Obavestite nas.

13. Šaljite nam redovne nedeljne izveštaje o Vašem radu i akcijama kao i o problemima sa kojima se susretele u radu.

12 Vin 1941

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

PK

¹ Mile Ivković (Prim, red.)

br. 4

**Izveštaj instruktora pokrajinskog komite-
ta kp.i za Srbiju od 14 vili 1941 god.
iz Šabackog okruga**

14 VIII 41

Dragi drugovi¹,

Pismo koje smo vam poslali prošli put ve sutradan bilo je neaktuelno, jer su se doga aji tako brzo razvijali da bi trebalo pisati skoro svaki dan. Od akcije u Bogati u, o emu smo vam pisali, pokret je tako narastao da skoro ne li i na svoj po etak. U Bogati u je u estvovalo 37 ljudi. 7 dana kasnije, tj. 13 VIII 1941 g. odr?d broji 360 ljudi. I to nije ta an broj, jer svaki dan pridolaze u sve ve em broju.

Sve žandarmeriske stanice u okrugu su razoružane i sve opštinske uprave raspuštene. Naime, u svim opštinama spaljene su sve knjige i spiskovi (stoke, ratnih zarobljenika itd.). Pretsednici i opštinske uprave su izjavile da e ubudu e slušati samo naredbe komandira odreda. Radi ilustracije da iznesemo ovaj primer: u selu Lipolistu, u ijoj je blizini odred logorao izvesno vreme, pretsednik opštins šalje sve sporove komandiru na rešavanje. Hi, pretsednik opštine u Badovincima kolima šalje brašno i namirnice odredu i izjavljuje da mu se samo javi šta treba, odmah e da pošalje. Isto tako bogataši Živkovi i iz sela Prnjavora stavljaju se na raspoloženje odredu u pogledu pomo i. Ili recimo, slu aj koji se desio kad je odred ponovo svratio u Bogati . Komandira odreda sa eka je novi na elnik i rekao da ne e da primi dužnost, i da moli da

¹ Izveštaj ie upu en Pokrajinskem komitetu K?I za Srbiju (Prim, red.)

ga odred zaštititi u sluaju da ga zbog toga progone. U Bogati u na na elstvu vila se 5 dana crvena zastava, sve dok je Nemci nisu skinuli. U vezi s našim akcijama pojavili su se izvesni plja kaši koji idu i otimaju novac i ostalo pod našim imenom. Seljaci su skoro u jednom selu jednog takvog uhvatili i doveli nam ga. Na osnovu izjave samih seljaka i priznanja istog, on je osu en na smrt i streljan. Poslali smo potere za jednom grupom koja je nanela velike štete seljacima i naterala im strah u kosti.

Ima više stvari koje nas interesuju i na koje bi trebalo bezuslovno da nam odmah odgovorite:

1. Stupili smo u kontakt s etnicima, biv. aktivnim oficirima koji se nalaze na Ceru. To je grupa okupljena oko generala Draže Mihailovića i puk. Krejakovića koji se nalazi u našoj blizini. Imali smo 2—3 sastanka s njima i razgovarali o svemu i kao postigli neku saradnju u sledećem: kako nam je isti cilj, tj. borba protiv okupatora i nac. oslobođenje, to bi trebalo da sara ujemo i da se zajedno borimo. U akcijama neće biti protiv nas, već će nas pomagati. Ako nemamo ranjene gde da sklonimo, rekli su da će ih oni vrlo rado kod sebe skloniti i sruštiti. Ne slažemo se u taktici. Kako oni kažu, oni smatraju da za borbu nije još momenat i treba ekati da Nemci budu na frontu pobe eni. Ali, sa obzirom na zamah koji je uzela naša borba primorani su da počnu u akcije i to skoro istog karaktera kao i naše. U jednom selu s jedne strane opštine zgrade visi crvena zastava, sa druge srpska. Parole na zidu su: »Živeo kralj Petar II«, »Živeo Staljin«, »Živila braća komunisti«, »Ustaj seljko, ustaj rode, kucnuo je as slobode«. Parole su pisali etnici. Kod etnika se nalazi M. Šurin iz Banjaluke. Bio je kod nas i pitanje što da radi. On je lan Glavnog štaba 1 upućen je u sve stvari. Kako kaže, dobio je zadatak da se prebacuje u Bosnu i da tamо razvije akcije. Ukoliko i što da se kaže tom oveku? Mi ga znamo li no; on kaže da je njegov slučaj likvidiran.

2. Na sastanku part, koji se nalaze u gradu (njih 30) rešeno je da se zamoli PK da ako ima nekog druga koji je vojnički potpuno spreman (Španac) da nam se odmah pošalje, jer oskudevamo u tome.

3. Za pol. komesara odreden je jedan lan OK, ali drugovi su izrazili želju da jedan od sekretara OK dođe na to mesto. Mi smo ostavili to pitanje nerešeno, da bismo videli s vama. Da li da lanovi MK mogu da idu u odred ako imaju još nekih mogu nosti za rad? Mogu nositi su vrlo skušene, ier je Šabac stalno u opsadnom stanju i kretanje je ograničeno.

4. Da li je potrebno i zgodno da drugarice idu u odred? U obzir u prvom momentu dolazi njih 6—7, sve iz Šapca. Kursevi bolni arki nisu završeni. U odredu imamo jednog lekara i dva stud, medicine.

5. Smatramo da bi bilo vrlo potrebno da odmah dobijemo vezu s odredima iz Valjeva i Obrenovca radi nekih zajedni kih akcija (napad na Šabac i t. si.).

6. U odredu je Žika Janković. Nama su poznate izvesne stvari koje je on imao u Bgd-u i Šumadiji. Njegov ujak Milorad Petrović, drug koji je bio 12 godina na robiji, inačica sad jedan od polkoma odreda, kaže da je on dobar i da bi njegov slučaj trebalo malo revidirati. Šta da radimo?

7. Najvažnije pitanje je pitanje karaktera ustanka. Mi smo poslednji proglašen CK (od 25.VII) shvatili kao poziv na ustank najširih narodnih masa u borbi protiv neprijatelja. Odjek naše akcije zatalasao je sve živo. Kad bismo imali oružja, mogli bismo da stvorimo vojsku od više hiljada ljudi. Pokret je dobio karakter narodnog ustanka, jer nam prilazi iz svih slojeva i starog i mladog. U našim redovima se nalazi Milan Oković, Ivan Glodić, odbora Dragoljubove stranke, inačica vrlo popularna politička nastava u Mačvani. Kod nas je jedan od 6 komandira eta. Zasada je jedan od najboljih lanova rukovodstva odreda. Situacija u Šapcu je virio napeta. Već više dana o ekuju »vlasti« napad na Šabac. Na ulice su izvukli mitraljeze i topove. Vreme kretanja smanjili i ograničili. Ban Drinski banovine šapčanin Ilija Popović »Spirin« podneo je ostavku, ali, kako ujemo, nije uvažena. Prezident Šaba ke opštine takođe je podneo ostavku. Na njegovo mesto je postavljen jedan Rus — belogardejac.

Kod narodnih masa i u selima i varošima sasvim je zrela parola narodnog ustanka. U elem okrugu mi stvarno imamo potpunu vlast (zasada), jer ni žandarmi ni Nemci ne smeju da idu daleko od Šapca. Ukoliko pođe, idu nekoliko kilometara, celo vreme pucaju i u kukuruze i šumu kraj puta. Da li da i formalno zavodimo našu vlast po opština? I kako bi trebalo ona praktično da izgleda.

Isto je važno pitanje, pitanje tesno povezano sa ovim: kakav odnos imati prema gazdama i kulacima. Mi smo u akcijama otvarali duane i neke magacine gazda i zeleništa i na licu mesta delili narodu skrivene količine šećera, masti, soli i dr. Ujemo da drugovi u drugim mestima od takvih uzimaju silom novac? Da li je ta no? Šta da radimo s gazdama koji imaju po 100—700 hektara zemlje? Da li da žito oduzimamo i delimo narodu i da bacimo parolu da svaki ono što je radio smatra kao svoje?

11-15-16

Species suggestion.

This male had full 50mm. Spurules with setae
and two long setaceous areas just at the base of the tarsus.
Long plumose pubescence on spurs smooth except in areas just
below the joints. Forewing 6 mm. and hind 4.5 mm. Total
wing expanse 10.5 mm. We think it is the same as the 18.0 mm.
in wing length and 37 degrees, cuneum from 180 degrees
to 150 degrees. At 360 degrees it was in a similar form
but more grayish white than before. The wings
are mainly uniform in color, excepting on forewing
where a distinct band of pale yellowish brown
is visible immediately beneath the main yellowish brown.
This may be a secondary appendage. On forewings
there is a distinct black band: 4 mm. laterally,
so that it is brownish yellow in the distal half of the
forewings. On forewings there is also a dark
brownish band, which is very narrow, near the center.
On forewings the pale yellowish brown area
is very large, so that it is 3/4 of the forewing.
The forewing has a 6.5 mm. yellow band near the base
which is very narrow. If this is accurate we may have
a specimen of the *leucosticta* species. The forewing
has a distinct black band: 4 mm. laterally,
so that it is brownish yellow in the distal half of the
forewings. On forewings there is also a dark
brownish band, which is very narrow, near the center.
On forewings the pale yellowish brown area
is very large, so that it is 3/4 of the forewing.
The forewing has a 6.5 mm. yellow band near the base
which is very narrow. If this is accurate we may have
a specimen of the *leucosticta* species. The forewing
has a distinct black band: 4 mm. laterally,
so that it is brownish yellow in the distal half of the
forewings. On forewings there is also a dark
brownish band, which is very narrow, near the center.

Information and observations on *Hedone*, 186.

8. U borbi sa žandarmima 13 VIII 41 u selu Tekerišu na Ceru poginuo nam je jedan od najboljih drugova lan part, organizacije iz No ajskog Salaša, komandir II ete biciklista, drug Vojin Radosavljevi (»narodov« brat). Kao uspomenu na druga koji je prvi pao, njegova eta dobila je njegovo ime. To je zasad jedina žrtva.

9. U našem odredu nalazi se izvestan broj drugova iz preka. Svi su lanovi Partije. Treba izvestiti njihove organ, da su kod nas i da im jave kad treba da se prebace. Imena i mesta prilažemo.

Odgovorite nam odmah po kuriru.

S drugarskim pozdravom¹

PS Nedostaju nam vesti o akcijama po Srbiji i drugim zemljama.

¹ Dokumenat je na en bez potpisa (Prim, red.)

br. 5

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za uži ki okrug
i instruktoru pokrajinskog komiteta
od 14 viii 1941 god.**

OK-u i INSTR. PK-a u U.¹

Dragi drugovi,

Umosto izveštaja o organizacionom stanju vaše part.², njenom radu i sprovedenim akcijama, dobili smo u poslednje vreme samo dve ceduljice od drfuiga koji se nalaza na partiskorni radu kod vas. Nažalost, PK mora konstatovati da vi niste pravilno shvatili cirkular od 20-og prošlog meseca ni po tome pitanju. U jednoj ta ki tamo, PK obavezuje sve OK-te na redovno nedeljno podnošenje izveštaja. I dok to ine, manjeviše sve partiske organizacije, dotle se vi zadovoljavate obaveštenjem samo da ste živi.

Ali to nije sve. Vaš rad je potpuno nezadovoljavaju i, a u poslednje vreme ose a se ak i otpor Drema liniji Partije i postavljenim zadacima.

To najbolje otkriva stidljivo i sa puno sentimentalnosti prilaženje akcijama.

U jednoj cedulji stoji: »Ranjen je jedan ljoti evac kome smo hteli samo da zapretimo da ne služi neprijatelju«, a u drugoj: »Uzdržavali smo se od napada na nema ke vojнике«. Kuda vodi ovo, drugovi? Zar neprijatelja opominjati da ne služi neprijatelju; zar danas ne vršiti napade na nema ke vojнике, te fašisti ke razbojnikе, koji svakodnevno nasr u na srpski na-.

¹ Uzice
- Partiske organizacije (Prim, red.)

rod i masovno streljaju njegove najbolje sinove. Zar danas, kada treba dati sve od sebe u izvo enju postavljenih zadataka, ostati samo kod nekih — stalno ponavljanih priprema. Ne, drugovi, ovo se ne može ni im opravdati. Vi ste, kao ni jedno drugo i-ukovodstvo, u inili grubu pogrešku prema Partiji. Ta pogreška grani i sa najcrnjim oportunizmom, koji je svojstven samo kolebljivcima i neodlu nim rukovodiocima. Kod Vas je došlo do izražaja ne samo neverovanje u snage Partije, nego nepoverenje u spremnost naroda da se bori za svoje oslobo e nje ispod fašisti kog okupatorskog jarma.

Vi pokušavate da svoje zaostajanje u akcijama za drugim krajevima Srbije objasnite organizacionim slabostima. Ta kvo objašnjenje ne samo da nema mesta danas, nego je to mudrovanje kojim Vi pokušavate opravdati neizvršene odluke. Naša Partija imala je i ranije veliki uticaj na široke narodne mase, a danas je on neuporedivo ve i. I najzaba enije selo, do kojeg ranije naš partiski rad nije ni dopirao, sada zna da iza partizanskog pokreta стоји Komunisti ka partija, da je jedino ona ostala dosledan i neustrašivi borac za narodne slobode. Ako pravilno analizirate današnju situaciju i položaj u koji je ba en srpski narod okupacijom, te prou ite svoje greške, slabosti i nedostatke, svakako ete se složiti s nama u ovoj oceni. Osnovna Vaša greška jeste u tome što niste umeli pravilno i brzo preorientisati rad partiskih organizacija. Umesto prebacivanja svih glavnih partiskih snaga na glavno težište ra a, Vi ste i dalje ostali kod onih starih, novom situacijom i novim zadacima ve preživelih formi rada. Sektaštvo i sitni arenje bilo je i ranije, a danas pogotovo, najopasniji neprijatelj našoj Partiji. Ne prvo jedno, pa posle drugo, nego savla uju i organizacione slabosti istovremeno pripremati i izvoditi akcije na bazi postavljenih zadataka. Samo ako se uhvatimo za glavnu kariku u našem radu, koja e povu i sva ostala sitnija i krupnija pitanja, mo iemo pravilno rešiti i organizaciona pitanja.

Eto, drugovi, iz ovoga izlazi da biste vi trebah uporedo sa savla ivanjem organizacionih i drugih slabosti, odmah pre i na stvaranje manjih i ve ih brzo pokretnih partizanskih odreda i njihovo proširivanje na sve one koji su spremni na borbu protiv okupatora. Treba razvijati njihovo brzo dejstvo, ina e preti velika opasnost zaostajanja za drugim krajevima, što bi neprijatelj iskoristio kao povoljan momenat i koncentrisao svoje snage tamo gde naše žestoko dejstvuju. Mi ne smemo dopustiti ovoliku neravnometernost u po etku u vo enju narodno oslobodila ke borbe. Narodni ustank koji je otpo eo ne samo u Srbiji ve i u ostalim zemljama Jugoslavije, a za koji pada velika odgovornost na našu Partiju, mi moramo nastaviti i dalje

razviti, ne štede i sebe. Sada je momenat kada je pozvan svaki član Partije, svaki pošten ovek da da sve od sebe. U ovome nema kompromisa. Mi smo preduzeti oštре mere protiv svakog onoga ko ma i neodlučno pristupa radu.

Ne plašiti se otpadanja od Partije. Kukavice i kolebljivci najbolje se otkriju kad se postave pred teže zadatke. Iz današnjih borbi naša Partija je ojačati, u njen sastav uđe najborbeniji i u akcijama očeli eni ljudi. Upozoravajući Vas još jednom na cirkular PK i na ranije postavljene zadatke pred Vašu organizaciju u duhu linije CK, mi Vam i ovoga puta davamo nekoliko uputstava za dalji rad-

1. Neodložno stvarati, proširivati i jačati partizanske odredne i istovremeno razvijati njihovu delatnost. Svakom odredu, svakoj part. org. i svakom oveku posebno odrediti dnevne zadatke, razvijajući do maksimuma samoinicijativu. Ne stvarajte više neke mrtve, a uz to i nenaoružane desetine koje ekaju na neki svoj momenat. Naoružavajte se razoružavanjem žandarma i žandara, stanica, nema kih vojnika, te napadanjem na neprijateljske transporte i slagališta oružja, i municije, i ostale ratne spreme.

2. Odmah pri stvaranju zajedničkih komiteta, tj. odbora narodno-oslobodila kog fronta, povezujući se sa pristalicama svih bivših partija koje se danas izjašnjavaju za borbu protiv okupatora i njegovih slуга. Voditi računa o akciji etnika, raznih oficira i ljudima okupljenim oko njih. Svaki naš kontakt sa njima dobro je dobro. Neprijatelj već pokušava da i njih uvu u pohod na naše snage. -Stoga ih moramo pridobiti za zajednicu ku akciju još odmah. Ne privlačiti njihovih ljudi k nama, već sporazum s njima o zajedničkoj akciji, zajedničkoj komandi itd., — to je jedno od sudbonosnih pitanja za dalji tok operacija protiv neprijatelja. Kod pregovora sa mašim saveznicima treba se pozivati na postignuti sporazum između SSSK-a i Engleske i itavog demokratskog sveta. Isto tako pozivati se i na sveslovenski kongres u Moskvi.

3. Izbegavati sukobe sa pretsednicima i odbornicima opština, kulacima i sl., sem ako su izdajnici i sluge okupatora. U tom slučaju treba ih prvo dobro raskrinkavati u selu, pa onda i fizički obraćati se njima, štediti i pri tome decu i ukućane njihove.

4. Im neki partizan padne u rapanstvo ili mačko u zatvor, odmah pokušajte spasavanje oružanim snagama. Neka Vam za to budu primer beogradski partizani koji su jednog partiskog funkcionera otrgli iz kandži gestapoa, ili partizani iz Mačeve, koji su, zauzevši sresko na elstvo, poštujući poresku upravu, oslo-

bodili iz tog zatvora oko 80 ljudi. Istina, tom prilikom je platio svojom glavom srceški na elnik, izdajnik, njegov zamenik, belogardejac, policiski pisar i neki Nemci, ali drugovi su, držeći varoš u svojim rukama puna etiri sata, održali govor sa balkona na elstva okupljenom svetu na pijaci i objasnili svoj poduhvat, što je narod sa ogromnim simpatijama prihvatio. Zapolnivši mnogo oružja i ostalog materijala, oni su se u redu povukli prema Ceru, pale i usput u opština poreske, vojno-obvezni ke i druge spiskove.

5. Partiske jedinice u odredima moraju redovno održavati svoje sastanke. Ma gde bili, lanovi Partije moraju biti organizaciono povezani. Pri tome paziti da se njihovo odvajanje ne primeti i do maksimuma obezbediti konspiraciju. Svaki as slobodnog vremena iskoristiti za agit.-prop. rad i podizanje kadrova, ma da to nije glavno sada. Umnožavajte materijale u što više primeraka u gradovima, selima i u šumama.

6. Zavesti gyozdenu disciplinu u part. org. i odredima. Kod težeg prekršaja krivce treba i likvidirati. Svaku meru treba dobro objasniti. Naša Partija nalazi se u ratu i svaki njen lan jeste vojnik, koji se ima pokoravati zakonima koji vladaju u ratnom stanju.

7. PK je odlučio da od danas obustavite davanja kvote u interesu što bolje pripreme partizanskih odreda i njihovih akcija. Ako Vam treba još novaca, javite odmah. Stvarajte svuda Narodno-oslobodilački fond namesto dosadašnje narodne pomoći. Baza za taj fond treba da bude politički sporazum sa našim saveznicima, što ne znači da do postignutog sporazuma ne treba raditi u tom pravcu. Time ćemo samo proširiti narodnu pomoć. Iz prikupljenih sredstava treba izdržavati kako one u zatvorima, tako i one po šumama. Ako se partizani budu povezali sa narodom i pružili zaštitu narodu od neprijateljskih napada, onda će im svaka kuća biti otvorena i neće biti teško da za njihov opstanak.

8. Sa svakim našim dokumentom obavezno upoznajte druge iz Štaba komande partizanskih odreda u Srbiji, kojoj ste apsolutno potrebeni; sve njene naredbe o vojnem delu imate obavezno ispunjavati. Tražite od Štaba komande da Vam odmah posalje 3 do 5 iskusnih partizana.

9. Jako nas uđi da ste itav rad partizanskih odreda ukoliko samo zbog nerešenog pitanja komandanta. Saopštavamo Vam odluku PK da naš instruktor iz Pomoravlja ne može doći za komandanta. Smatramo da kod Vas ima ljudi koji mogu preuzeti tu dužnost, i da niste pošli po liniji najmanjeg otpora, to pitanje biste dosada rešili.

10. Kretanje našeg instruktora (Stojiljka)¹ zajedno sa odredom, ukoliko ono nije u vezi sa svestranim partiskim radom, ne odobravamo. Izgleda da kod Vas nije izvršena pravilna podela rada i da se OK ne ose a kao politi ko rukovodstvo. Za štab možete pozvati ljude iz drugih mesta na Vašoj teritoriji; ako ih baš nema, onda tražiti pomo od Glavnog štaba.

11. Šaljite nam redovno nedeljne izveštaje.

14 V m 1941

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

PK

PS

Okružno rukovodstvo mora biti na okupu uvek; ono ne sme biti razbacano, jer se time otežava rad. Lanovi rukovodstva samo u izuzetnim prilikama mogu u estvovati, tj. predvodići akciju. Rukovode i kadar treba uvati. U Pomoravlju smo ovih dana izgubili tri rukovodioca. Nemamo još izveštaja, ah izgleda da su drugovi napravili tešku grešku ako su rukovodioce odredili za izvršenje neke konkretne akcije.

PK

¹ Milan Mijalković, profesor. Poginuo je na Gradini kod Užica, 1941. £
(Prim, red.)

br. 6

**izveštaj komandira posavskog narodno-
oslobodilačkog partizanskog odreda
od 14 viii 1941 god.**

**IZVEŠTAJ KOMANDIRA POSAVSKOG ODREDA
OD 1 DO 14 Vin 1941»**

Posavski odred obrazovan 31 VII 1941.

Brojno stanje:

I eta na dan 5 VIII: 43; 14 VIII: 103 (2 voda)
D eta na dan 2 VIII: 31; 6 VIII 37; 10 Vm: 53 (2 voda)
m eta na dan 14 Vni: 92 (3 voda)

Oružje:

I eta 5 VIII: mitraljeza 2, puškomitr. 2, pušaka 42,
metaka 3463, revolvera 6, bombi 75.

14 Vili: mitraljeza 1, puškomitr. 4, pušaka 140,
metaka 10000, revolvera 15, bombi 30.

II eta 6 Vili: mitraljeza 0, puškomitr. 4+2, pušaka
31, metaka 2180, revolvera 4, bombi 23.

10 VIII: mitraljeza 0, puškomitr. 4, pušaka oko
60, metaka 5000, revolvera oko 6, bombi oko 50.

m eta 14 VIII: mitraljeza 1, puškomitr. 6, pušaka 86,
metaka 2985, revolvera 9, bombi oko 26.

Konja: I eta 14 VIII: 2

Konja: ni eta 14 VIII: 12

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, rad.)

Rezerve u oružju (u prikupljanju) nisu iscrpljene. Postoje naro ito velike mogu nosti na sektoru II ete, kojoj je i postavljeno da bude i glavni nabavlja oružja za itav odred. Pokazalo se da i na sektoru I ete postoje bogati izvori. Hranu donose seljaci u dovoljnim i sve ve im koli inama. Hleba naro ito ima u izobilju — više nego što je potrebno. U svim etama je nare eno da se stvara rezerva slanine, koja se prikuplja ali ne izdaje.

Logori su u šumama, po mogu nosti u blizini koliba, za sluaj nevremena. 2—3 puta, prilikom nepogoda, logorovalo se za kratko vreme u selu (1—2 no i). Logori su obezbe eni dovoljnim stražama, i uvek je unapred predvi en raspored za sluaj uzbune.

Finansije: odred oko 22.000, I eta oko 4.000, II eta oko 18.000, IH oko 7.000.

Glavni izdaci: odelo, veš, hrana, duvan i oružje.

Kurs: odelo, veš.

Akcije:

- 11—12 VII I eta: a) selo Skela. Razoružano 5 žan arma. Zaplenjeno 3 puške. U estvovalo 20 partizana u 24 asa.
b) Stubline. Prese ene telef. žice. U estvovalo 5 partizana u 24 asa.
- 12—13 VII I eta Stubline. Prese ene tel. žice. U estvovalo 17 partizana u 24 asa.
- 13—14 VII I eta — kod Obrenovca. Ba ena u vazduh 2 mesta. U estvovalo 20 (14+6) partizana. U 1 as.
- 19 VII I eta — Raskrsnica na putu Valjevo—Grabovac. Vra eni konji koje su seljaci vodili da predaju Nemcima. U estvovalo 5 partizana. Trajalo od 2V2 do 8. Puškaranje sa žandarmima. Veliki politi ki uspeh.
- 23 VII I eta — Lon anik. Opomena špijunu Milanu Jankovi u.
- 25 VII Od 24—1 sat. Neuspeo pokušaj proganjanja žan arma koji su se uputili u Banjane.
- 27 VII I eta — Mitinzi kod vršalica u selima Orašac, Vuki evica, Dren (i pred opštinom), Ljubinci . Po 6 partizana. Okupilo se oko 400 seljaka.
- 28 VII I eta — Kazneni pohod protiv bivseg lana ete Milivoja Jadranina. U estvovalo 20 partizana. Uspešno.
- 29—30 VII I eta — O ekivanje reakcije. Poslane dve patrole po 10 partizana.

- 30 VII II eta — Selo Konatice: Pregovori sa pretdsednikom opštine oko predaje 1 radio-aparata, u dva maha. Poginuo politi ki komesar R. T.,¹ ubijen kroz prozor iz puške od pretdsednika opštine. Tada su ba ene bombe i otvorena paljba na ku u. Telo druga ostavljeno i docnije od »vlasti« odneseno na Umku. U estvovalo 12 partizana. Kasnije zaseda da bi se oduzelo telo. Bez uspeha. Žandarmi se preobukli u seljake.
- 31 VII I eta — Stanojevi a zabran, kod sela Ljubini a. Oružana borba sa 36 žandarma koji su pošli u poteru. U estvovalo 30+8 partizana, sa 22 puške i 2 puškomitriljeza. Od žandarma 2 ubijena, verovatno 7 ranjenih, 2 zarobljena su poslani ku i posto su prethodno svu eni (docnije se saznao da je to imalo veliki uticaj na deo ostalih žandarma). Malo kasnije, na poprište borbe dolaze 2 automobila i 1 kamion sa 30 Nemaca i 20 žandarma pешке. Ispalili nekoliko rafala, pa se povukli. Akcija po elu u 6.45.
- 31 VII II eta — Draževac: Oružani sukob sa 3 žandarma koji su došli da regrutuju nove žandarme. Dva žand. ubijena, tre i ranjen pobegao. Plen: 2 puške, 45 metaka, 4400 din., dva sata. U estvovalo 8 partizana. Seljaci predali 1 puškomitriljez.
- 1 VIII I eta — Za svaki slu aj isturena patrola od 12 partizana. Od 24—24 sata.
- 1 VIII II eta — U Draževac dolazi 7 žandarma sa 1 oficijom radi uvi aja. 3 zasede. Bez uspeha, jer su zadocnile. »Vlasti« se zadržale svega 5—6 minuta.
- 1 VIII II eta — eta stiže u Vrani . Žandarmi beže prema Jasenknu. U 20 asova doznaće se za dolazak 10 kamiona Nemaca i ljeti evaca. Oni ubijaju jednu ženu na drumu. Patrola stiže u Vrani po njihovom odlasku.
- 1 VIII III eta — Dokmir. Spaljena opštinska arhiva. Preko no i prikupljanje oružja sa 10 partizana. Isto u Babinoj Luki sa 10 partizana. Izme u ostalog dobijeno 3 puškomitr.
- 3 Vm I eta — Grabovac: vršalice i opština². Mitinzi. U estvovalo 14 partiz. Od 10—16 as.
- 3 Vili a) Ba evac. Isto kao i I. U estvovalo 10 partiz.

¹ Rade Tadi , student

²) Misli se na uništenje spiskova kod vršaiica i opšt. arhive (Prim, red.)

3 Vin b) n eta — Izme u Vranica i Šiljakovca. Prese-
ene no u tel. žice.

4 Vin a) III eta — Izme u Stublina i Brgula. Ba en
most (slabo ošte en). Prese eno 13 tel. bandera.
U 1 as.

b) Kod Skele. U estvovalo 8 partizana. Prese eno
11 bandera.

4 vm a) II eta — Na putu Vrani —Meljak. Zaseda.
U estvovalo 8 partizana sa 2 puškomitr. i 6 pušaka.
Vršen napad na nem. auto. Bez uspeha: puško-
mitr. izdali — izgleda zbog r ave municije. Auto
uspeo da pobegne.

b) Pred opštinom Ba evac spaljena akta koja su
se odnosila na javljanje obveznika nem. vlastima.
U kafani spaljeni anti-komunisti ki plakati. Tra-
jalo do 45 min.

Nastavak sa izlaganjem opštег stanja u etama i van njih
aleduje. Prekidam izveštaj zbog nedostatka vremena i svetlosti.

Prva eta okolina Obrenovca

Druga eta Umka—Draževac

Tre a eta Banjani—Ub

PERA¹

14 Vffl 1941

¹ Ko a Popovi (Prim, red.)

br. 7

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 16 viii 1941 god.
iz pomoravskog okruga**

Dragi drugovi,¹

Posle sastanka OK, sa koga smo poslali izveštaj, drugovi su pošli na teren. Nik evi je pošao na stanicu Ara i evo sa jednim drugom da se tu popne u voz. U vozu od Bagrdana do Miloševa jedan Nemac ga je legitimisao i pokušao da ga skine u Miloševu. N.² se branio i pokušao da pobegne. Drug G.³ mladi je pobegao. N. su doveli pretu enog u Jagodinu, vratili u Miloševo i streljali. Kako je došlo do njegova hapšenja još ne znamo. Vlada uverenje da ga je denuncirala Olga La arevi, nem. špijunka omrznuta u J.⁴ zbog druženja s Nemcima. Toga jutra je izvedena akcija u B.⁵ i Laništu, te je moglo do i i otuda.

Radoslav Nik evi, po rođenju Crnogorac, rođen 1917 godine, adv. pripravnik. U Partiji od 1939 god. U OK ušao 25. juna 1941 god.; u OK bio dobar, hrabar i umeo je brzo obavljati poslove.

Joca⁶, Života⁷ i još jedan drug pošli su okolo u upriju da ne bi išli na most. Nasred ulice neko ih je denuncirao, i ubio

¹ Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju

² Nik evi

³ Gojko Grulović, stud. med.

⁴ Jagodina

⁵ Bagrdan

Joca Milosavljević

⁶ Života Stanisavljević (Prim, red.,

ih je poznati petokolonaš Karlo, sopstvenik bioskopa. Joca je pošao kao polit, komesar u Ravani ku etu, Ž. u upriju, a omi.¹ u Para in.

Života Stanisavljevi , brav. radnik, rodom iz Požarevca, lan Partije od 1939 (ili 1940), star 29 godina. U Sm. Palanci izbegao smrtnu kaznu. Bio sekretar part. org. u Smed. Palanci. Svi poginuli 8 avgusta.

Od OK ostala dva druga. Teren je veliki. Omladinac je odmah otišao u Markovac u odred, da bi tamo nastavio rad. Ja sam ostao tu da bih se vezao sa etom rudara.

Stanje odreda i akcije

U upriji formirana eta oko 3-eg, ali do danas još nemamo veze s njima zbog ovih doga aja. O akcijama znamo po pri anju. Ima ih dosta (rudari); razbili rudnik, obustavili saobra aj, prevoz uglja, razoružali žandarme, pobili petokolonaše.

eta u Jagodini: imala je dve uspele akcije na žel. stanicu Bagrdan i Ara i evo. Razbijeni strojevi, spaljene knjige, uzet novac (oko 10.000 din.). U Bagrdanu je poginuo Dragi..., kroja ki radnik iz Bunara (ime ne znamo, jer su ga svi zvali Dragi Bunarac). lan Partije, poginuo je tako što je kundakom otko ene puške razbijao luster, puška pukla i ranila ga.

8 avgusta neuspela akcija na pruzi. Razvaljene šine, ali voz protutnjao, jer je bila pruga prava.

10 avgusta druga akcija na drumu na nem. kamione. Strah druga, koji je trebao da puca prvi nije doveo do rezultata.

15 avgusta jedan partizan ubio je u Jagodini Olgu La arevi , ženu Branka La arevi a, trgovca, koja je denuncirala Nemcima Božu šofera, jednog trgovca i Nik evi a. Opšte odrubavanje Jagodine i sela.

15 avgusta eta je rano ujutru opkolila mesto Rekovac. Plan je bio detaljno izra en. Jedno odeljenje zarobilo je najpre žandar, kapetana, vezalo i naredilo da preda ž. stanicu za 5 minuta. On je to u inio iako su se žandarmi spremali na otpor. Posle njega su zovnuli dobošara, koji je sazvao zbor. Seljaci došli, jer je bio pazarni dan i govorilo nekoliko drugega. Plen veliki, pored spreme i preko 100.000 u gotovu. Odredu prišlo 12 ljudi iz Lev a, te e se tamo formirati eta. Vratili se pevaju i; narod ih je obasipao cve em, davao hleb, lubenice. Seljaci ih dobro pomažu i daju hranu.

¹ Omladinski rukovodilac — Premosunac (Prim, red.)

Sve ove akcije jesu dosad pripreme za glavnu borbu s Nemcima koja se sad otpo inje. Danas imaju jednu krupnu akciju i još ne znamo rezultat. Iz Markova ke te nema izveštaja. Ina e ljudi, koji otud dolaze, pri aju da je u zajednici s Resavskom etom zauzela Svilajnac. Jedan naš poginuo i jedan njihov. Pri a se da su naši držali Svilajnac duže vreane — dva dana.

Još o Jag.¹ eti: brojno stanje 75 do 80 ljudi. Toliko pušaka. Pol. rad dosta slab. Pojave dezertiranja. Ubijen je jedan etnik koji je došao u odred, odvojio grupu od 5 ljudi i poveo u plja ku. Ubili su ga ljudi iz njegove pravnje pre nego što je naišao na nasu zasedu. Pravnja se vratila u odred. Pri povratku iz Rekovca sa ekalo ih u zasedi 2 kamiona Nemaca, naši pali u paniku, ali su brzim snalaženjem podnarednika Šilje, koji je po eo dejstvovati puškomitrailjezom, Nemci naterani u bekstvo.

16 VIII 1941

S drugarskim pozdravom
P."

PS

Pre streljanja Nik evi je viknuo: „Živila narodno-osloboila ka borba“. „Živeo drug Staljin“. Seljaci pri aju da im je doviknuo: „Gledajte kako umire student-komunista“.

¹ Jagodinska eta
* Petar Stamboli (Prim. rad).

br. 8

**izveštaj okružnog komiteta kpj za nišk1
okrug od 16 viii 1941 god.**

16 Vin 41 N.I

Dragi drugovi,²

Primili smo vaše pismo od 10 avgusta 41.

Prema primedbi da mi u pogledu akcija daleko izostajemo iza ostalih delova® Srbije i da taj nedostatak, teritorijalna ograničnost, može da ima teških posledica po naš pokret, izveštavamo da smo svesni tog našeg nedostatka, i prema tome odgovornosti koja na nas pada. Mi smo se trudili da tu odgovornost opravdamo, da taj nedostatak otklonimo. Nešto smo i u inili, ali mi još uvek smatramo da prilično izostajemo od ostalih delova Srb. Mi smo sve snage uložiti da dostigne Srb., ali da li smo to u potpunosti postići? Verujem da će jedan naš deo možda i prevazi i Valjevo i Uzice, ali drugi, već i deo, će ipak izostajati, ali ne mnogo.

Od preduzetih akcija u inili smo sledeće u toku ove nedelje: razoružali smo jednu stanicu — itluk (Srez Sokobanja): 3 puške, 2 opase a, 2 pisačne mašine. Posle toga odred Ozren podelio se u dve grupe, jedan deo otišao je prema Aleksincu i prema Srežu Ražanj. O njemu dosad nemamo podataka, a drugi se deo uputio prema Nišu. U selima sazivao zborove i na zborovima izvodio na optuženi ku klupu predsednike opština i delovoće. Optuživao ih je za ona dela što su pomagali

¹ Niš

² Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

neprijatelja i palio im arhive. Po svršenom zboru nare ivano im je da napuste zvanje pretsednika, ina^e e biti ubijeni. Nарavno, uvek se postupalo prema konkretnom slu aju, ako pretsednik nije omrznut u selu onda je postupak bio i druga iji. Otkako se po elo tako da radi seljaci su po eli ozbiljnije da gledaju na partizane i da im se više približuju. Vi ste poslali direktivu da izbegavamo sukobe s kulacima i prets. opština. Kulake nismo ni dirali, ali da smenjujemo prets. opština, da im palimo arjiive i izvodimo na optuženi ku klupu, da proterujemo poreznike iz sela, još to nismo prestali. Javite ho emo li pak, produžiti ili prekinuti. Uporiše Nemaca u selu su prets. opština. Mi predlažemo da ih dalje gonimo, a kulake, prema vašoj direktivi, ne diramo. Zbog delovanja ovog odreda, u Svrljigu, bilo je koncentrisano nekoliko stanica da se formira poterno odeljenje. Partizani su ih iznenadili. Pozvali su stražara da preda stanicu, a ovaj je to odbio. Partizani su razvili vatru iz 5 mitraljeza, na što su se žandarmi odmah predali. Žrtava nije bilo. Na tom mestu razoružano je 14 žandarma. Partizani su ih pozvali da u roku od jednog dana napuste službu, ina e e biti poubijani. Jedan se javio za odred. Zaplenili smo im 20 pušaka, opasa a, 6 fišeklija, jednu pisa u mašinu. Napad je bio strahovito jak, ali se pokazao slabo vojni ki organizovan, jer sam napadom rukovodio ja, a ja uopšte nisam služio vojsku, te je napad li io na demonstracije. Posle napada pevali smo kroz grad »Hej Sloveni!« i klicali: »Živila slobodna Jug.« U narodu je imalo silnog odjeka. U Nišu se samo o tome govorи i druga ije se komentariše nego bomba u nema kom ofic. domu. Onda su mnogi govorili: »Pa nije trebalo, jer e nas Nemci poubijati«, a sad se oduševljavaju. U odred Toplice idem prvi put sutra. Oni su razoružali jednu ili dve stanice. Malo imamo podataka. Održali su tri zbora. Ve ina žand. u Toplici simp.¹ partizanima. Partizani na Ozrenu formalno gladuju: u 24 asa pola litre mleka i par e hleba. Novaca sad imamo, ali još nismo uspeli resiti problem snabdevanja hranom. Nadamo se da emo ga u najskorije vreme vrlo uspešno rešiti. Najve i nedostatak je stru no vojni ko znanje. Imamo u odredu partijaca rez. oficira, ali to su drž. inovnici, ljudi birokratizovani, gotovo bez inicijative, za sve ekaju direktive, tako da sam u najve oj akciji morao rukovoditi ja, a ja uopšte nisam vojnik. Drugi nedostatak je što ve i deo partizana nije služio vojsku. Za prvi nedostatak pomognite nam vi, pošaljite nam nekoliko inicijativnih iskusnih partizana, bar na deset

¹ Simpatiše (Prim, red.)

dana. Rekli ste nam da tražimo 5 partizana od Glavnog štaba,, ali ne znamo preko koga. Ovo primite kao najozbiljnije, jer dok mi steknemo iskustvo pro i e vremena, a izgubimo kadrove. Što se ti e propagande, ona je u mestu i u okrugu vrlo dobro organizovana. Potreba za lecima i obaveštenjima sve je ve a i ve a.

Pošaljite nam vezu s Kruševcom zbog saradnje na Jastrepca.

Trudi smo se da ispunimo postavljene zadatke.

Pozdrav MIKA¹

¹ Sreten Mladenovi , metalski radnik iz Kragujevca, poginuo 1942 g.
(Prim, red.)

br. 9

**tekst partizanske zakletve, objavljen
u biltenu glavnog štaba narodno-
oslobodila kih partizanskih odreda
jugoslavije od 19 viii 1941 god.**

**SVIMA ŠTABOVIMA I KOMANDIRIMA NARODNO-
OSLOBODILACKIH ODREDA JUGOSLAVIJE**

Da bi svaki narodni partizan bio potpuno svestan svojih dužnosti narodnog borca, svoje velike misije na delu oslobođenja naroda, da bi vladala gvozdena disciplina i drugarsko sa-mopožrtvovanje me u partizanima, predlažemo kao obavezno da odmah svi partizanski odredi, ukoliko to ve nisu u inili, polože slede u zakletvu:

»Mi, narodni partizani Jugoslavije latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvolo nih neprijatelja koji pprobise našu zemlju i istrebljuju naše narode, U ime slot >de i pravde našeg naroda zaklinjemo se, da smo disciplinovano, uporno i neustrašivo, ne štede i svoje krvi i živote voditi borbu do potpunog uništenja fašisti kog osvaja a i svih narodnih izdajnika«.

(Bilten Glavnog štaba NOPOJ broj 2 od 19 VIII 1941 god.)

br. 10

**tekst zakletve kragujeva kog narodno«
oslobodila kog partizanskog odreda**

Z A K L E T V A

Ja ,sin srpskog naroda zaklinjem se svojom aš u da u Kragujeva ki narodni odred stupam sa vrstom odlukom da se borim protiv fašisti kih okupatora i izdajnika srpskog naroda. Obavezujem se da u izvršavati nare enja svojih pretpostavljenih bez pogovora, da u u-vati disciplinu odreda, da u snositi sve posledice kršenja discipline i neizvršavanja dužnosti borca za narodna prava i slobodu.

Mi, narodni partizani Jugoslavije, latili smo se oružja za nemilosrdnu borbu protiv krvolo nih neprijatelja koji porobiše našu zemlju i istrebljuju naše narode. U ime slobode i pravde naših naroda, zaklinjemo se, da smo disciplinovano, uporno i neustrašivo, ne štede i svoje krvi i živote, voditi borbu do potpunog uništenja fašisti kog osvaja a i svih narodnih izdajnika.

br. 11

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za šabacki okrug
i instruktoru pokrajinskog komiteta
od 20 vili 1941 god.**

OK i INSTR. PK u Š.i

Dragi drugovi,

Pravilno ste shvatili proglas CK. Iz njega se jasno vidi kakav treba da bude karakter narodno-oslobodila ke borbe, koju danas vodi srpski narod na elu s herojskom KPJ. Narodni ustanak **mora biti** ustanak najširih narodnih **masa**. Naš najpre i zadatak jeste da u ovoj etapi narodne borbe okupimo **ljude svili** slojeva, da podignemo na ustanak sve one koji su sposobni i koji su spremni za oružanu borbu protiv okupatora i njihovih slугу. Samo ujedinjenim snagama itavog naroda možemo zbaciti fašisti ki okupatorski jaram. Ukoliko snage budu ja e još u po etku, utoliko e oslobo enje naroda **biti** pre, utoliko e ranije prestati da po našoj zemlji gazi prljava fašisti ka nogu, bez obzira da li je ona nema ka ih doma ih izroda. Pitanje **proširenja i produbljenja narodnog ustanka je ste sudbonosno pitanje ne samo za našu Partiju i itav srpski narod, nego i za brzi obra un herojskog SSSR s fašizmom**. Opasnost od sektaštva i levog skretanja, koje **u** poslednje vreme naro ito dolazi do izražaja, preko je potrebno što pre otkloniti.

¹ Šabac

U tom pravcu, drugovi, vama e pomo i direktiva PK izložena u pismu od 12 o. m. Skre emo vam ponovo pažnju na ro ito na prvu i drugu ta ku.

Ako pravilno shvatite direktive i narodnu borbu uputite obeleženim putem, posta e vam jasna i sva ostala zasada manje-više drugorazredna pitanja. Budu i da ste vi pravilno zapo eli borbu, ni za trenutak ne sumnjamo da ete izvršiti sve postavljene zadatke. Nesumnjivo treba još mnogo u initi u tom pravcu. Neprijatelj se po eo ose ati negde više negde manje, ali se nije još osetio kao u „opsednutoj tvr avi“ u itavoj Srbiji. I mi to moramo brzim tempom posti i, jer jedini mi možemo u initi da se neprijatelj zaista tako oseti.

Vaš rad, a naro ito povezivanje i uvla enje u aktivnu saradnju pristalica bivših gra anskih partija, PK pohvaljuje i isti e kao primer ostalim našim part, organizacijama. Bez sumnje vi ste u inili mnogo u podizanju naroda svog kraja na otpor neprijatelju, ah to još nije dovoljno da biste mogli ružasto gledati na postignute rezultate. Borba je tek otpo ela i u dosadašnjim akcijama vi niste naišli na ozbiljan otpor neprijatelja. Čmajte u vidu da se neprijatelj priprema na pohod s ja im snagama ne samo protiv vas nego i protiv naših oružanih snaga u drugim mestima. To ete najbolje videti iz jednog dokumenta koji vam ovde prilažemo. Nužno je odmah otpo eti s pripremama naših snaga ne samo na odbranu nego i na protivnapad. Da biste taj zadatak uspešno sproveli, potrebno je neodložno povezivanje sa itavim narodom toga kraja i svima onima koji nam u ovoj borbi mogu biti saveznici. Stoga vam PK predlaže da otpo nete politi ke pregovore s pristalicama Dragoljubove, demokratske, radikalske i dr. stranaka o zajedni koj saradnji kako u politi kom tako i u vojnog smislu. Rezultat pregovora treba da bude stvaranje zajedni kog komiteta nacionalnog oslobo enja. Tu i takvu saradnju nužno je odmah manifestovati izvršenjem i izdavanjem jednog zajedni kog proglosa narodu vašega kraja koji bi potpisali najvi eniji pretstavnici partija koje u estviju. Treba pokušati sve da se za ovu akciju javnog istupanja pred narod pridobije Draža Mihailovi i ljudi oko njega. Ogromno bi znilo da se tu vidi i njihov potpis.

Eto, drugovi, odgovora na vaše pitanje šta treba raditi dalje. Kao što vidite, mi smatramo da vd ni izdaleka niste obezbedili sve što je potrebno da sa uvate izvojevane tekovine i da vojujete za nove.

A sad evo odgovora na neka konkretna pitanja, iako smatramo da e vam mnoga od ovih pitanja biti jasna kad proradite naše zadnje pismo.

1. — Vaš izveštaj o etnicima i bivšim oficirima samo potvr uje pravilnost onoga što smo imeli u drugoj tački našeg pisma. U inite sve da se s njima uspostavi što tešnji kontakt. U tome je potrebna budnost, jer me u njima ima raznih struja. Ima i jedna nama otvoreno protivni ka, koja sara uje ak i s A imovi em, a me utim sedi u šumi. Svakako da kod vas nije taj slučaj. S M. Durinom budite u vezi. Neka on li no napiše za nas izveštaj o kretanju! etnika i oficira, njihovim snagama u ljudstvu i oružju i njihovom rasporedu i merama, kao i o njihovim pogledima na razna pitanja. Ako je moguće, neka D. izbegne odlazak vi Bosnu dok mu mi ne javimo i pošaljemo vezu.

2. — Nemojte se zatravati s isticanjem crvenih zastava ako to može da nanese štete mobilizaciji svih slojeva u oslobođila koj borbi. Ispisane parole su već sasvim druga stvar, one su pravilne. Kod ovakvih pitanja treba imati političke elasti nosti. Svaki naš poduhvat treba da bude srađen na to kakav je imati odjek u narodu i neće li narušiti sporazum s našim saveznicima.

3. — Oružanim snagama organizujte potere za plja kašima. Uzmite sela i seljake u zaštitu od plja kanja. Svakog plja kaša ubiti ili zarobiti, izvesti pred narodni tribunal i osuditi na smrt. Utvrđeno je da te bande regrutuju fašisti ki gadići da bi nas zavadili s narodom. Izdajte po tome jedan kratak letak s potpisom: Štab narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda u Mađari. Objavite u njemu imena već streljanih plja kaša.

4. — Ako naše oružane snage nisu još dovoljno jake za napad na Šabac, onda ga nemojte izvoditi, pogotovo sad kada je neprijatelj u pripravnosti. U borbama treba primeniti i vojnu vesteštinu da biste izgubili što manje boraca ili da ne izgubite ni jednoga. Udar na neprijatelja po mogućnosti vršiti iznenada, tj. kad ga on najmanje očekuje. Naše operacije protiv neprijatelja moraju biti planski pripremljene, koriste i se mišljenjem i savetima vojnih stručnjaka.

5. — Treba u prvom redu napadati na nemačke transporte sa životnim namirnicama i svim onim što je oplja kano od srpskog naroda. Taj oslojeni neprijateljski plen deliti partizanima i vrati oplja kanom narodu. Otvaranje duvana i deljenje robe, makar ona bila i sakrivena — pogrešno je. Moramo paziti da neprijatelj ne iskoristi takve momente i ne pokuša da tok narodne borbe skrene u povoljniji pravac za sebe. Kako sitnije tako i krupnije trgovce, pa ak i poznate zelenaše, imali oni skrivenu robu ili ne, treba savetovati, pa ak i pripremiti, da robu prodaju narodu po normalnim cenama.

Ako preti opasnost zaplene robe od strane Nemaca, onda sopstvenike treba savetovati pa ak i pomo i da se roba sakrije i pod izvesnom našom kontrolom prodaje narodu. Shvatite jedno — da ni jedan potez ne smemo napraviti koji bi neprijatelj iskoristio u cilju stvaranja razmirica izme u nas i našeg naroda.

6. — Novac treba uzimati samo iz državne kase, jer i ina e pripada narodu, tj. on je na razne na ine oplja kan od naroda da bi se stavio na raspoloženje okupatorima i njihovim slučama. Ne sme biti nikakvog nasilnog oduzimanja novca i drugih sredstava od pojedinaca, pa ma koliko oni bili bogati. Od naroda i svakog pojedinca treba tražiti dobrovoljni prilog za izdržavanje partizana i njihovo naoružanje. Slu aj najbogatije porodice Živ. najbolje nam govori kako treba postaviti ovu stvar.

7. — Iz osnova bi bilo pogrešno sprovoditi podelu zemlje koja se nalazi i u privatnom vlasništvu. Sad ne dolazi u obzir raskulaivanje i si. mere.

8. — Sve opštinske «uprave, ukoliko one nisu izdajni ke i u službi okupatorima, ve koliko-toliko štite interes naroda, ostaju na svojim mestima i pod kontrolom partizana obavljaju svoje dužnosti, vode i ra una o interesima naroda. U obavljanju tih dužnosti ne treba ništa menjati u starom na inu njihova rada osim to da ne služe neprijatelju. Izdajni ke opštinske uprave, pretdsednike ili delovo e treba sam narod da smeni uz pomo partizana i na njihovo mesto da postavi ljude iz naroda koji u sistemu opštinskog poslovanja ne treba ništa da meniju ve samo da ukinu službu neprijatelju, oslanjaju i se na podršku partizana.

9. — Drugarice mogu odli no koristiti u odredima ne samo na drugom poslu, nego, ako treba, i s puškom u ruci. Ali bi sad bilo pogrešno izvu i iz grada sve drugarice, a naroito nekompromitovane i poslati u šumu. Svaku ženu kojoj ne preti opasnost od hapšenja i si. treba ostaviti u gradu radi održavanja veza ne samo izme u vas samih nego i izme u vas i nas. Kompromitovane privu i bliže partizanima i upotrebiti ih za kurirsku službu, negu bolesnika i ranjenika; po seoskim kućama, preobu ene u selja ko odelo, one mogu uspešno obavljati pomenute zadatke.

Što se ti e org. pitanja, treba voditi ra una o slede em:

1. — OK kao celina mora uvek biti na okupu zajedno s instruktorom u mestu (koje se može i menjati) iz koga e najlakše i najuspešnije rukovoditi itavim radom i obezbediti pregled i kontrolu rada part. org. OK nije niti može biti neko

pokretno telo koje bi išlo za partizanskim odredom, pa se ak potpuno uklopilo u njegov sastav.

2. — OK mora obezbediti politi ko rukovodstvo itavim radom na svojoj teritoriji, a u partizanskom pokretu u sa-glasnosti s najodgovornijim iz njega.

3. — PK je odlučio da vas poveže s Valjevskim i Obrenovačkim partiz. odredom radi koordiniranja rada. Tako će biti ete povezani i sa Štabom partiz. odreda Srbije. Za pol. komesara šaljemo vam druga Šp.¹

Teške su greške koje je po inio Žika J. u prošlosti. On je morati mnogo da uini u sadašnjem radu da bi te greške ispravio. Stoga predlažemo da ga pod kontrolom privučete na rad. Treba mu reći da mu se sad pruža mogunost da ispravi greške.

20 VIII 41

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

PK

U vezi sa priloženim aktom u inite sve da razbijete i onemoguće svaki pokušaj neprijatelja u stvaranju obaveštajne službe po selima i varošima.

Svuda gde je to moguće uspostaviti narodnu vlast — vlast narodnih komiteta u koje treba da ulaze predstavnici svih rodoljuba, koji su spremni da se bore za slobodu zemlje.

¹ Španac — Danilo Lekić (Prim, red.)

BR. 12

**UPUTSTVA KOMANDE POSAVSKOG NARODNO-
OSLOBODILA KOG PARTIZANSKOG ODREDA
OD AVGUSTA 1941 GOD.
ZA OBRAZOVANJE NARODNO-OSLOBODILACKIH
ODBORA**

KOMANDA POSAVSKOG ODREDA

**UPUTSTVA ZA OBRAZOVANJE NARODNO-OSLOBODI-
LACKIH ODBORA¹**

1. U svim selima koja kontrolišemo treba odmah obrazovati odbore narodno-oslobodila kog fronta. Treba ih obrazovati (organizovati) i u onim selima koja još nisu došla pod našu potpunu kontrolu; gde god se može treba održati miting; treba da se postavi i reši pitanje obrazovanja pomenutih odbora.

2. Prema veli ini sela u odboru e biti odgovaraju i broj lanova. Merilo za odreivanje ljudi koji e biti lanovi odbora treba da bude široko, tako da odgovara narodno-oslobodila kom karakteru borbe koju vode partizanski odredi. Odbor nije organ nikakve partiske organizacije ili grupe. Njegovi lanovi se biraju me u poštenim rodoljubima bez obzira na bliže politiko opredeljenje.

3. Opšti zadatak odbora jeste da budu administrativni posrednici izme u eta i sela.

¹ Dokumenat na en kao prepis bez potpisa i peata. Verovatno da je pišan u drugoj polovini avgusta 1941 g. (Pnm. red.).

4. Zadaci odbora su slede i:

- I. Organizovanje ishrane, što zna i da prilikom dolaska ete odnosno voda u selo ne e više komanda odre ivati od koga e se tražiti hrana, nego e se obratiti odboj a. a ovaj e to pitanje rešiti. To je prostije i celishodnije, a selo e se osetiti u cehni.
 - II. Obrazovanje fonda narodnog oslobo enja (prikljujanje novca za pomo narodnoj borbi).
 - D1. Nabavka odela i obu e.
 - IV. Prikljujanje preostalog oružja, sastavljanje spiskova o tome gde i kod koga se ono nalazi.
 - V. Nabavka potrebnih jaha ih i tegle ih konja.
 - VI. Pripremanje skladišta za oružje, municiju i spremu eta (poverljivo).
 - VII. Sastavljanje spiskova za borbu sposobnog stanovništva.
 - VIII. Kontrola obližnjih drumova i puteva, spre avanje trgovine sa gradovima.
 - IX. Likvidiran e malih neprijateljskih odeljenja i otvorenih petokolonaša.
 - X. Organizovanje obaveštajne službe i sianje odgovaraju ih poverljivih izveštaja preko svojih kurira.
 - XI. Rasturanje literature dobijene od ete.
 - Xn. Rešavanje sitnih sporova me u seljacima.
 - XIII. Briga o sirotinji sela, o porodicama partizana i uhapšenih.
 - XIV. Eventualno pranje veša partizana.
- 5. Odbori e redovno podnositi izveštaje eti, odnosno vodu, o svom radu.
 - 6. Obratiti naro itu pažnju na prijateljski na in prilaženja seljacima.

BR. 13

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za niški okrug od 22 viii 1941 god.**

22 VIII 1941 N.¹

Dragi drugovi,-

Akcije protiv glavnog neprijatelja (direktno protiv okupatora) još nismo vodili. Ma da nemamo dovoljno obaveštaja o akcijama našeg odreda (zbog prekida veze), ipak, koliko možemo, obavestiti emo vas. Naime, u: Prokuplju su omladinci upalili kasarnu nema kih vojnika i tom prilikom izgorelo je 50 ebadi i 2 vagona sena i slame. — Reakcija: uhapšeni graani—stražari, opština kažnjena sa 10.000 din. i pre etiri dana uhapšeno još 10 najuglednijih (najbogatijih) gra ana.

Partizani s Ozrema ubili su zloglasnog policiskog na elnika iz Aleksinca koji se istakao u gonjenju kom.³ O drugim akcijama nemamo podataka sem što su Ozrenani držali zbor na aleksinska kom rudniku. Akcije sve povoljnije i povoljnije uti u na mase. Sve je manje onih koji govore da nije momenat itd.

Na Jastrepцу sam, bio prvi put ju e i prekju e i ustavio sam da je napravljeno u akcijama niz i propagandnih i vojni kih propusta. S obzirom i na geografski teren i na mentalitet mase i njenih tradicija, uslovi su idealni. S obzirom na to da je odred na Ozrenu po akcijama ja i, ma da su uslovi gori, i da sam tamo eš e odlazio, otsad u u Toplicu. Prošli put smo vam tražili 5 iskusnih partizana. Potrebni su ali

¹ Niš

² Izveštaj ie upu en Pokrajinskem komitetu KP I za Srbiju

³ Komunista (Prim, red.)*

nisu neophodni, jer smo ve stekli iskustva i postavljene zadatke smo sopstvenim snagama resiti.

Bilten smo dosada umnožili u 1.700 primeraka, a umnoži smo i ostatak do 3.000, ali to e sami odredi, jer oni imaju svaki svoju tehniku.

Partisku organizaciju uglavnom kvalitativno popravljamo, a u mjestu i brojno. Glavna velika preduze a smo obuhvatili radom i prodiremo, a za izvesno vreme obuhvatimo i neobuhvate. U mjestu nam se razvija Partija pravilno (mislim po kvalitetu — zaveli smo vrsti kurs), ali brojno ide sporo. Tamo gde je nekad postojala ide lakše, ali gde je nikad nije bilo, mnogo teže. Grafi ar e skoro do i. Govorili eu nam etnici (naši simpatizeri) da e Košta¹ da paktira s Ljotima i da e da nas goni, što je u narodu proizvelo loš -utisak (po njih). Njihovo levo krilo tražilo je da pregovara s nama, na šta smo se mi odmah odazvali, ali danas smo saznali da je danas Košta sa svojih 20 etnika zatvoren u Prokulju, i tamo je proglašeno opsadno stanje. Izgleda da je to rezultat »paktiranja« s Ljotima — uhvaen na prevaru. O tom stanju i akcija i doga aja slede i put.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Za OK
MIKA²

¹ Košta Pe anac
² Sreten Mladenović (Prim, red.)

br. 14

**izveštaj partizanskog rukovodstva
pomoravskog okruga
od 23 viii 1941 god.¹**

23 VIII 1941

Izveštaj o leva koj eti.

Rad na formiranju ete zapo et 8 VIII. U roku od 7 dana prikupljeno je 15 ljudi, ve inom seljaka i inteligencije. U toku slede ih dana prikupljeno još 15 ljudi, tako da sada eta ima 3 desetine (ovo nam javio Pavle, koji je išao u Rekovac).

Ta ne podatke o naoružanju nemamo. Svi imaju puške. Došli su do 2 puškomitrailjeza 7,9 mm »Brno«. Municija?*

Snabdevaju se prilozima od seljaka, vrlo obilno. Na in logorovanja u šumi (?). Finansije 10.000 din.

Akcije — konferencijski u selu V. Pešica (Dubrava), 10 VIII isterivanje finansa iz s. V. Kruševica i oduzimanje skupljenog poreza — 4.500 din.; razoružavanje finansa u Rekovcu — 5 pušaka i 60 metaka, 2 noža; 11 VIII konf. u selu Uršulama, spaljivanje knjige na vršalici; 14 VIII razoružavanje žandarma u Beluši u — 1 puška, odelo (drugi žandarmi ve bili napustili stanicu); 15 VIII u sastavu Beli ke ete izvedeno je zauzimanje Rekovca (o tome u izveštaju Beli ke ete). Gubitaka nema.

Sastav odreda — gore. Moral dobar, ali dosta ljudi sa neizgra enim pogledom, higijena još neorganizovana uredno.

¹ Iz dokumenta se ne vidi kome ie izveštai upu en (Prim. red.).

O političko-propagandnom radu u eti ekati izveštaj od Jankovića.¹ Pavle veli da po Rekovcu slobodno idu partizani.

0 ostalim ta kama izveštaja nema podataka.

Izveštaj o Beli koj eti

Ja ina ete — 71. Porast svakodnevno po 1—2 oveka. Javljuju nam se ljudi i iz Sreza temni kog (Varvarin), — tako treba po eti sa radom.

Naoružanje — 60 pušaka, 2 laka puškomitrailjeza, 1 puškomitrailjez 7,9 mm, 12 pištolja, od kojih 5 parabeluma, 20 bombi, municije oko 700 metaka 7,9 mm, za laki p. m. oko 500. Rezerve nema; svakodnevno se prikuplja oružje od seljaka koji nam dobrovoljno donose oružje. Novi esto dolaze sa oružjem.

Snabdevanje: — dobrovoljni prilozi od seljaka, obilno. Ekonom otišao na put radi stvaranja većih zaliha. Javljuju se pretstavnici sela da nam pomognu u snabdevanju.

Na in logorovanja — u šumi pod šatorima, kolibama od grana, na injenih od ete, zašti enih od kiša. Logor pripremljen za duže vreme. Organizovana obaveštajna služba iz obližnjeg sela.

Finansije — 10.000, od čega ima izdataka na potrebe ete.

Akcije. — O ranijim akcijama — razoružavanjima svih žand. stanica u srežu, spaljivanju knjiga sa vršalicama, zborovima u Šuljkovcu, Bunaru, Lozoviku, napadu na drumu kod Bunara, se enju žica, razoružavanju šumara — podnet izveštaj Jovi Špancu² (Branko).

8 VTII napad na poštu, žand. stanicu, želez, stanicu Bagrdan; (ljudstvo 20). Gubitak: 1 partizan umro zbog samoranjanja. Plen: 3 puške, 60 metaka, 5600 din.; demolirana stаница. Lanište — napad na železni ku stanicu — 10 ljudi; plen: 3670 din., dve puške, 45 metaka, 2 bunde; demolirana železni ka stanica.

12 Vm napad na drumu — 20 ljudi. Neuspeo, gubitaka nema. Izvršena paljba na putni ki auto. zaustavljen, ali dok su partizani prišli, izmakao. Uzrok neuspeha — partizan sa lakinim puškomitrailjezom nije ostao na mestu.

15 Vni:

1. Zauzimanje Rekovca. Delimi no otstupanje od plana za nastupanje u varoš, bez posledica. Izvršeno najpre zarobljavanje žand. kapetana i sa njim izvršena predaja žandar. stanice. Plen — 13 pušaka, bunde, municija, šinjel. Zauzeta pošta — oko 70.000 din. Zauzeta poreska uprava — 79.183 din. Spaljene sve poreske knjige i taksene marke. Broj u esnika 50. Održan zbor.

¹ Zivadin Janković

² Branko Krsmanović (Prim, red.y)

2. Ubijena špijunka La arevi .

3. Zarobljen finans iz Jagodine. Pušten sa pismom šefu poreske uprave da ne šalje finanse u selo. Finans postupio po pismu i podneo izveštaj eti.

16 VIII zaseda na drumu — 15 ljudi. Auto napadnut palj-bom iz pušaka, ali umakao.

20 VIII poslati ljudi na razne strane radi prikupljanja oružja, municije i snabdevanja namirnicama.

22 VIII:

1. Upu ena pisma opš. upravama radi regulisanja se e šume... Odneli partizani.

2. Likvidirani petokolonaši: pret. opš. u Dragaševcu, Dušan Joci i delovo a (ime ?). Oni su prijavili naš boravak u Šuljkovcu Nemcima i doveli ih, strahuju seljaci od njih, došli na upravu kad i Nemci, omrznuti.

3. Poslati ljudi da spre e se u kukuruza na putu Jagod.¹ —Bunar, da pozovu radnike na drumu da napuste rad, da likvidiraju petokolonaša delovo u Dobrivoja iz Dragocveta i izvedu napad na drumu.

4. Poslati ljudi u Deonicu radi likvidiranja petokolonaša Laleta, da oduzmu državne stvari od njega i ispitaju situaciju u V.²

5. Poslati ljudi da spre e se u kukuruza na putu Jagod. — uprija i odvoženje žita iz sela Majura za mlin u Jagodinu.

Kriti ki osvrt na vojne akcije — razlog neuspeha — nedisciplinovano držanje ljudi u akciji, r avo postavljanje na drumu. Ovo se može i mora ispraviti.

Sastav odreda — radnici, seljaci, intelektualci, bivši podoficiri. Moral bio poljuljan usled slu aja sa biv. komandirom. Sada vrlo dobar. Ishrana stalna i dovoljna. Higijena se održava. (Veš opran).

Politi ko-propagandni rad na terenu putem konferencija sa seljacima, razgovora partizana u akciji, rasturanja izveštaja sa radija.

Poginuli partizan — Drag. Jevti , partijac iz Bunara (nema podataka, pribavi emo).

Likvidirani neprijatelji La arevi ka. devet Nemaca pret. opšt. i delovo a.

Ravna emo se prema ju erašnjem i današnjem pismu.

¹ Jagodina

² Varvarin

Nemci i petokolonaši se spremaju, mi smo ve spremni,
do eka emo ih. Izvodimo svakodnevno vojni ku obuku. Ljudi
se u e sa zadovoljstvom. Ne e uspeti da nas odvoje od naroda,
to se vidi po stalnom porastu ete.

Organizova emo snabdevanje preko zadruga.

S pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!
BOŠKO¹
LJUBIŠA²

¹ Boško ura i
Ljubiša Uroševi , poginuo 194 * g. (P.im. red.)

br. 15

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za šabacki okrug od 23 viii 1941 god.**

PK za S.

23 vni 41

Dragi drugovi,¹

Primili smo oba vaša pisma. Prvo je stiglo kad smo mi vama bili poslali drugo, te su tako izvesna pitanja bila objašnjena u vašem prvom pismu i u Biltenu GŠ NOPO, te nismo morali da ih postavljamo.

Iz drugog pisma vidimo sve stvari koje nam nisu bile jasne. Sem politi ke linije mi prvih dana nismo znali ništa. Tako su nam se i iskrale i izvesne greške u prakti nom provo enju te iste linije. Zatim, slabost, koja još nije likvidirana, ta je što odred nema dovoljno vrste veze s OK i to što u samom odredu drugovi politi ki stoje dosta slabo. Mi smo imali dosta muke dok smo drugove ubedili u to da se mi ne nalazimo u fazi prol. revolucije. To je izazvalo neke od u injenih grešaka.

Situacija se prili no izmenila za ovu nedelju dana. Vaša predvi anja a naša naslu ivanja ostvaruju se. Neprijatelj, razbijen i zbumen našim brzim akcijama, po inje da se pri bira i da napada. Ve više puta naši su imali sukobe s Nemcima. Rezultate zasada ne znamo, jer nam drugovi iz odreda nisu još javili, ali izgleda da smo imali ve e gubitke, od 10—15

¹ Izreštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju (Prim, red.)

Ijudi. Ni njihovi gubici nisu manji, ako ak nisu i ve i. Ušteno je nekoliko njihovih kamiona sa vojnicima kad su polazili da sa svete selu. Ina e, po eli su da pale ku e po selima i da iz mitraljeza biju svet po selu. U samom Š.¹, u etvrtak, 21 o. m. streljano je 10 lica, zasad bez ikakve motivacije. Medu streljanima je i d-r Tiri . Ostali su 5 seljaka koje su oni negde uhvatili, zatim jedan Jevrejin i ostalo neki bivši marksisti. Streljanje je primljeno razli ito: Š. je dosta do stojanstveno i demonstrativno primio ovaj akt. Grad ja bio kao mrtav ceo dan. Ubijali su ih po ulicama i tako ostavliali do podne, a onda ih obesili po banderama gde su visili do uive e.

Ju e je iz Š. otišla u Ma vu jedna delegacija „gra ana" da umiruje sela. Ve eras smo uli, nije provereno, da je jedan lan te delegacije ubijan.

U Š. je još uvek opsadno stanje. Sad su vojne predo strožnosti poja ane. Pored se enja kukuruza i šuma u krugu 3 km oko Š. sad su po periferiji ukopani teški mitraljezi i laki topovi. Sad su došle izvesne formacie nem. vojske i to gestapoa.

Dolazak druga Šp.²- je dobro došao. Naše je mišljenje da drug bude vojni komandir, a ne pol. kom., ali po izjavi druga da to ne ini mnogo na kom je položaju, jer mora da postoji jedinstvo, to stvar ne menja.

Po pitanju N.osl. fonda mi smo u toku dva dana od gra ana sakupili 27.000 din.

Detaljniji izveštaj o akcijama posla emo vam naknadno kad stvari ispitamo.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

OK za Š.

¹ **Sabat**

² Danilo Lekić (Prim, red.)

b r. 16

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za užicki okrug od 23 viii 1941 god.**

Užice, 23 VIII 1941

Dragi drugovi,¹

Šaljemo vam izveštaj o stanju part, organizacija, kao i o akcijama koje smo vršili. Pismo koje ste nam poslali dobili smo i prou ili ga. Naše rukovodstvo (OK) svelo se svega na tri druga. Ostala trojica otišli su u odred, od kojih je „Forma“ poginuo u jednoj akciji. Drug instruktur »Ci a«² je poginuo obilaze i Uži ku etu. 17 o. m. uve e krenuo je u pravcu logora drug instruktur s još jednom drugaricom da svrši neki posao. Trebalo je da on u logor stigne u rano jutro 18 o. m. Me utim Nemci, Arnavati i žandarmi opkoljavali su logor te no i. bez ikakvog znanja o tome od strane naših ljudi. Mi pretpostavljamo da je drug instruktur, vide i strahovitu opasnost koja preti našim drugovima, po cenu svoga života hteo da se probije do logora da obavesti drugove. Po pri anju jednog logorskog stražara, on je video jednu ženu i jednog oveka koji su mahali maramicama i davali neke znakove. Tek sutradan naši drugovi su u jednom ženskom lešu prepoznali drugaricu koja je išla s drugom „i om“. Ostala dva leša toliko su bila unakažena od topovskih granata da se njihov identitet uopšte nije mogao utvrditi. Mi prepostavljamo da je jedan leš na šeg druga instruktora. Sva tri leša su odmah sahranjena.

¹ Izveštaj ie upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.
² Milan Mijalkovi (Prim. red.).

Nas trojica (in., skojevac-mladi) otaljavamo sve partiske poslove. Ja radim takođe i za Štab odreda, jer u Štabu imamo samo jednog oveka (pol. komesara), tako da sam se zaista strahovito preopteretio.

Ja vam ovoga puta šaljem sasvim kratak izveštaj zato što imam toliko poslova za svršavanje i zato što sam ga kasno otpo eo pisati.

Dakle, kadrovi su znatno oslabljeni u pozadini, ma da je naš pol. uticaj veliki. Istina, teror je strahovit i postoji kod narodnih masa vehki strah. Simpatije prema našim odredima su velike. Kolebljive elemente istimo iz Partije. Velički kukavi luk se u velikoj meri opaža u kadrovima na selu. Tu takođe istimo. Jednom reju, pošli smo ka u vrš ivanju naše part, organizacije u pozadini. Istina, to još sporo ide, ali ogromna moja zapošljenost smeta da se brže bacimo na taj posao. Nac. oslobođ. fond je još dosta slab, odnosno nije onakav kakav treba da bude.

Akcije u gradu: se enje teleg. i tel. žica, radimo na janju akcija u svim mestima — iz pozadine.

Akcije: Uži ka eta: 50 ljudi, svi naoružani. Pored ranijih akcija o kojima ste obavešteni imali smo i sledeće: dve opštinske arhive spaljene, dve želaz. stanice razorene. Od toga je voz imao 12 asova zakašnjenja. Telegraf, i telef. žice odse ene. Napad na jednog petokolonaša, kojom je prilikom poginuo drug Pantović Vito, nije uspeo. I zadnja velika borba bila je na Drežni koj Gradini, gde se nalazio logor naše ete. Preko 500 Nemaca, Arnauta i žandarma na sasvim oprezan na in 17 u no i 18 o. m. rano izjutra opkolili su logor naše ete. Naši su ih primetili onda kad su oni osuli paljbu iz mitraljeza. Naši su se brzo sredili i odmah zauzeli stav za borbu u povla enju. Neprijatelj je žestoko navaljivao. Naši su se junaki držali. U povla enju su sipali vatru na neprijatelja. Borba je trajala oko 7 punih asova. Otpo eli je rano izjutra a završila se oko 12 asova, u podne. Naši drugovi su veštinom druga komandira uspeli da se iz obru a iš upaju. Neprijatelj usled velikih gubitaka dovla i i topove i tu e položaj gde su se naši drugovi nalazili. Neprijatelj nije znao da su se naši drugovi ve iš upali iz obru a. Artiljeriska vatra trajala je od 12 asova sve do 5 asova po podne. Gubici preko 20 mrtvih i mnoštvo ranjenih, najviše Arnauta. Arnautski komandir je u ovoj borbi poginuo. Naši gubici: ra unaju i druga instruktora i drugaricu, koji nisu ni stigli do logora: 5 mrtvih i trojica ranjenih, jedan teže i dvojica lakše.

Iza povla enja eta se rasturila U' grupice, ali su ponovo veze uspostavljene i grupice se sjedinjuju.

Požeška eta: Pale se opštinske arhive. Postavljen je bio dva puta eksploziv u tunelu kod sela Rasne. Jednom je eksploziv eksplodirao i naneo malo štete. Bio je r avo postavljen. Drugi put uopšte nije eksplodirao. Nedelju dana nemamo izveštaja s te strane (ljudi 38, svi naoružani).

Ariliska eta: 66 ljudi, svi naoružani, 6 opština spašenih. Jedna žandarm. stanica razoružana, u kojoj se nalazilo 8 žandarma. Odneto 12 pušaka, 8 revolvera i 18 ebadi. Žandarmima svu ene uniforme i državna obu a.

Moravi ka eta: Akcije oko opština sasvim slabe. Izveštaj nismo dobili 10 dana (ljudi 32, svi naoružani).

Zlatiborska eta: 28, svi naoružani. Paljenje opštinske arhive u jednom selu. Upad u državnu ergelu. Odvo enje 2 konja osedlana i zaplenjivanje 60 hiljada državnog novca.

Ra anška eta: 62 oveka naoružana. U itavom nizu opština arhive uništene. Napad na žandarm. stanicu u selu Besarovini u kojoj se nalazilo 4 žandarma. Žandarmi su se prihvatali borbe i pucali na naše drugove. Tom prilikom poginuo je jedan žandarm, a drugi je lakše ranjen. U Bajinoj Bašti bio je zatvoren jedan naš drug. Partizani su dva puta pokušali da ga oslobole no u, ali nisu uspeh, jer su jake straže puš anom paljbom spre avale. Partizani su rešili da ga oslobole usred dana. 6 partizana naoružanih revolverima i puškama upali su u sresku zgradu, obili vrata zatvora, izvukli uhapšenog druga nao igled stotine gra ana, koji su s najve im simpatijama posmatrali smelu akciju partizana. Partizani s 2 puškomitraljeza i 36 naoružanih puškama upali su no u pre nedelju dana u B. Baštu, zauzeli poresku upravu i oduzeli 670.000 dinara narodnog novca i raznih drugih akcija u vrednosti od 350.000 dinara. Upalili sve knjige i udaljili se iz grada bez i jedne žrtve. Za njima su žandarmi opalili plotun, ali je va bilo kasno.

Srez crnogorski: eta još nije formirana. O ekuje se nieno formiranje.

Politi ki rad u etama nije zadovoljavaju i i pored toga što naši partizani obilaze sabore i pretvaraju ih u mitinge. Partiski je rad u etama organizovan. Organizovane su jedinice. Rad je u za etku.

Svaka eta izdala je svoje proglašenje gde poziva narod na borbu protiv okupatora.

* * *

Ovaj je izveštaj nedovoljan. Pišem ga kad imam pune ruke posla. O stanju Partije uopšte da u drugi put, a izveštaj

e biti kudikamo koncizniji i potpuniji. Ne zamerite mnogo, trudi smo se svim silama i svojim snagama da opravdamo poverenje koje nam je dato.

Ose amo da je bilo dosta iskrivljavanja linije Partije i puno oportunizma u radu i akcijama dosad. Istina, mi smo dobili cirkular tek pre nadelju dana, a vaše pismo i oštре kritike, upu ene nama, pomogli su nam da sa svom svojom istražnoš u nastavimo veliko zapo eto delo slobode narodne. Isto tako, najhitnije nam pošaljite jednog druga instruktora ukoliko možete. Zabrazdili smo duboko što nismo stvorili štab i što se ogromni nedostaci ose aju. Ja sam prinu en da radim veliki deo poslova štaba itd. U nadi da ete nam hitno pružiti pomo i da smo mi svojski zapeti da nedostatka likvidiramo, mi vas pozdravljamo s pozdravom

Smrt fašistima!
OK

BR. 17

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za kraljeva ki okrug od 23 viii 1941 god.**

23 VIII 1941

Dragi drugovi,¹

Vaše pismo od 6 VIII prou ili smo sada. U potpunosti smo usvojili vašu kritiku. Sve snage smo uložili da otklonimo što pre nedostatke naše organizacije, kako bismo mogli da odgovorimo glavnom zadatku koji se postavlja — izvo enju akcija, te time da stanemo u red ostalih part, organizacija u našoj zemlji, koje ve duže sprovode akcije i zadaju okupatoru teške udarce.

Izvršili smo reorganizaciju naše part, organizacije i jedinice razmestili uglavnom po reonima. Kažemo uglavnom, jer kod nas postoje još uvek 2 velika preduze a koja rada. pa sa tim potreba je bila da tamo ostavimo jedinice onako kako su bile i pre. Srez smo isto tako reorganizovali. Part, organizacija u elom okrugu broji 90 lanova od kojih 14 u odredu.

Isto tako reorganizovana je i omladinska organizacija. Ona je još sa velikim slabostima, ali svi su uslovi da e se u najkra em vremenu popraviti.

Sektaški postavljeno stvaranje odreda i svih posledica koje iz toga proizilaze po eli smo da otklanjamо putem vo enja akcija kao i putem šire mobilizacije i povla enja odmah i neodložno ljudi u odredu.

¹ Izvestaj je upu en Pokrajinskem komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

Akcije koje su izvršene su sledeće:

1. Istovarivanje i odnošenje tri vagona pušane municije, bombi i 35 pušaka i lakog mitraljeza bez postolja i 1 puškomitrailjeza.¹ Ukupno pušane municije oko 80 sanduka i runih bombi toliko (1 sanduk 1200 p.m.met.; 1 sanduk bombi 35 kom.).

U ovoj akciji bilo je angažovano 150 ljudi, u taj broj ulaze 20 železničara, 11 seoskih kola i 2 eze. **Zel-organizacija nam je provaljena** i danas traje istraga po ovoj stvari. Neprijatelj želi da celu stvar ipak zataška i da prevali na nekoliko službi koji su umakli. Glavni organizator od Žel. uspeo je, iz sasede koju su bili postavili Nemci i policija, da pobegne, ostavi odelo i go prepliva Ibar. Me utim, mi ga ni do danas nismo pronašli i bojimo se da nam ne oropadne.

2. U etvrtak no u izvršeno je paljenje sena i se enje telefonskih žica u pravcu Kraljevo — Raška i Kraljevo — a ak.

Na ovu akciju okupator je odgovorio blokadom grada, velikim premeta inama, sa većim brojem hapšenja, narođenika koja su garantovala za puštanje na slobodu jednog našeg omladinca. U kućama ranije odbeglih naših drugova tukli su rodbinu. Pija ni dan je prekinut i seljaci isterani iz grada.

3. Omladina izvela akciju paljenja novina, cepanja plakata i dobro uspelo vešanje parola.

Od zaplenjene municije dali smo odredu a ak 2 kola municije i bombi.

Odred još ni danas nije dobio u potpunosti vojni kuformaciju (glavni štab odreda još nije definitivno formiran kao ni ete).

Glavna slabost je u nemanju oveka za funkciju komandanta, a isto tako slabost politkoma.

Komitet NO nismo stvorili, jer od predstavnika drugih političkih partija nemamo nikoga koji u ovom momentu hoće da uđe u isti, kao i oformljenu organizaciju, ali isto tako jedan od razloga je i to što je dosada od nas stvar suviše usko postavljena.

Drugarski pozdrav¹

PS Prilog cedulja od druga Dr.-a.

PS Informaciju o kolici oružja daemo idući put, jer prelazi stotinu sanduka i jednog i drugog.

¹ Misli se na akciju prebacivanja municije i oružja iz vagona sa kraljevačke železničke stanice, ostale od bivše jugoslovenske vojske.

² Dokument je pronađen bez potpisa (Prim, red.)

BR. 18

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 23 viii 1941 god.
iz požareva kog okruga**

Dragi drugovi,¹

Prošle nedelje izveštaj od nas niste dobili, jer je tehni ar iz K.² sa izveštajem za vas kasno stigao u P.\ tako da je tehni ar B. iz P. otišao bez izveštaja za vas.

Maler se desio i ove nedelje. U no i izme u subote i nedelje uhapšen je tehni ar iz P. koji je trebao da putuje za B.⁴, tako da se nije imalo vremena drugog poslati za B.

Sa akcijama kre emo napred. U toku ove nedelje: U Požarevcu (Ljubi evo—državno imanje) zaplenjeno oko 8y₂ vagona pšenice koja je trebala da se Nemcima isporu i.

Odred na Dunavu broji danas 41 partizana. Razbijeni su u tri desetine. Razoružane žand. stanice u Dobri i Lješnici. Posle toga sve su žand. stanice iz 3 sreza (Ramski, Zviški i Goluba ki) koncentrisane u sreska mesta Gradište, Golubac i Ku evo. Održano je više zborova po selima. Pokupljeno je oružje iz svih železni kih stanica na putu Rabrovo—Ku evo. Odred je ušao u manastir Tumane, izvršio pretres i hteo da zarobi starešinu manastira — ljotи evca. Me utim, on je pobegao.

U subotu 23 o. m. odred je oko 7 h ujutro ušao u Ku evo. Bio je pija ni dan i masa seljaka. Razoružana je žandarmeri-

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.

² Ku evo

³ Požarevac

⁴ Beograd (Prim, red.)

2. godi uvek je b. mesec. Uzimajući uvaženje da je
vrijedno znati nekega vremena kada je uvek vreme od 1.
meseca do 2. decembra. To je po mjeri u
tome što je vreme. To je od vremenih razloga
čiji je vremenski razdoblje uvek isto.

Vremenski razdoblje je početkom svog. Često
je, posebno u vremenu. Vremenski razdoblje je u
vremenu. Često u vremenu, jer je početkom te
vremenski razdoblje.

Uzimajući je vremenski razdoblje u vremenu
vremenski razdoblje je početkom vremena
vremenski razdoblje je početkom vremena.

Uzimajući uzimajući vremenski razdoblje
vremenski razdoblje je početkom vremena.

Vremenski razdoblje je u vremenu. Je početkom vremenski
razdoblje, često u vremenu. Vremenski
razdoblje je u vremenu.

Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.
Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.

Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.
Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.
Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.
Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.

Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.
Takođe je u vremenu. Takođe je u vremenu.

ska stanica koja broji, posle koncentracije, 40 žandarma. Zatim defile kroz grad. Zapaljene su arhive suda, sreskog na elstva i poreske uprave usred varoši. Seljaci su zajedno sa partizanima upadali u nadleštvo i iznosili arhivu. Posle toga bilo je tri govora; dva na srpskom i jedan na vlaškom. Bile su opšte narodne demonstracije. Posle nekoliko sati odred se povukao sa troja kola plena. Drugi odred na M. Peku, uništio instalacije koje pokre u ži anu železnicu koja nosi rudu od M. Peka za D. Milanovac. Bar za dva meseca ne može da se popravi. To je od ogromnog zna enja, jer ruda ne može uopšte da se izvozi.

Odred u Petr.¹ pokušao da razoruža žand. stanicu. Ranio dva žandarma. Izgleda da su nešto zabrljali. O tome naknadno dok ne dobijemo detaljan izveštaj.

Dignut je most na ži anoj železnici izme u Požarevca—Klenovnika. To je ve druga akcija.

Odred svakodnevno raste. Ali ve inom su mladi i neiskusni ljudi.

Nemamo ak ni štaba. Zasada rukovodstvo drži veze sa odredom i ja uglavnom. Nemamo ljude za štab.

Pomo od vas bi dobro došla. Ear komandire za štab odmah šaljite što pre.

Primili smo pomo u novcu, ali sad i mi bolje stojimo. Naglo popravljamo finansije.

Pregovori uglavnom dobro teku svuda. O tome u kasnije više pisati.

Ju e je došlo dosta Nemaca. Pripremamo susret.

23 VIII 41

Pozdrav ORA-

¹ Petrovac

² Moma Markovi (Prim, red.)

br. 19

**zajedni ko pismo komandanta cerskoq
etni kog odreda i komandanta podrinskog
narodno-oslobodilaCkog partizanskog
odreda draži mihailovi u od 25 viii 1941 god.**

KOMANDANTU ETNI KIH ODREDA

Napadom Nema ke na SSSR otpo el a ie u Srbiji, kao i na teritoriji svih okupiranih država oslobođila ka akcija do tih naroda. Komunisti ka partija Jugoslavije organizovala je partizanske odrede, koji su se istakli u re enim akcijama. Prema proglašu Centralnog komiteta Komunisti ke partije Jugoslavije cilj partizanskih akcija je oslobo enje teritorija Jugoslavije od neprijatelja. Naro ito živo su se povele re ene akcije u Ma vi, ime je stvoreno slede e stanje: a) prese ene su komunikacije koje je neprijatelj koristio u svoje svrhe, b) arhive opština, poreskih uprava, fin. kontrola su uništene, jer su omogu avale neprijatelju kontrolu administracije, c) došlo je do više sukoba sa nema kim trupama, koje su pokušavale da spre e tu akciju i d) osim u sreskim mestima, ne postoji više neprijateljskih snaga ni vlasti.

Ove akcije odrazile su se u narodu povoljno, tako da pokret dobija sve ve e razmere i poprima karakter narodnog ustanka, koji je uperen jedino za oslobo enje od neprijatelja, bez obzira^ na politi ko ube enje pripadnika toga pokreta.

Neprijatelj je sa delovima svojih trupa reagirao na spomenute akcije i to na slede i na in: a) napadao je na slabije snage partizanskih odreda, prilikom kojih nema ke su trupe imale ve e gubitke, b) palio je nezašti ena sela, gumna, plja- kao imovinu seljaka pa ak i onih koji nisu imali nikakvog

u eš a u pokretu i vršio masovna streljanja mirnih seljaka samo zato što su Srbi, a neprijateljska soldateska obeš aš ivala je nevine devojke. Osim toga neprijatelj u poslednje vreme naoružava ljeti evce za borbu protiv partizana. Narod, ukoliko nije uzeo u eš e u partizanskom pokretu, masovno se javlja u etni ke formacije Cerskog odreda, a delom neorganizованo beži u šume i zbrane, prestravljen neprijateljskim varvarizmom. Cela ovakva situacija u Ma vi, Pocerini i Jadru stvorila je psihozu jedinstvenog ustanka u borbi protiv neprijatelja. Narod je spreman za organizovanu borbu pod rukovodstvom njegovih pretstavnika, svestan toga da su posledice, ma kako one bile teške, lakše u borbi nego ekanje zlo inaca kod ku e, kada je prepušten sam sebi i samim tim osu en na propast.

Za svo vreme navedenih partizanskih akcija etnici Cer-skog odreda držali su se, shodno direktivama i nareenjima svojih prepostavljenih, po strani — pasivno, za koje je vreme izvršena puna organizacija. Kao posledica akcija, odred je poprimio nepredviene brojne razmere, i razbijanjem neprijateljskog aparata od strane partizana, danas odred zajedno sa partizanima pretstavlja vlast u ovom kraju.

Kako su partizani, sinovi našeg naroda, zapojeni mržnjom protiv neprijatelja i svu svoju akciju uperujiš isklju ivo protiv istog, što je i sveti zadatak vaše etni ke organizacije, to smo mi na sastanku etni kog komandanta sa pretstavnicima partizanskog odreda odlu ili da vam predložimo na odborenje zajedni ku akciju, u cilju uspešnijeg sloma neprijatelja. Istovremeno vas molimo da tku jedinstvenu akciju sprovelete kroz sve krajeve gde postoje etni ke organizacije. Moramo vas potsetiti na slede u injenicu: partizani su odlu no rešeni na kona nu borbu, bez obzira da li e etnici u estvovati ili ne. Takva situacija bi bila povoljnija za neprijatelja, a samim tim teža za narod. Otuda mi, kao zaštitnici naroda, predlažemo jedinstvenu akciju, koja e nam zagarantovati uspeh.

25 avgusta 1941 god.

KOMANDANT CERSKOG ODREDA
KOMANDANT NARODNO-OSLOBODILA KOG
PODRINSKOG PARTIZANSKOG ODREDA¹

¹ Dokumenat je pronaen bez potpisa (Prim, red.)

br. 20

**izvesta,] okružnog komiteta kp.j
za kraljevacki okrug od 27 viii 1941 god.**

Dragi .drugovi,¹

Akcije koje su sprovedene u toku ove nedelje slede e su:

1. 23 VIII izvršen je napad na most »Kamidžoru«. Tom prilikom partizani, njih 28 na broju, naoružani sa 1 p. mitraljezom, puškama i bombama, razoružali su **stražu od 13 ljudi**, bez i jedne žrtve, zauzeli most, posuli ga benzinom i zapahli. **Most** je u našim rukama bio 2 sata. **Odbijen je prilaz mostu nema kom kamionu sa vojnicima i razbijena nema ka zaseda, gde je izgleda poginuo od naše bombe nema ki puškomitraljezac.** Akcija je izvedena po planu, a plan je izvanredno postavljen. Žrtava sa naše strane nije bilo.

2. Isto ve e izvršen je napad na **Ibarski most** na uskoj pruzi. U estvovalo je 13 ljudi. Partizani su upali u zasedu, pri emu se razvila žestoka borba, skoro prsa u prsa, pri emu je poginuo jedan partizan i 2 stražara. Straža na mostu je razbijena i razoružana, most je zauzet i miniran, ali usled neispravnog materijala nije porušen, što je isti slu aj i na »Kamidžori«.

Iz ovih akcija odred je zadobio 11 pušaka i izvestan broj vojni ke spreme.

3. Neprijatelj je zarobio jednog našeg druga prema potkazivanju pretsednika iz Vrdila. Kaca seljaka, ko i je uvaao našeg druga Dragog Vilotijevi a, spaljena je, porodica zarobljena, a drug V. streljan i obešen na centru grada. Kao odgovor partizani su izvršili napad na ku u izdajnika, pokušali da ga

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPT za Srbiju (Prim, red.)

ubiju, ali neuspelo, spalili mu ku u, ime mu je naneta mili-onska šteta. 13 u esnika.

4. U selu Dragosinci partizani su oduzeli od pret. opštine novac koji je pokupljen za porezu u iznosu 11.500 din, jednog državnog konja i izvesnu koli inu državne spreme.

5. Omladina spalila seno na ratarskom imanju. Izgorelo je 6 stogova slame i 1 stog sena. Paljevina je kod Nemaca koji stanuju u R. školi¹ izazvala takvu paniku, da su u ga ama i košuljama bežali put grada. U estvovalo 8 omi.

6. U selu Sir i, partizani su ubili jednog potkaziva a. U estvovalo 10 ljudi.

Drugarski pozdrav

PS. Rukovodilac na železnici — opasan je.

3 druga iz zatvora su umakla.

Izvršeno je krštenje odreda. Odred je dobio ime: »Jova Kursula«. 1 eta odreda zove se » eta Mirka Lukovi a«. Krštenje je izvršeno posle izvršenih akcija, potpune reorganizacije i vrlo sve ano.

27 VTII

D. P."

¹ Ratarska škola

² Verovatno Dragoslav Bogavac (Prim, red.1

br. 21

**izveštaj komande posavskog narodno-
oslobodila kog partizanskog odreda
od 28 viii 1941 god.**

28 v m 1941

IZVEŠTAJ ŠTABA POSAVSKOG ODREDA¹

Brojno stanje:

a) ljudstva

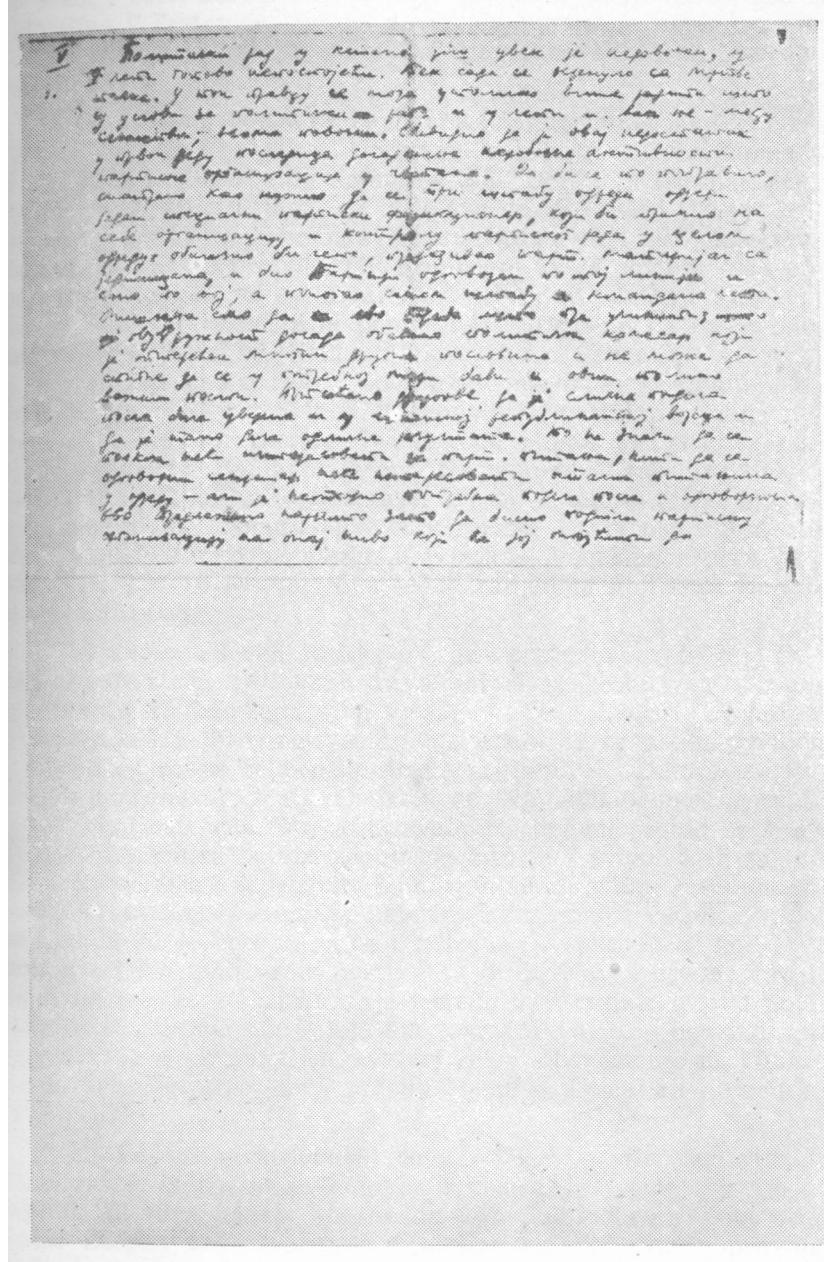
I eta 28 VIII:	partizana	155;	porast od 14 VIII:	52
n eta 23 VIII:	partizana	80;	porast od 17 VIII:	3
m eta 27 VIII:	partizana	141;	porast od 14 VUI:	49

b) oružja

I eta 28 VIII				III eta 27 VIII (razlika)	
mitralj.	2	porast	od 14 VIII	+	1
puš. mitr.	5	.	,	+	1
aut. puške	2	"		+	2
pušaka	148	,		+	8
metaka	9501	smanjenje.	"	499	115 + 29
revolvera	19	porast	,	+	4
bombi	41			+	11
konja	5			+	3
kola	1	"	,	+	1

Opšte stanje u etama.

I. **Glavne akcije:** Sukob sa nema kim kamionima u blizini Lon anika 11 avgusta. Pojavila su se i borna kola. U estvovala

Fotokopija šeste strane dokumenata br. 21

2 voda I ete, nezavisno jedan od drugoga, odeljenje seljaka iz Stublina i Trstenice. Žrtava na strani partizana nema uopšte. Broj žrtava kod neprijatelja neustanovljen, ali izvesno da ih ima.

23 avgusta borba sa Nemcima i žandarmima izme u Gra-bovca, Stublina i Orašca. U estvovala cela prva eta. Nemaca i žandarma u estvovalo najmanje 200. Borba je trajala preko celog dana, sa zatišjima, od 5 asova do 19 . Kod Orašca pri-hva ena borba sa Nemcima i žandarmima koji su, posle uza-ludnog pokušaja proboga, bili primorani da se povuku. Tek posle toga povukli su se i partizanski vodovi. Žrtava nikakvih nema kod partizana. Kod neprijatelja utvr eno da ih je bilo, ali neizvesno koliko. Prilikom povratka u Šabac isti nema ki kamioni do ekani u zasedi od III ete na drumu Banjani—De-brc, u blizini Suvog Sela. U estvovalo 13 partizana, jedna de-setina uništila prethodno dva drvena mosta kod sela Vlase-nice, na drumu Banjani—Debrc. Na pomenutu zasedu naišlo 6 kamiona u 22 asa. Po saznanju, dva su kamiona teško ošte e-na, nisu mogli krenuti dalje. 4 kamiona ostala na licu mesta do 25 avgusta. Po saznanju, u Banjane dovu eno u prva dva kamiona 15—16 leševa i dva teška ranjenika koji su u Banja-nha izdahnuli.

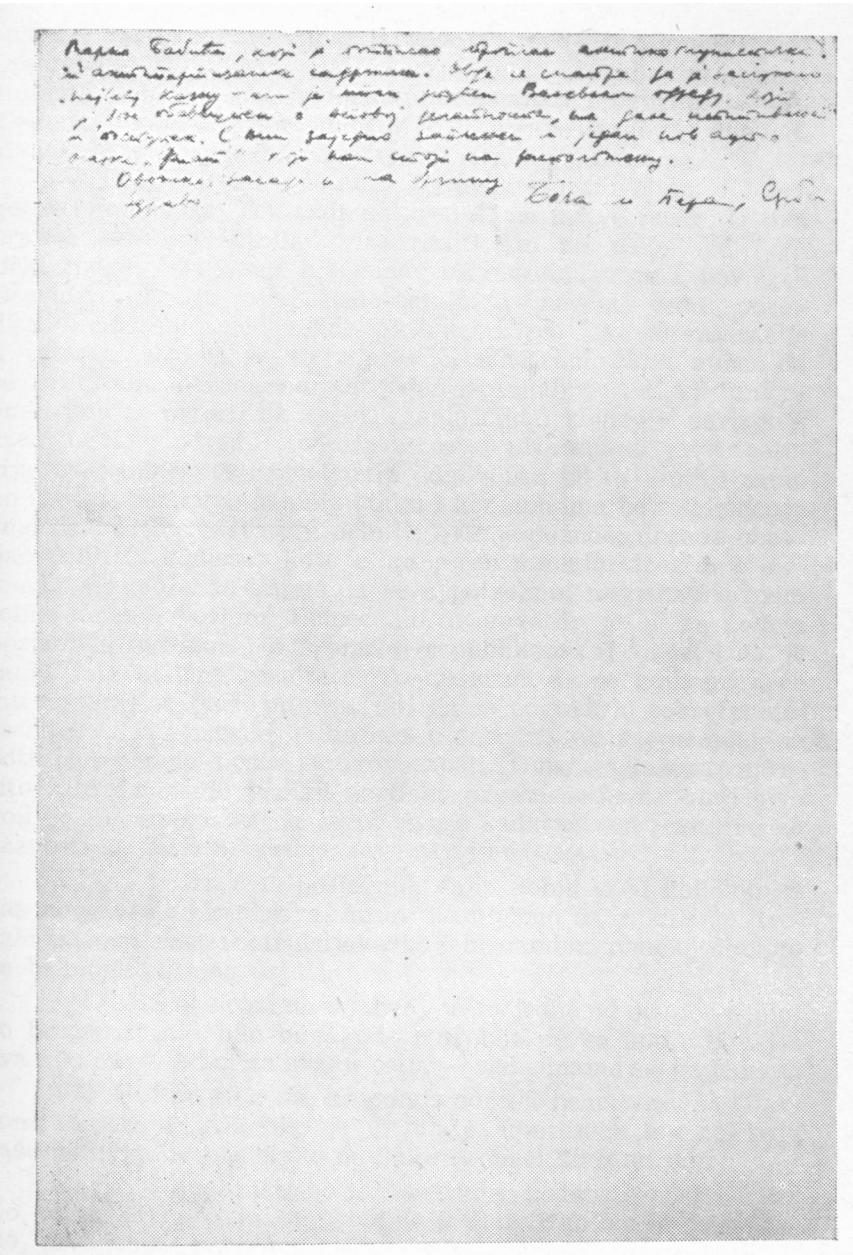
19 avgusta 1 vod od 43 partizana postavio zasedu kod Du-bokog, pri Umci. Do ekana dva kamiona iz Obrenovca i 1 put-ni ki auto iz Beograda. Sva vozila ošte ena i zaustavljena sa žrtvama iji je broj neizvestan. Partizani su se zatim povukli i u prolazu preko železni ke pruge postavili 4 paketa ekrazita na 4 razna mesta; 1 nije eksplodirao. Na ostala 3 mesta pruga je ozbiljno ošte ena, što je izazvalo višednevni prekid saobra-aaja. U poteru za partiz. vodom poslat je 7 aviona koji su tu-kli iz mitraljeza i zapaljivim bo nbama šumu zvanu Jasenovo, u blizini Jasenka. U šumi se nalazila jedna grupa etnika, koja se razbežala, — etnika, a ne partizana. U toku borbe kod Du-bokog veštim manevrom postignuto je da Nemci otvore vatru jedni na druge. To puškaranje izme u njih trajalo je oko pola sata. Kod partizana nije bilo nikakvih žrtava. Kod neprijatelja broj žrtava neustanovljen. Govori se — obaveštenje sa Umke — da je tamo dovezeno 7 mrtvih Nemaca. Uticaj akcije svuda vrlo veliki.

II. Vojni ka sposobnost eta. — Broj novih partizana i dalje raste. Naro ito se mnogo, u poslednje vreme, javljaju Cigani, ali se pokazalo kao nužno ve a kontrola prilikom pri-jema. Stepen organizacije i discipline se neznatno popravio. U borbama to poboljšanje je znatnije. Pokazalo se da borbena

sposobnost masa mnogo zavisi od prisustva pouzdanih i hrabrih boraca koji su u stanju da svojom odlučnošću u dadu primer i povedu ostale. Još se svuda mogu primetiti pojave pojedinog ili kolektivnog panikerstva, ali se one umesnim uokviravanjem mogu suzbiti i na vreme otkloniti. Kadrovi još nisu dovoljno izrasli: nisu svi vodnici i desetari još sposobni za samostalno izvršenje akcija i za preuzimanje potrebne inicijative. Ali su se, s druge strane, pojedini vodnici potpuno osposobili u tom pogledu. S obzirom da je broj omladinaca srazmerno vrlo veliki, rukovanje i upotreba oružja nije još nikako zadovoljavaju a: mora se naročiti pažnja posvetiti obuci.

IH. Reorganizacija II ete. — Prilikom obilaženja druge ete od strane komesara, komandira i zamenika komandira odreda 16 o. m. konstatovani su znaci opštег nezdravog stanja. Zamenik komandira odmah je prebaen u I etu, gde je zadražao istu dužnost. Komesar odreda ostao je nekoliko dana u II eti da bi doveo u red etu. Utvrđeno je neslaganje u komandi ete, te je zbog toga i prekomandovan zamenik komandira i 1 vodnik. Osim toga utvrđene su pojave o evidnog oportunizma, naročito u pogledu obrađivanja sa petokolonašima i neprijateljima. Neslaganje u komandi koristilo je nekoliko tih elemenata, da bi pod vidom stvaranja »borbene, udarne« ete, preuzezeli rukovodstvo ete i pretvorili je u obišnu plju kašku bandu. Oštrim presecanjem toga stanja i likvidiranjem glavnih dezorganizatora, eta je ponovo stala na vrste noge, od nje su stvorena dva relativno samostalna voda pod zajedničkim komandom ete. Time su postavljeni osnovi za njeno brzo i potpuno ozdravljenje. eta je odmah posle ovog nužno potrebnog isjenja uspela da izvede važnu akciju kao što je bila ona kod Dubokog, i to sa punim uspehom. Garancija za dalji pravilan razvoj jesu novi kadrovi izabrani od drugova koji su provereni u akcijama i svojim radom. Ah se ipak, u ovoj eti, kao i u ostalim dvema, oseća potreba za bolje izgradnjom i proverenim drugovima koji bi mogli da se prime najodgovornijih vojnih i političkih poslova.

IV. Objektivni uslovi za opštu mobilizaciju i za ustankanje postoje u celoj Posavini. Pitanje oportuniteta i trenutka zavisi jedino od opštег plana, od reda predviđenog u njemu. Ali za to nedostaju još uvek pojedini subjektivni uslovi, ili bi bar bilo poželjno da se oni poboljšaju. Tu u prvom redu dolazi potreba za vojnički iskusnim i sposobnim rukovodicima. Bilo bi dobro kada biste nam mogli poslati nekoliko poštenih i sposobnih oficira koji bi mogli da preuzmu komandu ete i vodova. Većina sadašnjih vojnih kadrova već nisu dorasli novim zadacima. Tim pre je to potrebno što se uporedno sa razvijanjem naših

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. 21

snaga i sazrevanjem doga aja, vodovi se sve više osamostaljuju i moraju se dalje osamostaliti. Jasno je da se njihovim osamostaljenjem i sposobljavanjem pove avaju i mogu nosti preglednog i planskog komandovanja od strane etnog rukovodstva koje je dosada bilo pretrpano sitnjim poslovima.

V. Politi ki rad u etama još uvek je nedovoljan, u I eti gotovo ne postoji. Tek sada se krenulo sa mrtve ta ke. U tom pravcu se mora »utoliko više raditi što su uslovi za politi ki rad, u eti i van nje, me u seljaštvo, veoma povoljni. O evidentno da je ovaj nedostatak u prvom redu posledica dosadašnje nedovoljne aktivnosti partiske organizacije u etama. Da bi se to popravilo, smatramo kao nužno da se pri Štabu odreda odredi jedan specijalni partiski fimcioner, koji bi primio na sebe organizaciju i kontrolu partiskog rada u elom odredu, obilazio bi ete, prora ivao part, materijal sa jedinicama i bio Partiji odgovoran po toj liniji i samo po njoj, a pomagao samom štabu i komandama eta. Mišljenja smo da ovo treba što pre u initi; ovu je dužnost dosada obavljao politi ki komesar koji je optere en mnogim drugim poslovima i ne može da stigne da se u potreboj meri bavi i ovim toliko važnim poslom. Potse amo drugove da je sli na po esa posla bila uvedena i u španskoj republikanskoj vojsci i da je tamo dala odli ne rezultate. To ne zna i da se polkom, ne e interesovati za part, pitanja, niti da se odgovorni sekretar ne e interesovati ostalim pitanjima u odredu — ali je neophodno potrebna podela posla i odgovornosti. Ovo predlažemo naroito zato da bismo podigli partisku organizaciju na onaj nivo koji e joj omogu iti da izvrši svoje zadatke od izvanredne važnosti za dalja napredovanje i razvijanje eta.

VI. a) Pošto smo poslednjih dana dobili ve u koli inu za nas nove vrste eksploziva, kojim ne umemo da rukujemo, trebalo bi nam poslati stru njaka koji bi nas bar obu io, ukoliko ne bi mogao stalno ostati.

b) S obzirom na udaljenje eta jedne od druge i njihovo brojno stanje, bilo bi tako e potrebno da se upute bar još dva lekara — jedan za svaku etu, — sada imamo svega jednog.

Vil. Ve od 10 o. m. Komanda odreda nema vezu sa Glavnim komandom. Ukoliko je vi imate, uputite ih ma na koju našu etu, pa e oni preko nje lako prona i Štab odreda.

Marko Simi , metalac iz Beograda, koga ste poslali ovamo, otišao je 28. o. m. samovoljno iz ete. Ukoliko je došao tam, preduzmite potrebne mere. Ovde se smatra deserterom.

21 avgusta zarobili smo pretsednika Valjevske opštine, Marka Babi a, koji je potpisao proglaš antikomunisti ke i an-

tipartizanske sadržine. Ovde se smatra da je zaslužio najve u kaznu — ali je ipak upu en Valjevskom odredu, koji je bolje obavešten o njegovoj delatnosti, na dalje ispitivanje i postupak. S njim zajedno zaplenjen i jedan nov auto marke »Fiat« koji nam stoji na raspoloženju.

Ovoliko za sada i na brzinu.

Z d r a v o .

BORA i PERA, SRBA»

¹ Bora Markovih, Ko a Popovi i Srboliub Josipovi (Prim, red.)

b r . 22

**izvešta! instruktora pokrajinskog komiteta
kp.i za srbiju od 30 viii 1941 god.
iz požarevackog okruga**

Dragi drugovi,¹

Izveštaj za ovu nedelju je nepotpun, jer još nisam dobio izveštaje sa svih strana. Teritorija je prilično velika, te tako mi esto izveštaji zakasne. Zato otsada da bih slao potpune izveštaje,sla u sa nekoliko dana zakašnjenja.

Uglavnom, dobro napredujemo. Odredi nam naglo rastu. Odred na Dunavu porastao je na stotinu. Od njega još nije stigao potpun izveštaj o broju ljudi i naoružanju, iako se ja nalazim na Dunavu. 28 o. m. odred je ušao u Golubac. Bio je vašar. Masa naroda je ekala, jer se ranije znalo da će odred doći. Demolirana je žand. stanica (bilo je preko 40 žand.), zapaljene arhive sreskog načelnstva, poreske uprave i sreskog suda. Nasred varoši gorela je loma a. Narod je u estvovao zajedno sa partizanima. Bilo je dva dobra govora. Zarobljeno je tri petokolonaša. Nemci nisu smeli doći, iako im je javljeno. Tek su tradan su došli sa tri kamiona.

Zaplenjen je jedan kamion sa pšenicom i podeljen narodu.

Na pruzi Pož.² i Ku evo miniran je most, ali nije uspelo. Samo je malo oštećen.

Ovaj odred raste svakodnevno. Dobro je naoružan. Pripremamo ozbiljne akcije. Nedostatak iskusnih rukovodilaca i nemanje štaba. Čekamo na pomoć.

¹ Izveštaj upućen Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju.

² Požarevac (Prim, red.)

Odred na M. Peku popeo se na 30. Napravili su nekoliko akcija. Još nije stigao izveštaj, ali prema nepotvr enim vestima: razorili su instalacije u Blagojevom Kamenu, razoružali neke žand. stanice i zarobili neke Nemce sa rudnika. O tome de-taljnije kad stigne izveštaj.

U Petrovcu vrlo slabo. Pohapsili su neke drugove, tako da sad tamo ozbiljno postavljamo pitanja akcija. Tamo su 27 o. m. na pijaci Nemci mitraljezom pucali u masu i ranili 18, mrtvih 2.

Potrebitno je da nam odmah pošaljete iskusne komandire za štab. Broj partizana naglo raste. Raspoloženje je sve veće.

Javite mi odmah o org. formama part. org. u odredu. Kad imamo više jedinica u odredu, kako se povezuju me u sobom i sa part. org.? Recimo u odredu na Diunavu imamo nekoliko part. jedinica. Sigurno stvarati od njih neki komitet koji će biti povezan sa OK? Javite.

Nemamo veze sa Glavnim štabom. Nemamo okružnog štaba. Odred samo sa nama i sa mnom ima veze, dobija direktive i mi smo ustvari štab: dva druga iz OK Ku evo — ja. Hitno pomoći u tome.

Materijal umnožavamo u velikom broju. Biltene smo umnožili i dobro rasturili.

Skojevci izvršavaju sitne akcije i pomažu odredu. Veliki broj skojevaca je otisao u odred.

Mislim da ste sada zadovoljniji sa nama. Istina, još uvek je daleko da se bude potpuno zadovoljan, ali smo koraknuli. Za kratko vreme otkloniemo sve slabosti. Akcije ozbiljnije su u toku.

30 avgusta 1941 god.

Mnogo drugarskih pozdrava od
ORE

br. 23

**fzvešta.i instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 30 viii 1941 god.
iz šaba kog okruga**

Dragi drugovi,¹

Poslednje pismo koje smo vam uputili, kao što znate, bilo je bazirano na izvesnim neproverenim podacima. Tako je ispalо da smo na osnovu vesti koje su kružile po Š.² vama poslali izveštaj. Stvar stoji mnogo povoljnije nego što smo vam javili. Odred je prošle nedelje imao nekoliko sukoba sa Nemcima. Sukobi su se odigrali u selima Slep evi u, Duvaništu i Prnjavoru. Povod je bio pokušaj nema kih gadova da popale ta sela. Na naš poziv dizala su se cela sela i sekirama, motikama i ostalim zajedno sa partizanima pravili barikade, sekli žice i razvaljivali prugu. Naše snage u Slep evi u i Duvaništu bile su dosta slabe. Partizani su primili borbu na otvorenom prostoru i tu smo izgubili 7 partizana. Me u njima i druga Glišu Maleti a, kova a i lana KPJ. Drug Gliša je bio komandir jedne ete. Ta je eta nazvana njegovim imenom.

Od ostalih akcija imali smo prošle nedelje zaplenu jednog kamiona sa benzином. Kamion je bio nema ki i u njemu je bilo 3.500 litara benzina. Isti nam služi za našu motorizaciju.

Ove nedelje imah smo nekoliko krupnijih akcija.

Prvo: skupljanje oružja po okrugu. Sakupljeno je više nego što se o ekivalo. Sada imamo 4 teška mitraljeza, oko 10 puškomitrailjeza, pušaka i ostale municije. U etvrtak 28 imao

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju

² Šabac (Prim, red.)

je odred akciju u Maloj Mitrovici. Sa dosta jakim snagama (dve ete) izvršen je napad na jedan vod Nemaca. Gubitaka nismo imali. Nijednog ranjenog. Od strane okupatora ima mrtvih, kako cene drugovi, oko deset, i kada su posle sat i po borbe ušli u Mitrovicu, ulice su bile dosta krvave. Nemce nisu našli, jer je resto preko mosta pobeglo u Sremsku Mitrovicu. Zaplenjeno je oko 200 pušaka, mnogo nema kih uniformi i ostalog pribora. Nema ki oficiri su u ga ama bežali ispred naših. Odjek ove akcije ima vekki zna aj za dalje proširenje naše akcije. Vra aju i se u logor drugovi su prošli skoro kroz celu Ma vu i do ekani kao oslobođitelji. Usput je partizanima prišlo oko 100 novih drugova.

Što se ti e stvaranja zajedni kog fronta sa pretstavnicima drugih biv. grad. stranaka, imali smo pun uspeh. Pre neki dan smo imali sastanak sa 10 najuglednijih pol. li nosti Ma ve. Postigli smo saglasnost gledišta i predlog zajedni kog' proglaša narodu. Proglas bi bio kao poslednji proglaš OK-a, samo šire postavljen. Za 2 sept. zakazana je konferencija svih predsednika opština i uglednih li nosti iz okruga, gde treba da se izvrši potpisivanje proglaša i prodiskutuje situacija u okrugu..

U vezi sa tim, u izvesnim mestima formirani su odbori Nac. osi. fonda, koji prikupljaju hranu i ostale namirnice za odred. Ve je stiglo nekoliko kola namirnica. Ina e imamo oko 10 konja, kravu i tele i mnoštvo drugih namirnica i pribora.

U vezi sa vašim poslednjim nalogom da sa etnicima zajedni ki izdamo proglaš u vidu demantija o sukobima nas i njih, postigli smo i šaljemo Vam kopiju sa odobrenjem etnika da se umnoži. Pre neki dan smo uputili komandiru svih etnika Draži Mihailovi u zajedni ko pismo. Prilažemo ga.¹ Ina e naši odnosi su formalno i na re i dosta dobri, ah dosta rade protiv nas kod svojih ljudi.

Što se ti e... on... izveštaj, ah nije u mogu nosti saznati nešto ... a da su doznali ko je i nepoverljivi prema njemu...²

U odred je došao Sele Jevti , advokat. On je dao izjavu,, koju vam prilažemo.

U odredu je izvršena reorganizacija. Odred je podeljen na dva bataljona, bataljoni na ete, ete na vodove.

Vezu sa Glavnim štabom u zakazano vreme i dan nismo dobili. Kod nas su došli drugovi iz Valj. odreda i dali nam nalog za izvestan pokret. Budu i da vezu sa GŠ nismo dobili, to

¹ Vidi dokument br. 19

² U originalu nejasna rečenica (Prim, red.)

smo prihvatali ovaj nalog Drug Šp.¹ je ve na dužnosti i njegov uticaj se ve ose a.

lanovi MK su svi u mestu. Povremeno dolazimo do odreda. Svi lanovi OK su u odredu, jer ne mogu da opstanu po selima.

Cer, 30 VIII 1941

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

INSTR. PK u Š.²

¹ Španac — Danilo Leki

² Instruktor PK u Šapcu bio je Mile Ivkovi , zarobljen u prole e 194^z god., odveden u zarobljeništvo u Mauthausen i тамо ubijen (Prim, red.)

BR. 24

**p r o g l a s p o k r a j i n s k o g k o m i t e t a k p j
z a s r b i j u p o v o d o m i m e n o v a n j a
n e d i e v e v l a d e**

SRPSKI NARODE!

Tvoji ugnjeta i i krvnici, nema ki fašisti, koji su porobili, oplja kali i u crno zavili tvoju srpsku zemlju, pokušavaju danas da uz pomo jedne bedne ša ice narodnih izdajnika izvrše nov i podmukli udar protiv tvoje budu nosti i tvoje svete oslobođila ke borbe.

Na dan 29 avgusta zloglasni dželat srpskog naroda, general Dankelman imenovao je takozvanu »novu srpsku vladu« na elu sa nema kim špijunom, generalom Nedi em. Istog dana samozvani vojvoda i stara prodana duša, Košta Pe anac izdao je svoj zloglasni proglašenje koji su fašisti ki vojnici lepili po zidovima naših mesta. Plaćena štampa zajedno sa svim slugama okupatora požurila je da sve ovo blagoslovi i pretstavi kao po etak »nove slobode« i bolje budu nosti našeg naroda. U svojoj jadnoj deklaraciji »nova vlast« pozvala nas je ak da budemo duboko zahvalni prema »viteštvu« Hitlerovog Rajha i njihovom »poverenju« prema Srbima.

U emu je, me utim, pravi cilj ove lažne promene? General Dankelman i general Nedi bili su prinu eni da nam to sami otkriju. Radi se o zlikova koj i podmukloj zaveri protiv tebe, tvoje slobode i tvoje budu nosti, srpski narode!

SRBI I SRPKINJE!

Na bojni pokli Komunisti ke partije i svih ostalih rođljuba, sinovi srpskog naroda pohrlili su u redove boraca za narodno oslobo enje ispod krvavog tu inskog jarma. Ve nede-

Ijama i nedeljama gori naša sveta srpska zemlja plamenom oslobođila kog narodnog ustanka. Hiljade i hiljade neustrašivih boraca, slavnih i herojskih srpskih partizana iste jedan po jedan kraj Srbije od okupatora. Fašisti ki razbojnici svakog dana doživljavaju nove i nove žeš e udarce. Svaki komad srpske zemlje, natopljen krvlju njenih najboljih sinova, gori pod nogama fašisti kih okupatorskih zverova i njihovih pla enih slugu. Ni pokoljem, ni najodvratnijim zverstvima nad srpskim narodom, krvave horde suludoga Hitlera nisu mogle do sada ugasiti požar narodno-oslobođila ke borbe. Srpski partizani, kao i partizani ostalih porobljenih zemalja Jugoslavije, položili su svoju svetu zakletvu: da ne e mirovati sve dotle dok i jedan fašisti ki gad hoda po našim poljima i putevima, njivama i šumama.

Smrtni strah obuzeo je okupatore i njihove najvernije služe ne samo zato što se posle svakog »kaznenog pohoda« novim žarom širi narodno-oslobođila ka borba, nego i zato što veliki ruski narod i njegova slavna Crvena' vojska razbijaju najbolje divizije hitlerovskih najpouzdanih hordi. Fašistima su bila potrebna nova poja anja radi obezbe enja plja ke u porobljenim zemljama i ne mogavši ih dobiti sa fronta, pribegli su lukavstvu i potražili narodne izdajice i prodane duše koji e za ra un tu ina preduzeti ulogu krvnika sopstvenog naroda. Taj sramni zadatak treba u Srbiji da izvirši »nova vlada«, vla da ne »narodnog spasa«, ve najcrnje narodne izdaje kojoj ne ma primera u istoriji Srbije. Skrpljena od poslednjeg ološa u Srbiji, kao što su propali, korumpirani i petokolonaški generali, krvavi policiski dželat A imovi , tu inski pla enik Ljoti i bedni izdajnik Pe anac, ova tu im oružjem nametnuta klika treba da pokuša obmanuti jedan deo našeg naroda i povesti ga u rat protiv drugog dela. Zadatak ove »nove vlade«, u licu opora nezasitih lešinara, jeste da »sopstvenim sredstvima« obezbedi »red i mir« okupatorskim zlotvorima, da obezbe i sigurnost njihovim objektima i komunikacijama. Zadatak nove »vlade« jeste da organizuje nekakve »srpske oružane snage«, ali ne taine iji bi cilj bio da brane narod od spoljnog neprijatelja, ve da, po nalogu nema ke komande, ratuju protiv sopstvenog naroda. Zadatak »vlade« Milana Nedi a jeste da otvori unutrašnji front potpaljivanjem gra anskog rata u Srbiji i bratoubila kog krvarenja za tu e interesu.

RADNICI, SELJACI I GRA ANI! SRPSKI OFICIRI I ET-NICI! SRPSKE MAJKE, ŽENE I SESTRE! SRPSKA OMLADINO! RODOLJUBI!

To je podmukli, zlikova ki, pakleni plan vekovnih i najgorih neprijatelja našeg naroda. I za ovo i sve ono što smo ve

podneli »vlada« Milana Nedi a poziva vas na zahvalnost, poslušnost i pokornost okupatorima.

Zapamtitte da vas Milan Nedi, Ljoti, A imovi i Pe anac pozivaju na zahvalnost fašisti kim hordama koje su prolike i još uvek potocima prolivaju srpsku krv, koje su potla ile i oplja kale našu zemlju.

Zapamtitte, srpske majke, žene i sestre, da vas nova »vlada« poziva na pokornost onima koji su vas zavili u crno, koji su odveli u ropstvo i izložili stradanju i smrti vaše najdraže, koji dnevno prolivaju krv vaših najmilijih i koji su opustošili vaše domove.

Zapamtitte, svi pošteni ljudi, da vas Milan Nedi i njegova izdajni ka družina pozivaju na zahvalnost prema zverskim hordama koje su izvršile masovne pokolje nad Srbima u Beogradu, Užicu, Obrenovcu, a ku i Palanci, prema onima koji su zapalili selo Skelu i divlja ki bombardovali Umku i okolna mirna sela, prema onima koji su nasred Beograda obešili pet srpskih sinova i stotinama drugih streljali.

Zahvalnost okupatorima! Saradnja sa želatima Srpskstva! To je jedina prava politika nove-»srpske vlade«, a sve ostalo su gole re i laži! »Lojalnost fašistima — lojalnost onima koji nam preko poznatog dželata Turnera poru uju da srpski narod stoji pred apsolutnom bedom, potpunim ropstvom i smr u«. To je vrhunac najodvratnije izdaje koju je ikada doživela naša istorija.

S R B I !

Vi znate da je nema ki fašizam najgori i zakleti neprijatelj svih Slovena, vi znate da je Hitlerov cilj da iskoreni naš srpski rod. I zato vi ne ete ni jednog trenutka nasesti ovom novom podmuklom manevru okupatora i njihovih doma ih slugu.

Naš odgovor na sve to može biti i bi e samo jedan: još žeš a i šira borba za narodno oslobo enje, još punije i vrš e jedinstvo svih srpskih rodoljubivih snaga. Još neumoljivija borba protiv okupatora i svih narodnih izdajnika.

Srbi, svi rodoljubi na okup! Na okup još odmah! Danas se odlu uje sudska našeg naroda. Neprijatelj je ve po eo da slabi. Sada ga treba udesetostru enom snagom udariti. Zato ne oklevajte ni asa!

Fašisti žele da razbiju naše snage i da nas me usobno zavade. Naš odgovor na to je puno jedinstvo svih Srba protiv naših narodnih neprijatelja i njihovih slugu — doma ih izdajnika.

Fašisti žele sigurnost svojih komunikacija. Naš odgovor na to je: utrostru imo svoje udarce protiv neprijateljskih dru-

mova, železnica, mostova, telegrafskih veza, transporta i svega onoga što neprijatelju služi za sejanje smrti po našoj slavnoj zemlji.

Fašisti žele našu hranu i stoku. Naš odgovor na to je: ni jedno zrno žita, ni jedno grlo stoke neprijatelju.

Fašisti žele sigurnost svojih eta uz pomo izdajnika. Naš odgovor na to je: u esetostru enom snagom udarajmo na živu snagu, na fašisti ke vojнике, uništavajmo svuda i na svakom koraku narodne izdajnike.

Naš odgovor na sve neprijateljske želje i zahteve, zlo i ne i krvava zverstva, jeste: Krv za krv! Smrt za smrt! Deset neprijateljskih glava za našu jednu!

Rodoljubivi ljudi, ostvarimo mo an jedinstveni Narodnoslcbodila ki front protiv mrskog tu inskog jarma i doma ih izdajnika. To je zaloga naše borbe i pobeđe. Setimo se naše slavne prošlosti, iskovane u borbama i pobedama. Srpski narod je stenjao podi tu inskim jarmom i ranije, ali nikada ga nije kukavi ki i mirno podnosio. Stradanja i patnje može se oslobođiti samo u boju, u boju do kona ne pobeđe našeg krvnog neprijatelja. Taj put, put nepomirljive borbe protiv tu inca obeležili su i ostavili nam ga u amanet naši herojski o evi i dedovi. Sledimo i mi taj put, ponosno i odvažno, ako ne emo istrebljenje srpskog roda.

SRPSKI OFICIRI I PODOFICIRI!

Vas misli »vlada« nema kog špijuna Nedi a da upotrebi kao predvodnike oružanih rulja protiv sopstvenog naroda. Oni isti generali koji su vas u ratu odveli u propast i izdali vas, danas hoće da vašom pomo u spasu sebe od pravednog narodnog gneva. Ostajte verni svojoj oficirskoj re i. Vi imate samo jednog neprijatelja: nema ke okupatore, krvnike vašega naroda, vi imate samo jednu dužnost: odbranu svog nareda, njegove slobode i asti.

Ustajte na stranu svoga naroda! Okrenite oružje protiv zajedni kog neprijatelja — protiv fašisti kih dželata Srbije! Vi koji još niste u redovima partizana priklju ite se odmah.

SRPSKI ETNICI!

Prezirite podlog izdajnika Peanca koji je uvek zloupotrebjavao vaše etni ko ime. Ne dozvolite mu da vam postavlja za vojvode i komandire prljave ljeti evske gadove. Onako kao što ste ve po eli u Ma vi, Šumadiji i drugim krajevima, borite se zajedno sa svojom bra om partizanima za slobodu i ast srpskog naroda.

**DEMOKRATI, RADIKALI, ZEMLJORADNICI,
SVI RODOLJUBI!**

Vaše je mesto u zajedni koj, borbi. Danas se ne radi o posebnim interesima! ovih ili onih, danas se ne radi o obliku vladavine, — danas se radi o našem narodnom oslobo enju. Ujedinite svoje snage sa nama, komunistima, u mo an narod.-oslobod. front protiv okupatora.

SRPSKI NARODE!

Fašizam je pošao putem svoje propasti. Savez tri najmo - nija države sveta: Sovjetske Rusije, Engleske i Amerike ve steže gvozdeni obru oko Hitlerove Nema ke. Još su podivljale fašisti ke horde sposobne za najstrašnija divljaštva, ali sve to ne može ih više spasti od sigurne propasti.

Kao i uvek u svojoj istoriji, ustani na borbu, srpski narode! Ti znaš dobro da se sloboda ne dobija nikad na zlatnom tanjiru, ve se osvaja oružjem u ruci. Prognaj iz svoje sredine sve one koji ti govore da nije još vreme. Vodi sve snažniji i širi oslobođila ki rat protiv tu inskog jarma. U bratskom savezu sa hrvatskim, crnogorskim, slovena kim i drugim narodima Jugoslavije, u savezu sa svim porobljenim narodima Evrope, na strani velike bratske slovenske Rusije i Engleske ti eš, svojom borbom izvojevati slobodu.

DOLE IZDAJNI KA MARIONETSKA VLADA MILANA MEDICA!

DOLE NARODNI IZDAJNICI: A IMOVI , LJOTI , PE ANAC I DRUGI!

ŽIVELI SRPSKI PARTIZANI — NAJBOLJI BORCI ZA SLOBODU SVOGA NARODA!

ŽIVEO JEDINSTVENI NARODNO - OSLOBODILA KI FRONT!

ŽIVELA BRATSKA SLOGA I BORBENI SAVEZ SVIH NARODA. JUGOSLAVIJE!

ŽIVELA BRATSKA SOVJETSKA RUSIJA I NJENA NE-POBEDIVA CRVENA ARMIIA!

SMRT FAŠISTIMA I NJIHOVIM SLUGAMA!

ŽIVELA KOMUNISTI KA PARTIJA JUGOSLAVIJE!

ŽIVEO NARODNI USTANAK!

**KOMUNISTI KA PARTIJA JUGOSLAVIJE
POKRAJINSKI KOMITET ZA SRBIJU**

BR. 25

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za šabacki okrug
i instruktoru pokrajinskog komiteta
od 4 ix 1941 god.**

OK-u i INSTR. PK u Š.»

Dragi drugovi,

Primili smo vaše pismo i sve izveštaje o delatnosti part., org. i partiz. odreda na vašoj teritoriji. Evo ukratko odgovora na neka pitanja:

1. — Vaše akcije poprimaju sve ozbiljniji karakter i treba svim snagama raditi ne samo na o uvanju i izvojevanju tekovina nego vojevati i za nove. Jedina garancija za uspeh u tome pravcu jeste proširivanje partiz. odreda i njihove vrste povezanosti s narodom. Nesumnjivo, vi ste u tome pravcu izvršili dobivenle direktive i postigli dosta dobre rezultate, ali, drugovi, imajte na umu da još dosta treba u initi u borbi protiv neprijatelja koji, u poslednje vreme, usled svoje slabosti, pokušava da ojača svoje pozicije u narodu. Na nama i jedino na nama je zadatak da sve pokušaje neprijatelja u ovom pravcu suzbijemo i da mu presečemo sve puteve k narodu.

2. — Pravilnost shvatanja oslobođila kog narodnog fronta omogućilo vam je prilaženje i ostalim pol. grupacijama i njihovo zadobijanje za zajedničku stvar u ovoj etapi narodne borbe. Nužno je hitno povezati se s pristalicama i vođstvima.

¹ Sabac

za borbu spremnim gra anskim partijama **i** uspostaviti zajedni ke **Odbore oslobođila kog narodnog fronta** u svim mestima gde je to mogu e. Ovi odbori treba da budu neka vrsta **narodne vlasti** U o iš enim krajevima od neprijateljskog pri-sustva. Veze s pretdsednicima opština i drugih ustanova treba što više u vrstiti. Ovi odbori treba da posluže tome cilju. Niko drugi, izuzev ovih odbora, ne može vršiti **mobilizaciju naroda** i ni u jednom drugom cilju sem **odlu ne borbe**, borbe itavog srpskog naroda protiv okupatora i za njihovo **iš enje iz naše zemlje!** Zajedni ki proglas izdajte **što pre.**

3. — Što se ti e etnika, dobro ste uradili; poja ajte rad kod njih još više. Uverite ih u potrebu zajedni ke saradnje još odmah. Ako oni ,kaoi celina to ne žele, onda se povežite sa njihovim delovima koji to žele i traže. Nemojte izazivati oštire sukobe s njihovim vo stvom sve dok su mirni **ši** odnosu prema našim partizanima i akcijama. Izgleda da oni ho e da likvidiraju komandira Bosanske ete, samo traže najzgodniji na in. Trebalо bi toga eoveka upozoriti na to i pomo i mu da se spase podmuklog i paklenog plana protiv njega i njegove ete.

4. — Neka . vešto radi i ne dozvoli da ga brzo u ine nepoverljivim. Njegov izveštaj e nam dobro do i. Svaku novu stvar neka nam brzo javlja.

5. — Nameru etnika (reakcionarnih) o prebacivanju u Bosnu radi ubijanja — svakako svih od reda tamo — treba brzo onemogu iti, razobli avaju i njihove veze s Nemcima po ijoj naredbi, svakako, idu u tu oblast. Doterani do zida, okupatorima ostaje još jedina mogu nost da stvore unutrašnji bratoubila ki front. Zadatak spre avanja ovih podlih namera je: **baš na nama Srbima** i part, organizacija u Srbiji mora izvršiti taj zadatak. **Ne** osveta jednih prema drugima, a **na** opšte želje okupatora, nego zajedni ka i bratska sara nja svih Srba, svih Hrvata, Slovenaca i dr. protiv **zajedni kog** neprijatelja — okupatora i njihovih slugu.

6. — U reorganizaciji i podeli koju ste ve izvršili u odredima nemojte i i dalje, jer stvaranje ve ih vojnih formacija zahteva odluku i odobrenje Glavnog štaba Jugoslavije.

U pogledu vašeg kretanja s odredom upozoravamo da vodite ra una o našim uputstvima o tome.

4 IX 1941 g.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!
PK

PS

Proglas PK umnožite odmah i rasturite u što više primjera. Neka ne bude ni jednoga sela, ak ni jednoga oveka "bez njega. Bilten G. Štaba umnožavajte i široko rasturajte. Posvetite pažnju agit. prop. radu. Popularizujte Sveslovenski kongres u Moskvi. Proglas i govori su još uvek aktuelni.

BR. 26

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za kraljevacki okrug od 6 ix 1941 god.**

6 IX 1941 god. Kralj.

Dragi drugovi,¹

U vezi sa novim manevrom neprijatelja, sve smo u inili da bismo narodu objasnili karakter nove »vlade« i Pe an eve izdaje.

U odredu se ose a masovni priliv radnika.

Nov ana pitanja zadaju nam najviše brige. Ako Glavni štab raspolaže sredstvima, momentalno bismo mogli tražiti pomo , ma da smo napregli sve snage da se i po toj liniji osamostalimo.

Od akcija sproveli smo slede e:

1. Ponovo su na putu za Rašku se ene i uništavane telefonske veze. Veze su tako uništene da su Nemci iz besa pu cali **u** kukuruz. U estvovalo 14 ljudi.

2. Telefoni i bandere ka Kruševcu i a ku se ene su na tri mesta. U estvovalo 33 oveka.

3. Osvojena stanica u Adranima i onesposobljena za rad. Oduzeto 925 din. iz kase na priznanicu. U estvovalo 17 ljudi.

4. Osvojene, arhive uništene i zape a ene slede e opštine: Adrani, gde je oduzeto 250 kg pšenice; opština u Milo aju, Cvetkama, Tamniku. U Lazevcima je operisao odred iz Sreza trnavskog. U estvovalo oko 50 ljudi.

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

5. Kidanjem pruge dva dana zadržan transport, ali usled propusta nije uništen u Raškoj.

6. Pokidana ži ana železnica na rudniku »Trep a«.

7. I prema neproverenoj vesti dignuta u zrak pruga izme u Uš a i Raške.

U akcijama u eš e omladine 80%. Mnoge od ovih akcija **su** delo samoinicijative naroda.

Drugarski pozdrav¹

¹ Dokumenat je prona en bez potpisa (Prim, red.)

b r. 27

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za kraljeva ki okrug od 8 ix 1941 god.**

8 DC 1941 god. Kralj.

Dragi drugovi,¹

U nedelju su u našem mestu ubijeni komandant žandarmerije kapetan Terzi i jedan poručnik. Akciju su izvela tri omladinca. Uglavnom, akcija je tekla ovako:

Kapetan je u 6 sati izšao iz stana. Ušao zatim u komandu mesta i tu se zadržao tri sata. Za to vreme drugovi su se muvali oko komande i bili prime eni i oterani. U međuvremenu kapetan je ušao u berbernicu da se dotera. Drugovi su hteli tu da ga likvidiraju, no otstupnica nije bila dobra.

Po izlasku iz berbernice kapetan se sastao sa 6 petokolonaša i otseli su u jednom bifeu. Na ulici su se sva ali drugovi oko toga da li da ih sve bombom uniše i po cenu da pogine neki civil ili da to izvedu bez bezrazložnih žrtava po građanstvo. Većina je bila da se ne ubiju tu. Kad je kapetan izašao, bilo je podne. Pune ulice sveta. Pred pola jedan pridružio mu se jedan žandarmeriski poručnik. Kupili su novine. U 12 i 31 minut stigli su do kafane »Jugoslavija«. Jedan drug je izvadio revolver i sa tri koraka daljine uperio ga u leđa kapetanu. Nišanio par sekundi i opalio. Uočio se krik: »Jao!« Kapetan pada. Stiže ga još jedan metak. Isto u leđa. Tada drugi drug stupa u akciju i jednim metkom udara ga u glavu. Za to vreme žandarmerijski poručnik pada u paniku i deče se: »Jao!« »Jao!« Svet se zgr

¹ Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red.)

e. No dva metka ispaljena u trbuš prekra uju *g*. poru nikovu
dreku i on se stropoštava na kaldrmu.

Sve traje par sekundi. Ōuje se: »Prolaz!«.— drugovi sa naperenim revolverima kre sebi put. Böze put Ibra. Za 2 minuta su u vodi. Voda je velika. Plivaju. Nemci ve pucaju, najpre polako; zatim sve brže. No bez uspeha. Drugovi upadaju u kukuruz. Sa naše strane nije bilo žrtava. Narod slavi. Peta kolona urla kao besan pas.

Drugarski pozdrav¹

¹ Dokumenat je pronađen bez potpisa (Prim, red)

br. 28

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 12 ix 1941 god.
iz pomoravskog okruga**

J.i 12 IX 1941 god.²

Izveštaje o akcijama iz 3. ete V.-oraške (u Biltenu ih pogrešno zovu oraška, a to je srez Topola), Svil. i Moravske nemam. Moravska eta zaplenila je nema ki kamion sa svinjama. Isto tako zaplenili su še er i brašno. Zbor u Svilajncu je uspeo; o tome ete dobiti izveštaj iz Štaba.

• Part, eta imala je sukob s Nemcima; Nemci izgubili 60 kg masti i 400 kg eksploziva. 30 ljudi još nije došlo u etu. Žrtava nije bilo. Neprijatelj je imao gubitaka.

Zarobljena su u akciji na pruzi Zaje ar-Para in 4 Nemca i 1 petokolonaš i streljani. Tom prilikom je poginuo jedan konduktor. eta je izvela akciju u Sisevcu u saradnji sa etni kim odredom nekog Uzelca.

Beli ka: na putu Krag. — Jag., na dužini od 1 km, zaledno sa seljacima dva sela, pose eni su tel. stubovi i spaljeni. Na istom putu zarobljeno je 7 Nemaca, zarobljen izvanredan sanitetski materijal, 1 luksuzni automobil, mnogo aleve paprike, salame i slanine. Zapaljena tri kamiona, jedan sa hranom, jer nisu mogli poneti, iako su im seljaci pomagali. Nudili smo za-

¹ Jagodina

² Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPI za Srbiju (Prim, red.)

menu za zarobljene Nemce. Me u njima ima 1 lekar, koji nam je operisao jednog ranjenog druga. Ako ne dođe do zamene, Nemci ćemo streljati.

Druga desetina istog dana, **8** septembra, mesec dana **od** smrti drugova, na drumu za Bagrdan ubila je **28** Nemaca **iz** zasede. Mi nemamo gubitaka.

No, još uvek glavni zadatak — pruga — nije izvršen **i** vozovi prolaze.

S pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!
BOŠNJAKI

¹ Petar Stamboli (Prim, red.)

br. 29

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za kraljevac^ okrug od 12 ix 1941 god.**

12 IX 1941 god. Kralj.¹

Dragi drugovi,²

Sada Vam šaljemo i izveštaj koji smo bili poslali prošle nedelje, ali voz kojim je drug putovao bio je napadnut od partizana, tako da nije mogao da stigne u odre eno vreme. Isto tako izveštaj koji je drug bio napisao 8 IX pisan je odmah posle akcije, kada se mislilo da je kapetan ubijen, me utim, on je teško ranjen, teže nego poru nik, ali je još živ, ma da se ne veruje da e ostati. Le ga Nemci. Obojica su u bolnici.

U toku ove nedelje sproveli smo slede e akcije:

1. Odred (glavni) zape atio je opštinu u Dragosincima. Uništena arhiva.

2. Za jednu akciju koju nismo mogli da izvedemo, pošto nam je pred samu akciju izvezen sa toga mesta materijal po koga smo bili došli (oružje), mobilisali smo iz grada omladinu i sela na toj strani 220 ljudi. Tom prilikom je došao i odred iz Sreza ljubi kog (60 ljudi) koji je pri povratku zape atio opštinu u Obri i uništio arhivu. Isti odred digao je most na Moravi u Miro aju — put za Milanovac. Ne znamo pojednostiti; to e sigurno da Vas izveste drugovi iz a ka.

Omladina je izvela slede e akcije:

1. Ubistvo ove dvojice — tri omladinca;

¹ Kraljevo

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskem komitetu KPJ za Srbiju (Prim, red 5

2. Lepljenje paröla — 45 omladinaca;
3. Zape atili su opštinu u Vrdilima i spalili arhivu — 15 omladinaca.

Drugarski pozdrav¹

Naknadni izvešt.: No u izme u 11 i 12 uništena arhiva u dve opštine u okolini Kralj. Ratina i Vrba. Ne znamo koliki je **broj** ljudi u estvovao.

¹ Dokumenat je prona en bez potpisa (Prim, red.)

br. 30

**izveštaj lana pokrajinskog komiteta kp.t
za srbiju od 13 ix 1941 god.
iz kruševackog okruga**

Kruš.i 13 IX 1941

Dragi drugovi,²

Pismo upu eno za Kralj.³ prou io sam i sa ostalim materijalom odmah poslao u Kralj. Ja se nalazim ovde ve osam dana i osta u najmanje još toliko. Moram uložiti sve svoje snage da u zajednici sa drugovima odavde konsolidujem ovdašnju part, org. kao i vojnu liniju. U Kralj, sam proveo 18 dana. Tamo je definitivno organizacija stala na svoje noge. Najbolji dokaz su akcije koje su izvedene i koje se izvode. Odred je brojno nastao i svakim danom raste. U samom odredu part, organizacija broji preko 22 lana. Ono što je po elo pravilno da se razvija u Kralj., to je da se širi slojevi gra anstva privezuju za nas i po inj-u aktivno da sara uju sa nama. Dok sam bio gore razgovarao sam sa jednim industrijalcem i sporazumeo se sa njim da materijalno i pol. pomaže naš ustank. Još jedan od krupnijih vlasnika obe ao nas je finansiski pomagati i dok sam ja bio tamo, dao je prvu ratu od 20.000 din. Ono što nedostaje Kralj., to je da mali broj seljaka u estvuje u akcijama, tj. seljaštvo još nije mobilisano. Me utim, ima izgleda da e se i ova strana brzo popraviti. Part, rukovodstvo nije bilo prova-

¹ Kruševac

² Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.

³ Kraljevo (Prim, red.)

rije part, direktive u vezi sa organizacijom ustanka pa je samim tim i mnogo stvari pogrešno postavljeno. To je imalo za posledicu zakašnjenje sa akcijama i uski razvoj samog odreda. Ali, ponavljam, sada je sve ispravljeno i stvar je i i. Nadam se da će u skoro vreme-org. u Kralj, zauzeti svoje odgovarajuće mesto koje joj i pripada, obzirom na snagu i samu prolet. org. toga mesta. Vi ste dobili izveštaje o akcijama, nadam se da ćete dobiti izveštaje u vezi sa poslednjim vašim pismom koje smo dostavili drugovima. Kako je poela da se razvija linija mater, pomoći u Kralj., za sada nije potrebna nikakva fin. pomoći od Vrh. komande.

Ovde, u Kruš. još ne стоји добро. I pored reorganizacije o kojoj smo vam javili, ipak se nije ništa narođeno popravilo. Prvo i osnovno part, rukovodstvo je slabo.

Odred. Odred je, ogledalo snage part, org., još uvek brojano slab, sa akcijama traljav. Ovih dana u ljudstvu će se pojaviti ati duplo a to zna i tek broj jedne ete. Kom. aparat slab. Polkom, mogao bi bolji da bude. To je ovek trom i labav. Ja sam vam javio koji je to drug. O akcijama su vam već drugovi pisali koje su izvedene. Ovom prilikom nema ničeg novog na tom polju. Finansiska strana vrlo slaba. Odbor nac. oslob. fonda je potpuno umrtvljen, tako da ga moramo ponovo formirati. Sabirna akcija nešto se popravila dole, ali to nije dovoljno za opremu za teške vremenske prilike koje će nastupiti i koje su nastupile. Ova sredstva nisu dovoljna za prehranjivanje ljudstva. Radi toga ako imate mogu nosti pošaljite nešto sredstava da bi bar u odelu i obu i nešto poboljšali. Što se tiće oružja odred raspolaže sa dovoljnom količinom municije i bombi, nešto je stiglo i iz Kralj. Ōd automatskog oružja odred nema ništa, a to je veliki nedostatak. Preduzimamo sve da nabavimo bar nekoliko (2—3) puškomitrailjeza. Svakodnevne kiše narušavaju nam zdravlje ljudstva, jer nismo snabdeveni šatorima niti imamo dobre barake. Ovo je jedan veliki problem. Šatore tražimo da kupimo ali slabo ih nalazimo.

Dolazak Nedićeve vlade ovamo je pravilno protumačen od samog naroda. Narod je shvatio da je ovo pokušaj od Nemaca da osloncem na petokolonaške generale spreče rastući ustank u Srbiji. Međutim i ako je ovo pol. shvatnje naroda pravilno, ipak organizacija milicije od strane vladine, u narod unosi nespokojstvo i zabunu. Proglas Koste Pe anca isto tako uneo je zabunu u narod. I ako Košta ne uživa nikakav glas, narod ne može da veruje da je on to potpisao, a kad ga uverimo, onda je sklon da nasedne smičalici, da je to prema Nemcima krupni manevarski potez, koga etnici treba da izvedu. Etnici se već pojavljuju javno po ovim krajevima. Otvoreno

prete nama. Ali im brojna snaga nije takva da bi preduzeli neke akcije prema nama. Ono što za sada rade, to je samo kompromituju e za njih pred narodom. Na pr. u jednom obližnjem selu glavni njihov organizator »vojvoda Rasinski« major Keserovi išao je u sela i tukao ljudi, koji su prodavali skupo, udarao seljacima po 25 batina. Isto je u inio i sa jednim popom. Narodu se to ne svi a. Po selima upisuju ljudi na silu. Idu od kapije do kapije svake ku e. Ljudi dolaze i pitaju šta je ovo i šta treba da rade. Ono što je najgore po njih to je da uzimaju za svoje glavne ljudi najgore u moralnom pogledu. Za nas se postavlja kao glavni cilj da narodu objasnimo namere ovih »crno-stotinaša« srpskih. Proglas pokrajinski dobro je došao i trudimo se da ga u više hiljada rasturimo narodu. Ako uspemo da raskrinkamo namere okupatora i izdajnika da izazovu gra . rat u srp. narodu, onda narod ne e prihvati da po e za ovom bandom. Iza ove bande ve se okupljaju najkrupniji vlasnici.

Saradnju sa ostalim pol. partijama do sada nismo ostvarili. Preduzeli smo korake da razgovaramo sa ovim ljudima.

Snaga nem. garnizona u ovom mestu penje se do 500 ljudi, prema još nedovoljno proverenim obaveštenjima. Promenu u ovom pogledu javi emo naknadno. Nemci su naoružani puškama, puškomitraljezima i mitraljezima. Drugog oružja nemaju. Ovde postoji jedna avionska baza, dva hangara i uzletište, a aviona nema.

13 sept. 1941

Drugarski pozdrav
SELJAK¹

¹ Mirko Tomi , ubijen od agenata Specijalne policije u Beogradu 1941 g-
(Prim. red.)

BR. 31

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od septembra 1941 god.
iz požarevackog okruga**

Dragi drugovi,¹

Vaše pismo od 30 VIII dobili smo. Odgovaram na njega i šaljem izveštaj.

U jednom od prvih izveštaja pisao sam Vam da sam ovu teritoriju razbio na dva OK.

Prvi obuhvata P.² sa srezom i rudnicima Klenovnikom i Kostolcem, zatim Petrovac sa Srezom mlavskim, Žagubica—Loznica (Homolje).

Drugi OK je Ku evo koji obuhvata mnogo veću teritoriju: Ku evo (Srez zviški), Majdanpek, Blagojev Kamen, D. Milanovac, zatim Golubac (Srez goluba ki), V. Gradište (Srez ramski). OK u P. nije potpun, iz biroa samo dva, iz plenuma dva. Teško je da ga potpuno stvorimo, ali smo to postavili i uskoro ćemo ga imati celog. OK u K® nalazi se u sličnoj situaciji; tu su teško e još veće, ali sam ja skoro stalno tamo, te se slabost nadoknada uje. Vrst kontakt postoji oba OK sa mnom, i rukovodstva na okupu.

Velika slabost je nedostatak kadrova iskusnih i to nam dosta smeta. Priliv u Partiju smo zasada usporili, jer glavni izvor treba da budu akcije. Ukupan broj lanačta u oba OK kreće se oko stotine.

¹ Izveštaj je pisan prvom polovinom septembra 1941 g. i upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju.

² Požarevac

' Ku evo (Prim, red.)

Stanje u odredu: Odred na Dunavu (ili tzv. »Ku eva ki odred«) broji nešto ja e od 80 ljudi. Poseduje 78 pušaka, 3 puškomitraljeza i 1 teški mitraljez, municije u dovoljnoj koli- ini. Tako isto revolvera i bombi. Odeveni su ve inom u žandarmeriske uniforme kojima su se snabdeli razoružavaju i žand. stanice. Podeljeni su u 3 voda. Komandni sastav vrlo slab, tako da nemamo mogu nosti bez Vaše pomo i formiranja mesnog štaba. Elemenat je vrlo sirov (ve ina Vlasi) i treba mnogo rada. Disciplina dobra, ulažu se veliki napor. U toku ove »nedelje« nije imao ve ih akcija. Svakodnevno obilazi sela, drži zborove i logoruje po selima i pored glavnog druma Pož.—Ku . Narod ih dobro prima, hrani i smatra svojim zaštitnicima. Više seljaka iz raznih sela dolazilo u odred da ih zove u svoje selo. Ja sam baš danas prošao kroz jedno selo u kome je bio odred. Sasvim sam zadovoljan. Promakla su im nekoliko kamiona sa Nemcima, ina e su sada stalno u zasedi na drumovima i ekaju ih, ali se ovi nigde ne pojavljuju» Ju e su razoružali jednu žand. patrolu od 12 ljudi. — U no i izme u 2 i 3 IX razrušena je pruga.

Odred Majdanpek sad broji 20 ljudi. Svi rudarski radnici naoružani; imaju 2 puškomitraljeza, 3 kamiona i jedan luksuzni auto. Ljudi su vrlo hrabri, ah nemaju dobar komandni sastav. Brojao je ranije oko 60 ljudi zajedno sa etni kim odredom oficira Plješkovi a. Oni su se sada odvojili od nas, ali još uvek se vode sa njima pregovori. Akcije: digli su u vazduh mašinu u Rajkovu koja služi za pogon ži ane železnice za prevoz ruda s M. Peka za D. Milanovac. Šteta je oko 3.000.000 dinara. Mašina se ne može popraviti. Streljan Rus-petokolonaš, blagajnik Bratinske blagajne. Zaplenili tri kamiona i jedan luksuzni auto. Oštetili centralu u Blag. Kamenu. U Neresnici ubili Ma aricu-petokolon. Streljali direktora fabrike u Blag. Kamenu (Nemca) i dva Rusa-petokolonaša. Nijedan rudnik ne radi. Razoružali su bili žand. stanicu u M. Peku. Sve bilo potpuno u našoj vlasti. Sada oko stotinu naoružanih Cigana i 25 etnika opse aju Majdanpek. 2 IX kamion Nemaca je pošao u Neresnicu, gde je logorovao odred. Otvorena je vatrica na kamion, onesposobljen je, Nemci pobegli. Zaplenjeno je 225 nem. bombi, jedna puška, 2 kante benzina, nekoliko zelenih kišnih ogrta a, nešto municije, poskidane gume sa kam. i uništen motor. Istog dana u 7 sati uve e nai e eta Nem. preko mosta na Peku ka uništenom kamionu. Odred je pripucao, a Nemci — u Pek; misli se da su se dvojica utopila, a 5 do 6 ranjeno. Sutradan su došli Nemci u Neresn. i ubili jednog deka i jednog starca. U etvrtak je stigao u K.¹ blindirani voz,

¹ Ku evo (Prim. red.).

bombardovao iz topova brda oko Neresn. Nema žrtava. Stanovništvo Neresn. pobeglo u brda. Sada u K. nema Nemaca.

Odred Petrovac broji 21 oveka, obilazi sela, pali arhive i drži zborove. Ozbiljnih akcija još nije imao.

Drugovi iz Pož. bacili bombu u stan gestapovkinje Ruskinje, ubili joj oca, ranili majku (tako e špijune), a ona je umakla.

Svuda se izvode sitne akcije.

Švesni smo svojih slabosti i svakodnevno ih ispravljamo.

Štab ne možemo formirati dok nam ne pošaljete pomo . Pripremljen je do ek Vaše pomo i. Jedan drug od njih eka... Tražimo¹ riru. Pošlo me njegov brat Jova da bi me zaposlio u Neresn.¹

Što se ti e pregovora na selu se ve stvaraju nar.-oslobodila ki komiteti. U gradu teže ide. Ho e da pomažu, ali se plaše organ. rada. Ipak se nadamo uspehu.

Materijal, letke i biltene umnožavamo u velikim koli i-nama. Teško e imamo sa hartijom.

Finansije se svakodnevno uve avaju. Možemo sasvim dobro da živimo od vlastitih sredstava.

Sa Glavnim štabom nemamo ni veze ni adrese.

Moj dolazak zasada otpada.

Javite odmah za pomo , a tako isto šaljite komandira za okružni štab. Bez iskusnog komandira mi emo mnogo trpeti.

Šaljemo dva tehnici, jedan e se odmah vratiti, a drugi e ostati da eka odgovor na ovo pismo. Požurite sa odgovorom.

Što se ti e SKOJ-a: masa skojevaca otišla u odred te smo tu slabi. Ostali skojevci pomažu partizanima i izvode sitne akcije.

Zbog slabosti rada, neizvršenja zadataka, propusta i nekonspirativnih grešaka predlažem da se OK u P.² kazni ukorom. Ukoliko vam je potreban detaljni izveštaj, posla u Vam naknadno.

Mnogo pozdrava
ORA

¹ Ugovorena lozinka (Prim, red.1
² Požarevac

br. 32

**izvesta! okružnog komiteta kp!
za pozareva ki okrug od 21 ix 1941 god.**

Mi smo Vam u zadnjem pismu tražili pomo bar u jednom instruktoru koji bi nam po vojnoj liniji pomagao za nekoliko dana. Vi nam ga ne šaljete niti nam šta odgovarate, iako je ta stvar za nas važna i hitna. Mi se, drugovi, trudimo i snalazimo koliko god možemo sami, mi vodimo i spremni smo da vodimo još i krupnije akcije, ali mislimo da sa tom malom pomo i od Vas imali bismo velikih koristi. Ako nam, drugovi, ne možete ni tu pomo poslati, onda nam pošaljite bar pisme ne instrukcije o organizacionim formama odreda, na pr. ko sa injava štab, da li drug odgovoran pred Partijom ulazi u štab legalno kao takav ili je u licu nekog od vojnih lanova štaba? Isto tako o dužnostima štaba malo opširnije, nego u materijalima koje smo dosada dobili.

Davno obe anu vezu sa Štabom za Srbiju ni do danas nismo dobili. Stanje odreda — broj partizana od prošlog izveštaja do sada porastao je na itavoj teritoriji za preko 80 novih. 13 septembra sa etnicima Ku eva i Majdanpeka napravljen je sporazum iju Vam sadržinu šaljemo u prilogu,² a uve e istoga dana javna manifestacija u K.¹ naših, etnika i naroda. Posle toga obilasci sela sa jednim delom etnika, manifestovanje jedinstva, borba i zajedni ke akcije. O drugom delu etnika malo kasnije. Pošto su obi ena sva sela skoro do

¹ Prvi deo izveštaja nije prona en. Izveštaj je upu en Pokraiinskom komitetu KPJ za Srbiju

² Prilog nije prona en

* Ku evo (Prim, red.)

pred sam Pož.¹, postavilo se zauzimanje Gradišta. Da bi se potpuno obezbedili od napada Nemaca, srušen je most na pruzi Pož. — K. kod sela Lješnice i time onemogu en normalan saobra aj. Pošto je od toga mesta do K. vlast potpuno u našim rukama, jedna kompozicija koja je ostala u K. služi za prevoz naših partizana. — Pošto smo bili obavešteni da e jedan transport Nemaca nai i vozom, srušili smo još jedan most bliže Pož. kod sela ešljeve Bare i ekali u zasedi. Nemci se nisu pojavili. Na pruzi izme u oba razrušena mosta zaplenili smo još jednu kompoziciju voza sa dva vagona uglja, jer smo most minirali neposredno posle prolaska kompozicije preko mosta. I ova kompozicija služi nama. Propustili smo da Vam kažemo da smo vagone, dok su vozovi normalno išli, ispra ali iz našeg kraja potpuno prefarbane masnim bojama sa našim paro. lama. Tako su išli do Pož., gde su prefarbani. 20 septembra u 6 sati ujutro naš odred udario je na Vel. Gradište i posle jake borbe koja je trajala 3 i po sata savladan je otpor. Sa naše strane gubici su jedan mrtav (etnik) i dva teže ranjena. Sa njihove strane jedan nema ki oficir mrtav. Zarobili smo 7 nem. oficira, komandanta mesta, dva kulturbundovca, a od »naših« 4 petokolonaša, jednog uniformisanog Ijoti evca, 7 žandarma i 2 finansa. Ratni plen — 6 buradi benzina, 3 sanduka puš ane municije, 1 sanduk bombi, 5 revolvera, 13 pušaka, 2 laka puškomitraljeza, 1 veliki puškomitraljez, 3 radio aparata, 2 pisa e mašine, 67 ebadi, jedan motocikl, 10 bicikla, 3 poljska telefona, veliku koli inu šinjela, odela, veša, nem. uniformi, 15 kufera štofova i raznih stvari, veliku koli inu namirnica: še era, masti, šunke, slanine, kafe, pirin a, griza, pekmeza, — sve to smešteno u kasarni gde su Nemci stanovali, — mnogo cipela i izama i jedan fotografski aparat. Sve stvari još nisu prebrojane. U novcu smo zaplenili 143.000 din. iz posreske uprave, iz nem. kase 12.000 din. Posle toga održan je veliki zbor i naši se povukli iz Gradišta. Radi obezbe enja od intervencije Nemaca iz Pož. srušen je most ispred Gradišta na putu Pož. — Gradište, kod sela Kumana. Zbog nesnalaženja drugova iz odreda ostavljena je vrlo mala patrola na mostu mesto jedne ja e zasede. Kad su Nemci naišli, patrola je pucala,, ali slabo, — povukla se. Nemci su prešli pešice, zauzeli zasedu i kada je naišlo 14 selj. drumom, Nemci misle i da su partizani, pobili su ih. Posle toga došli su u Gradište, pretili da e bombardovati ako se ne puste zarobljenici, tražili da graani intervenišu kod partizana i najzad oni poslali pregovara e. Naši su odbili da pregovaraju i Nemci su se povukli

¹ Požarevac

iz Gradišta u Rumuniju. Naši su cele no i bili u zasedama. Ranom zorom oni su opet poslali pregovara a sa kojim su naši pristali da pregovaraju i zahtevali da se Nemci povuku sa cele naše teritoriјe i da puste pohapšene drugove u Pož. i da garantuju svaku bezbednost naše teritorije. Nemci su garantovali bezbednost samo one teritorije koju smo mi zauzeli; na to se nije pristalo i oni su se povukli prete i da e bombardovati. I sad dok ovo pišem dobijam vest da je Gradište bombardovano. O tome u idu em izveštaju. Naše su zasede no as svuda postavljeni i ekamo.

Da naglasimo samo da su pregovori sa Nemcima vo eni bez konsultovanja nas, rukovodstva, i da smo ih zbog toga oštro kritikovah i rekli im da se mi borimo za uništenje fašizma i da ne vodimo nikakve pregovore niti prihvatamo ika- kve uslove.

Sada nešto malo o etnicima ovoga kraja. Komandir etni kog odreda Leonida, sa nama je uvek u akcijama i priznaje naše rukovodstvo, etni ki vojvoda An elko Krajinski, potpuno se deklarisao kao Pe an ev ovek, on je zauzeo Majdanpek koga je naš odred onesposobio za rad, i nakon 3 dana posle sporazuma napao naše 2 desetine. Izgleda da je neke naše zarobio. Ishod ove borbe javi emo, ali nam je u zadatku da ib uništimo. Ku ajski etni ki odred je vrlo sumnjiv, tu je onaj sumnjivi trgovac, Voja Tribro anin, Bugarin i žandarm. oficir, o kojima Vam je u prošlom izveštaju pisano. Naše sumnje sve se više potvr uju. Ko su Bugarin i žand. oficir, nije nam još sasvim jasno, jer se naizgledogra uju od trgovca koji je o ito Nedi ev i Pe an ev ovek. Još u toku no i oni e biti pohapšeni i saslušani.

U Homolju (Gornjak, Žagubica) postoji masa naših oficira i etnika. Ovih dana se razgovaralo sa niima. Vele da osu uju Pe anca, da im je sada glavni vojvoda neki Draža Mihailovi . oficir jugoslovenske vojske, koji je došao na mesto Pe anca. Oni govore da je njihov Glavni štab postigao sporazum sa našim Glavnim štabom i traže na bazi toga saradnju sa nama. Mi o tome ništa nismo uli. Ina e u tome kraju mi držimo itav Mlavski srez bez Petrovca. Petrova ki odred je streljao dosada trojicu, dvojicu zbog plja ke, a tre eg ljeti- evca koji se uvukao u odred.

Iz Srednjeva (okolina Gradišta) streljan je pop, Ijotievski kandidat na izborima, a u varošici Rabrovu jedan koji je plja kao u ime odreda. Posedujemo zajedno sa Leonidom 4

kamiona, jedan luksuzni automobil, veliku koli inu nafte. Da-nas je zaplenjeno oko 6 pari velikih volova kaznenog zavoda iz Pož. Ta no koliko i gde u idu em izveštaju.

Izveštaj za SKOJ šaljemo. Drugarski pozdrav

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

21 sept. 1941

OK I CORA

br. 33

**izveštaj komande 3. ete kosmajskog
narodno-oslobodila kog partizanskog
odreda od 24 ix 1941 god.**

Komandir III ete Kosmajskog
narodno-oslobodilaekog
partizanskog odreda
24 IX 1941 god.

Daje izveštaj

**KOMANDANTU KOSMAJSKOG NARODNO-OSLOBODI-
LA KOG PARTIZANSKOG ODREDA**

I Primanje ete

U logor sam stigao prvi put 14 septembra. Tu su se nalazili politkom i na elnik Štaba odreda. Nare eno mi je da primim odmah etu, što je i u injeno za prva dva dana. Po datim mi direktivama na elnika štaba izvršio sam odmah formiranje ete. Od raspoloživog ljudstva i naoružanja formirao sam dve desetine sa ukupno 32 vojnika-partizana, naoružanih puškama, bombama i sa 4 puškomitraljeza. Tok daljeg rašenja i formiranja ete vide e se iz daljeg izlaganja situacije kod ove ete.

II Akcije

Na dan 17 septembra raspolagali smo obaveštenjima da se u selu Begaljici nalaze nedi evske i ljotni evske snage u ja ini od 120 ljudi, da oduzimaju od naroda oružje, da sugeriraju

Концепция III этапа воспитания
человеко-животных
Баранческа Григор
39-ІІ - 1946 рр.
д/р № 666-17

Konszernowy Kredytowy zezwolenie na budżet
wraz zą bieżącym rokiem.

I.- Synthese mit

I now can see why you are so excited about the new type. I hope you will go forward with it as quickly as you can. It is a great opportunity for you to get into the market. I am sure you can find a good market for your book. I hope you will consider publishing it in a different form. I am sure you will be successful.

II. - Soczyne

Na gau 17 czerwca po faccossanu swojego urodzinowego
mę go ce z Geytischyj nazwane negatkiem i bawichce
czwórką żartów o 110 dżg., go wywoływał refaga opływu,
a czwórkę refaga go sprawiał bawobur pęgoburka, żartówka
i wojty uciążliwy mówiący o swym gaju i spocie. Czternastu chłopów
ce grotów skroplieli gajówkę z Geytischyj. Wszystkim je raczylić mowiąc
żebyce ce typem obyczajem co Mawala Ojczyzna a Goračce je głysko
jece po faccossanu bawie czwórki żartówce na wojty uciążli-
wemu z Geytischyj. Wato je x 10-10 z obie stronę ce 32 wojtarów
je u typie religijnej i wyjazdowej. J. Rosty je Geytischyj okarso-
je 10-12 wojtarówce i specjalnie dla Goračce. Gdy wojty -
Wato je okarso 6-8 wojtarów, lecz wówczas nie wojtarów, lecz wówczas
wówczas żadnych. Wato i zrobiono takie wianuszki, jasne wykrywające
je po jednym a drugim co żartówce dorzecza, co żartówce.

7 aklyy & wazza wa wa & recobie. Wukbutabbi Chaw
wazza u oozu & kucay ce kewmene ar yaxxa & wa
ce wazza capay. Piyacce ha refay. No offensives
wore wazza wazza. Wukbutabbi wazza jambes ce waz

narodu da prilazi njihovim redovima, za što im unapred ispla-ju po 600 dinara za 10 dana. Saznali smo da e se u toku popodneva vratiti u Grocku. Izvršen je sastanak etnog saveta sa pretstavnicima iz štaba odreda i doneta je odluka da se raspoloživim snagama napravi zaseda na putu iz Begaljice u Grocku. Tako se pošlo u ovu zasedu sa 32 partizana i gore navedenim naoružanjem. U logoru na Petronjaku ostalo je 10—12 partizana sa pretstavnicima Štaba odreda. Od naoružanja je ostalo 6—8 pušaka, ve inom nesigurnih, veliki broj ofanzivnih bombi, koje uglavnom nisu palile, jedan puškomitraljez koji-je dejstvovao i tri koja su bila bez delova (zatvara a).

U akciju je pošla eta oko 8 asova. Izvi ali smo neprijatelja i pošli u zasedu sa velikim obilaskom sela sa zapadne strane. Ru alo se na terenu. Na odre eno mesto stiglo se oko 16 asova. Izvi anjem neprijatelja sa toga mesta utvr eno je da je neprijatelj napustio selo i otišao za Dražanj. Obavešteni smo da su obukli 4 „dobrovoljca“, zakleli ih, da su ostavili 20 pušaka seljacima da „održavaju“ red od nas. Odmah smo krenuli kroz Begaljicu, došli do opštine i zatražili od pretse nika spisak ljudi koji su dobili puške. Pretse nik je odgovorio da ga on nema. Uzeli smo 5 pušaka iz opštine i od ljudi koji su bili tu sa puškama, održali smo miting, oduzeli letke ned i evaca, slupali telefon i produžili smo put za logor. Usput smo uli da se vodila neka borba oko našeg logora. Poslali smo patrolu da izvidi logor i kako se ula pucnjava na patrolu, zaobilaznim putem smo otišli za Vr in, pošto su nam snage za napad bile male, jer smo verovali da je ceo neprijateljski odred u logoru.

U logoru se desilo slede e:

Neprijatelj je bio obavešten o našim pokretima, napao je logor, posle dvadeset minuta borbe potisnuo je naše ljudе, koji su se branili sa ostalim oružjem, zarobili jednog omladinca, dve drugarice koje su istog dana prispele iz Beograda, zamenio je: sve rezerve eksploziva, novac, municiju, neispravne puškomitraljeze, hranu, šatore i dr. Prema obaveštenjima neprijatelj je imao jednog ranjenog.

U Vr inu nismo imali nikakvih akcija. Iz Vr ina otišli smo u Popovi , iz Popovi a u M. Požarevac. Na dan 23 septembra u inili smo slede e: dobili smo vest da su pet žandarma iz Ralje došli u Popovi i odveli pretse nika opštine i njegovog unuka što nam je iz njegove ku e davana i nošena hrana. Saznali smo ime li nosti, koja ih je optužila, poslali smo desetinu, koja je denuncijatora likvidirala. Tom prilikom jedan

partizan iz te desetine nije hteo da nišani u krivca, palio je u vетар, putem je otko io pušku kad se vra alo u logor i odavao sumnijivog oveka. Uz to su postojala podozrenja, jer je bio u redovima etnika u Smederevu posle prelaženja Pe anca u petokolonce. Uz to su se žalili drugovi omladinci da ih je izdajnik nagovarao da ne slušaju nare enje komandira kad se nare uje nišanje i okidanje u protivnika ili kad se nare uje juriš na protivnika. Pred strojem ete sa saboterom i izdajnikom likvidirano je.

U Dražnju su prilikom rada nedi evci i ljoti evci oduzeli od seljaka oružje, podelili 60 pušaka i 3 puškomitraljeza seljacima preko svog oveka, koga su naimenovali za komandanta mesta da „uva“ red u selu i spre i naš dolazak u selo. Tom prilikom su mobilisali 6 seljaka za „dobrovoljce“. Na dan 23 septembra smo, saznavši vreme kada se postavlja straža iz zuba u Dražnju, pošli u selo, stigli na zbor, izvršili juriš na stražu, pootimali puške, 6 komada, i 2 puškomitraljeza, likvidirali odmah sa „komandantom“, zarobili tri seljaka, od kojih smo dva pustili da pokupe preostale puške i 1 puškomitraljez a treći smo zadržali za taoca. Za ovu trojicu nismo utvrdili da su svojevoljno primili puške.

Istoga dana logorovali smo u M. Požarevcu. Dobili smo obaveštenja da je neki bakalin rekao da će oti i u Umare da izvesti Ijoti evce da smo mi tu. Poslali smo oveka da ga pozove u logor. Denuncijator je na poziv pošao, ali im je ugrabio priliku da može da beži, pokušao je. Likvidiran je.

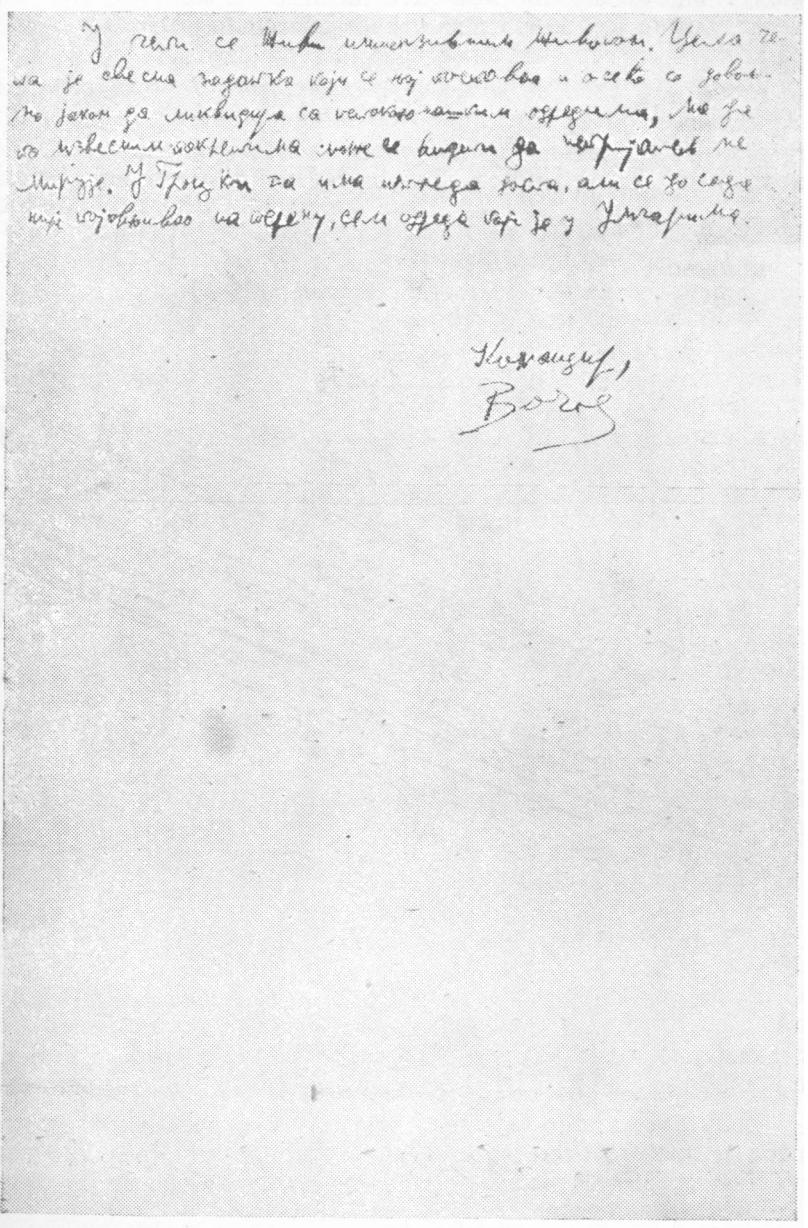
Zasada su obaveštenja da se ljoti evci još uvek nalaze u Umarama. Neprijatelj je tu ušao dok nismo stigli u Popović, a u selu ga ne možemo napadati.

III Sadašnje stanje u eti

Sada u eti ima 63 oveka, formiranih u 4 desetine prema direktivama iz Štaba. Kako eti ima tendencije da se proširi, to će se u najskorije vreme izdeliti u podesan broj vodova. Od naoružanja ima 14 puškomitraljeza, 116 bilo ofanzivnih bilo defanzivnih bombi, 63 puške i 7 pištolja raznih kalibara. Municijije ima oko 5000 metaka i može se još prikupiti od simpatizera.

Moralno stanje ete je dobro, naročito posle uspešnog prepadu na petokolonce i smaknuće plamenika koji je svima pao u oči da je pokušavao da beži i da je mnogo pričao da bi, nevesto, prikrio svoje namere.

Kako je ova eti ostala bez izvesnih potreba od pada logora u Petronjaku, to bi bilo potrebno da se pošalje izvesna

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. n

koli ina eksploziva, kapisla, štapina. Ode ne spreme tako e nema, naro ito cokula, šinjela i veša.

U eti se živi intenzivnim životom. Cela eta je svesna zadatka koji se njoj postavlja i ose a se dovoljno jakom da likvidira sa petokolonaškim odredima, ma da po izvesnim pokretima može se videti da neprijatelj ne miruje. U Grocki ga izgleda ima dosta, ali se dosada nije pojavljivao na terenu, sem odreda koji je u Um arima.

Komandir
BORA

BR. 34

**izveštaj komande ii bataljona posavskog
narodno-oslobodila kog partizanskog
odreda od 29 ix 1941 god.**

Izveštaj 20—28 septembra

Br. 3
29 IX

**KOMANDI POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILA KOG
PARTIZANSKOG ODREDA**

Posle reorganizovanja bataljona, tj. posle pretvaranja bivše II ete u II bataljon i posle njegove selidbe iz Brgula na svoj reon, bataljon je, odnosno ete su rasturene na elom sektoru. Svakoj eti dodeljen je jedan deo sektora na kome se ima kretati i vršiti akcije.

Bataljon je podeljen na 3 ete od kojih svaka na po 2 voda, a vodovi na tri desetine. Vodovi jedne ete ne logoraju zajedni ki, nego svaki posebno u drugom selu. Po potrebi se sele u drugo selo u sektoru svoje ete.

Brojno stanje bataljona je sada 322 partizana. Po socijalnom sastavu stanje je ovako: radnika 122, seljaka 177, intelektualaca 16 i vojnika 7. Bataljon je brojno porastao za 31. Sada se vrši mobilizacija radi stvaranja IV ete koja ima da zaposledne sektor koji je zaposledala Tamnavska eta, pridodata nama, a sada vra ena na svoj sektor.

I eta zaposela je sektor Poljane, Konatice, Stepojevac itd. Pored akcija skupljanja oružja i odeće prekopala je drum Konatice—Stepojevac na nekoliko mesta, drum Ba evac—Ste-

извештај 20-25 септембра

Фрд. 51/2

Командир Јосава Степојевачких батаљона ЈСКР СРПА

У после реограна је јака атакна, тј. после претварања бивше II чете у II баталјон и после вегоре издаје из Јргуда и свој реон, батаљон је односно чете, распоређене на целом сектору, вакој чети додељен је једин део сектора на коме се чине кратнати и вршти аකције.

Батаљон је постављен на 3 часа от када их свака па по 2 води, а словима на том сектору, односно једној чести, а другима на другима, него сваки посебан у групом седу, о потрошој се седе у другој фази у с-ктору своје чете.

Социјално стање батаљона је сага 322 партизана. По социјалном саставу стање је овако: 111; сељака 177; интелектуалаца 15 и војника 7. Батаљон је бројано повраћао за 51. сачији се вријеме мобилизација ради стварања IV чете која има да запоседне сектор који је запоседала Трећа чита, приодлата нахија, а сага грађана на свији сектор.

И чета запосељена је сектор Позлане, Конатице, Степојевача под. Поред аකција скупља збуњуја, а заједно са јединицама је друм Конатице-Степојевач на неколико места; друм Ђелевач-Степојевач, друм Ђаковића-Градина-Липникова толерионске алије из друму Јаковића-Степојевач и др. љубичица на наконико места. Затим у Јошемчици, Јаковићија, Јаковићи-Зануковића, Јаковићи-Марковића и др.

Социјално стање је 110 партизана. По социјалном саставу: па ижа 33; сељака 9; интелектуалаца 6; и војника 7. Има сага 2 пушкомитраљеза.

Стаја је посве у сектору Јаковића, Јаковићи-Градина и др. Скупљана је оружје и одећа у својим алатима, скоба са Медићевачица 24, 21 и 24. септ. и недељевачкој 24-40, а 24 је до 70-00, на нашој страни није било жртвама а на нашим изгледа да је било рашених. Еденивачи су се повукли према Обреновцу.

Свака је сачеље друма Јаковићи-Степојевач на наконико места. Прематије томе чији је друм сасији онеспособљен.

Сено бродно стање је 111 партизана. По социјалном саставу: јалиника 36; сељака 37; интелектуалаца 10 и војника 21; има сага 2 пушкомитраљеза.

III чета поседа сектор Јаковића, Јаковићи, Јаковићи-Градина и др. Поред аකција скупља збуњуја и одеће секла је друм Гундати-Белина према Аранђеловцу на некоја место.

Сено бродно стање је 111 партизана. По социјалном саставу стање је овакво: један је друм Јаковићи-Сељачка 51; интелектуалаца 4 и војника 3. Има 2 пушкомитраљеза.

Дисциплинано у батаљону се све вишеструкоју. Ставе се поправља.

Програмски поздрав свима.

29 септембар 1941г.

Командир II батаљона Јосавског народно-ослободилачког партизанског одреда.

Андреј Ђаковић

pojevac na nekoliko mesta; presekla telefonske žice na drumu Beograd—Stepojevac i uništila bandere na nekoliko mesta. Zatim u Srem ici zaplenila 3 sanduka materijala za ode u: šajka, platna i dr.

Njeno brojno stanje je 110 partizana. Po socijalnom sastavu: radnika 33, seljaka 69, intelektualaca 6 i vojnika 2. Ima svega 2 puškomitraljeza.

II eta poseda sektor Draževac, Jasenak, Mislo in itd. Skupljala je oružje i ode u manjoj meri. Imala je sukoba sa nedievicima 20, 21 i 24 sept.; nedi evaca je bilo 35—40, a 24 je bilo 70—80. Na našoj strani nije bilo žrtava a kod njih izgleda da je bilo ranjenih. Nedi evci su se povukli prema Obrenovou.

Izvršila je se enje druma Obrenovac—Stepojevac na nekoliko mesta. Prema tome taj je drum sasvim onesposobljen.

Njeno brojno stanje je 101 partizan. Po socijalnom sastavu: radnika 36, seljaka 57, intelektualaca 6 i vojnika 2. Ima svega 3 puškomitraljeza.

III eta poseda sektor Ba evac, Meljak, Guncati, Boždarevac itd. Pored akcija skupljanja oružja i ode e sekla je drum Guncati—Beljina prema Aran elovcu na nekoliko mesta.

Njeno brojno stanje je 111 partizana. Po socijalnom sastavu stanje je ovakvo: radnika 53, seljaka 51, intelektualaca 4 i vojnika 3. Ima 3 puškomitraljeza.

Disciplina u bataljonu se sve više u vrš uje. Stanje se popravlja.

Drugarski pozdrav svima.

29 septembar 1941 g.

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partizanskog odreda
MILADIN¹, LJUBA², DOBRIVOJE³

¹ Miladin Ivanović

² Ljubo Ilić, poginuo kod Sitnice 1942 god.

³ Dobrivoje Cvetković (Prim, red.)

BR. 35

**izveštaj komande 2. eta kosmajskog
narodno-oslobodila kog partizanskog
odreda od 29 ix 1941 god.**

2 eta
Kosmajskog odreda
29 IX 1941 g.
Srbija

KOMANDANTU KOSMAJSKOG ODREDA

Na osnovu nareenja komandantovog dostavlja se slede i desetodnevni izveštaj:

1. Brojno stanje:

boraca	po spisku	65
	u rashodu	4
	na licu	61
žena	po spisku	4
	u rashodu	—
	na licu	4
	Ukupno na licu	65

Od brojnog stanja po spisku ima:

radnika	33
seljaka	17
intelektual.	15
akt. oficira	1
akt. podofic.	3

2. етап
Касијског оружја
29-IX-1941.
Бијуа

Командант Касијског оружја

На овојку парео је Комунистичке дешавање
те следећи десетодневни извештај.

1. Бројно састав:

- браћа по списку	65
у распору	4
на миру	61
- жена по списку	4
у распору	-
на миру	4

Укупно на миру ... 65

Од броја овако по списку је:

издачник	33
секретар	17
интендантажа	15
акције обнагађе	1
акције поддржава	3

2. Наоружање:

пушко-шашка	4
шашка	65
паличка	12
оф. пали	10
зуб. пали	20
мушкаје мушадије	5200
револверске мушадије	400
хендонова	4 шт.
штапашка	20 шт.

2. Naoružanje:

puškomitriljeza	4
pušaka	65
pištolja	12
of. bombi	10
def. bombi	20
pušane municije	5200
revolverske municije	400
eksploziva	4 kg
štapina	20 m

3. Ode a, obu a i spava i pribor:

Svi su osrednje odeveni i obuvani; od posteljnih stvari svaka trojka ima šatorsko krilo i ebe.

4. Hrana:

eta se hrani po selima od seljaka kuvanom hranom, mlećim proizvodima i voćem u dovoljnoj količini, ali nedovoljno masno.

5. Na in logorovanja:

Ljudstvo je smešteno uvek pod krovom na slamenoj prostirci.

6. Higijena i sanitetska služba:

Veš se redovno pere, ali veša nema u dovoljnoj količini, pa je redovna pojava vašiju. Drugovi se redovno peru, kupaju, šišaju i briju.

Rad bolniara teško da bi zadovoljio lege lakše ranjenih ili obolelih. Bolniarska odeljenja u etama tek su u formiraju. Nastojati da se organizuje bolnica ili ilegalno lege po zdravstvenim zadrugama i bolnicama.

7. Komora:

Za komoru nema uslova da se može organizovati, zbog dejstva ete s obe strane najja e komunik. linije.

8. Rezerve u namirnicama postoje, ali mi nisu poznate, jer su dosad punktovi dostavljeni izveštaje neposredno štabu odreda.

9. Finansije: u gotovu 7809 d.

10. Akcije:

Rudnik uglja u Velikoj Ivanji, koji je snabdevao ugljem električnu centralu i fabriku džakova u Mladenovcu, zapaljen je i demoliran 19. septembra o. g. tako da je trajno onesposobljen za korištenje.

Cilj ove akcije bio je obustavljanje rada ili smanjivanje kapaciteta fabrike kudelje, što je i postignuto.

Izvršenje sabotaže vršeno je po planu sa prethodnim izvješnjem. Od plana nije otstupano.

U akciji je u estvovalo 16 partizana; akcija poela 19. septembra u 18. asova i trajala je do 20. asova.

U izradi plana u estvovao je štab 2. ete.

Akcijom je rukovodio pomoćnik komandira drugi Drago, koji se držao dobro.

Akcija je potpuno uspela, jer uprava i ne pomislila na opravku zbog velikih investicija.

Gubitaka nije bilo ni sa jedne strane.

Plena nije bilo.

Uporedo sa ovom akcijom izvoena je akcija prekida drama Mladenovac—V. Ivan a rušenjem i paljenjem drvenog mosta veće nosivosti.

Cilj: da se onemoguće esti izlasci nemačkih motorizovanih patrola u s. Ivan u.

U akciji u estvovalo 20 partizana i 15 seljaka sa alatom za razbijanje i kopanje.

Akcija izvoena po planu štaba 2. ete; od plana nije otputljano. Akcijom rukovodio drugi Drago, pomoćnik komandira 2. ete. Uspeh je bio potpun, bez gubitaka.

Rušenje železničkih stanica Kusadak i Glibovac na pruzi [Beograd—Mladenovac—Palanka—Niš].

No u između 23. i 1. avgusta 1944. DC izvršeno je rušenje obeju stanica.

Akcije su izvoene tako da po planu štaba 2. ete sa pretходnim izviđanjem zemljišta. Akcijom su rukovodili načelnici Kusadak komandir 2. ete drugi Veljko Krajinac sa 40 boraca-partizana, a na četvrti st. Glibovac partiski ooverenik drugi Slavko Španac sa 20 partizana. Obojica su se držali vrlo dobro kao i svi ostali u esnicama.

Akcija je potpuno uspela, jer su na stanici Kusadak porušene potpuno 4 skretnice, pokidane 2 telegraf.-telefonske linije sa po 30 žica na 2 mesta, pokvarena signalna postrojenja, demoliрана stanica, zapaljeno 10 zatvorenih vagona od kojih se zapaljili stanići i magacin. U stanici Glibovac porušene 2 skretnice, prekinute dve telegraf.-telefonske linije na dva mesta, demoliранa stanica i signalna postrojenja.

Pored ovoga, pred ulaznim i izlaznim skretnicama, prekinut kolosek na 300 m odstojanja.

Stanice nisu bile posednute i akcija je izvoena bez borbe sa neprijateljem. Tek po završenoj akciji kada se deo 2. ete, koji je rušio stanicu Kusadak, izmakao od nje za 1 km u istu se lokomotiva blindiranog voza iz Mlađevca i oko 2. asa otvorena je vatrica iz mitraljeza i topova, koja je trajala do 3. asa no u toku celog dana 24. DC tu eni su šumarci na 3—5 km duž pruge.

25. септембра инцидент је десеткогодишњи
мо: Небојша Јанковић гашећа во сарадњом у
Српском ватничком одреду кој је био Ако Костића.
Васовић Ђорђевић бриши је инциденту доктора у банди
који је ујутру, око 10 часова ујутру шареном и чистом
трују и број акцијама је у близини Милана Велића.
који је највиши дејствији о постапању за сејмљију, симбол
10. иницијативе ватника, 2. савеза извршио попрејем. Тогај
мада Костић сматра да је ујутру шареном, како и
фотографије и имена курира - мени да знатији предизви-
вати и један нови сада је захваљују.

Радовановић Љубомир, из Српске армије харбузне бригаде, који
је ради да имене да бије постало да се сејмљију, у тој аудији
предузима са Сајмиште који вратио Српску је уједно замешан
отвренима у Сајмишту, али је ујутру извршио новим инци-
дентом.

30/II-1941.

Хомаџир,
Балко Крајишић

Fotokopija poslednje strane dokumenta br.

Gubitaka u ljudstvu nije bilo ni sa jedne strane.

Plen: 2 kožna bunde i 3551,50 dinara.

Prekid pruge trajao je 3 (tri) dana.

25 septembra likvidirana su 2 petokolonaša i to: Pavlovi Živojin, etovo a iz s. Rabrovca u Oraša kom etni kom odredu, kod popa Ace Kosti a.

etovo a Pavlovi vršio je mobilizaciju ljudstva u Palana kom srezu, držao zborove protiv partizana i njihovih akcija i vrlo aktivno radio za vladu Milana Nedića. Kod nega je naen dekret o postavljenju za etovo u, spisak 80 mobilisanih etnika, 2 strogo poverljiva nareenja Gorskog štaba Koste Peanca za rad protiv partizana, kao i fotografije i imena kurira-žena sa znacima raspoznavanja i jedan džepni sat sa hakenkrojcom.

Radosavljevi Dragomir iz Stojnika, ubica haiduka Korje, koji je radio na tome da bude postavljen za etovo u pop-Acinom odredu za s. Stojnik kod Orašca. Organizovao je ubistvo našeg poverenika u Stojniku, ali je u tome spre en njegovim likvidiranjem.

30 IX 1941 g.

Komandir
VELJKO KRAJINAC¹

¹ Pavle Ilić! (Prim, red.)

br. 36

n a r e d b a k o m a n d a t a už i k o g n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g o d r e d a
o d 3 0 i x 1 9 4 1 g o d .

N A R E D B A

KOMANDANTA UŽI KOG NARODNO-OSLOBODILA KOG
PARTIZANSKOG ODREDA BR. 5 ZA 30 SEPT. 1941

Narodno-oslobodila ka borba uzima sve veće razmere i dobija sve oštiri oblik. Neprijatelj je proteran sa teritorije Okruga uži kog, ali time borba još nije završena. Mi moramo po svaku cenu odbraniti i sa uvati tekovine naše borbe, koje smo teškim i dragocenim žrtvama platili. Ne smemo dozvoliti krvavom neprijatelju da ponovo baci u ropstvo slobodan narod našeg kraja.

Da bi se o uvala ova najdragocenija tekovina naše narodne borbe — sloboda

N a r e u j e m :

I

Svi muškarci od 18 do 40 godina starosti zaključno, smatraju se od dana objave ove naredbe mobilisanim, te se, ukoliko već nisu mobilisani, imaju prijaviti svojim mobilizaciskim komisijama, i to:

1. Obveznici Sreza uži kog na dan 2 oktobra 1941 god. u 8 asova na mobilizacisko mesto u krugu stare kasarne u Užicu;

Obveznici sa teritorije Sreza požeškog na dan 3 oktobra 1941 u 8 asova na mobilizacisko mesto u krugu požeške kasarne;

k

3. Obveznici sa teritorije Sreza ariljskog na dan 7 oktobra 1941 u 8 asova pred opštinom u Arilju;

4. Obveznici sa teritorije Sreza moravskog na dan 8 oktobra 1941 u 8 asova na mobilizacisko mesto pred poreskom upravom u Ivanjici;

5. Obveznici sa teritorije Sreza crnoeorskog na dan 6 oktobra 1941 u 8 asova na mobilizacisko mesto pred sreskim na elstvom u Kosjeri u;

6. Obveznici sa teritorije Sreza ranskog na dan 5 oktobra 1941 u 8 asova na mobilizacisko mesto pred opštinom u Bajinoj Bašti;

7. Obveznici sa teritorije Sreza zlatiborskog na dan 6 oktobra 1941 u 8 asova na mobilizacisko mesto pred sreskim na elstvom u ajetini.

Svi obveznici imaju sa sobom poneti hranu za dva dana.

n

Sva motorna vozila, bicikli i jaha i konji sa jaha im prizorom smatraju se tako e mobilisanim i imaoci moraju iste prijaviti komisiji za prijem na napred ozna enim mobilizaciskim mestima u gore ozna ene dane.

ni

Sve oružje ispravno i polomljeno, kao i ostala spremu jugoslovenske i neprijateljske vojske, koju su pojedinci bilo na koji na in kod sebe zadržali, mora se predati mobilizaciskim komisijama u napred ozna ene dane na gore odre enim mestima.

Ko po ovoj naredbi ne postupi, odgovara e po ratnim zakonima.

Komandanat
DUŠAN JERKOVI «

* Dušan Jerkovi , poginuo 1941 g. (Prim, red.)

**p i s m o k o m a n d e p o s a v s k o g n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g o d r e d a
k o m a n d i k o s m a j s k o g n a r o d n o - o s l o b o d i l a -
k o g p a r t i z a n s k o g o d r e d a
o d s e p t e m b r a 1 9 4 1 g o d .**

KOMANDI KOSMAJSKOG ODREDA¹

Drugovi, usled nastale situacije sa razvitkom partizanske borbe i namerom Nemaca da nas razbiju, došli smo u vezu sa Valjevskim odredom koji nam je preneo direktivu Glavnog štaba po kojoj treba hitno preuzeti sledeće mere:

1. Najhitnije se povezati sa svim susednim odredima i stalno održavati što uži kontakt.
2. Koncentrisati snage sviju odreda kao i budnu kontrolu komunikacija ka glavnoj bazi ustanka.
3. S obzirom na situaciju oko Valjeva, Valjevci su tražili da se vi hitno povežete sa Šumadiskim odredom po traženju Valjevac. Vi bi trebali da preuzmete sledeće mere zajedno sa II batalj. našeg odreda:
 - a) Potpuno onemogu iti prolaz putem Beograd—Stepojevac—Lazarevac;
 - b) Šumadinci da prekinu sve komunikacije koje vode preko Lazarevca—Lajkovca ka Valjevu.

¹ Na dokumentu nema datuma; verovatno je pisan septembra 1941 god.
Potpis isписан машином (Prim, red.)

4. U initi što pre da se povežete sa Šumadincima, a oni sa slede im odredima, tako da u najskorije vreme svi odredi u Srbiji budu me u sobom povezani.

Ovo je sugestija Glavnog štaba Partizanskih odreda Jugoslavije.

Za Posav. nar.-oslob. odred
BORA²

² Bora Marković, narodni heroj, poginuo 1941 god. (Prim, red.)

b r. 38

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za požarevacki okrug od septembra 1941 god.**

Dragi drugovi,¹

21 septembra, kako smo Vam vejavili, 7 »štuka« aparata bombardovalo je V. Gradište. Srušeno je nekoliko zgrada i ima nekoliko mrtvih od civilnog stanovništva. 22 septembra došli su Nemci sa tenkovima iz Rumunije i od Gradišta krenuli ka Golupcu. Pucali su drumovima po kukuruzima i brdima, ali niko nije nastradao, jer su se sela oko Gradišta, i samo Gradište bili evakuisali u planinu. Kada su ušli u Gradište i Golubac, pili su i plja kali sve radnje i bogatije ku e.

Naše zasede su postavljene na svim drumovima, kako pred ova dva grada tako i pred Pož.², ali Nemci nisu napuštali grad posednut tenkovima.

Posle toga, gro naših snaga na poziv partizanskog Krajinskog odreda, morao se prebaciti u Krajinu. Oni su započeli borbu sa etni kim vojvodom An elkom Krajinskim, o kome smo Vam ve pisali. Taj An elko ima prili no velike snage, tako da smo mi morah odložiti sve naše pripremljene akcije, jer je on bio ozbiljna opasnost. Borbe su u toku. Dok ovo pišem, o ekujem svakog asa izveštaj. i zasada samo ovoliko. Naši su u ofanzivi, i prema dosadašnjim vestima zaplenjen je jedan kamion sa namirnicama, zarobljeno je 18 » etnika«. Od njih smo doznali puno stvari o paklenim planovima vo stva etnika na elu sa vojvodom žarkom i kompanijom. Oslobo eni su zarobljeni partizani. Drugi etni ki odred koji vodi Voja Tribro anin, bogataš i trgovac iz Ku eva, sa Kilibardom, koji

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju

² Požarevac (Prim, red.)

su potpisali zajedni ki sporazum sa nama i o kome smo Vam pisali, sumnjaju i u njihovu iskrenost, — tako e se nalazi na ratnoj nozi sa nama. Mi smo zarobili njihovog komandira Kilibardu, a pohapsili sve li nosti oko njih, a koji su legalno živeli u ku ama. Uhapsili smo aktivnog žand. poru nika Jago Ša Živkovi a i Bugarina Srbakova, novinara i publicistu, bugarskog emigranta o kome smo Vam opširno pisali u ranijim izveštajima i tražili podatke o njima. Oni na saslušanju izjavljuju da nisu znali ko je Voja Tribro anin, ali da su iskreno na strani narodno-oslobodila ke borbe. Ne emo ih puštati sve dok nam Vi ne date podatke o njima, a naro ito o Bugarinu i dok mi malo više ne osvetlimo ovu dvojicu istragom koju vodimo. Znamo još i to za njih da su esto i na duže vreme odlazili u Homolje na sastanke sa etnicima o kojima smo Vam u prošlom izveštaju govorih, koji traže saradnju sa nama i koji tvrde da postoji sporazum izme u vo stva etnika i našeg Glavnog štaba na bazi koga oni ho e saradnju sa nama. Mi o tome ništa ne znamo, ali niima malo verujemo... Jedna naša eta koja operiše u okolini Petrovca obišla je 16 sela u Srežu mlavskom, zapalila opš. arhive i održala zborove i zarobila neke razbojni ke elemente koji su u ime odreda plja kali po selima.

Druga eta koja je operisala u Srežu požareva kom, obišla je 9 sela, zapalila arhive i održala zborove. Oni su u selu Malom Crni u streljali popa, ruskog emigranta, koji je Nemcima predao spisak naših drugova. U selu Barama streljan je drugi pop, aktivni ljoti evac, i u selu Kasidolu u itelj koji je služio Nemcima. Po selima Sreza požareva kog zaplenjeno je mnogo namirnica namenjenih Nemcima u Pož., jaja, živine, brašna. Zapaljen je novac — porez na pse koji je skupljan od seljaka po nare enju nem. vlasti. Razdeljena je tako e narodu so koja je trebala biti prodavana seljacima od strane opštine i to samo onima koji su platili porez.

eta, koja operiše u Srežu homoljskom (žagubica) zaplenila je kamion od 7 tona koji je pripadao narodnom poslaniku Jevremovi u, a koji je prevozio ugalj za Nemce. Sa kamonom je zaplenjeno i nekoliko bura i benzina.

Geta, koja operiše u Majdanpeku, zaposela je Majdanpek i Blagojev Kamen, održala zborove radnicima i tamo ostala. Ovi rudnici uopšte ne rade, pošto su sve instalacije uništene, kako smo ve ranije javih, ali pošto ima nešto preostale izvane rude u B. Kamenu, a instalacije za destilaciju zlata iz rude nismo uništili, nameravamo da iz te izvane rude izvu emo zlato²

² Završetak ovoga dokumenta nije pronađen (Prim, red.)

b r. 39

**izveštaj okružnog komiteta kpj
za kruševacki okrug od oktobra 1941 god.**

Za PK.¹

Dragi drugovi,

Izveštavamo vas o radu OK u Kš.²

Posle akcije oružanog sukoba u gradu morali su biti povu eni neki lanovi OK u odred. Sad je izvršena ponovna reorganizacija od 3 lana. Jedan od njih je poslani drug ranije ko i je trebao da bude lekar, ije zdravstveno stanje ne dozvoljava da po e. Ovom reorganizacijom i poja anjem smatramo da e komitet mo i stvarno prihvati politi ko rukovodstvo u okrugu i krenuti rad solidnije nego dosad. Broj lanstva ostaje nepromenjen. Drug koji je bio duže vremena zatvoren pušten je ju e na slobodu.

Najvažnija akcija je bila oružani ustanak i petodnevna opsada grada. Mobilizaciju seljaka izvršio je major Keserovi kao etnik, ali se nije znalo da li za borbu protiv partizana ili Nemaca. Pred napad na kratko vreme saopštava da ih vodi u borbu i napad na grad i istovremeno traži saradnju našeg odreda. Mi smo prihvatali saradnju i pozvali odred, ali on je zapao napad pre dolaska odreda i mi u gradu nismo imali vremena da izvršimo nikakvu pripremu niti da pozovemo masu. Kako je sam napad objektivno izgledao kao provokacija, mi smo kroz vatru Nemaca izveli ljude van grada na stranu, gde je vršio napad naš odred. Tako je grad bio napadnut sa dve

¹ Pokrajinski komitet KPJ za Srbiju
^{*} Kruševac (Prim, red.)

strane i držan u opsadi 4 dana, ali kako nije bilo nikakva plana napada niti je napad vršen sa svih strana, Nemci su dobili poja anja iz Kraljeva u ljudstvu i tenkovima. Zahvaljuju i tim poja anjima i našem nedostatku oružja, grad nije mogao biti zauzet. Partizani, koji su bili došli u sam centar grada sa etnicima, u borbi su oduzeli neprijatelju 4 mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 150 kg eksploziva i pobili oko 120 Nemaca s komandantom trupa i etiri oficira. Zadržali su isto tako jedan blindirani voz. Komandanta trupa ubili su etnici i zaplenili mitraljeze. Kod partizana je bilo 2 ranjena, a kod etnika 5-7 mrtvih i 20 ranjenih. Na ovo su Nemci odgovorili represalijama. U gradu su pobili oko 130 ljudi, i to na ulici i u kućama, i streljali oko 56 Cigana i nešto gira ana. Bombardovali su i zapalili sela: Kapidžiju, Parunovac, zavod Obili evo, a tukli artiljerijom Dedinu, Mudrakovac i Pasjak u pravcu kojim su se povlačili naši. U Bivolju, Dedinu, Pakašnici i Lazarici zapalili su nešto kuća a kao i u gradu dve-tri. Ipak ovo nije ubilo volju narodu za borbu i grad bi bio ponovo napadnut s novomobilisanim ljudima da Nemci nisu pozvali u pomoć etnike Pe anca, kojih je stiglo oko 500, te su dalji napadi bili nemogući, jer su etnički banditi bili istureni van grada. Posle povlačenja napravljen je potpun sporazum sa etnicima, a i sad se sve akcije izvode zajedno. Akcije, koje su posle napada na grad izvršene jesu: zapaljeno je na hiljade kilograma baruta i sav ostali materijal koji je mogao da služi neprijatelju. Minirana je pruga koja ide za zavod i mostovi na okotinom grobu. Razoružana je žandarmerija stanica u Šiljegovcu. Tamo je zaplenjeno pušaka, pisa i mašina i ostali materijal, miniran je žalezni most u Mrzenici i zaposedljuta pruga, napadnut transport i ubijena 4 Nemaca i više ranjeno. Uništena su dva voza s lokomotivom i to potpuno. Trojici Nemaca su oduzete puške i bicikli. Na istom mestu su do ekana dva kamiona s Nemcima i stupili u borbu, pri čemu su ubijena devetorka vojnika i zaplenjen materijal, ali se nisu povukli na vreme, te je stiglo poja anje Nemcima i naši su bili prinuđeni na povlačenje ostavivši zaplenjeni materijal. U poteri za našima u estvovali su etnici, banditi vojvode Rode, i ubili nam jednog partizana. Zatim su naši zaustavili voz kod Globodera, kojom prilikom su ubili mašinovo u, jer nije htelo da zaustavi voz i uništiti celu kompoziciju. Zaposeli su most na Moravi kod Jasika i držali ga dva dana. Nemci sa etnicima Pe anđelom su ih napali i naši se povukli. Sad su naši u selima gde drže mitinge i spaljuju opštinske arhive i mobilišu ljudi za odred. U ovim selima su našli na grupu etnika generala Smiljanija, s kojom su u saradnji, ali nas o tome još nisu

zvani no obavestili naši partizani. (Pre napada na grad etnici su sami porušili 1030 metara pruge koja ni da danas nije opravljena). Prilikom ovih napada najbolji i najhrabriji je drug desetar prve desetine V.¹ (ne znamo njegov broj) i zasluguje svaku pohvalu. Njegovom hrabroš u i hrabroš u drugih partizana porastao je ogromno ugled svih partizana me u etnicima s kojima sara ujemo. Posle svih ovih uspešnih akcija broj partizana je pove an i stalno se pove ava. Sad je uspostavljena kurirska veza s Beli kim i Leva kim odredom. Kriminalac koji je bio u odredu i osu en na smrt, poginuo je u borbi i sahranjen je. — Poslani novac primili smo.

Dosad nismo dobili izveštaj po usmenom, traženju o pitanju Rusa Nikitiedia,² iz Skoplja. Bio je na izdržavanju kazne u Pož.

Po etkom oktobra 1941

OK u KŠ.

¹ Vesa Nikoli , poginuo 1942 god.

² Nikita Edier-Bakov bio je politi ki osu enik u S. Mitrovici (Prim, red.)

br. 40

**uredba o kaznama u posavskom narodno-
oslobodila kom partizanskom odredu
od oktobra 1941 god.**

UREDJA O KAZNAMA

U Posavskom narodno-oslobodila kom partizanskom odredu

e i . , 1

Vo stvo svake partizanske jedinice vodice od prijema ove Uredbe »Knjigu kažnjenih« po priloženom obrascu.

»Knjiga kažnjenih« ima se voditi isto i ta no i prilikom obilaska prepostavljenih pokazivati.

Cl. 2

Po ovoj Uredbi nadležne prepostavljene starešine raspravlja e i izricati kazne pot injenim za slede e krivice:

1. Upotreba nepristojnih re i;
2. Gruba zadirkivanja drugova;
3. Kra e samovoljno udaljavanje od jedinica bez odobrenja;
4. Samovoljno uzimanje narodne imovine (branje vo a, uzimanje robe bez pla anja itd.) ;
5. Odlazak ku i bez odobrenja iz jedinice;
6. Greške na straži (spavanje, bekstvo taoca itd);
7. Nepažljivo rukovanje oružjem na bilo kome mestu (u borbi, kretanju ih stanovanju);
8. Kra a iz koristoljublja;
9. Neta no izveštavanje prepostavljenih o ma e-
mu bilo;

10. Lažno izveštavanje pretpostavljenih o ma e-mu bilo;
11. Širenje straha — panike — me u drugovima na koji' bilo na in i na kome bilo mesto;
12. Namerno ili nemamerno izdavanje partizanskih tajni (o ja ini jedinice, mesto stanovanja, kakve se akcije pri-premaju, kada se i gde jedinica premešta itd.), bilo kome van partizana (ro acima, simpatizerima ili ma kome drugom licu);
13. Upotreba alkohola i pijanstvo;
14. Neurednost u spremi i uvanju poverenih stvari i nespremnost za brzi pokret;
15. Izostajanje od stroja pri kretanjima dnevnim i no nim;
16. Svako neizvršenje primljenog nare enja od pretpostavljenih starešina;
17. Namerno ili nemamerno ubistvo partizana ili koga bilo drugog lica ne osu enog na smrt;
18. Razbojništvo iz koristoljublja ili osvete i silovanje ženskinja;
19. Bacanje oružja, municije i druge partizanske spreme u bekstvu iz akcije;
20. Izvla enje — napuštanje borbe bez nare enja vo eodeljenja, koji odgovara za izvršenje zadatka i
21. Primanje panikerskih vesti od poznatih ili nepoznatih lica i njihovo širenje me u drugovima.

Cl. 3

Vo stvo voda e izricati slede e kazne:

1. Prvu opomenu;
2. Poslednju opomenu;
3. Ukor i
4. Strogi ukor.

Cl. 4

Vo stvo ete izri e slede e kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor i
4. Prebacivanje iz voda u vod.

Cl. 5

Vo stvo bataljona izri e slede e kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor;

4. Premeštanje iz ete u etu i
5. Smrtna kazna — streljanjem.

Cl. 6

Vo stvo odreda izri e slede e kazne:

1. Opomenu;
2. Ukor;
3. Strogi ukor;
4. Premeštanje iz bataljona u bataljon;
5. Smrtna kazna — streljanjem.

Cl. 7

Vo stvo voda raspravlja slede e krivice iz 1. 2 pod:
1, 2, 3, 9, 11, 13, 14, 35, 16 i 21.

Cl. 8

Vo stvo ete raspravlja sve krivice koje raspravlja i vo -
stvo voda (1. 7) i još krivice iz 1. 2 pod:
4, 5, 10 i 12.

l. 9

Vo stvo bataljona raspravlja e sve krivice koje rasprav -
ljaju vo stva vodova i eta sa dodatkom što e raspravljati
još i krivice iz 1. 2 ove Uredbe pod:

6. 7, 8 i 19.

Cl. 10

Vo stvo odreda raspravlja e sve krivice predvi ene u
1. 2 ove Uredbe.

Cl. 11

Nijedna kazna ne može se ni u kom slu aju izre i
dva puta.

l. 12

Vo stvo partizanske jedinice odgovorno je za red i disciplinu u svojoj jedinici, za to svaku krivicu svakog u inioca mora raspravljati po ovoj Uredbi. Ako bi vo stvo jedinice propustilo da raspravi krivice u svome delokrugu, bi e odgovorno svome prvom prepostavljenom vo stvu.

Cl. 13

U slučaju da kažnjeni bitno izmeni tj. poboljša svoje vladanje u roku od tri meseca, računaju i ovo vreme od dana kada je u inio krivicu, može mu isto vo stvo koje je izreklo kazne poništiti sve ili delimi no.

Cl. 14

U slučaju da kažnjeni partizan izvrši kakvo herojsko dečelo, može isto vo stvo da mu poništiti sve svoje kazne ili delimi no.

Cl. 15

Ako vo stvo nije nadležno da raspravi krivicu, onda do stavlja popunjenu „Knjigu kažnjениh“ na raspravljanje višem vo stvu, i to direktno onome vo stvu koje je nadležno da raspravi krivicu.

Cl. 16

Ako je krivac u inio krivicu koja povlači i najstrožiju kaznu — streštanje, onda je vodnik dužan da takvog krivca razaruža i uva pod stražom, sve dok nadležno vo stvo ne reši njegovu krivicu.

Cl. 17

Prilikom svakog premeštaja partizana iz jedinice u jedinicu, vo stvo je dužno da pismeno izvesti novu jedinicu partizana o ranijem vladanju i kaznama premeštenog partizana.

Ako premešteni partizan nije kažnjavan onda kratko izvestiti pismeno: „Nije kažnjavan“.

Ako je premešteni partizan ranije kažnjavan, onda se na obrascu „Knjige kažnjениh“ imaju prepisati sve njegove krivice iz „Knjige kažnjениh“ i dostaviti novoj komandi. Nova komanda ovakve podatke priključiće i uvatim uz „Knjigu kažnjениh“.

Cl. 18

Voa ma kolikog odeljenja određenog za izvršenje neke akcije odgovoran je za slučaj njenog neizvršenja.

Cl. 19

Svaki pojedinac iz vo stva partizanske jedinice odgovoran je za nevršenje, kao i za labavo vršenje svojih dužnosti.

Za ovakve krivice kazni e se kaznama predvi enim po
l. 4, 5 i 6 ove Uredbe.

Za sve ostale krivice predvi ene u: l. 2 ove Uredbe, kažnjava e se i lanovi vo stva partizanske jedinice, kao i ostali partizani.

Cl. 20

U slu aju da partizan u borbi izvrši o igledno izdajstvo, bi e osu en na smrt i streljan na licu mesta, ako postoji mogu nost da pobegne. U ovakovom slu aju nije potrebna nadležnost predvi ena u l. 21.

Ako ne preti opasnost da krivac — izdajnik — pobegne,¹ onda ga ne ubijati, ve predati na saslušavanje višem vo stvu.

Cl. 21

Smrtna kazna izre ena od strane vo stva bataljona ne može biti izvršena pre nego što se dobije saglasnost vo stva štaba odreda.

Cl. 22

Ova Uredba stupa na snagu odmah.

U Posavini 1941 god.

KOMANDA
POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILA KOG
PARTIZANSKOG ODREDA

¹ Docnije je ovaj stav izmenjen tako da je glasio: »Ako ne preti opasnost da krivac — izdajnik pobegne onda ne izvršiti kaznu pre nego se dobije saglasnost vo stva odreda«. Vidi dokumentat br. 46 ta ka I (Prim, red.)

br. 41

**n a r e d j e n j e k o m a n d e i i b a t a l j o n a p o s a v s k o g
n a r o d n o o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 4 x 1941 g o d .**

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partiz. odreda
Br. 10
4 X 1941

SVIMA ETAMA II BATALJONA

1. Saopštite svim vašim jedinicama i svim partizanima da je zbog dezertiranja, piganstva i nasilja streljan Pavle Spasorević, vodnik tamnavske ete, koja je bila na našem sektoru. Skrenite pažnju partizanima kako smo postupati prema onima koji ruše ugled i ime partizansko. Ne smo biti sainari ani više ni prema kome.

2. Stalne zasede naročito od Stepojevca prema Lazarevcu, od Sremice prema Beogradu, od Obrenovca itd., gde postoji mogunost da neprijatelj može da se uđe u naš sektor. Zasede dobro osiguravati sa leve i desne strane. Uvek isturiti levo i desno dobre patrole, a naročito ako je zaseda veće razmere, tj. ako se nadamo ili ako smo izvešterii da se neprijatelj kreće ka nama.

3. Komande eta esto greše u pogledu formiranja svojih manjih jedinica. Skrene se pažnja da komande eta nemaju pravo na deobu ete na vodove. Čete samo predlažu, a na nalog komande bataljona izvrši se deoba. Komande eta isto tako ne postavljaju vodnike i vodne politkome niti ih smenjuju nego

samo predlažu, a komanda bataljona izdaje svoju saglasnost. Komande eta postavljaju vode odeljenja na predlog vodnih komanda.

Komande eta nemaju prava da otpuštaju nekog partizana iz ete. To pravo ima komanda bataljona na predlog lekara ako je u pitanju bolest. Ako je u pitanju drugi razlog, o tome rešava komanda bataljona.

4. IV eta neka potraži neka tri sanduka materijala za ode u o kojima smo obavešteni da se nalaze kod nekog u Srem ici.

5. Dobro da obu ite bombaše u bacanju bombi. Objasnite svima kakvo je dejstvo ofanzivnih, kakvo defanzivnih bombi kao i uvanje od njihova dejstva prilikom bacanja itd.

6. Konspiracija da se naro ito poja a. Ne sme niko izdusati predviene akcije, likvidiranja i sli no.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda
MILADIN, LJUBA

br. 42

**izveštaj komande ii bataljona posavskog
narodno-oslobodilackog partizanskog
odreda od 4 oktobra 1941 god.**

Broj 5
4 X 41

Nedeljni izveštaj II bataljona
od 28 sept, do 4 okt.

**KOMANDI POSAVSKOG NARODNO-OSLOBODILA KOG
PARTIZANSKOG ODREDA**

Stanje u bataljonu od 28 sept, do 4 okt. je sledeće:

I po vojnoj liniji

Posle pripojenja Ostružničke ovom bataljonu i njegovog pretvaranja u IV etu ovog bataljona, bataljon ima 4 ete. Svaka eta je podeljena, zasada, na dva voda, a svaki vod na po tri odeljenja (desetine). Cete, odnosno vodovi su rasturenici na elom sektoru, koji je patrolama stalno sav izukrštan.

Brojno stanje celog bataljona je 489 partizana. Po socijalnom sastavu: radnika 194, seljaka 261, intelektualaca 23 i vojnika 11.

Svaka eta zaposeda svoj sektor o kojem smo vas obavestili u izveštaju do 28 sept. Brojno stanje eta je sledeće:

I eta ima 157 partizana. Socijalni sastav: radnika 53., seljaka 94, intelektualaca 7 i vojnika 3.

II eta ima 102 partizana. Od toga radnika 37, seljaka 57, intel. 6 i vojnika 2.

III eta ima 159 partizana. Od toga radnika 63, seljaka 84, intel. 8 i vojnika 4.

IV eta ima 71 part. Od toga 41 radnik, seljaka 26, intel. 2 i vojnika 2.

Napominje se da su u radnike ubrojeni po svim etama i seoske zanatlige. Idu i put otvori e se rubrika „seoske zanatlige".

Reorganizacija e se izvršiti ponovo, tj. popunjavanjem IV ete sa izvesnim brojem partizana iz I i III ete. Tako e se, izgleda, morati stvoriti i tre i vodovi u I i ni eti. Radi toga vrši se mobilizacija još, prema raspoloživom oružju. Vrši e se mobilizacija i bez oružja, prema vašim uputima.

Naoružanje u bataljonu nije potpuno zato što IV eta nije sve sredila. Izgleda ovako: 478 pušaka, 10 puškomitrailjeza, 74 of. bombi, 111 def. bombi, bajoneta 70, rezervne municije oko 10 hiljada. Pored toga svi partizani imaju kod sebe oko 50 metaka. To pitanje municije bi e ure eno tako da svi partizani imaju kod sebe po 55 metaka, a ostala municija e se ostaviti u magacinima, tj. kao rezerva. Ostalu spremu nemamo baš dobru.

Uslovi stanovanja dosada nisu bili najbolji. Sada je izdata naredba svim etama da se stanuje po ku ama. To pitanje imaju da urede sa narodnim odborima. Tako e je izdato nare enje da se urede svuda trpezarije. Ve su po nekim etama, odnosno vodovima, ure ene.

Akcija u kopanju puteva malo je bilo, jer su svi putevi onesposobljeni sem puta Obrenovac—Umka za koji je izdato nare enje da se u roku od tri dana, od ju e, onesposobi. Od novih kopanja bilo je kopanje Lazareva kog druma na dva mesta gde je u estovalo po 50 seljaka. Ostale akcije u tom pravcu bile su samo produbljivanje starih kopanja ukoliko je bilo potrebno.

Ju e je izdato nare enje da se drum Obrenovac—Umka i Umka—Ostružnica u roku od tri dana onesposobi. uprije po mogu stvu (ukoliko imadu ime) da se poruše i prekopaju (govor je o uprijama na Dubokom). Tako e je izdato nare enje da se sva pruga Obrenovac—Ostružnica poruši i šine bace u Savu ili odvuku u kukuruze, a da se nasip gde je pruga nameštena prekopa. Nare eno je da u tu svrhu mobihšu po 200 do 300 seljaka.

Izdato je nare enje da se i ostali drumovi i sporedni putevi svuda prekopavaju na svakom kilometru. Naro ito je nare eno da se još više onesposobi drum prema Lazarevcu, tj. od Stepojevca pa naniže. Rok je dat svima tri dana.

Jedna mala patrola II ete svojevoljno je uništila željanicu u M. Moštanici. Postrojenja telegrafska uništila, karte sve pobacala i novac — 300 din. — zaplenila.

U no i 2/3 okt. prese en je drum kod Sremice. Dužina preseka je 2.50 m, a dubina 1.20 m. U estvovalo je 50 seljaka. Drum je prese en na dva mesta. Iste no i u Železniku preseene su telef. veze i spaljene knjige poreza i prikeza u opštini.

Zasede su stalne, naro ito kod Železnika, u Misloju i u Jasenku, tj. prema Obrenovcu i prema Lazarevcu niže Stepojevca. Zasede su i na ostalim drumovima i prolazima.

Patroliranja, kao što smo napomenuli, su stalna, no u i danju.

Izdata su nare enja da se svuda po vodovima stvore bombaška i omladinska odeljenja. Neke su ete ve stvorile, a ostalim etama izdata je opomena zašto nisu ve to u inile. Vrši se obuka po tim odeljenjima stalno. Tako e se vrši obuka po svim etama odn. vodovima u vojni kom pogledu (egzercir, ratna služba) svakog dana.

II po politi koj liniji

Pošto sve ete odn. vodovi stanuju po seoskim ku amama, partizani su stalno u dodiru sa gra anima. Mitinzi se drže stalno, naro ito gde se eš e nalazimo.

U toku ove sedmice održani su slede i mitinzi—zborovi:

28 IX održan je zbor na kome je orisustvovalo 50 seljaka. Miting je uspeo. Održan je u V. Moštanici.

28 IX održan miting u Boždarevcu. Prisutno bilo oko 100 gra ana. Isto tako i u Guncatima istog dana. I u Guncatima prisustvovalo oko 100 seljaka. Mitinzi su uspeli.

29 IX održan miting u Ostružnici. Prisutnih bilo 60 gra ana. Miting uspeo.

1 X održan miting u Šiljakovcu na kome je bilo prisutno 120 gra . me u kojima 40 žena.

Ovoj komandi su na kraju ove sedmice predloženi odbori u Draževcu, Jasenku i Šiljakovcu. Ova komanda e odmah, još danas da šalje delegate za postavljenje istih.

U Konaticama je postavljen odbor od 8 lica.

Odbori — narodni — skupljaju priloge u novcu za Narodni front. Dosada su narodni odbori dostavljali te priloge nama a otsada e te priloge uvati uz našu estu kontrolu sami odbori, odakle e se davati nama po potrebi odn. sirotinji i izbeglicama ukoliko ih bude, ako se vi slažete sa tim.

Odbori tako e stalno prikupljaju životne namirnice koje ostavljaju u svoje magacine.

Naše finansije iznose oko 70 hiljada din. Stalno tragamo za materijalom za ode u, jer nam je ljudstvo golo, pa e ta suma ukoliko budemo pronašli tog materijala, brzo nestati. Naro ito oskudevamo u vešu radi ega imamo muku za održavanje isto e.

4 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partizanskog odreda
MILADIN, LJUBA, DOBRIVOJE

br. 43

**n a r e d j e n j e k o m a n d e i i b a t a l j o n a p o s a v s k o g
n a r o d n o - o s l o b o d i l a c k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 4 x 1941 g o d .**

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partizanskog odreda
Br. 8
4 X 1941

SVIMA ETAMA H BATALJONA

Hitno da se urade slede e stvari:

1. Odmah poslati spisak novomobilisanih partizana od 27 sept. naovamo.
2. Isto tako poslati spisak sviju Dražev ana — partizana koji se nalaze u našim jedinicama.
3. Da se odmah poja a patroliranje; da patrole stalno krstare i da se patrole susednih jedinica dodiruju i jedna drugoj javljaju odnosno sastaju. To je nužno radi toga što neprijatelj ima nameru da preduzme neke mere protiv nas. U tom cilju stalno šalje neka sumnjiva lica.
4. Naro ito na drumovima da se poja a budnost i da se nikо ne propušta. Svakoga podrobno legitimisati itd.
5. Povesti uveliko ra una o tome da se ne prenose životne namirnice za Beograd i ostale varoši. Izvešteni smo da se

na neki na in i pored našeg patroliranja, švercuje sa životnim namirnicama ak i sa trgovinom. IV eta neka povede ra una i o drumu koji vodi od Ripnja ka Srem ici, jer izgleda da je tuda nešto švercuje.

6. Ponovo se naglašava svim etama da u svim selima na svom sektoru pošalju patrole koje e ispitati gde može da se nabavi materijal za ode u i obu u, jer nam je neophodno za odevanje i obuvanje partizana. Zima ide i zato nam je nužno toplo i zdravo odelo i obu a. O tome što pre da nas izvestite.

7. Mobilisanje ne vršiti samo u pojedinim selima i time stvarati nezadovoljstvo nego u svim selima pomalo — podjednako. Kula ke sinove ne izostavljati.

8. Pokazalo se da se u pojedinim jedinicama stražarska služba ne obavlja savesno. Zato što pre i što bolje obu iti sve ljudstvo u stražarskoj i patrolnoj službi. Greške najstrožije, po „Uredbi“ kažnjavati. Stražarska mesta neka budu dosta udaljena od logora, najmanje do sto metara, tj. toliko da je mogu e celoj eti spremiti se no u za borbu na znak stražara da se približuje neprijatelj. Radi toga nužno je da starešine, im stignu u novo mesto izvide okolinu logora i prona u stražarska mesta tako da svi prilazi logoru budu zatvoreni.

Skrenite stražarima pažnju da stražar ne sme ni sa kim da razgovara. To je nužno radi toga da ga neko ne zavara i ne izvrši neku prevaru itd.

Patrolama da bude sektor isprepleten.

9. Što pre se pobrinuti da se prikupi što više benzinskih flaša od etvrt do pola litra. Tako e tragati i za benzinom. Sada imamo nešto, ali e nam trebati više.

10. Naredite svima vodovima da se promeni naziv „desetina“. Otsada e se desetine zvati „Odeljenja“, a desetari „vo e odeljenja“. To je zgodnije jer u desetini nije 10 partizana, a pored toga desetina je stari naziv.

br. 44

**n a r e d j e n j e k o m a n d e i i b a t a l j o n a p o s a v s k o g
n a r o d n o - o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 4 x 1941 g o d .**

KOMANDA II BATALJONA POSAVSKOG NARODNO-
OSLOBODILA KOG PARTIZANSKOG ODREDA

Br. 9
4 X 1941

SVIMA ETAMA U BATALJONA

Primetilo se da su se sve naše jedinice, u poslednje vreme, olenjile u vršenju akcija u se enju žel. pruga, prekopavanju drumova, se enju telef. žica i bandera i si. To nije zavidno.

Obavešteni smo da neprijatelj smera preduzeti neke mere protivni nas. Da bi ga spre ili u brzom prebacivanju trupa i dovla enju motornih vozila i oru a koja se prenose motorizacijom, to je nužno da se svi putevi i žel. proge što više i potpuno one-sposobe. Radi toga nužno je da svi drumovi budu prekopani na svakom kilometru. U tom pravcu nare uju se slede e akcije:

I eta: da dobro ispita i prekopa drum Obrenovac—Umka u roku za tri dana. Ako je mogu e (a mogu e je) porušiti i raskopati obe uprije na Dubokom.

Dobro ispitati i porušiti žel. prugu Obrenovac—Umka i to tako da je nemogu e opraviti sa tim šinama. Šine odvu i daleko u kukuruze, a gde je blizu, baciti u Savu. Isto i prekopati nasip kuda je pruga sprovedena.

Posle te akcije raskopavati drum Obrenovac—Draževac ili još bolje, dok ispitate drum i prugu Obrenovac—Umka, da

izvršite koliko možete prekopavanja na drumu Obrenovac — Draževac. Še i svuda bandere i žice pored druma i pruge.

II eta: prekopavati drum Draževac—Stepojevac, drum Stepojevac—Meljak do prema Vrbovni. Naro ito prekopati drum Stepojevac—Crljeni i napred prema Lazarevcu što dalje. Še i bandere i žice. Ovo što pre, odmah preduzeti.

III eta: drum Meljak—Srem ica, drum Srem ica—Guncati—Beljina i što dalje prema Aran elovcu. Še i bandere i žice što više. Tako e še i i sporedne puteve, koje na ete za shodno. Ovo što pre svršiti, odmah preduzeti.

IV eta: drum Srem ica—Zeleznik—Žarkovo; drum Umka—Ostružnica i napred i put Ostružnica—V. Moštanica — Meljak.

Pruga Umka—Ostružnica i napred. Prugu sasvim rasturiti. Šine odneti i baciti u Savu i kukuruze, ukoliko je nemogu e u Savu. Rasturiti nasip kojim je pruga postavljena. Še i bandere i žice.

Ovo sve dobro ispitati, pa što pre pristupiti akciji. Rok akcija za se enje žel. pruge i druma Umka—Ostružnica tri dana. Ostalo može odmah po eti dok se ne ispita pruga i drum od Umke, a produžiti posle te akcije, ako se ne uspe za to vreme.

Sve ete u svrhu gornjih zadataka treba da mobilišu što više seljaka. Mobilisati po 200 do 300 iz više sela.

Kako je neprijatelj po eo da se kre e i sporednim putevima, to je nužno da se oni onesposobe. Zato svaka eta neka prese e i sporedne puteve koji vode izvan našeg sektora u drugi sektor. Ovo naro ito važi za IV etu koja ima še i put koji vodi za Ripanj. Ostale ete ukoliko imaju sli nih veza tako e da seku.

Ovo smatrati za naro ito hitno. Skre e vam se pažnja da otsada ovakve akcije sami vršite i da ne ekate nare enje ove Komande, jer su to akcije koje treba stalno obavljati, naro ito kada ih neprijatelj opravlja. im se desi da neprijatelj opravi drum. upriju ili prugu odmah sutradan treba ponovo porušiti.

br. 45

**izveštaj štaba kragujevackog narodno-
oslobodilačkog partizanskog odreda
od 5 x 1941 god.**

Prvi kragujeva ki partizanski
narodno-oslobodila ki odred

**GLAVNOM ŠTABU PARTIZANSKIH NARODNO-
OSLOBODILA KIH ODREDA**

Dragi drugovi,

Šaljemo Vam izveštaj o akcijama našeg odreda prema postavljenim nam zadacima od 26. septembra zaključno do 5. oktobra:

I. U toku no i između 26 i 27. septembra I. ete, u sastavu 2 puškomitrailjeza i 65 pušaka, razrušila je železni ku pragu Zavod—Sabanta. Praga je razorenna na dužini od 1.500 metara. Sine su zajedno sa šlipерима odnesene i bane daleko u kukuruz. Akcija trajala tri sata.

H. U toku no i između 26 i 27. septembra jedna desetina II. ete — puškomitrailjez i 20 pušaka — napala je železni ku stanicu Guberevac. Stanica je potpuno uništена. Zaplenjen je veliki sanduk pun sanitetskog materijala. Iste no i je strelljan jedan Nedićev žandarm — Marko Panić, rodom iz okoline Pirotića — koji je uhvaćen pri prolazu kroz Gružu. Akcija na stanici trajala jedan sat.

m. U toku 27. septembra jedna desetina m. ete — puškomitrailjez i 19 pušaka — na dramu kod sela Žirovnice zatekla je 80 radnika koji su opravljali drum. Radnicima je održan miting o značaju naročno-oslobodilačke borbe, pa su zatim

oni prekopali drum. Iskopali su etiri šanca široka 2—3 metra, a duboka 1,5 metar. Akcija je trajala 5 asova. Završena u 9 uve e.

IV. U toku 27 septembra jedna desetina III ete — revolver i pet pušaka — spustila se na železni ku stanicu Milatovac. Jedna skretnica je dignuta u vazduh, a druga je ošte e-na. Stanica je još ranije bila onesposobljena. Akcija trajala 20 minuta.

V. U no i izme u 28 i 29 septembra jedna desetina I ete (30 pušaka) napala je senjak, u bližoj okolini Kragujevca. Senjak je opkoljen rovovima i branilo ga je 50 Nemaca i 50 žandarma. Napad je otpo eo u 3 asa izjutra. Nemci i žandarmi su odgovorili vatrom. Borba je trajala 20 minuta. Prema nepotvr enim vestima neprijatelj je imao šest mrtvih od naših bombi koje su pale u njegove rovove. Mi žrtava nismo imali.

VI. U no i izme u 28 i 29 septembra jedna desetina I ete (28 pušaka i 1 puškomitraljez) izvršila je napad na glavnu železni ku stanicu u Kragujevcu. Akcija pod V služila je da pri-vu e nema ke snage prema senjaku, kako bi akcija na železni koj stanci bila što lakša. Napad na stanicu je otpo eo u 4 izjutra. Desetina se podelila na dve grupe — sedam ljudi pod vo stvom komandira imala je zadatok napasti stanicu kod Kragujevca, a druga grupa od 23 oveka pod vo stvom politkoma imala je napasti stanicu s boka i spreda. Prva grupa je izvršila prođor na stanicu, ubila dva Nemaca, s bombama se probila na drugu stranu. Tom prilikom je komandir ete ubio jednog Nemca i uzeo mu pušku. Druga grupa je naišla na stražara. ubila ga i poela da uska e u stanicu, pod zaštitom puškomitraljeza. Ali na samoj stanci bilo je 150 Nemaca, tako da je bilo teško zauzeti je. Nemci su otvorili vatru iz mašinskih pušaka i bacali raketle, traže i pomo ! Naši su bacili bombe i povukli se. Akcija na stanci je trajala 25 minuta. Kod naših nije bilo nijedne žrtve. Prema nepotvr enim vestima Nemci su imali 13 mrtvih i 7 teže ranjenih. Za vreme akcije u stanci se nalazio blindirani voz.

VII. U toku no i izme u 28 i 29 septembra jedna desetina I ete (26 pušaka i puškomitraljez) po svršenoj akciji u Kragujevcu zapalila je most kod Sabante na drumu Kragujevac—Jagodina i posekla ve i broj bandera. Time je saobra aj na ovom putu, na teritoriji našeg reona, onemogu en. Akcija trajala jedan sat.

Vni. U toku no i izme u 28 i 29 septembra jedna desetina III ete (šest pušaka) presekla je železni ke kablove tako ve-sto da e Nemci morati raskopavati veliki deo kablova da bi otkrili kvar. Akcija trajala 30 minuta.

IX. U toku 28 septembra prilikom održanja mitinga II ete u Toponici naišla je jedna patrola od pet ljudi pod vodstvom narednika Leki a iz Zabojnice, koji pripada grupi kapetana Smiljani a i Glišovi a. Kad je naš partizan, etni lekar Lazar Mi unovi, pokušao da zaustavi patrolu, Leki je po trgao revolver, teško ranio Mi unovi a u glavu, a mitraljesca

. u nogu. Naši su otvorili vatru i ubili jednog iz Leki eve patrole, koga smo ve jednom razoružali kod potporu nika Mojsilovi a. Drug Lazar je posle šest dana umro. Mi smo doveli tri lekara, ali hirurga iz Kragujevca nismo mogli dobiti, iako smo slali naše partizane u grad etiri puta. Isto tako ni hirurg iz Milanovca nije mogao da stigne. Drug Lazar Mi unovi je lan KPJ, rodom je iz Nikši a, ima oca, majku i dva brata. Bio je udarnik. Sve ano je sahranjen na groblju u Toponici u prisustvu itave ete i velikog broja naroda. Njegova se drugarica na grobu zaklela da e nastaviti njegovu borbu. Kapetan Smiljani se izvinio za ovaj slu aj. Ali je sutradan opet došlo do incidenta. Naš kurir M. potrgao je revolver i ranio jednog Smiljani evog stražara.

X. 29 septembra posle održanog mitinga u D. Milanovcu, Nemci su napali na našu III etu, koja je prihvatala borbu, proterala Nemce, a zatim se povukla. Nemci su odmah zatim po eli da bombarduju iz topova selo, ali prema naknadnim podacima šteta nije velika. Naših 7 ljudi nije se vratio u etu. Prema izveštaju politkoma 6 drugova se vratio, sem jednog lana KPJ. On je i pušku ostavio. Od ove sedmorice, trojica su skupiiala hranu po selu.

XI. 1 oktobra Štab odreda koji ide zasada s II etom dobio je obaveštenje da su Nemci krenuli na Milanovac. II eta je krenula prema drumu i porušila mostove kod Duma e i u varošici Ljuljati. Držana je zaseda od 21 asa do 4 izjutra. Politkom odreda stupio u Milanovcu u vezu s Štabom Takovskog bataljona i postignut sporazum: 1. da se vrati 35 ljudi iz Sreza gružanskog u naš odred; 2. da se održava tešnja veza, jer nas Takov ani nisu ništa izveštavali da zauzimaju Milanovac; 3. dato nam je 20 avionskih bombi; 4. tešnja politi ka saradnja; 5. pitanje bolesnika i ranjenika.

Prilikom polaska iz Milanovca, nepažnjom jednog stražara, politkom je lakše ranjen od upalja a i kapisle avionske bombe.

XII. 1 oktobra II eta porušila je mostove na Gruži kod Toponice, most na Sumorovcu. Bezuspešno je miniran most ispred Kragujevca kod Kori ana.

XU!. 3 oktobra kurir I ete M., koji je zbog svoje hrabrosti bio pohvaljen još 28 septembra, sreo je na putu nemacki kamion. Mirno je upalio bombu, bacio je u kamion, ubio etiri Nemca i umakao, iako se pucalo za njim. Bomba je eksplodirala kad je bila baš me u nema kim glavama.

XIV. U toku no i izme u 3 i 4 oktobra I eta je u cilju uništenja železnice, puta i druma Kragujevac — Kraljevo mobilisala 7 sela sa 1.500 ljudi. Na drumu su iskopane velike rupe duge 15 metara, a duboke 2 do 3 metra. Naše zaštitnice bile su izbaene na kilometar i po ispred seljaka kako bi ih na vreme opomenule ako bi naišli nema ki tenkovi. U 22,30 naišli su Nemci u sledeoj formaciji: jedan motociklist, jedan tenk i jedan oklopljeni kamion za prevoz trupa koji je bio s gornje strane otvoren. Naša zaštitnica (jedan puškomitrailjez i 28 pušaka) povukla se na levi bok, otvorila jaku vatru, ubila motociklistu, tenk se zbrunio i zabio u jarak. Tada je glavna vatra uperena na kamion — etiri rafala puškomitrailjeza s ostojanja od 80 metara posred nema kih glava. Nemci su imali 12 mrtvih. Borba je trajala 15 minuta. Naši su bili zaklonjeni iza jednog brežuljka i izbegli su vatru topa i mitraljeza iz tenka. Nemci su se povukli, a zatim su poslali patrolu od 15 ljudi, koja je tako e odbijena. Me u seljacima je nastalo veliko veselje kad su videli da se Nemci povale. Politkom ete je odmah postavio pitanje partizanske utakmice izme u pojedinih sela. što su seljaci prihvatali. Iste no i je otšrafljena železnička pruga na dužini od 150 metara kod Dragobrave uz pomoć seljaka, a zatim je železni ki nasip raskopan. Potom je pusteno šest praznih vagona da se slome na tom mestu. Isto tako je uništena i železni ka stanica Dragobrava. U svim ovim akcijama ni partizani ni seljaci nisu imali žrtava. Raspoloženje u narodu bilo je odli no. Sutradan su došli Nemci i obesili dva Dalmatinca — naseljenika. koji su stanovali nedaleko od Dragobrave. Akcija je trajala itavu no .

XV. U toku no i izme u 4 i 5. oko 20 asova, po dobivenim podacima od naše obaveštajne službe, jedna kolona Nemaca od oko 300 ljudi s tri tenka i nešto konjice i artiljerije kretala se putem Kragujevac—Gornji Milanovac. Odmah smo stavili u pokret Drugu etu sa zadatkom da presele put Nemcima i da ih tu e s le a, kad neprijatelj do e u dodir s Takovskim bataljonom u brdima pred Milanovcem. To je saopšteno i jednoj patroli Takovskog bataljona, koja je uspostavila vezu s našim snagama u selu Barama. Da bi napad na Nemce što bolje uspeo, Štab odreda je naredio da se odmah Prva eta prebací sa svog sektora na Milanova ki drum i da se na e kao rezer-

va za pomo Drugoj eti i Takovskom bataljonu. Druga eta trebalo je po dobivenom zadatku da prati neprijatelja s le a i da ga u klisurama, gde je bio organizovan otpor Takov ana, napadne. Ali, u toku cele no i i celog dana neprijatelj je nesmetano nadirao prema Milanovcu s malim otporom — 17 ljudi kod Rapaj-Brda — koji je trajao svega nekoliko minuta. Druga eta je došla do na pet kilometara ispred Milanovca i nigde nije došla u dodir s nema kom pešadijom. Tada smo dobili vest da su Nemci ušli u Milanovac. Od Stragara Nemci su dobili znatna poja anja od 1.000 do 2.000 ljudi. Druga eta se vratila u svoju bazu, ne dobivši nikakve veze s Takovskim bataljonom, ija je Tre a eta, koja je jedina branila drum, oti šla, ne u celini, u pravcu Rudnika. Naša Prva eta je bila na desetak kilometara iza Druge i njoj je izdato nare enje da se vrati na svoj sektor.

XVI. U no i izme u 4 i 5 jedna naša patrola koja je prevozila avionske bombe digla je u vazduh važan most na putu Kragujevac—Kraljevo kod Guberevca.

XVII. Politi ki rad u ovom periodu bio je vrlo živ. Naročito je Druga eta imala ogromne zadatke, jer ona dosada nije bila obišla tri etvrtine svoje teritorije. Zato su njene vojne akcije bile slabije. Izdata su obaveštenja broj 3 i 4, koja u prilogu šaljemo. Odbori su osnovani u svim opštinama kroz koje su ete prošle. Odziv je izvanredan. Tako su u opštini G. seljaci odmah priložili 1.500 kg pšenice, 500 kg slanine i oko stotinu pari arapa.

U odnosu prema drugim formacijama situacija jeslede a: Na teritoriji Prve ete sve je raš iš eno. Nikoga ne puš'amo. Na teritoriji Druge ete dražinovci — Smiljani i Glišovi — mobilisu. Na teritoriji Tre e ete postoji samo jajara Toza Muštilar, koji e biti u najskorije vreme likvidiran. S dražinovcima su odnosi zaoštreni. Ne smo ih još dugo trpeti. Napadaju nas, a i oni sami imaju neki sukob s Dražom, pa imamo formalni razlog da ih razoružamo. Ina e se ne bore protiv Nemaca.

U pitanju mobilizacije stali smo na gledište da je potrebno mobilisati godišta 1919 i 1920. Iz detaljnog uputstva za mobilizaciju vide ete kako smo to pitanje postavili.

Odred nam se od 22 septembra poveao za 100%. Posle ove mobilizacije pove a e se možda za 50% do 75%. Ve i broj ljudi nam nije potreban, jer ne raspolažemo dovoljnim brojem rukovodećeg osoblja. Potrebno je prvo ve postoje i kadar u vrstiti, pa dalje nove ljude zvati.

XVni. Sam odred još nije stao sasvim na noge. Opšta slabost je nesistematski rad. Zatim: disciplina još uvek slaba.

iako je Prva eta u tom pogledu napravila veliko poboljšanje. Vojna obuka slaba. Druga eta za 15 dana nije održala nijedan as obuke, iako ve ina ljudi nije služila vojsku. Kurirska služba slaba. Izvidni ka služba vrlo aljkava. S druge strane, Druga eta imala je da posvršava ogroman politi kí posao — obi i jedanaest opština i objasniti narodu šta su partizani i kakva je naša borba. U Prvoj eti svi ovi nedostaci su mnogo manji. Ona se skoro sasvim osamostalila.

Higijena odreda slaba. U Drugoj eti psi ližu prljave mjerke. Drugovi dolaze drugarici — doktorki na previjanje s prljavim nogama koje danima nisu videle vodu. Droga eta je sva n vaškama. Preduzete su hitne mere da se to ispravi.

Sanitetska služba o ajna. etiri puta smo slali po hirurga u Kragujevac i nije došao. A da je došao, bilo je izgleda da se doktoru život spase. Sami smo napravili dve bolnice. Državnu bolnicu iz Ravnog Gaja jednostavno smo preselili.

U pogledu obu e i odela stanje se popravlja. Dobili smo iz Kragujevca 30.000 dinara za opanke.

Moral u odredu dobar. Ljudi su orni za borbu, ali usled priliva novih snaga — mahom seljaka — opšti moral je nešto manji nego kod radni ke-udarni ke grupe — jezgra odreda.

Raspisali smo partizansko takmi enje izme u eta. Ona eta koja pokaže najviše uspeha u toku narednih 10 dana dobija pravo da nosi zastavu odreda. Molim javite nam kakvu zastavu da uzmemmo.

S najve im žaljenjem isti smo da nam materijal ftiže užasno sporo. Dobili smo još 15 septembra Bilten broj 4 i ništa više! Mogli biste nam vi poslati dve-tri re i: palo Valjevo, palo Užice, jer je to za naš rad od ogromnog zna aja. Jer takve vesti doznajemo obi no posle nedelju dana od samih seljaka. Molimo ovo uzmite u rasmatranje!

Obavešteni smo da smo dobiti poja anje za štab odreda. Molim vas najhitnije nam pošaljite druga, jer je posao ogroman. I šest oka bolje vide nego etiri!

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkom
BORA RANGAPER-

Komandant
R. N<

PS. S obzirom da od Tre e ete nismo dobili detaljan izveštaj o akcijama od 1 do 6, te e akcije biti unesene u idu i izveštaj.

¹ Raja Nideljkovi
³ Vlada Dedrjer (Prim. red.).

br. 46

**n a r e d j e n j e k o m a n d e i i b a t a l j o n a p o s a v s k o g
n a r o d n o - o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 7 x 1941 g o d .**

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partizan-
skog odreda
Br. 11
7 X 41
i

SVIMA ETAMA II BATALJONA

1. Izveštavate se da drugi stav lana 20 Uredbe o kazna-
ma treba izmeniti. On treba da glasi: „Ako ne preti opasnost
da krivac — izdajnik pobegne onda ne izvršiti kaznu pre nego
se dobije saglasnost vo stva odreda”.

Izvršite tu izmenu u Uredbi, i saopštite svima parti-
zanima.

2. Nare eno je da se što više drumovi onesposobljavaju.
Saznali smo da neke naše jedinice kopaju vrlo plitko i kratko
u dužini, drumove. Prekopan drum od 1—1,50 m i u dužini
2—3 m nije ništa. Tim nije drum onesposobljen. Drumove ko-
pati najmanje 2 do 2,50 m'dubine, a u dužini 4 do 5 m, i to na
takvom mestu gde ga je nemogu e obi i.

3. Po naredbi Komande našeg cdreda od sada se „poli-
ti ki komesari" vodova nazivaju „**politi ki delegati**“.

4. Da se sve jedinice pobrinu i nabave što više masti za
obu u, pošto ova komanda nema u magacinu i ne može zado-
voljiti traženje pojedinih eta odn., vodova. Od sada sve što

nabavite, odnosno konfiskujete (izuzev nabavke za novac koji vam je dala ova komanda) da pošaljete ovoj komandi, odnosno izvestite, pa e ona raspodeliti, odnosno izdati nalog za dalji postupak. Ovo je nužno radi toga što se dešava da izvesne ete nabavljuju za novac koji im se stavi na raspoloženje a, pored toga, troše za sebe li no i konfiskovano, tako da neke ete duplo troše dok neke ne.

5. Sve ete što pre da nabave za sve svoje vodove nepromoive torbe ili naprave naro ite sanduke za sanitetski materijal vodova. Sadanji sanitetski materijal sa torbama da pošalju našem lekaru da ga nadopuni i da ga sredi. Materijal sav poslati, i to što pre. Svaki vod da pošalje preko svoje komande ete i po jednog partizana koji e doneti i vratiti sanitetski materijal.

6. Dešavaju se esto nepravilna pojave prilikom oduzimanja plenskih konja,¹ kola i drugog, kao i nepravilnih pretresa ku a za skupljanje oružja i spreme. Naro ito se dešavaju nepravilni slu ajevi u mobilisanju ljudstva. Isto tako, u mobilisanju kola i drugog za vršenje naših potreba. Od sada da sve te poslove naše jedinice, odnosno komande eta i vodova, obavljaju preko naših narodno-oslobodila kih odbora, i u sporazumu sa njima. To naro ito u mobilizaciji ljudstva, kola za putovanje i drugo.

U tom pogledu što više se treba obra ati preko odbora i oslanjati se na odbor, da bi se time odbori što više i što pre uveli u rad i da bi im se što pre i bolje pribavila reputacija vlasti u selu, tako da se mi oslobođimo tih poslova i da imademo što više vremena na raspoloženju za spremanje ljudstva u vojnem i politi kom pogledu. U tom cilju što eš e imati sastanke sa odborima i što više ih uvoditi i upoznavati u dužnost, kako bi kasnije sami obavljali tu dužnost bez naše pomo i.

7. Svima partizanima da se razdeli po 55 metaka, za puškomitrailjez 180 metaka u 9 šaržera. Pomo nik nišandžije, pored municije za p.m., da nosi i za sebe 55 m. Sva ostala municija da se smesti kao rezerva u štabu voda, odnosno ete Niko ne sme imati više municije kod sebe. Zato kada se skuplja municija, bilo patrolom koja je odre ena od vodne ili etne komande, bilo pojedina no da je skupljena, ima da* se preda oružaru voda na uvanje.

Ukoliko pojedini vodovi nemaju svog odre enog oružara da ga što pre odrede.

¹ Misli sc na konje koje su seljaci uzeli u vreme raspada bivše fufi. vojske (Prim, red.)

U jednom vodu moze se uвати rezerve samo do 2.000 metaka. Ostalo sve da se шalje komandi ete, koja је sve to šiljati ovoj komandi za magacin.

8. Da sve ete што pre pošalju ovoj komandi spisak sviju partizana. Spiskovi da budu itki. Nužni su radi toga da ova komanda zna где se, tj. u kojoj jedinici nalazi svaki partizan, radi obaveštavanja zainteresovanih lica. Novomobilisane posebno šiljati uz svaki nedeljni izveštaj.

Spisak da sa injava rubrike: redni broj, ime i prezime,, odakle je, koliko ima godina, шta je po zanimanju, služio vojsku, je li rez. oficir ili podoficir, kad je stupio u partizane, je li dobrovoljno ili mobilisan i primedba o njemu.

Ove spiskove da imaju sve komande eta za sebe, a tako isto i komande vodova.

9. Da nam pošaljete imena sviju lanova narodnih odbora u mestima u kojima postoje. Gde ne postoje javiti kada budu postavljeni odbori.

10. Od sada u nedeljnini izveštajima otvoriti rubriku (u izveštaju po socijalnom sastavu ljudstva) »Seoskih zanatlija«. Prema tome, ako ste bili uveli seoske zanatlige u radnike ili seljake, sada ih odvojite u pomenutoj ruhrici.

Isto tako, posle rubrike »Od toga služilo vojsku« otvoriti rubriku »Od toga rezer. oficira« i rubriku »Rez. podoficira«. Tako је sada izveštaj po socijalnom sastavu biti ovakav: radnika, seljaka, intel., vojnika, seoskih zanat. Svega... X. Od toga služilo vojsku. Od toga rez. ofic., podofic.

11. Posle izdate municije svima partizanima po 55 metaka i po 180 za p.m., ostala municija se ra una kao rezerva. U nedeljnem izveštaju javljati samo za tu rezervu. U izveštaju ne javljati koliko ima kod partizana, jer prema broju partizana i broju razdeljenih metaka (55) mi znamo koliko ima kod partizana. Pored toga, o tim razdeljenim mećima se ne izveštava ni odred.

Partizanima skrenite najstrože da niko ne sme imati ni jednog metka više od 55. Tako је, ni jedan ne sme imati revolver, bombe, bajonet i sl., sem onih kojima je razdeljeno to oružje, prema odgovaraju im funkcijama. Neka se nau e partizani da sav suvišak koji njima ne pripada prijavljuju oružaru. Da se najstrože kažnjava u slu aju da neko izgubi od svoje municije. Ukoliko neko izgubi neka javi starešini koji је narediti oružaru da mu se ponovo dade. Ako neko bude eš e gubio da se kazni kao da je namerno.

12. Prime eno je da neki bombaši vezuju bombe za kapu bombe. To je nepravilno, jer se tako bomba lako može otšrafiti, pasti i eksplo irati. Mi smo li no primetili da se je

швега ... х. С. Јаки спомене волину, и да тога разо ми, то си.

13. подсјетим вуличији: склопи поглаварства на саветника и до 180
из п.п.осталих вуличији се саведи као резерви, односно именитију јавности
сеци за превазете, и извој туђу не јављати код којих има код парничара, ар про-
веју броју „домаћина“ и броју раздјелених жетава /ах да има то колико има год
партнериши, ар овај тога о том раздјелених жетава се не изјаштави на објекат.
Споменутим скрените пажност да нико и ове жетаве из једног истог истог
видеје да ће, па када и један не сме жетава разбацире, бомбе, бајонета и сл. се
вежб кривим да раздјелено то струје према огњиштима /примјеру, неко во
највећи партнериши да се сумњава да ће више не пријеста и изјаштује, а сују, да
се најстрожије највишији када у случају да уско изјашти да своје спуштаје.
Уколико неко изјашти када је стваран /који не изјашти оружју да му се до-
неше пада, ико неко буде чешће губити да се изјашти као да је изјашти.

12. Преметено је да неки бомбији везују бомбе за капу бомбе. И је не-
правдично јер се тако бомба лако може отворити и постти и експлозијом, и да се
да чак изјаштили да се ј.ако бомбију бомбију, тако веће отворију и паду.
Совјетски најави на капијама. Зато бомбије јарко везуји за тело јаку току је да се до-
неко откаже у длану већину. Ајбоме је само јако учвршћити а склопи бомбију
када пот којим се бомбију откаже када му буде то потребно.

13. Сомните најукусније, уколико је чујуће са кишама и штаповима, када је
само дејанти.

14. Но могућносту матићији одржавати даку на месту које изјашњавају од
саме изјашна и на месту у чијој се исподноста јој ближнији близији појасији
у случају бомбардовања.

15. ако се матићији одржавају даку / рези/ онда све поглаваре поглаваре
са свима по новчарној квалитету и стечење посталити на никојкоји стотини места
тако да у случају нападајуће већине сви појеснији могу да ос стечење својим
местима. Године да буду на таквом месту одјаве се може изјашњавати сви око
укупно је погодни терен стражи да су да изјашне заједнице. Такве страже морају
бити појасније и месту који се изјашњавају.

Након изјаше најаве бомбије добро израдити као и највеће бомбије и прајади-
те се према њима, а затим, достајати се да ће поновљених власнија бомбија, да не
изјашњавати, ако јакоштади збор чега да ће веће бити узето да се изјашнији.
Приједор је највећији прајадијији прајадијији и највећијији прајадијији у лади.

7-5

Команди II батаљона висадског че-
рче-ослободилачког партизанског одреда.

Иван Ђорђевић

Fotokopija poslednje strane dokumenta br. 46

jednom bombašu bomba, tako vezana, otšrafila i pala. Sre om nije pala na kapislu. Zato bombe dobro vezati za telo, ali tako da se lako otka e u danom momentu. Najbolje je bombu dobro u vrstiti, a svakom bombašu dati nož kojim e bombu otse i kada mu bude to potrebno.

13. Bombaše naoružati, ukoliko je mogu e, kamama i pištanjima. Kame još sada deliti.

14. Po mogu stvu, mitinge održavati danju na mestu, koje je zaklonjeno od oka iz aviona, i na mestu u ijoj se neposrednoj blizini nalazi dobar zaklon u slu aju bombardovanja.

Ako se mitinzi održavaju danju (rano), onda sve prilaze zatvoriti zasedama na nekoliko kilometara, a straže postaviti na nekoliko stotina metara, tako da, u slu aju neprijateljeva dolaska, svi prisutni mogu da se sklone svojim ku ama. Straže da budu na takvom mestu odakle se može posmatrati sva okolina. Ukoliko je pogodan teren, straže mogu da zamene zasede. Takve straže moraju biti poja ane i moraj« imati p. mitraljeze.

15. Sve naše naredbe dobro prou ite kao i naredbe Odreda i ravnajte se prema njima ta no. Postarajte se da ne ponavljam izvesna nare enja. To e se smatrati kao aljkavost zbog ega e vo stvo ete biti uzeto na odgovornost. Zato s ve naredbe najpažljivije prou iti i najsavesnije privesti u delo.

7 X

Komanda II bataljona Posavskog
narodno-oslobodila kog partizanskog odreda
MILADIN, DOBRIVOJE

BR. 47

**n a r e d j e n j e k o m a n d e i i b a t a l j o n a p o s a v s k o g
n a r o d n o - o s l o b o d i l a c k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 7 x 1941 g o d .**

SVIMA ETAMA II BATALJONA

I

1. Šalje vam se nekoliko tabaka delovodnog protokola s tim da se uvede knjiga „Delovodni protokol“. U njemu zavoditi samo pisma važne sadržine, kao izveštaje nedeljne i slično. Pisma obične sadržine ne zavoditi nego ih šiljati obično.

2. Ustanoviti ekspediciju knjigu. Tu knjigu drži kod sebe kurir pri komandi ete; nosi je sa sobom kada god šaljete neko pismo za ovu komandu.

Knjigu sašti od nekoliko tabaka i uvesti ove rubrike: redni broj, ko šalje, broj pisma, datum i sat kada se šalje, komu se šalje, kad je primljeno i u koliko je sati primljeno, potpis primaoca, primedba. Rubrike da teku ovim redom.

Takve će knjige ustanoviti i ova komanda za kurire koji se nalaze pri ovome štabu.

n

U vezi naređenja štaba, narođito da se obrati pažnja na tačku br. 5. U tu svrhu i danju zatvoriti sve ulaze u logor stražama. Ti stražari stražare jedan do podne, jedan po podne. Kada se neko prijavlji radi nekog posla, stražar ne sme da razgovara, nego nekom laganom zviždaljkom ili slično neka dozove komandira straže koji ima da ispita prijavljenog ko je i

šta je, legitimisati ga i pitati šta hoće i kod koga hoće. Za štabove ne sme da zna. Onda će komandir straže po i kod komande i izvestiti po prednjem. Ako komanda načea za shodno pustiće prijavljenog ili narediti nekom da reši to pitanje, ukoliko može neko drugi da reši. I u tom slučaju prijavljeni ne sme da zna da je to neka komanda, itd.

Za komande štabova eta neka znaju samo kuriri vodova i komande voda, a za komandu bataljona zna samo komanda ete i kurir odreden za vezu sa štabom bataljona! Niko više.

U tu svrhu dobro obavestiti sve partizane, a naročito one koji će imati vezu sa pojedinim komandama.

Nemojte dozvoliti sebi labavost i opominjanje za slabo sprove enje naših i štaba odreda naređenja. Primenjujte sve mere koje su u skladu sa našom disciplinom i u vezi Uredbe o kaznama samo da se naređenja najčešće primene u delo.

7 X 1941 g.
Veza br. 7

Komandant II bataljona
MTLADIN

BR. 48

**izveštaj komande ii bataljona posavskog
narodno - oslobođila kog partizanskog
odreda od 16 x 1941 god.**

O.MN.N.i
Broj .. 22
16 X 41

NEDELJNI IZVEŠTAJ O.M.N.N. OD 4 DO 11 OKTOBRA
1941 GOD.

O.N.¹

Stanje u bataljonu od 4 do 11 oktobra je sledeće:

I Vojni pregled

1. Brojno stanje

U bataljonu ima 4 ete. Svaka eta dosada je imala po dva voda. Svaki vod po tri odeljenja. Ete, odnosno vodovi su rasporeni po elom našem sektoru, svakoj je dodeljen reon za vršenje akcija i za logorovanje.

U bataljonu ima 645 partizana. Po socijalnom sastavu Stanje je ovako:

radnika 172, seoskih zanatlija 66, seljaka 373, intelektualaca 24 i vojnika 10. Od toga služilo vojsku 328. Od toga rez. oficira 5 i rez. podoficira 14.

¹ Šifra — 2. bataljon Posavskog NOPO

* Posavski NOPO (Prim, red.)

2. Naoružanje

U bataljonu ima pušaka 651, (od toga neispravno 21), 9 p. mitraljeza, 72 ofan. bombe, 165 defan., 58 bajoneta i 30 pištola. Rezer. municije oko 10.000.

3. Akcije

Izme u 5 i 6 oktobra spaljena opš. arhiva u Rušnju. U estvovalo 10 partizana. Akcija trajala 2 sata. Zaplenjena 1 pišta a mašina i 2 puške.

Iste no i prese en drum izme u Železnika i Srem ice na dva mesta u razmaku od 2 km. U estvovalo po 25 seljaka i 10 partizana. Širina 3 m, duž. 7—8 m i dubina 1,20 na oba preseka. Iste no i prese en drugi Srem ica—Ripanj na 2 mesta u razmaku od po 1 km sa istim snag'ama i istom veli inom preseka.

Izme u 6 i 7 prese en drugi izme u Železnika i Žarkova. U estvovalo 15 partizana i 10 seljaka. Dubina 1,50, šir. 3 m. Zbog tvrdo e zemljišta trajala je akcija 6 sati. Iste no i prese na žel. pruga izme u Železnika i Ostružnice i ba eno u vodu 19 štosova pruge u duž. 380 m. Na toj diužini prese en nasip gde su se survala 2 voza i 1 lokomotiva. Svega se survalo 3 lokomotive i 9 putni kih i teretnih vagona. Vozovi su dolazili odi Beograda i Umke. U vozu koji je išao za Beograd na eno je 1.000 litara mleka koje je prosuto. U vozu je iz Beograda za Obrenovac uhva en jedan oficir-nedi evac, koji je kasnije likvidiran. U akciji u estvovalo je 25 partizana i 15 seljaka.

Izme u 7 i 8 pose ene bandere, iskidane žice izme u Obrenovca i Bari a u dužini odi 500 m. U estvovalo 8 partizana. Akcija trajala 1 sat. Iste no i prese en drugi Obrenovac—Stepojevac izme u Draževca i Konatice na 2 mesta. U estvovalo u akciji po 25 seljaka. Presek je 4 m širine i 2 dubine na oba mesta. Obe akcije po ele u 21 as, a završene u 2,30.

Izme u 8 i 9 prese en drugi izme u Obrenovca i Draževca kod Mislo ina, presek 4 m širine i 1,80 dubine. U estvova lo 28 seljaka. Iste no i put V. Moštanica—Meljak prese en na 3 mesta; prese i oko 4 m širine i 2 dubine. Isti put pregra en je na 2 mesta zemljom i kamenjem. U akciji je u estvovalo 23 partizana, 115 seljaka i 11 kola. Akcija trajala 7 sati.

Izme u 9 i 10 na drumu Ostružnica-Umka ise eno 4 telefonska stuba i žice. U estvovalo 12 partizana; akcija je trajala 1 sat. Iste no i prese eni su selja ki putevi od V. i M. Moštanice prema Lipovici i od Umke prema Vrani u. Svaki je put ise en na po jednom mestu širine 4,50 a dubine 2 m. U akciji je u estvovalo po 60 seljaka. Radovi su trajali po 6 sati.

U toku ovog vremena od 4 do 10 oktobra proširivani su i produbljivani raniji prese i na drumovima Guncati-Beljina. prema Aran elovcu; na drumu Meljak—Stepojevac prema La-zarevcu i ostalima.

Sukobe sa neprijateljem imale su naše patrole 7 oktobra i to sa nedi evcima u Lipovici. Na našoj strani 1 poginuo. Na njihovoj strani bilo je ranjenih i mrtvih ali se ne zna broj. Nedi evci su se povukli u pravcu Srem ice. Nedi evaca je bilo oko 150.

9 oktobra naša patrola na Bari u imala sukob sa 15 Nemaca. Posle kraeg puškaranja Nemci su se povukli put fabrike u Bari. 9 oktobra oko 20 asova neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje u Jasenku, Mislo inu i Draževcu sa malim prekidima sve do aore. Žrtava nije bilo. Svaki drugi artiljeriski metak nije eksplodirao. Artiljerija je ga ala sa Save sa monitora.

Usled velikog priliva novomobilisanih partizana u I, II i III etu i zbog najmalobrojnije IV ete osetila se potreba za reorganizaciju koja je nare ena. Popuni e se IV eta ljudstvom iz prve tri ete tako da e sve ete imati po 160 partizana. Isto tako nare eno je formiranje i treteg voda po svima etama. Tako otsada e ovaj bataljon imati etiri ete sa 12 vodova. Svaki e vod imati po 53 partizana.

Za O.M.N.N.
MILADIN, LJUBA

br. 49

**n a r e d j e n j e š t a b a i b a t a l j o n a k r a g u j e v a -
k ö g n a r o d n o - o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n -
s k o g o d r e d a o d 11 x 1941 g o d .**

Štab I bataljona
Kraagujeva kog partizanskog odreda
11 oktobra 1941 g.
Položaj

KOMANDIRU I ETE

Položaj

Pošto je od Prve bivše ete formiran bataljon, to da bi novo stvorene ete mogle bez zastoja da nastave svoj rad, da uspešno odgovaraju svojim zadacima, nare ujem:

1. Da se odmah izvrši raspodela eta na desetine kao što je to i ranije bilo. ete e biti podeljene na etiri desetine, koje e se pri dolasku novog ljudstva popunjavati do vodovske formacije. Postrojavanje eta vršiti pa desetinama, a isto take i ljudstvo u logoru ima spavati sa svojim desetarima sa desetinama. Svakom partizanu odrediti mesto u desetini i u vrsti, tako da kada se eta i desetina, postrojava, da svaki zna svoje mesto i svoga druga. Ovo je važno zbog toga što e ta mesta ostati i za vreme borbe u strelja kom stroju, te e tako starešine najbolje imati sve u svojim rukama, a zatim i ta an pregleđ ljudi posle borbe.

2. Nastaviti svim sredstvima da se naša železna disciplina održi i još više u vrsti po svaku cenu. Ovoj injenici po kloniti najve u pažnju. Treba imati na umu da e partizani us-

U toku ovog vremena od 4 do 10 oktobra proširivani su i produbljivani raniji prese i na drumovima Guncati-Beljina. prema Aran elovcu; na drumu Meljak—Stepojevac prema La- zarevcu i ostalima.

Sukobe sa neprijateljem imale su naše patrole 7 oktobra i to sa nedi evcima u Lipovici. Na našoj strani 1 poginuo. Na njihovoj: strani bilo je ranjenih i mrtvih ali se ne zna broj. Nedi evci su se povukli u pravcu Srem ice. Nedi evaca je bilo oko 150.

9 oktobra naša patrola na Bari u imala sukob sa 15 Nemaca. Posle kra eg puškaranja Nemci su se povukli put fabrike u Bari . 9 oktobra oko 20 asova neprijateljska artiljerija tukla je naše položaje u Jasenku, Mislo inu i Draževcu sa malim prekidima sve do aore. Žrtava nije bilo. Svaki drugi artiljeriski metak nije eksplodirao. Artiljerija je ga ala sa Save sa monitora.

Usled velikog priliva novomobilisanih partizana u I, II i III etu i zbog najmalobrojnije IV ete osetila se potreba za reorganizaciju koja je nare ena. Popuni e se IV eta ljudstvom iz prve tri ete tako da e sve ete imati po 160 partizana. Isto tako nare eno je formiranje i tre eg voda po svima etama. Tako otsada e ovaj bataljon imati etiri ete sa 12 vodova. Svaki e vod imati po 53 partizana.

Za O.M.N.N.
MILADIN, LJUBA

b r . 49

**n a r e d j e n j e š t a b a i b a t a l j o n a k r a g u j e v a -
k ö g n a r o d n o - o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n -
s k o g o d r e d a o d 11 x 1941 g o d .**

Štab I bataljona
Kiragujeva kog partizanskog odreda
11 oktobra 1941 g.
Položaj

KOMANDIRU I ETE

Položaj

Pošto je od Prve bivše ete formiran bataljon, to da bi novo stvorene ete mogle bez zastoja da nastave svoj rad, da uspešno odgovaraju svojim zadacima, nare ujem:

1. Da se odmah izvrši raspodela eta na desetine kao što je to i ranije bilo. ete e biti podeljene na etiri desetine, koje e se pri dolasku novog ljudstva popunjavati do vodovske formacije. Postrojavanje eta vršiti po desetinama, a isto take i ljudstvo u logoru ima spavati sa svojim desetarima sa desetinama. Svakom partizanu odrediti mesto u desetini i u vrsti, tako da kada se eta i desetina, postrojava, da svaki zna svoje mesto i svoga druga. Ovo je važno zbog toga što e ta mesta ostati i za vreme borbe u strelja kom stroju, te e tako starešine najbolje imati sve u svojim rukama, a zatim i ta an pre-gled ljudi posle borbe.

2. Nastaviti svim sredstvima da se naša železna disciplina održi i još više u vrsti po svaku cenu. Ovoj injenici po kloniti najve u pažnju. Treba imati na umu da e partizani us-

pešno zapo etu borbu za narodno oslobo enje privesti kraju samo tako ako budu disciplinovani do samog pregorevanja, o-dani narodnoj borbi do samog uništenja. Isto tako posvetiti punu pažnju opho enju partizana prema svojim starešinama. Za vreme službe, mla i mora propisno da oslovi starešinu. Oslo-vijavanja su: druže desetaru, druže zamkome, druže politko-me, druže komandire it . Shvatiti da ovo nije samo forma, da to tako treba i mora da bude.

3. Štabovi eta e redovno održavati asove iz rukovanja oružjem i vojne obuke. Za ovo koristiti svaki sloboden trenutak kako u logoru tako i van njega. I ovome pitanju posvetiti naj-ozbiljniju pažnju, jer od toga zavisi sa kakvim emo uspehom zadati neprijatelju najteže udarce, a da pri tome sa uvamo naše ljudstvo. Obuku izvoditi postupno, prvo sa razdelom a zatim bez razdela.

4. Odmah po prijemu ove naredbe organizovati kurseve za osposobljavanje desetara za budu e komandire. Pri ovom vežbati desetare u rešavanju lakih takti kih zadataka (zauzimanje položaja, gde treba postaviti automatska oružja, kako na jednom položaju postaviti i raspodeliti etu, kako se na jednom odre enom položaju najlakše vrši obuhvat, zna aj obuhvata i bo nog napada, vrste kretanja strelja kog stroja za vreme borbe s obzirom na dejstvo neprijateljske artiljerije, automatskih oružja, pešadiške vatre, napada iz vazduha i tome sli no). Oni desetari koji za vreme ovih kurseva pokažu najbolje uspehe bi e uzimani za komandire eta.

5. Reoni koji su dodeljeni pojedinim etama imaju se tako. vrsto držati pod našom kontrolom, da ni jedan Nemac ili neprijatelj srpskog naroda ne može da kro i na oslobo en reon ovog bataljona. Isto tako drumove i železni ke pruge održavati pod stalnom i neposrednom kontrolom. Za ovo e mi biti štabovi eta odgovorni.

6. Postrojavanje vršiti tri puta dnevno, za doru ak, ruk i ve eru. Isto tako, kad u logor do e neko iz štaba bataljona ili štaba odreda ima se komandovati »mirno« i iza i na raport. Na raport e iza i i komandovati »mirno« najstariji starešina koji se zatekne u logoru.

Ovu naredbu pro itati pred strojem.

KOMANDANT I BATALJONA¹

¹ Dokumenat je na en bez potpisa (Prim, red.)

BR. 50

**n a r e d j e n j e š t a b a i b a t a l j o n a k r a g u j e v a c -
k o g n a r o d n o - o s l o b o d i l a c k o g p a r t i z a n -
s k o g o d r e d a o d 18 x 1941 g o d .**

Štab I bataljona
Kragujeva kog partizanskog odreda
18 oktobra 1941 g.
Položaj

Samo za štabove eta

KOMANDIRU I ETE

Položaj

Prema izvesnim informacijama, u Kragujevac je pre dva dana došlo oko 150—200 vojnika Nedi eve vojske.

Verovatno je da su oni od ove grupe bednih planika da organizuju potrebna odeljenja i na reon ovog bataljona.

Da bi ova banda bila što pre uništена, na slučaju da se pojavi na oslobođenju deo reona, naređujem:

1. Odmah po prijemu ove naredbe, organizovati obavestajnu službu od pouzdanih i sigurnih ljudi u selima koja su neposredno kraj Kragujevca. Ovi ljudi imali bi za zadatak da odmah obaveste etu za slučaj pojave Nedi evih bandita, zatim da izveste kojim se pravcem kreću, u kojoj ja ini, šta imaju od oružja itd.

2. Obezbeđuju logora posvetiti naročitu pažnju, pogotovo no u taku da mogu nastati iznenađenja bude absolutno isključeno.

ena. O ovome naro ito voditi ra una, jer e u protivnom štabovi biti kažnjeni najstrožom kaznom.

3. Svakodnevno preko dana organizovati patrole za daljna izvi anja. Ove patrole imaju obilaziti ceo reon ete i spuštati se do blizine Kragujevca. One e imati za zadatak da ispituju situaciju na podruju reona i da o tome podnose izveštaj štabu. Pored redovnih izveštaja koje ete podnose, svakodnevno podnositi izveštaje o prilikama u etnom reonu.

4. Stvari u logoru imaju biti tako spremne, da se u svakom momentu može u initi pokret ete bez zadržavanja. Na sluaj pojave Nedi evih bandita odmah organizovati zasedu i što dalje ispred logora uništiti ih.

Treba imati uvek na umu tešku situaciju u koju su zapali nema ki fašisti. Pored strahovitih gubitaka koje im svakodnevno nanosi Crvena armija, oni podnose i teške gubitke u svim okupiranim zemljama od partizanskih odreda. Za vo enje daljega rata sa partizanima oni nemaju više snage. Danas oni ne samo da su u stalnoj defanzivi ve idu i iz poraza u poraz, oni se nalaze pred sigurnom katastrofom. I da bi se nekako iš upali iz Srbije oni su našli šaku plenika u licu današnje nazovi vlade. Ali neka zapamte i Nemci i njihovi planenci da se ne e izvu i od sigurne smrti koja im stoji nad glavom. Jer srpski partizani, kojima se divi ceo pošteni svet, ne e ostaviti pušku dok i jedna fašisti ka i izdajni ka nogu gazi njihovom rodnom grudom.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

KOMANDANT, POLITKOM»

¹ Dokumenat je na en bez potpisa (Prim, red.)

BR. 51

**izveštaj komande ii bataljona posavskog
narodno oslobođila kog partizanskog
odreda od 20 x 1941 god.**

E. OF. F.i
br. 26
20 X 1941 g.

IZVEŠTAJ OD 1—20 OKTOBRA 1941 g.

E.F.²

Stanje u bataljonu od 1—20 oktobra znatno se izmenilo, radi toga smo podneti izveštaj u dva dela. Najpre stanje od 1—13, onda od 13—20.

Stanje od 1—13 oktobra

Akcije:

Stalno produbljivanje ranijih preseka na drumovima, a isto tako i stalna nova kopanja. Time su svi drumovi na našem sektoru bili onesposobljeni za svaka motorna vozila. Nekoliko obi nih seoskih puteva tako je bilo prese eno. Isto tako je prese ena železni ka pruga kod Železnika na dužini 380 metara i šine ba ene u vodu. Na tom mestu je prese en i nasip u koji se survalo 3 lokomotive i 9 vagona od dva mešovita voza koji su dolazili od Beograda i Umke. U vozu od Beograda zatravljen je jedan oficir Nedi eve vojske koji je likvidiran. Tom

¹ Šifra — 2. batalj. Posavskog NOP odreda

¹ Posavski NOP odred (Prim. red.).

prilikom je prosuto 1.000 lit. mleka koje je bilo upu eno za Beograd.

U toku tog vremena bilo je nekoliko sukoba izme u naših patrola i patrola nema kih i Nedi eve vojske na Bari u i Jasenku. Žrtava nije bilo. Posle kratkog puškaranja neprijatelj se uvek povla io. Isto tako desio se mali sukob i u Lipovici. U tom sukobu na našoj strani bila je jedna žrtva i jedan drug je lakše ranjen. Na strani Nedi eve vojske bilo je više žrtava, ali se ne zna ta no koliko. Sukob je vrlo malo trajao, jer se neprijatelj brzo povukao.

Brojno stanje do 13 o. m. bilo je u bataljonu 645 partizana. Po socijalnom sastavu do 13 stanje je bilo ovako: 172 radnika, 66 seoskih zanatlija, 373 seljaka, 24 intelektualca i 10 vojnika.

Naoružanje: 651 puška, (od toga neispravno 21), 9 p.mitraljeza, 72 ofanzivne bombe, 165 defanzivnih, 58 bajoneta i 30 pištolja. Rezervne municije bilo je oko 10.000 metaka. Po vodovima su svuda organizovana bombaška i omladinska odeljenja.

Stanje od 13—20 oktobra

13 X došla je jedna grupa Nemaca pred Stepojevac. Po izveštaju jednih došli su od Cvetojevca, a po izveštaju drugih od Lazarevca. Bilo ih je po izveštaju jednih 5—600, a po drugima oko 1.000. Imali su 4 topa, 4 baca a mina i tri tenka.

Naša II eta ih je do ekala pred Stepojevcom ali slabo. Brzo se povukla prema Arnajevu bez našeg nare enja, a o tome tako e nas nije izvestila. Time je bilo omogu eno Nemci ma prolaženje prema Konaticama. Nemci su popalili nekoliko ku a u Stepojevcu i pobili oko 50 ljudi. Uz pomo artiljeriske vatre opravljali su put ka Konaticama.

14 X ujutro ovaj (Štab je poveo 170 do 180 partizana na Konatice, gde su Nemci presretnuti i donekle blokirani. To blokiranje se držalo od 9 do 14 sati sa malim puškaranjem. Velikog puškaranja nije bilo zbog samog sela, jer su Nemci bili u centru sela, gde su po eli da pale ku e. Na našoj strani ima dva mrtva, a na njihovoj strani jedan oficir 1 etiri do pet vojnika. U 14 sati su po eli da nas tuku minama. Moral kod partizana je popustio tako da je pretila opasnost pani nog bežanja, radi ega je bilo nare eno povla enje ka Vrani u i ostalim mestima na toj strani. Uz pomo artiljeriske i mitraljeske vatre Nemci su i dalje opravljali drumove. Za opravku su uzmali seljake iz Konatica i Draževca. Posle opravke sve su te seljaka poub'jali. U Konaticama je poubijano 30, a u Draževcu do 150 seljaka (po izveštajima seljaka). U isto vreme popalili su veliki broj ku a, a naro ito u Draževcu.

Ujutro 15 oktobra Nemci su rano po eli tu i artiljeriskom vatrom Baljevac i Vrani , gde se nalazila naša I eta radi ega se ista bez našeg nare enja povukla u zapadni deo .našeg sek-tora, gde se nalazila i naša HI eta. IV eta se sama povukla iz Meljaka u Guncate bez našeg nare enja. Nemci su pod za-štitom artiljeriske i mitraljeske vatre upali u Vrani i produžili sa paljenjem i plja kanjem ku a, tako e i sa ubija-njem ljudi. Ubijeno je u Vrani u oko 60 seljaka. Seljaci svi nisu bežali iz sela iako im je re eno od naše strane.

Nemaca je bilo oko 300. sa tri tenka. 4 topa i 4 bica a mina. U isto vreme bilo je u Srem ici oko 200 ne i evaca, koji su vršili pretres po Srem ici. Nemci su izdali naredbu svim seljacima okolnih sela da u toku 16 oktobra zaravne sve pre-seke na drumovima. Seljaci su se uplašili, jer su im Nemci rekli da e im sve kiu e popaliti i poubijati ih, i po eli opravljati drumove. Štab je izdao nare enje I, III i IV eti da spre e opravljanje drumova. U tu svrhu ete su preduzele mere i poslale jedan deo svojih jedinica da spre i opravljanje drumova i da se sukobi sa neprijateljem ukoliko bude nadirao na tu stranu. Me utim, Nemci su naše namere spre ili tuku i nas iz baca a mina. Pored toga same seljake nismo mogli u tome spre iti jer, iz straha od Nemaca i plašnje da im se ku e ne popale, nisu hteli da nas poslušaju i prekinu sa zatrpavanjem drumova. Naše su ih jedinice rasterivale, ali su ih ovi ponovo vra ali. Nemci su se 16 smsstili u Meljak odakle su tukli Ba-evac, Guncate i ka Šiljakovcu, radi e,ga su se naši morali po-vu i. IV eta se iz Guncata povukla ka Lisovi u bez našeg na-re enja. III eta se iz Ba evca povukla ka Boždarevcu i po našem nare enju zauzela položaj na Boždareva koj Kosi. I. eta je bila u Borku i držala položaj prema Ba evcu. Pod za-štitom artiljeriske vatre upali su «u Ba evac Nemci i produžili paljevinu ku a i plja ku. Popalili su mnogo ku a, i nikog nisu ubili.

Dejstvo mina i topova, veliki broj žrtava u Stepojevcu, Konaticama, Draževcu i Vrani u, paljevina tih sela, pretnja Nemaca stanovništvu da e sve poklati i popaliti ako se par-tizani iz tih sela ne vrate svojim ku ama, pretnja stanovništvu da ne sme pustiti partizane u selo, kuknjava roditelja i ostalih srodnika, prisustvo Nemaca, neposredna blizina etnika, sve-strana agitacija da se vrate ku ama itd., sve je to pokolebalo naše ljudstvo da ih je bilo nemogu e umiriti. Pored toga do-bili su seljaci obe anje od Nemaca, etnika i ostalih petokolo-naša da se partizanima koji se vrate svojim ku ama ne e desiti ništa, da e naoružati sve seljake da se bore protiv nas, tj. da se brane od nas; sve je to 'u inilo te je u toku dve no i po-

"beglo sa oružjem oko 300 partizana. Odneli su i 2 p. mitraljeza. Jedan mali deo njih je pobegao etnicima, a veći deo svojim kućama gde se kriju. Svi ovi odbegli su bili mobilisani. Pobegli su noć u iz patrola, zaseda i straža. Komandir II ete, bivši aktivni narednik Danilo iz Draževca, pobegao je etnicima u Junkovce sa deset partizana, i odneo jedan p. mitraljez.

Sada se u bataljonu nalazi oko 350 partizana. Međutim, imaju tako e pokušaja bekstva koja se sprečavaju. Na licu mesta pred jednim vodom streljan je jedan huška, bivši etnik. No ipak i dalje vlada nesigurno stanje kod izvesnih partizana. Psihoza je dosta nezdrava, ali se popravlja. Štab bataljona i komande eta su uspeli da se bar za sada spreči bekstvo i da se donekle uspostavi red. Ete su grupisane u Arnajevu, Rožancima, Sokolovu i Borku. Iz IV ete nije bilo uopšte bežanja, jer su svi dobrovoljci.

Izvršena je reorganizacija po etama, te sada sve ete imaju po 80 do 100 vojnika. Sve ete imaju po dva voda.

Komanda II ete je sasvim izmenjena i postavljena nova. Vođstvo oba voda II ete je izmenjeno i postavljeno novo. Tako e je izvršena smena vođstva vodova i u drugim etama, ukoliko je bilo potrebno.

Stanje se popravlja, ali sada ljudstvom vlada takva psihoza da je nemoguće s njima zasad povesti ma kakvu akciju. U njih je ušao takav strah i neki nemir, da je sa njima nemoguće preduzeti efikasne i brze mере za ponovno zauzimanje celog sektora. Stanovništvo je jako uplašeno, te nam jako otežava raniji konstruktivan rad na našem sektoru.

Nastojavamo, trudimo se i nastojavamo da se sve ispravi, da se ponovo zauzme sektor, tj. da se njim ponovo ovlada kao što je i bilo, ali sumnjamo da ćemo imati onog uspeha koji smo ranije imali. Trudimo se i trudi da se da se kod ljudstva povrati i postigne uspeh kako u vojni kom takо i u političkom pogledu, onakav kakav treba da je i kakav smo mislili da je pre ovog slučaja. Naše je mišljenje da ovo ljudstvo treba da bude udaljeno od svojih kuća, od svoje rodbine koja ga stalno posećuje i prihvata nezgodama svojim i obećanjima Nemaca, petokolonaša i etnika. Naše je mišljenje da ovo ljudstvo nije bilo u blizini svojih kuća, ne bi ni došlo do ovog bekstva.

Ekamo od Vas uputstva.

20. oktobra 1941. g.

ZA E.OFF.
MILADIN, LJUBA

br. 52

**s a o p š t e n j e v r h o v n o g š t a b a n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a
j u g o s l a v i j e o d 1 9 x 1 9 4 1 g o d .**

NOVI PORAZI OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGA A¹

Vrhovni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

Posle višednevnih žestokih borbi, nema ko-nedi evska kaznena ekspedicija pretrpela je težak poraz. Partizanske snage, u zajednici s vojnim etnicima kapetana Rađa, potnika Martinovića i prote Žeđevića, potukle su neprijatelja u pravcima Draginca, Zavlake i Tekeriša i prinudile na povlačenje koje se pretvorilo u bekstvo. Koviljača je ponovo oslobođena, a naši odredi nastavljuju gonjenje potu enih i opkoljenih neprijateljskih snaga. Neprijatelj je ostavio svu komoru i nekoliko tenkova. U svome bekstvu neprijatelj je naišao na naše partizanske snage, koje su mu otsekle put kod Šapca i tu mu zadale težak udarac.

Oko opkoljenih gradova Kraljeva i Valjeva nastavljuju se žestoke borbe. Svi pokušaji opsednutog neprijatelja da se probije odbijeni su.

U Isto noj Srbiji, partizanske snage nastavljuju akciju oslobođenja svoje oblasti. U Šumadiji, naši odredi nastavljuju da zadaju sve teže udarce komunikacijama i živoj snazi okupatora.

¹ Uži ka »Borba« objavila je; ovo Saopštenje pod gornjim naslovom
(Prim, red.)

U Bosni su udružene partizanske i vojno- etni ke snage uništile gnezda neprijateljskog otpora na Crvenim Stijenama na Romaniji i ušle u Rogaticu gde se vode uli ne borbe.

Ariljski bataljon Uži kog narodno-oslobodila kog partizanskog odreda izvršio je uspelu akciju iš enja Arilja od nedelje evsko-pe an eve plja kaške bande Bože »Javorskog«, koja je ugrožavala sigurnost osloboene teritorije. Zarobljeno je 150 bandita, koji će biti izvedeni pred Narodni sud, i zaplenjeno blizu 200 pušaka. Gonjenje razbijenih ostataka ove bande se nastavlja.

Pred podne, na dan 19. o. m. osam nemačkih bombardera napili su na grad Užice. Objekti njihova napada bili su bolnica i fabrika oružja, koju su direktnim pogocima onesposobili za rad. Žrtava nije bilo.

U toku borbe na Romaniji oboren je jedan italijanski tromotorni avion, bombarder tipa »Savoja«.

(Borba br. 2, od 21. X. 1941)

br. 53

pismo vrhovnog štaba narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda jugoslavije upuено draži mihailovi u 20 x 1941 god.¹

NAPORI PARTIZANA DA SE OSTVARI JEDINSTVO SRPSKOG NARODA

Partizani su u borbi protiv okupatora pozvali sve rođajuće snage srpskog naroda, pozivali su i etnike da se pri-druže narodno-oslobodila koj borbi.

S pukovnikom Dražom Mihailovićem vodili su se dugi pre-govori. Po etkom oktobra Vrhovni štab narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda ponovo je tražio da se održi sastanak kako bi se ostvarila puna saradnja. Međutim, pukovnik Mihailović je odugovla i na kraju uopšte odbio da sam, li no, pregovara s vlastom partizana, nego se samo saglasio da posalje za pregovore delegaciju. Vrhovni štab partizana, iako je smatrao da je potrebno da sam pukovnik Mihailović dođe na pregovore i svojim autoritetom u vrsti taj sporazum, — odredio je samo svoju delegaciju za te pregovore.

Kao osnovu za te pregovore Vrhovni štab partizana poslao je Draži Mihailoviću u sledeći dokument. Objavljujemo to pismo. O njegovoj sadržini, o stavu partizana, o Draži Mihailoviću — neka sudi sam narod.

*KOMANDANTU VOJNO-ETNIČKIH ODREDA
PUKOVNIKU G. DRAŽI MIHAJOVIĆU*

20. oktobra 1941

Obavešteni smo od vašeg predstavnika kapetana g. Mitića da je na žalost Vama nemoguće da do-

¹ Pismo je objavljeno u Uži koj »Borbi« od 11 XI 1941. g., zajedno sa komentarom koji takođe donosimo (Prim., red.)

ete na definitivne pregovore ve da šaljete svoje opunomo enike za rešenje svih problema koje treba rešiti izme u vas i nas. Po našem mišljenju ne e ni ti pregovori dati ono što smo i mi i vi o ekivali, ali uprkos toga mi šaljemo naše pretstavnike da bi se barem rešila neka najgora ija pitanja, a naro ito ona koja zaoštravaju naše me usobne odnose. Vi tražite da vam pošaljemo naše predloge, odnosno formulšemo naš stav po pojedinim pitanjima. Mi vam te predloge šaljemo samo u najkrupnijim crtama, ali naglašavamo da svako to pitanje zahteva temeljito pretresanje i zajedni ke izmene misli pri donošenju odluke.

Naši predloži se sastoje u slede em:

1. Zajedni ke vojne operacije protiv neprijatelja, kako Nemaca, tako i nedi evske grupe. U tu svrhu smatramo potrebnim stvaranje jednog zajedni kog operativnog štaba.

2. Zajedni ka oprema i ishrana naših i vaših boraca, što bi se vršilo preko zajedni kog operativnog štaba koji bi u tu svrhu odredio naro ita lica ili stvorio neke vrste intendanture.

3. Zajedni ka raspodela plena i to prema potrebama fronta, drže i se strogo principa: sve za front, sve za borbu.

4. Zajedni ka komanda mesta, odnosno dve komande, vaša i naša, koje bi najtešnje me usobno sara ivale — primer a ak.

5. Stvaranje zajedni kih permanentnih komisija pri komandama mesta i centralne komisije pri zajedni kom operativnom štabu, koja bi rešavala sva sporna pitanja najhitnjim postupkom.

6. Organizacija privremene vlasti koja bi preuzeala na sebe svu brigu oko ishrane stanovništva, organizacije privrede, pribiranja sredstava za vo enje rata, organizacije organa za održanje reda i bezbednosti itd. Pofnašem mišljenju, apsolutno bi bilo pogrešno da u sadašnjoj Narodno-oslobodila koj borbi takva vlast bude sresko na elstvo, stare opšunske uprave, žandarmerija itd. Da bismo okupili itav narod za vo enje ove teške borbe protiv okupatora, potrebno je da stvorimo takve organe koji e u ovoj situaciji najbolje odgovarati, koji e biti najbliži naru du i koji e mo i uzeti na sebe svu odgovornost u ime toga naroda. Bivši žandarmeriski, policiski i sreski

aparat, kao i opštinska tela, ne mogu se smatrati danas kao celishodni, »jer se u taj aparat «uvuklo mnogo neprijateljskih elemenata«, jer je taj aparat bio do-ada u službi okupatora, i na njega još uvek neprijatelj ima jak uticaj preko svojih agenata. Osim toga, taj aparat, koji ne uživa neko naro ito poverenje naroda, nije pogodan u ovim sudbonosnim danima. Mi smatramo da su narodno-oslobodila ki odbori, koje narod sam postavlja, u sadašnje vreme najpogodniji organi na koje bismo se mogli osloniti. Ti narodno-oslobodila ki odbori treba da budu birani dobrovoljno od naroda, bez razlike na politi ka uverenja. A tamo gde je biranje tehnici nemogu e izvršiti, da budu naimenovani od pretstavnika svih političkih grupa koje stoje na stanovištu Narodno-oslobodila - ke borbe. Osim lokalnih narodno-oslobodila kih od bora, stojimo na stanovištu da se stvori jedan Centralni narodno-oslobodila ki odbor za itavu oslobo- enu teritoriju. Za održanje reda i bezbednosti, ume sto žandarma, da se formira po selima i varošima narodna straža.

7. Po pitanju prisilne mobilizacije mi smo na elno protiv nje. Mobilizacija treba da bude dobrovoljna, putem ubeivanja, i da se pusti svakom na volju da stupi ili u etni ke ili u partizanske odrede. Prisilna mobilizacija bi se mogla izvršiti samo u lokalnim razmerama, u pojedinim konkretnim slu ajevima velike opasnosti neprijateljskog prodiranja, a za to bi trebalo da se da odobrenje od zajedni kog operativnog štaba. Skupljanje dobrovoljaca putem dobrovoljne mobilizacije ima tu prednost, što su jedinice sastavljene od takvih boraca kvalitativno mnogo bolje nego one koje su sastavljane od prisilno mobilisanih. Mi nemamo ni oružja ni ratne spreme u takvoj koli ini da bismo mogli reskirati da damo oružje u ruke raznih nesigurnih elemenata.

8. Mi stojimo na stanovištu da se svi odredi, komande i štabovi, kako naši partizanski, tako i vaši etni ki, imaju bezuslovno pokoravati svojim vrhovnim komandama. Ne može biti ni re i o tome da se može dozvoliti i nižim komandama da vrše na svoju ruku samovoljne akte, bilo uperene protiv jedne ili druge savezni ke snage, ili u pogledu vojno-strategiskih i taktičkih pitanja. Od momenta kada je jedna ili druga vrhovna komanda obaveštena o jed-

nom od takvih samovoljnih slu ajeva, pada sva odgovornost na nju, i ona je dužna preuzeti najhitnije mere za likvidaciju takvih slu ajeva.)

9. Mi smatramo da je bezuslovno potrebno, radi onemogu avanja razmirica i sukoba u sedištima vaše i naše vrhovne komande, da i vaša i naša vrhovna komanda ima jednu varoš u svojim rukama i svoju mesnu komandu, a sa jedne i druge strane treba da budu samo pretstavnici vašeg ili našeg štaba.

10. Radi uspešne borbe protiv glavnog neprijatelja, nema kog okupatora, smatramo potrebnim da se vodi nemilosrdna borba protiv raznih petokolonaša i špijuna koji u našoj pozadini smetaju Narodno-oslobodila koj borbi. Slažemo se da se stvori zajedni ki vojni sud koji e voditi istragu i donositi presude protiv takvih neprijatelja naroda. Špijuni i petokolonaši, koji se na licu mesta uhvate na delu, treba da budu i kažnjeni na licu mesta od one komande na ijemu se to podru ju dogodilo. Za opravdanost takvog postupka odgovorna je komanda ili komandir koji su to izvršili. Svaka li na osveta ili, li na netrpeljivost u takvim slu ajevima treba da bude i najstrožije kažnjena.

11. Protiv raznih neprijateljskih etni kih grupa koje u pozadini onemogu avaju Narodno-ociobodila ku borbu treba voditi zajedni ku akciju radi njihove likvidacije, ili da to izvrši jedna ili druga strana sama.

12. Smatramo nemogu im takvu pojavu da razni petokolonaši i špijuni dobijaju legitimacije, bilo etni ke ili partizanske, i da onda, pod imenom jedne ili druge strane, vrše svoi razorni protivnaiodni rad. Takve elemente treba istiti iz svojih redova i predavati vojnom суду. Sumnjivi elementi, bilo da nose partizansku ili etni ku legitimaciju, moraju biti odmah uhapšeni, i onda po mešovitoj komisiji ispitani.

Evo, to su naši predloži i zahtevi, i to samo uglavnom, o kojima treba doneti kona no rešenje. Ima još mnogo raznih stvari koje mi nismo ovde obuhvatili, jer smatramo da to mogu delegati sami rešiti.

Gospodine pukovni e, smatramo odviše ozbiljnom današnju situaciju i odgovornost koja pred narodom pada na sve nas a da bismo se mi ka ili za

razne sitnice i na taj na in onemogu ili našu saradnju i korektne odnose. Uveren sam da ete vi svojim autoritetom u initi sve da do sporazuma do e i da zbijemo naše snage u jednu jedinstvenu celinu za postignu e našeg najve eg cilja, koji se ovog momenata stavlja pred nas, a to je: oslobođiti otadžbinu od mrskih okupatora i njihovih slugu.

S odli nim poštovanjem,
za Vrhovni štab narodno-oslobodila-
kih partizanskih odreda
TITO

Na pregovorima u Braji ima, 27 oktobra 1941, pretstavnici Draže Mihailovi a odbili su ta ke: 1, 2, 6 i 7, to jest odbili su baš najvažnije ta ke, one ta ke koje bi obezbedile jedinstvo naroda u velikoj oslobodila koj borbi. To jest, u stvari je sporazum sa strane Draže Mihailovi a ve onda razbijen.

(Borba br. u, od 11 XI 1941)

br. 54

**izveštaj „borbe“ od 21 x 1941 god. o borbama
partizana u šumadiji**

ŽESTOKI UDARCI ŠUMADISKIH PARTIZANA

Partizani Šumadiskog odreda javili su iz okoline Kragujevca: »Rešili smo, da ne emo ni u kom slučaju dopustiti da i dalje radi pruga Kragujevac—Kraljevo i Kragujevac—Lapošvo«. I evo, već dve nedelje, kako vozovi na toj pruzi ne rade. Stanice su onesposobljene, skretnice i šine odnesene i nekoliko stotina telegrafskih bandera pose eno. Nemci blindiranim vozovima silom dovoze radnike da opravljaju prugu, ali naši napadaju i na blindirani voz i prisiljavaju ga, da se vrati bez svršenog posla. Kod Gradca su partizani izbacili iz šina jedan blindirani voz pun Nemaca i sad leži prevrnut u šancu. Najuspešnija akcija je bila u Gruži i Kni u. U Gruži je zaustavljen transportni voz, pri čemu je uništen jedan vagon avionskih motora, automobila, nekoliko vagona raznog! vojnog materijala, vagon pun raznog oružja itd. U Kni u je zaustavljena kompozicija od 40 vagona punih rude iz Trepče i uništenje je izvršeno na sledeći način: dva radnika su uzela dve lokomotive, jedan s jedne strane kompozicije a drugi s druge, odvezli su ih na dva kilometra i posle pod punom parom pustili u pravcu kompozicije. Sudar je bio tako strahovit da su se vagoni sa rudom svi razlupali. Neki su se »revrnuli, neki nasko ili jedan na drugi. Na pruzi je od kompozicije ostalo samo groblje od vagona.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 55

**izveštaj „borbe“ od 21 x 1941 god. o akcijama
partizana u požareva kom okrugu**

PARTIZANI OSLOBA AJU POŽAREVA KI OKRUG

Korak po korak partizani osloba aju Požareva ki okrug. Skoro u svim srezovima toga okruga* partizanski su odredi potpuno o istili teren i zadaju neprijatelju teške gubitke. Dovoljno je da navedemo sledeće podatke o nema kim gubicima u vezi sa osloba anjem Velikog Gradišta. Pred zauzimanjem Velikog Gradišta partizani su prvo o istili teren oko Gradišta, rušenjem mostova onemogu ili dolazak poja anja nema kim okupatorima, a onda udarili na sam grad. Posle žestoke bitke, koja je trajala 3 i po sata, neprijatelj je savladan. S nema ke strane je bilo mnogo žrtava. Jedan oficir je mrtav. Zarobljeno je 7 nema kih oficira, komandant mesta, 2 kulturbundovca, 4 petokolonaša, jedan uniformisan ljotni evac, 7 žandarma i 2 finansa. Ratni plen: 6 buradi benzina, 3 sanduka municije, 1 sanduk bombi, 5 revolvera, 13 pušaka, 2 mala puškomitrailjeza, 3 radioaparata, 2 pisa e mašine, 67 eba i motocikl, 10 bicikla, 3 poljska telefona, velika koli ina šinjela, odela, veša, nema kih uniformi itd. — U Homoljskom srezu su partizani zaplenili od Nemaca kamion od 7 tona koji je prevozio ugalj za Nemce.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 56

lanak „borbe“ od 21 x 1941 god. o organizaciji pozadine na oslobođenoj teritoriji

**MOBILIŠIMO
ŠIROKE NARODNE MASE NA POZADINSKOM FRONTU**

Sadašnji veli anstveni ustanak srpskog naroda protiv svojih ugnjeta a ne zna za razliku izme u fronta i pozadine. itava Srbija, i njezin oslobo eni i njezin neoslobo eni deo, je ste front, na kome biju najbolji sinovi i k eri srpskog naioda bitku protiv ugnjeta a, punu besprimernog herojizma i samopregora. Bitka se vodi na položajima, bitka se vodi iza položaja, u pozadini. Front i pozadina jedna su celina, koia živi, radi i diše samo za jedan cilj: slomiti ugnjeta a, uništiti izdajice srpskog imena, koje je ugnjeta ki okupator iznajmio za Judine pare, oslobođiti srpski narod i srpsku zemlju, povratiti joj nezavisnost i otvoriti joj slobodan put u lepšu i sretniju budu nost.

Ima li ega veli anstvenijeg i pravednijeg od te zada e, koju su sebi postavili juna ki oslobođoci srpskog naroda? Ima li cene koja bi bila preskupa za postignu e tog svetog cilja? Ima li takvih patnji i teško a, koje bi smelete da nas ^rate s našeg pobedni kog puta i da ponovo otvorimo vrata okupatoru u naše domove, u naša sela, u naše gradove, da dozvolimo da bude ubijena u srpskim narodnim masama svaka nuda na mogu nost spasa ispred okupatorske izme? Nema sumnje, da e svaki pošten i iskren Srbin na ta pitanja odgovoriti negativno.

A teško a i patnji ima. Bio bi zlo in, ako bi se poricala ta injenica, kad bismo zatvorili o i pred njom. Borba protiv

tih teško a jeste naš — pozadinski front. I na tom frontu bije se ne manje tvrdoglava i uporna borba nego što je ona, koju naši partizani i etnici biju s oružjem u rukama protiv okupatorskih bandi. Pobediti na tom pozadinskom frontu isto toliko je važno i nužno, kao što je važno i nužno, na položajima protiv okupatorskih bandi. Na položajima se neprijatelj bori protiv naših naoružanih snaga s oružjem u rukama. U pozadini se neprijatelj bori protiv nas iskoriš avanjem sviju teško a, a u prvom redu iskoriš avanjem ekonomskih: nema soli, nema dovoljno nekih industrijskih artikala itd. Iskoriš avaju i te teško e peta kolona huška, podbada, kleveta, vršlja, sabotira, pokušava da zadaje udarce. Nemilosrdno uništenje te pete kolone jeste preduslov pobeđe na položajima. Treba u prvom redu pobediti na pozadinskom frontu, da bi se pobedilo na svima položajima.

Dva su osnovna neprijatelja, protiv kojih treba da se borimo u bitkama na pozadinskom frontu:

1. Postoji izvesna bagra kukavica, degenerisanih slabi a, naviklih na komotan i »mirni« život, koji prepostavljaju svoju li nu udobnost svetim'interesima oslobo enja srpskog naroda. To je ona bagra koja je navikla ropski služiti svom protivnarođnom gazdi i za to svoje robovanje redovno primati platu. To je bagra koja je neprijateljski raspoložena prema svakoj oslobođila koj akciji, koja traži žrtve, bagra koja bi htela da primi slobodu srpskog naroda serviranu na zlatnom tanjiru. U takvima redovima pokušava peta kolona da gradi sebi &voje pozicije, da zavarava nesvesne i naivne ljudi, da njih iskoriš ava kao topovsku hranu za svoju protivnaročanu i izdajni ku radbu. Tu je prvi neprijatelj.

2. Postoji u našim sopstvenim redovima, u redovima boraca za oslobo enje srpskog naroda shvatanje, koje bi se moglo ovako okarakterisati: pro i emo nekako, samo po sebi e se sve rešiti, teško e nisu opasne itd. Ništa nije opasnije od takvog shvatanja. Ništa se samo po sebi ne e rešiti i teško e se ne e ukloniti time, ako prepustimo da sve ide svojim tokom. Posledice toga shvatanja pokaza e se jedino u tome, što e se teško e još više nagomilati, što e ih biti kasnije teže rešavati i što e oskudica postati istinski problem, koji e svom težinom da padne baš na one siromašne proleterske i sitnosopstvene mase, koje su najverniji nosilac sadašnje oslobođila ke borbe srpskog naroda. Nema sumnje, da je takvo shvatanje, voda za petokolonaški mlin. Ono je u toliko opasnije, što je ukorenjeno u našim sopstvenim redovima.

Niti pla ljivim tužaljkama, niti potcenjivanjem ekonomskih teško a ne emo ih otstraniti da nas ne pritiskuju i da

nas sve ja e ne pritiskuju. Protiv tih teško a treba se boriti, otstranjivati ih organizovanom akcijom, sistematskom delatnoš u i planom. Oslobođila ki ustanak srpskog naroda je više nego uništenje okupatora. On podiže iz dubina istinske narodne sile, koje postaju nosilac istinske srpske narodne vlasti. Ta srpska narodna vlast ni u kom sluaju ne sme i ne e dozvoliti da gladuju i trpe oskudicu siromašni slojevi srpskog naroda, radnici, seljaci, inovnici, zanatlije itd. Nesumnjivo svi slojevi srpskog naroda mora e da podnesu jedan deo tereta, što ga nalaže naša vojna akcija.

Pred vratima je zima sa svim njezinim zlim pratiocima: ishrana, ode a, ogrev, stanovi, saobra aj itd.

To su problemi, koji se postavljaju pred organe slobodne narodne srpske vlasti. Ne e biti dovoljne samo sile tih vlasti, da se pitanja reše. Sve narodne mase treba mobilisati, da se te teško e otstrane. Naši radnici, nameštenici, seljaci, zanatlije, inovnici, trgovci, proizvo a i itd. mora u sami da pomognu da bi se organizovanom i zajedni kom akcijom rešila sva pitanja, koja nas tište. O ito je da e narodna vlast morati preduzeti sve mere, da se spre i špekulacija, samovoljno raspolažanje namirnicama i svim za život potrebnim sredstvima itd. Ne može se i ne sme se trpeti, da se na nekim mestima namirnice gomilaju, a narodne mase da trpe oskudicu. Treba e planski rukovoditi ravnomernom raspodelom namirnica po itavoj oslobo enoj teritoriji. To e biti put, da e oni slojevi stanovništva, koji su bili sasvim vezani za svoje nadnlice i plate, ipak dobiti ono što je najpotrebnije za život.

Za odlu nu pobedu na našem pozadinskom frontu potrebne su prema tome dve stvari: s jedne strane duboka svest sviju narodnih masa, da se radi o oslobođila koj borbi, koju smo izvojevati samo svojim snagama, pa mora prema tome svaki iskren Srbin biti spremam i na žrtve, a s druge strane najve i napor narodne vlasti da planskom akcijom i uz saradnju širokih slojeva stanovništva obezbedi sve, da na oslobo enoj teritoriji ne bi bilo nijednog oveka, koji bi trpeo od gladi i nestašice. To je put naše borbe na pozadinskom frontu.

L.

(Borba br. z, od 21 X 1941)

br. 57

**lanak „borbe“ od 21 x 1941 god. o pomo i
frontu i organizaciji radionica
na oslobođenoj teritoriji**

STAVIMO U POKRET SVE SVOJE SNAGE I RADIONICE

Danas kad se bije bitka s najve im neprijateljem slobode, nema kim fašizmom, u toj borbi ne sme biti pasivnih posmatra a. Moramo svi u njoj aktivno da u estvujemo, jer je ona naša zajedni ka stvar. Naši se partizani herojski bore pod vrlo teškim uslovima. Mnogi su od njih slabo obu eni i odeveni, a uz to bi im i hranu trebalo poboljšati s obzirom na hladno u koja nastupa. Ta injenica postavlja oštro pred sve nas pitanje: šta smo u inili za front i kolike su naše mogu nosti u tom pravcu koje još nismo ostvarili.

Na poziv Narodno-oslobodila kog odbora da se pristupi prikupljanju dobrovoljnih priloga odazvao se znatan deo graanstva. Naro ito su radnici pokazali visoku svest u pomo i frontu. Oko 150 radnika-ca tekstilne radionice priložilo je jednodnevnu nadnicu za front, a radnice iz te radionice uzele su još i da pletu arape i džempere za partizane. Visoku klasnu i nacionalnu svest pokazali su zanatski radnici koji rade u partizanskoj radionici, odri u se plate i radi e pod istim uslovima kao i naši drugovi na frontu. Sve su to lepi primeri koje treba pozdraviti. Ali ne treba ni u kom slu aju da se prevarimo i da mislimo da je to dovoljno. Prili an broj dobrostoje ih ljudi stegnuo je kesu i dao manji prilog, ili ga uopšte nije dao; mnoge zanatlige zatvorile su radionice, pa šetaju sa svojim pomo nicima, a front sve više iziskuje cipela, opanaka, odela itd.

Me utim pitanje što hitnijeg obezbe enja partizana, etnika i siromašnog stanovništva obu om, ode om i hranom jeste stvar naše slobode i nezavisnosti. Svaki gra anin, radnik, seljak treba da pomogne front onim ime raspolaže; trgovac, zanatlija u novcu i naturi; radnici i nameštenici radnom snagom. Ne treba o ekivati da neko do e po prilog, nego treba da ga sam ponudi i prikupi. Tako isto ne bi se smelo dogoditi da bude ijedna zanatliska radionica zatvorena, kad su tolike potrebe naroda i fronta.

Svaki od nas treba da se zapita: šta sam uradio za svoju narodno-oslobodila ku stvar, a svi zajedno da damo ono što se može dati. Ako to ozbiljno shvatimo, reši emo i najteže probleme, a da se ne oseti potreba primene oštrijih mera.

(Borba br. 2, od 21 X 1941)

br. 58

**izveštaj štaba kosmajskog narodno-
oslobodila kog partizanskog odreda
od 22 x 1941 god.**

Štab Kosmajskog narodno-
oslobodila kog partizanskog odreda
„Rade Jovanovi“
22 X 1941 god.

ŠTABU GRUPE ODREDA

Ju e 21 X 1941 god., u 11 . dobili smo Vaše pismo od 18 X. Pošto nam sve ete nisu još poslale redovne desetodnevne izveštaje od 19 IX o. m. to smo ih u toku ju erašnjeg dana o ekivali. Svi izveštaji eta još i danas nisu stigli i zato smo Vam naš izveštaj sastaviti na osnovu pojedinih izveštaja koje smo u toku prošlih deset dana dobijali od eta. Zbog toga ovaj naš izveštaj ne može biti potpuno preciziran i iscrpan.

Posle savetovanja komandanata, naš odred je unekoliko preformiran. Umesto tri ranije ete stvorene su etiri, i svaka od njih dobila je svoj reon.

Prva eta deluje na glavnoj pruzi i meunarodnom drumu od urinaca pa na sever ka Beograd dokle zahvati. Pored toga štiti niz sela Kosmajskog i Vrarskog sreza na zapadnoj strani pruge, kao i nekoliko na isto noj.

Druga eta je poglavito na teritoriji sreza, izuzev pojasa uz prugu; na zapadu dopire do teritorije Posavskog odreda, a na jugu do teritorije Šumadiskog odreda. Ova eta **ima** kao glavni zadatak išenje petokolonaša iz njihove baze

ti Ven anima, koji pokušavaju da vršljaju po selima na ovom sektoru.

Tre a eta deluje na glavnoj pruzi i me unarodnom dru-
mu od urinaca pa na jug do teritorije Šumadiskog odreda.
Uz to ova eta štiti skoro sva sela Mladenova kog sreza i ne-
ka iz Kosmajskog.

etvrteta eta se nalazi na isto noj strani glavne pruge,,
poglavitno na teritoriji Gro anskog sreza, a delimi no i na te-
ritoriji Sreza vra arskog.

Poslednjih nedelju dana naš odred je zapo eo mobiliza-
ciju na itavoj svojoj teritoriji, i na taj na in je odred znatno
broj ano pove an. Tako je trenutno brojno stanje našeg od-
reda 400—450 partizana.

S obzirom na prili an priliv novih partizana ceo odred
nije potpuno naoružan. Može se smatrati da nam nedostaje-
50—80 pušaka. U municipiji ne obilujemo; neke ete raspolažu
jedva minimumom. Ali je Štab odreda preuzeo mere da se u
roku od nekoliko narednih dana snabde. Me utim, pošto je mobi-
lizacija još u toku i ima izgleda da dobijemo još dosta novih
partizana, Štab odreda ima malo izgleda da sa svoje teritorije
naoruža svoje partizane. Za to bi bilo neophodno da Štab grupe
odreda zatraži od Glavnog štaba bar 150 pušaka i odgovaraju-
u municipiju za naš odred.

Odred je odeven prili no slabo. Najmanje tre ina parti-
zana nema šinjel odnosno zimski kaput. Imamo ak i bosih
drugova — isklju ivo me u novo-mobilisanim. Skoro polovina
partizana nema rezervni veš. U ebadima je tako e volika os-
kudica. Higijena je na niskom stupnju. Vašiju ima, ali se ni-
jedna zarazna bolest još nije pojavila. Sanitetska služba je or-
ganizovana prili no slabo. Oskudevamo u sanitetskom materi-
jalu, naro ito u prvim zavojima. Komoru smo pre nedelju dana
likvidirali kao nepodobnu.

* * *

Na našoj teritoriji, izuzev na nekim železni kim stanicama
pruge, Nemaca nema. A i na tim stanicama nema ih nigde
preko 30. U varoši Mladenovcu broj Nemaca je promenljiv, ali
po dosadašnjim izveštajima izgleda da ih stalno ima 150—200.
Petokolonaša — ne i evaca ima prili no. Njihove su baze:

1. U Kalji odred majora Kalabi a — 150—200 ljudi;
2. U **Ven anima** jedan odred od **100—150** ljudi, koji po-
vremeno dobija poja anja **iz Aran elovca¹** i Mladenovca;
3. U **Mladenovcu** tako e jedan odred **iye** brojno stanje **ne**
znamo ta no, ali nikako ih nema preko 200.

Pored svega, u Soporu se nalazi 30—40 žandarma i približno toliko etnika, koje provodi¹ petokolonaš Steva Raki, bivši policiski pisar iz Beograda. »Odred« vojvode Nik evi a ve skoro dve nedelje nije na našoj teritoriji. Nemci duž pruge naoružani su dobro, a oni u Mladenovcu imaju i nekoliko topova. Vrlo je verovatno da još uvek na pruzi Beograd—Palanka postoji jedan specijalan voz — možda i blindiran — koji ima za zadatku da hitno interveniše prilikom naših akcija na glavnoj pruzi. Petokolonaši su naoružani tako e dobro, imaju municije više nego mi. Puškomitraljeza imaju približno isti broj kao i mi, ali svaki njihov odred ima bar po jedan teški mitraljez.

Nemamo ta nih podataka kako su naoružani oni u Soporu. Po izvesnim informacijama postoji nepoverenje Nemaca prema nedi evcima, a naro ito etnicima, i tako e netrpeljivost izme u nedi evaca i etnika.

*

Od 8 o. m. pa do danas naš odred je imao slede e akcije (zbog nemanja etnih izveštaja navodimo samo one o kojima smo posebno izveštenu.):

8 X ceo cdred je napao na petokolonaše u Ven anima. Neprijatelja nismo isterali iz njegove baze, ali smo mu naneli teške gubitke. Prema dosadašnjim izveštajima neprijatelj ima oko 40 mrtvih (me u kojima komandanta p.pukovnika Jovanovi a i 2 niža oficira) i desetak ranjenih. Naši gubici su 8 mrtvih i 3 ranjena.

10 X naš odred je iznenadno napadnut u Arnajevu. Neprijatelj je jedan i po sat držao selo u! svojim rukama, ali je ono povra eno. U pomo nam je došao jedan Posavski vod, a po završetku borbe i dve Šumadiške ete. Nismo imali ni mrtvih ni ranjenih. Neprijatelj je nateran u pani no bekstvo. Ima desetak mrtvih i dosta ranjenih koje su blagovremeno evakuisali. Partizani našeg odreda zarobili su 5 petokolonaša, sa kojima je postupljeno prema direktivama.

14, 15 i 16 o. m. naša III eta je u saradinji sa II šum. bataljonom pokušala da o isti iz Junkovaca Nik evi eve ete. Do iš enja nije došlo, jer su se Nik evi evi etnici na vreme povukli u Vreoce.

15 X jedan vod I ete napao je vojni transportni voz Ra lja— urinci. Lokomotiva je onesposobljena; prekid saobra aja je trajao celu no .

16 X jedno odeljenje I ete napalo je bombama teretni voz na pruzi Ripanj—Resnik. Voz je nastavio dalje, tako da se ne zna kolika je šteta naneta.

¹ Verovatno predvodi (Prim, red.)

17 X izvršen je prepad i razoružana je straža u Kova evcu. Zaplenjene su 4 puške, zarobljen je pa strelnjan seoski etovoda, zloglasni badžakovac Ranko Blagojević. Selo je ovim oduševljeno. Ovo je izvršila naša IV eta bez ikakvih gubitaka. Pored navedenih akcija prikupljali su oružje i municiju, likvidirali petokolonaše, pribirali rezervnu hranu, ebad, odelo itd.

20 X naša m eta pri izlasku iz sela Američka, gde je vršila mobilizaciju, sukobila se oko 9 asova uveče sa jednim odredom petokolonaša. Ubijeni su dvojica novo-mobilisanih, a po još neproverenim vestima zarobljena su nam dva partizana. Neprijatelj je imao mrtvih i ranjenih, ali broj nije još utvrđen.

Na našoj teritoriji mobilizacija se sprovodi sa nejednakim uspehom. U severnom delu Kosmajskega sreza odziv na mobilizaciju može se smatrati odličnim, dok po drugim selima ovoga sreza mobilizacija daje veoma slabe rezultate. Im dovršimo mobilizaciju na itavoj teritoriji, podnećemo Vam potreban izveštaj. Osnovni razlog neuspeha mobilizacije može se još odmah naglasiti: nehatno zapostavljanje agitaciono-propagandnog rada u selu.

Na znatno većem delu naše teritorije narod je zaplašen, podleže fantastičnim petokolonaškim glasinama koje govore o skorim kaznenim ekspedicijama, kao i o prolaznom dejstvu onih koje su tobožje izvršene. Sela nisu neprijateljski raspoložena prema nama; seljaci skoro listom odaju priznanje partizanima, ali se ipak plaše petokolonaša i Nemaca. Ovome je razlog u tome što doskoro naše ete nisu obilazile i štitile sva sela na svome sektoru, što je omogućilo petokolonašima da po nekim od tih sela vršljaju. Ma da smo u svim dosadašnjim sukobima potukli petokolonaše, ipak te naše **tdobede** nisu ni izdaleka dovoljno iskorijene, baš s obzirom na slabost našeg agitprop. rada.

Štab je već poduzeo energije mere da se sve ovo u najkratčem mogućem roku ispravi.

Moral i disciplina u odredu su uglavnom zadovoljavajuće. Ima privremenih popuštanja, ali se ona brzo i bez većih te-

ško a savla uju. S obzirom na stalno kretanje eta politi ki rad je prili no zamro, ali su preduzete mere da se brže oživi.

Nedovoljni uspesi, pa ak i naši neuspesi u ovom razdoblju, samo su neizbežne posledice celokupnog, uglavnom nepravilnog dosadašnjeg rada itavog odreda. Naš odred nije vodio tipi no partizanske akcije. Najkra e re eno: umesto da partizani budu oni koji uznemiravaju i napadaju neprijatelja, nas je neprijatelj uznemiravao i napadao. Na pr. u svim dosadanjim sukobima sa nedi evcima, izuzev onaj u Ven anima, oni su bili napada i. Doskora naš odred zasede opšte nije upravljavao. Me unarodni put nikada nismo napali. Raniji štab je uvek birao liniju najmanjeg otpora. Na pr. stvarne partizanske akcije zapostavljene su: teren je napušten. Dok se <u nekim selima suviše esto boravilo, nikakav bitniji uspeh vojni ki nismo imali. Umesto da uništavamo baze nedi evaca — broj njihov se na našoj teritoriji pove ava. Uz to naš politi ki rad u masama nije bio dovoljan, pa prema tome nije dao zadovoljavaju e rezultate. Sve u svemu, direktive Glavnog štaba ili uopšte nisu snrovo ene ili su traljavo sprovo ene.

Sve ovo je dovelo do smenjivanja pojedinih lanova štaba: 6 X smenjen je politkom odreda drug Jova (koji je dva dana docnije poginuo kod Ven ana), a na njegovo mesto je postavljen drug Dor e Jovanovi (Jarac)¹;

21 X 1941 godine smenjen je dosadašnji komandant odreda drug Mile, a za privremenog komandanta postavljen je drug Janko, dosadanji komandir I ete.

Krajem septembra u borbi kod Slatine poginuo je pomenik komandanta drug Rade Jovanovi, a na njegovo mesto 2 X odre en je drug Ljuba Ivkovi seljak iz Du ine. Na taj način Štab odreda je sasvim drugi, u njemu su drugovi: Janko (priv. komandant), Ljuba (pomenik, komand.) Jarac (politkom. odreda), i Draža², delegat Partije.

Poseban izveštaj o borbi kod Ven ana posla e Vam se naknadno najdalje za 2—3 dana.

Primili smo k znanju naredbu da se izveštaji šalju jednom nedeljno.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

Politkomesar Odreda
JARAC

Pomenik komandanta
LJUBA

¹ Darde Jovanovi — Jarac, poginuo 194^ g.
² Draža Markovi (Prim. red.)

U prilogu: 2 dopisa:

- a) Glavnom štabu;
- b) Štabu grupe odreda.

PS. Bar polovina partizana nosi opanke. Molimo vas —
ako vam je moguće — da nas snabdete cokulama.

BR. 59

**izveštaj radio moskve od 22 x 1941 god.
o borbama u jugoslaviji**

MOSKVA O BORBAMA U JUGOSLAVIJI

Moskva, 22 X

Zbog narodnog ustanka u Crnoj Gori Italijani su bili prinu eni da svoje okupatorske trupe skoncentrišu po veim gradovima Crne Gore. Teritorija Srbije koja se nalazi jugozapadno od Beograda odavno je oslobo ena od okupatora. U Šapcu i oko Šapca vode se velike borbe u kojima je neprijatelj pretrpeo velike gubitke. Partizani u Jugoslaviji dobro su naoružani i stalno naoružavaju narod, koji se diže na otvoreni ustanak.

Narodno-oslobodila ki pokret zahvatio je tri etvrtine Jugoslavije. Srbi su skoncentrisali velike snage oko gradova u kojima su nema ki garnizoni i estim napadima nanose neprijatelju velike gubitke. Zbog toga je nema ki komandant Beograda tražio iz Berlina nova poja anja za borbu protiv partizana u Jugoslaviji.

(Borba br. i, od X 1941)

BR. 60

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 24 x 1941 god.
iz pomoravskog okruga**

Jag. 24 X 1941 god.

Dragi drugovi,¹

Sa terena OK₂ pošao sam pre 3 dana². Kurir se nije vratio do utornika, a kako vozovi za putnike nisu radili tih dana, postoji verovatno a da nije uspeo da dođe na vreme. Ovog puta treba da stignu dva kurira (otuda i odavde). Ovo je neophodno, jer veze između Jagodine i Rade su teške. Tako kurir koga sam poslao otuda zbog dizalice nije ovde stigao, jer je toga dana baš u Kragujevcu bilo masovno streљjanje građana.

Komandni sastav eta dosta slab. Komandiri dveju eta: Prve i Druge oraške su poginuli u ranijim borbama.

Narod je na ovom terenu različito raspoložen. Dok je u Lep. srežu naš uticaj, vrlo jak, na pojavu najmanje grupe nedievaca po 10 seljaka treba i traže štab da obaveste, dotele oko Sm. Palanke petokolonaši su još u dejstvu, narod zaplašen.

Pokolj u Kragujevcu izazvao je strah, no nikako udaljavanje od nas. Priliv u odred je vrlo slab i glavni je razlog neaktivnost Partije na mobilizaciji naroda.

21-og tri ete su izvršile napad na prugu između N. sela i St. Sela. Radilo se celu noć. Neprijatelj je osetio i nijedan voz nije naišao, patrole nema koje su odbijane, pruga razrušena.

¹ Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju
Radi lakšeg rukovođenja na teritoriji ranijeg pomoravskog okruga formirana su u danima ustanka dva okružna komiteta (Prim, red.)

Ovde (u Jagodini) part. org. zauzeta oko odreda, u gradu masovna hapšenja i gotovo svi partijci izbegli iz J.

Akcije:

1. Bel. eta: Rasterala jednu grupu nedevaca na pruzi kod Gilja. Ubijeno 2, zarobljen 1 narednik, pruga bomboan razrušena. Naših gubitaka nije bilo.

2. U Laništu srušen simplon s nema kim oficirima i vojnicima. Ne zna se broj nepr. gubitaka (preko 20). Smravljen na mašina i 4 vagona, skretnica razrušena.

3. Razrušen most na Lugomiru na putu Jag. — uprija. U dva maha ometena popravka. Zaplenjena 2 opšt. vola. Srušena nem. kola sa zapregom.

4. Srušen žel. most »svi most«, izme u Laništa i Ba-grdana. Obustavljen saobra aj od 19-og do danas. Još nije opravljen. Miniranje mosta izvršeno pod borbom s neprijateljem, bez naših gubitaka. U planu je bilo da se bomba podmetne blind, vozu, ali usled borbe i brzog nailaska blind, voza nije se po planu izvela akcija. Prona en je »patent« za miniranje (av. bombe), te e otsada i i sve bolje.

Iz ete dezertiralo 8 partizana i otišli kod izvesnih ljudi, koji su se pretstavljeni dražinovcima. Oni su okupljeni oko man. Jošanice. Utvr ena je njina veza sa komandom anturom. Piju, terorišu narod, napadaju naše drugove, ometaju ih, prete našim rukovodiocima. Vodili smo sa njima pregovore da nam vrate deztertere i oružje i pozivali na sara nju, me utim ju e (23/X) naša eta potukla se sa njima. Dva etnika su poginula, 6 zarobljeno.-Mi nismo imali gubitaka. Ostali etnici pobegli su ka Jagodini. Oni su municipiju dobili od Nemaca preko kalu era manastira Jošanice.

Drugovi, Kragujeva ki odred ima 3 lekara, a naša 2 odreda •— 10 eta nemaju nijednog. Ljudi umiru od rana, koje bi lekarska pomo spasla.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

S pozdravom

B.i

¹ Petar Stamboli

BR. 61

**kominike vrhovnog štaba narodno-
oslobodilačkih partizanskih odreda
jugoslavije od 24 x 1941 god.**

NOVI USPESI PARTIZANA

Položaj, 24 X

Posle žestokih dvadesetodnevnih borbi, partizanski i vojno- etni ki odredi su 24 o. m. kona no oslobodili Rogaticu, naevši teške gubitke neprijateljskim trupama. Padom Rogatice postigmito je i potpuno blokiranje Sarajeva.

Snage Valjevskog i Ma vanskog partizanskog odreda, u zajednici sa etni kim odredima kapetana Ra i a, poru nika Martinovi a / prote Ze evi a nastavlju svoju juna ku borbu protiv neprijateljske kaznene ekspedicije. Okupatori su bili prinu eni da se u neredu povuku iz Krupnja u koji su bili upali u toku 21 o. m. i žestokim protivnapadom naših snaga odbani su kod Tekeriša i preko Jadra. Krupanj je vrsto u našim rukama.

Nastavlju se ogor ene borbe oko opkoljenog Kraljeva. Naše snage onemogu ile su pokušaj neprijateljske posade da ostvari vezu s Kruševcem. Italijanska posada na Bijelom Brdu prema Višegradu prinu ena je pod našim pritiskom da se povu e u pravcu Uvea ostavivši i svoju zastavu.

Prema proverenim podacima u poslednjim borbama na putu G. Milanovac—Kragujevac, okupatori i nedi evski banditi izgubili su 220—250 mrtvih i teško ranjenih.

U svome nemo nom besu nema ko-nedi evske »kaznene ekspedicije« sprovode nezapam en teror po srpskim gradovima

i selima. Tako su ove bande za vreme svog kratkog upada u Krupanj popalile itavo mesto. U selu Belanovici streljali su 120 seljaka, a u opsednutom Kraljevu prema sopstvenom komandantu 1700 radnika, dok je u Kragujevcu pohapšeno 2000 ljudi i vrše se masovna streljanja. U odgovoru na ova zverstva Vrhovni štab je primeniti mere odmazde prema zarobljenim nema kim oficirima i vojnicima, prema nedi evskim i drugim petokolonašima, a naš narod poja ati svoju borbu protiv ugnjeta a, koja, jedina, može da ga očuva i spase.

Neprijateljski avioni bombardovali su 21 o. m. a ak i putnički voz kod grada. Srušeno je nekoliko kuća i stanovanje i ima nekoliko žrtava među civilnim stanovništvom.

U borbama kod Rogatice oboren je u svemu 4 neprijateljska aviona

(/Borba br. 4, od 21. X 1941)

br. 62

**n a r e d b a š t a b a u ž i k o g n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g o d r e d a
o d 2 4 x 1 9 4 1 g o d .**

N A R E D B A B R O J 7

ŠTAB UŽI KOG NARODNO-OSLOBODILA KOG PARTIZANSKOG ODREDA SA KOMANDOM VOJNO ETNI KOG ODREDA U POŽEZI NAPRAVIO JE SPORAZUM SLEDE E SADRŽINE:

1. Neometani prolaz kroz Požegu sa urednim ispravama Prolaz može biti peški, kolski, automobilski i železni ki. Urednom ispravom smatra se bilo etni ka bilo partizanska legitimacija, objava ili dozvola potpisana od komandanta odreda ili od komandanta mesta. Isprava mora imati odgovaraju i zvani ni pe at.
2. Naoružani pojedinci moraju imati u svojim ispravama nazna eno da su naoružani. Naoružana odeljenja ili ve e formacije mogu se kretati samo po prethodnom odobrenju komandanta odreda.
3. Slobodan rad u Požezi i požeškom srezu na organizaciji partizana i etnika. (Komanda mesta u Požezu stavi e na raspoloženje potrebne prostorije).
4. Slobodna propaganda obeju strana u duhu borbe protiv neprijatelja i njegovih slugu. Zborovi se moraju prethodno prijaviti suprotnoj strani. Dozvoljeno je istupanje govornika obeju strana. U javnim govorima, lecima i natpisima ne smeju se vre ati ideali i shvatanja ni jedne strane. Pod ovim se podrazumevaju i amblemi obeju strana.

5. Slobodan prolaz transporta i materijala. Prevoz naoružanja ima se prethodno prijaviti.

6. U slučaju lišavanja slobode pripadnika druge organizacije u roku od 24asa mora se dostaviti izveštaj organizaciji kojoj pripada lišeni slobode sa kratkim obrazloženjem zašto je uhapšen, posle čega isle enje preduzima mešovita komisija sastavljena od podjednakog broja etnika i partizana. U slučaju neslaganja, lišeni slobode se daje svojoj organizaciji na dalji postupak.

7. Nikakvoj divljoj rulji ne sme se dozvoliti prolaz kroz požeški i užički srez. Jedna i duga strana dužne su da se međusobno obaveštavaju i potpomažu.

8. Oružane snage ni jedne strane ne smeju prelaziti postoje u politiku granicu srezova bez prethodnog pristanka druge strane. Pošto je »utvrđeno da u Požezi nema divljih grupa, već da su tu etnički odredi jugoslovenske vojske, odredbe ta 8 stupanja na snagu od 17. avgusta 24. oktobra 1941 godine.

KOMANDANTIMA I POLITI KIM KOMESARIMA BATALJONA, KOMANDIRIMA I POLITI KIM KOMESARIMA ETA UŽICKOG ODREDA, OVAJ SPORAZUM STAVLJA SE NA ZNANJE I POSTUPAK.

UŽICE, 24 X 1941

ŠTAB
UŽICKOG NARODNO-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA

Komandant.
DUŠAN JERKOVI

Politički komesar,
MILINKO KUŠIĆ¹

¹ Milinko Kušić, poginuo 1941. god. (Prim, red.)

br. 63

**izveštaj „borbe“ od 28 x 1941 god. o uspesima
partizana u Srbiji**

**NAŠA SLOBODA SE SVAKIM DANOM SVE VIŠE ŠIRI
I OBEZBE UJE**

Užice, 27 X

Loznička je oslobođena.

Partizanski odredi oslobođili su pre nekoliko dana Loznicu i oistili od neprijatelja sav teren od Loznice do Zavlake i Oseine.

Partizani Levačke ete sa seljacima okoline zauzeli su Trstenik. Žrtava nije bilo.

Varvarin je u našim rukama.

Kruševačka eta zajedno sa etničkim odredom puk. Draže Mihailovića napala je na Kraševac i prodrla do centra grada. Ali pošto su nemačke snage bile jače, partizani i etnici su se povukli i vrstom obruem opkolili Kraševac. Prilikom upada ubijeno je 120 Nemaca, 4 oficira. Ubijen je i nemački komandant trupa. Ranjen je veliki broj Nemaca. Kruševačka eta je zadržala jedan blindirani voz.

Partizani zaustavljaju i pretresaju brodove na Dunavu kod V. Gradišta. Na tim brodovima nalaze se velike količine vojne opreme namenjene Nedićevim bandama.

U selu Dragoši (Niški okrug) etnici Koste Pećance su napali na dve desetine partizana. Iako ih je srazmerno bilo mnogo više, oko 150, etnici su bili potpuno potušeni. Dvojica su ostala mrtva, a ostali su se razbegli. Od partizana niko nije povređen.

26 X Položaj. — 25-og u no i, u 9,30 pošla je jedna naša eta sa Bijelog Brda prema Uvcu da potraži Italijane. Padala je kiša i no je bila tamna. Išli smo ne znaju i dobro gde se nalazi italijanski položaj. Kad je izvidnica stigla jedan kilometar ispred italijanskog logora, sa ekala je etu i odatle smo krenuli prema italijanskom logoru. Razvili smo se u strelja ki stroj, prišli jednoj ku i gde su Italijani iskopali rov. Jedan iz naše ete osmotrio je dobro položaj Italijana približivši se njima na dva koraka. Vratio se onda do ete. poneo sa sobom bombu i bacio je u italijanski logor. Italijani su na to otvorili veliku vatru iz mitraljeza i baca a mina, i u me uvremenu se povukli u ku u. Taj junak iz naše ete ponovo je uzeo i još jednu bombu i bacio je sada u ku u. Rezultat naše akcije bio je taj da su ujutru Italijani odvezli put Pljevića dva kamiona puna mrtvaca i ranjenika.

(Borba br. od 28 X 1941)

br. 64

lanak „borbe“ od 28 x 1941 god. o organizaciji nedeljne akcije za pomo frontu

NEDELJA »SVE ZA FRONT«

Užice, 28 oktobra

Od danas po inje nedelja — Sve za front. To je nedelja mobilisanja svih dosad neiskoriš enih snaga, nedelja kad se sve te snage stavljaju u službu frontni. Od danas u Užicu svi obu ari (šusteri i opan ari), svi kroja i, bili oni sopstvenici radnji ili radnici, smatraju se mobilisani. Po uputstvima Narodno-oslobodila kog odbora, oni e se javiti u vojne radionice gde e im se odrediti posao. Ali, pored mobilizacije bora kih i radnih snaga koju sprovode Štab sa Nar. oslob. odborom, ova nedelja treba da pokaže šta sve može u initi jednodušan narod za svoje borce — za front. Gra ani, pohitajte s prilozima! Nar. oslob. odbori treba da pokažu maksimum u prikupljanju. Seljaci, preko svojih odbora, treba da prilažu mleko, sir, kajmak, namirnice, vunu, arape i ostalo, kao što ve rade svesni rodoljubi iz Ma kata, Tripkove i Buara. Budite pri tom svesni da dajete za svoju vojsku, za svoje ranjenike, da se odužujete frontu, da minimalnim žrtvama iskupljujete slobodu. Pokažimo da danas nije u pitanju imovina, udoban život i sreća pojedinca! Kada izvojujemo slobodu. mo i emo stvarati imovinu, bogatstvo i lepši život za sve nas.

Istinski primer za ugled su radnici-dobrovoljci iz partizanskih radionica.

Radništvo po partizanskim radionicama, u kojima se radi obu a i ode a za naše borce, nastoji da ispunи krilaticu najsvesnijih rodoljuba, u isto vreme najdražu krilaticu celokupnog

radništva: »Sve za front«. Tako su obu arski radnici na svojoj konferenciji donijeli odluku, da sami nastoje da se pove a broj radnika u njihovoj radionici, da sami organizuju racionalizaciju posla, i na taj na in pove aju kapacitet proizvodnje. Krojačka radionica ima dovoljan broj radnika i ve se užurbano od materijala, koji je stavljen na raspoloženje, izra uju vojni ke bluze i akshire. Obrazovana je i radionica kožnih kaputa i kožuha i ve se isti izra uju za borce na frontu.

(Borba br. f, od 28 X 1941)

br. 65

**n a r e d b a š t a b a i b a t a l j o n a k r a g u j e v a c k o g
n a r o d n o - o s l o b o d i l a k o g p a r t i z a n s k o g
o d r e d a o d 2 9 x 1 9 4 1 g o d .**

Štab I bataljona
Kragujeva kog partizanskog odreda
29 oktobra 1941 g.
P o l o ž a j

KOMANDIRU I CETE

P O L O Ž A J

NAREDBA KOMANDANTA BATALJONA Br. 2

Prilikom dosadašnjeg obilaska pojedinih eta primetio sam da u etama ne vlada dovoljan red, da se štabovi ne pridržavaju moje naredbe br. 1 itd. Da se ovo ubudu e ne bi dešavalo to još jednom i poslednji put nare ujem:

1. Da štabovi eta još jednom prou e naredbu koju sam izdao prilikom formiranja ovog bataljona.

Ostupanje od ove naredbe ma u emu najstrožije u ubudu e kažnjavati.

2. I pored usmenog nare enja primetio sam da se po pojedinim sektorima i dalje pušta narod u Kragujevac. Da bi se izvršila potpuna blokada Kragujevca na reonu ovog bataljona, štabovi eta e na najpogodniji na in obavestiti sva sela u svojim reonima, da je odlazak u Kragujevac svakom bez razlike najstrožije zabranjen. Isto tako zabranjeno je i nošenje

namirnica u grad. Posle saopštenja ovog nare enja sve namirnice koje se ponesu za grad zaplenjivati. Lica pak koja izlaze iz grada ta no ispitati zašto idu iz grada, gde idu itd. i saopštiti im da ne mogu u grad da se vrate. Stalnim patrolama kontrolisati izvršenje ovog nare enja.

3. Odmah po prijemu ovog nare enja dostaviti brojno stanje ljudstva, naoružanja, konja i municije. Zavesti takvu evidenciju ljudi da dezertiranje bude nemogu e. Za ovo je najbolje imati spisak ljudstva i stalne pozive.

4. Dešava se vrlo esto da pojedini partizani presre u ljudete im skidaju obu u sa nogu. Saopštiti ljudima da je ovo najstrožije zabranjeno a ubudu e ako se ovo ponovi kažnjava u smr u. Ovo isto važi i za uzimanje konja od pojedinih seljaka. Isto tako zabranjeno je i uzimanje namirnica iz pojedinih trgovina na priznanicu kao što se to desilo kod 1. ete.

5. Primetio samji pojedinim etama, da se ne vodi knjiga zapovesti te se Ijucfi redaju na službu usmenim putem. Ovaj nedostatak odmah ukloniti i gde to još nije u injeno ustrojiti knjigu zapovesti.

6. Obavestiti sve partizane o postignutom sporazumu izme u našeg štaba i vrhovne komande pukovnika Draže Mihailovi a. Isto tako re i im da je po tom sporazumu zabranjeno prelaženje etnika u naše odrede kao i partizana u etni ke odrede. Ukoliko se ovo desi štabovi su dužni da desertere vraju svojim jedinicama, gde e biti kažnjeni za dezertiranje smr u.

Napominjem, da u otstupanje od ove naredbe smatrati kao sabotažu te u krvce najstrožije kažnjavati.

Ovu naredbu pro itati pred strojem.

KOMANDANT¹

¹ Dokum.'nat je na en bez potpisa (Prim, red.)

br. 66

**izveštaj instruktora pokrajinskog komiteta
kpj za srbiju od 30 x 1941 god.
iz pomoravskog okruga**

30 oktobra 1941 g.

Dragi drugovi,¹

Spremio sam bio izveštaj prošle nedelje, ali je saobra aj za civile bio obustavljen. I sada, dopušteno je samo odre e-nom broju ljudi da putuje. Izveštaj još uvijek pišem bez OK. Prvi izveštaj pisao sam odmah po dolasku dok ih nisam našao. Danas sam slu ajno našao drugaricu —• drugovi su na terenu.

Sa drugovima sam održao sastanak. Omladinka je pošla u: Para in da se poveže sa drugovima tamo, radnik iz J.² obilazi neka sela u Srebu beli kom sa zadatkom da održi konferencije sa simpatizerima. Brka je u Lev u. Ja sam se zadržao u Štabu odreda i u Bel.³ eti. Još uvijek nismo mogli riješiti pitanje sekretara part, organizacije u odredu. Jedan drug je bolestan, dragi jedan zauzima funkciju u Štabu Temn.⁴ ete. Prirast u Partiju je dobar, ali kadrovi su slabi, neinicijativni, malo masovni. Sva naša nastojanja kre u se iu tom pravcu — izdizanje partijnosti, raspodjele zadataka, stvaranje aktiva i omasovljavanje Partije.

Teror neprijatelja uspijeva da ulije strah. Iz Dragocveta, gdje smo imali prije i part, organizaciju, seljaci su se prikupili i sa potpisima tražili da im odobrimo da zaravne drum,

¹ Izveštaj je upu en Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju

² Tagodina

³ Beli ka

⁴ Temni ka (Prim., red.)

Digitized by srujanika@gmail.com

Grammych.

Спорни сан бие воленчевј громес нефте, али је саобраћај за чуђине
им одговарајући. У саји, горњодунавске је сасвимјејајући држави узак за извоз и
ввоз. Источнији део је уједињен са севером и југом по везијама које су
изградиле се у римској епохи. Границе са његовим суседом, Римом, су
уједињене уједињеним са њемајућим државама који су изградили
сопствену везу.

За поганім європе скончалася. Ось якщо ж єврея у відповідь
за іншого в згубленій світі, поганію від обману та від
їх приватності за поганістю від епопеї чистоти та чистоти душі та
життя їхніх діяльностей. Тоді єврея та епопеї євреїв, та
євреїв. Тоді євреї та епопеї євреїв, та євреїв, та євреїв.
Ім'ям євреїв та євреїв. Тоді євреїв та євреїв, та євреїв.
Ім'ям євреїв та євреїв. Тоді євреїв та євреїв, та євреїв.
Ім'ям євреїв та євреїв. Тоді євреїв та євреїв, та євреїв.

Також несподівано з'явився ще один відповідник. На Гарніфієві, 1912 році відомий письменник і етнограф Олександр Сєнкевич з'явився у відповідь на цю пропозицію про те, що він відмінив згадку про підземний
бог у своїх "Записках про старовину". Навісить, що підземний бог був
згаданий він вже в 1905 році, коли писав про підземні місця в Україні.
Однак він відмінив згадку про підземного бога, якщо він існує, але вже
він не відомий. Він відмінив згадку про підземного бога, якщо він існує,
але він не відомий. Він відмінив згадку про підземного бога, якщо він існує,
але він не відомий.

Банда народу була, як між собою і винесла
на землю відому назву, якаго ніколи не було.

Слово было подтверждено.
Слово было подтверждено.

Гарче ача таанын көрүүгүнүүдүүк. Коданчада
жүйе көрүүнүүк. Монголиянын жүйе көрүүнүүк, монгол-
чадаанын жүйе көрүүнүүк. Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк.
Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк. Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк.
Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк. Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк.
Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк. Коданчадаанын жүйе көрүүнүүк.

»jer e ina e, Nemci zapaliti selo«. Tamo su naši bivši partijci i neki simpatizeri — kulaci. Seljaci izjavljuju kako bi pošli u odred ako oni po u. Odlu ili smo da ih mobilisemo. To su ljudi, koji su ispali iz kola prilikom prelaska Partije u mobilno stanje.

Banda nazovi Dražina u man. Jošanici sve se više oformjava kao peta kolona, pozadina njihova u šumi. S njima smo ubrzo raskrstiti.

Sa akcijama ide ove sedmice sporo — prošla je u trebljenju vašiju:, napadu na Lugomirski most.

Danas smo imali nemio slu aj ovdje u Lev u. Mobilizacija je išla dobro. To je navelo štab da napravi grešku, mobilisali su 50 seljaka iz nama naklonjenog Sekuri a. Kulaci, vo i biv. partija, tangirani po eli su huškati protiv mobilizacije. Ljudi, koji su rado pošli, zaplašeni petokolonaškim priama, odbili su hranu, pobunili se, dohvatali kolje. Uspjeli smo da ih umirimo, na smo zgodno rešenje, koliko uopšte neko rešenje može biti zgodno u ovim prilikama. Seljaci su rado pristali da jedna grupa bude mesec dana onda druga, pa tre a. Ina e svi se ose aju mobilisani.

Glavna poteško a je municija. Stanje je teško, i najhrabriji partizan osje a se mu no kad ima samo 10 metaka.

Seljaci se opiru mobilizaciji najviše time:, »Zašto gazde ne idu nego se bogate i grade ku e«. U selu Šanterovcu pošlo bi 100 ljudi, ali htjeli bi svi zajedno. Samo bi bogatijž radije pošli sa Dražom, no ovdje nema nijednog poštenog Dražina pretstavnika. Ovdje je u eti i Nikita, Rus, stud. agr. koji je bio u Makedonskoj provali. Skoro je s robije. Tu je i neki Dragomir, radnik iz Bgda, tekstilac. Nijedan od njih nije partijac.

Da li vam šalju izveštaj iz Ra e.

S pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!

B.'

¹ Petar Stamboli

br. 67

**izveštaj „borbe“ od 1 xi 1941 god. o porazu
nemaca kod valjeva**

NOVI PORAZ NEMACA KOD VALJEVA

Nemci su u nekoliko mahaVa i ve im snagama pokušali da se iz Valjeva probiju putem Valjevo—Kosjeri—Užice, i svaki put su bili odbijeni. — Ju e, 30 oktobra, pokušali su da s leva zaobi u partizanski front i probiju se stranputicama, ali su žestoko sa ekani i odba eni u Valjevo, uz velike gubitke. Uništen im je jedan srednji i jedan lakši tenk i 300 nemaka vojnika.

(Borba br. 7, od 1 XI 1941)

br. 68

**s a o p š t e n j e p o k r a j i n s k o g k o m i t e t a k p j
z a s r b i j u o s m r t i k o m a n d a n t a i . š u m a d i s k o g
o d r e d a d r u g a m i l a n a b l a g o j e v i a**

**SAOPŠTENJE POKRAJINSKOG KOMITETA KOMUNISTI-
KE PARTIJE JUGOSLAVIJE ZA SRBIJU O SMRTI
DRUGA MILANA BLAGOJEVI A**

Pokrajinski komitet KPJ za Srbiju priklanja svoje borbenе zastave pred uspomenom druga Milana Blagojevi a, komandanta I &umadiskog partizanskog odreda, mu ki ubijenog od' prikrivenih neprijatelja naroda u Uži koj Požezi.

U drugu Milanu, junaku antifašisti ke borbe u Španiji, juna kom komandantu I šumadiskog partizanskog odreda, Komunisti ka partija gubi jednog od svojih najhrabrijih i najodanijih dugogodišnjih lanova, a radni ka klasa i itav srpski narod jednog od svojih najboljih boraca.

Komunisti Srbije zavetuju: se, nad grobom druga Milana da e još bespoštednije nastaviti svoju borbu za ujedinjenje srpskog naroda protiv fašisti kog okupatora i njegovih slugu — doma ih izroda, borbu za kona no uništenje neprijatelja naroda i oslobo enje Srba.

Slava drugu Milanu Blagojevi u!

**KOMUNISTI KA PARTIJA
JUGOSLAVIJE
PK ZA SRBIJU**

fBorba br. 7, od 1 XI 1941)

br. 69

**saopštenie glavnog štaba narodno-
oslobodila kih partizanskih odreda
za srbiju o smrti komandanta i šumadiskog
odreda druga milana blagojevi a**

S A O P Š T E N J E

**GLAVNOG ŠTABA NARODNO-OSLOBODILA KIH
PARTIZANSKIH ODREDA ZA SRBIJU O SMRTI
DRUGA BLAGOJEVI A**

Glavni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda za Srbiju saopštava, ispunjen dubokim drugarskim bolom, da druga Milana Blagojevi a, komandanta I šurnadiskog narodno-čslobodila kog partizanskog odreda nema više u redovima naših boraca. On je mu ki ubijen u no i izme u 27 i 28 oktobra u Uži koj Požezi.

Drug Milan Blagojevi pao je kao žrtva onih prikrivenih slugu okupatora i izdajnika Nedi a, koji su se uvukli u redove poštenih etnika u' Požezi i otuda, svim mogu im sredstvima, sabotiraju i razbijaju napore za ostvarenje toliko potrebnog jedinstva svih srpskih rodoljuba u borbi protiv mrskog tu inskog jarma, jedinstva partizanskih i vojno- etni kih redova.

Narodno-oslobodila ki partizanski odredi nastavi e svoju borbu za jedinstvo srpskih redova, tvrdo ube eni da ono pretstavlja najbolju zalagu pobede pravedne narodne stvari. Ali to jedinstvo nije mogu e bez odlu ne borbe protiv ne samo otkrivenih ve i protiv prikrivenih neprijatelja naroda, protiv onih ije je delo smrt druga Blagojevi a. Ova borba mora biti zajedni ko

delo partizana i svih poštenih etnika i ona je preduslov ostvarenja njihovog vrstog jedinstva.

S drugom Milanom Blagojevićem I šumadiski, i svi ostali partizanski odredi gube jednog od svojih najboljih boraca i komandanata. Srpski narod ne će nikada zaboraviti njegovo ime, povezano s toliko slavnih borbi za slobodu. Ono će ostati primerom kako se treba boriti za svetu narodnu stvar.

Slava drugu Milanu Blagojeviću!

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH
ODREDA ZA SRBIJU

(Borba br. 7, od 1 XI 1941)

ni ki odred, pokazati dobru volju i prinudit požeške etnike na poštovanje sporazuma koji su bili zaključeni sa partizanima. Za ovato to vreme vojnici su razgovorili između pretstavnika Vrhovnog štaba Narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i g. Draže Mihailovića.

26. oktobra u Braji ima, zaključen je sporazum između Vrhovnog štaba partizana i Komande etničkih odreda Jug. vojske. Po ovom sporazumu bila je predviđena zajednica saradnja u borbi protiv neprijatelja, zajednička podjela plena, briga za obezbeđenje stanovništva, slobodan rad kako partizanskih tako i etničkih formacija, slobodni transporti trupa i materijala, mešoviti ratni sudovi i itavni niz drugih klauzula koje su omogućavale usku saradnju i uspešnu borbu protiv neprijatelja.

Vrhovni štab partizanskih odreda je, već sutradan po ovom sporazumu, pokazao svoju vrstu rešenosti da ga sproveđe u delo. Pušteni su na slobodu svi etnici, koji su iz raznih razloga bili opravdano hapšeni od strane partizanskih vojnih vlasti. Požezi je ustupljeno 5000 kg. žita iako je Užice, kome je ovo žito bilo namenjeno, bilo u nestashiči, a Štabu etnika na Ravnoj Gori isporučeno je odmah 500 pušaka i 24.000 pušnih metaka.

Umesto sprovođenja sporazuma s druge strane, nastalo je međutim — pripremanje za opštu neprijateljsku akciju.

U Požezi su i dalje zadržavani i pljačkani transporti municije, žita za uživo stanovništvo i drugog materijala. Mučenje ubijenog druga Milana Blagojevića, komandanta I. šumadijskog partizanskog odreda.

Sa položaja kod Kraljeva povodom je itavjeli ki etnički odred i bezrazložno upućen u pozadinu. U Požezi i nekim drugim mestima nastalo je opšte hapšenje partizana, lanova Narodno-oslobodilačkih odbora i njihovih prijatelja. Na teritoriji Užice kog sreza otpočela je opšta mobilizacija etnika i kretanje njihovih naoružanih formacija ka Užicu. U Karanu su etnici napali transportne municije za valjevski front, upućene borcima koji brane neprijatelju pristup ka Užicu i tom prilikom ubili jednog partizanskog šefera.

Pretstavnici ovoga Štaba su tada energično zahtevali od Štaba na Ravnoj Gori da se likvidiraju incidenti narođeni sa strane Požege i smeni ili osudi tamošnja komanda. Po ovome, međutim, nisu dobili nikakvog odgovora.

Preventivne mере koje je po nalogu ovoga Štaba prvog novembra preduzeo Štab uživo kog partizanskog odreda, jasno su pokazale da se radi o itavnom planu napada na Užice, o planu koji su inspirisali i njim rukovodili notorni petokolonaši i Nedi-

evi oficiri koji su tom prilikom pohapšeni. Požeška komanda bila je **u** otvorenoj saradnji sa njima, a kapetan Ignjatović, komandant mesta, javno je izjavio da »više voli Nemce **u** Užicu nego partizane«.

Ta nast ovih injenica najbolje su potvrdili događaji **u** no i između **1** i **2** novembra, kada su požeški etnici izvršili opšti napad na Užice kod Trešnjice, na svega nekoliko kilometara pred gradom, a etnici iz Ivanjice, zajedno sa bandom Bože »Javor-skog« preduzeli napad na partizane u Ivanjici. Ovi napadi trebali su da budu deo opštег napada na partizane i njihovog uništenja, napada utvrđenog za 2 novembar, a njihov rezultat bio je taj da bi neprijatelju ostao otvoren put za Užice, Požegu, a ak, Bajinu Baštu i itavu oslobođenu oblast Srbije.

Petokolonaši i neprijatelji naroda nisu međutim rađali sa snagom i junaštvom naših hrabrih partizanskih odreda. **Neprijateljske bande odbrane su od Ivanjice i pretrpele najteže gubitke. Kad Trešnjice potpuno je slomljen napad požeških etnika, a partizanske snage u pobedonosnom gonjenju potu-enog neprijatelja, ušle su 3 novembra u Požegu.**

Pretstavniku etničkog Štaba sa Ravne Gore, kapetanu Mitiću, koji je tog dana potražio vezu sa Komandom partizana izjavljeno je da ova opravdana odbrana nije bila uperena protiv odreda g. Draže Mihailovića, već protiv neodgovornih elemenata koji su napali partizane i prekršili sporazum. Partizani ne prave pitanje od mesta Požege i predlažu u njih zajedničku komandu, iako su u borbi pretrpeli žrtve. Na ovoj bazi sklopljen je sporazum i **u 17** as. Vrhovni štab je naredio obustavu neprijateljstava s tim da se sutradan sastane mešovita partizansko-etička komisija i izvidi ceo sluđaj. Međutim, pukovnik g. Mihailović i njegova Komanda naknadno su otkazali ovaj sporazum i predali partizanima ultimatum, da S3 do ponoći 3 XI povuku iz Požege. Istovremeno, etnici su povukli svoje trupe iz opsade Kraljeva i uputili na partizane, preteći da će tako u inicijativu na svim drugim mestima. **Oni su na taj način pretvorili svoje snage u oruđe neprijatelja koji želi uništenje narodno-oslobodilačkih partizanskih odreda i građanski rat.**

Vrhovni štab partizanskih odreda odbio je ovaj neprijateljski ultimatum i naredio svojim snagama da, nastavljajući i svim silama borbu protiv okupatora na frontovima, obezbede pozadinu oslobođene zone i redove narodnih boraca od ovakvih petokolonaških manevara. Na svaki napad partizani će odgovoriti pobedonosnim dejstvom svog oružja i razoružaći napadače. Shodno tome, nastavljeno je išenje terena u Požeškom i Užičkom srezu, razoružani su etnici u Banju, Ljuboviji i Bajinoj Baštici.

Narodno-oslobodila ki partizanski odredi nastavljaju svim svojim poletom borbu protiv mrskog okupatora, borbu za osloboenje svog naroda. Oni su vrsto rešeni da u toj borbi istraju do kraja. Partizani e nastaviti svoju borbu za jedinstvo naroda u ovome svetom oslobodila kom ratu, nastavi e je svim sredstvima, a po potrebi i oružjem u ruci protiv svih onih koji žele narušenje tog jedinstva i tako zabadaju nož u leđa narodnoj borbi.

Narodno-oslobodila ki partizanski odredi pružaju zato bratsku ruku saradnje svim poštenim etnicima, svima onima koji ne e da budu oružje neprijatelja i koji žele samo asnu i oslednu borbu za slobodu naroda. Oni pozivaju sve rodoljube da vrsto zbiju svoje redove, da zajedno s njima dadu otpor svima petokolonašima i izdajicama, i tako doprinesu pobedi pravedne stvari našeg naroda.

VRHOVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILA KIH PARTIZANSKIH
ODREDA JUGOSLAVIJE

Položaj, 4 X 1941 god.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

(Borba br. 8 i 9, od 7 XI 1941)

Fotokopija dokumenta br. 70

br. 71

**izveštaj „borbe“ od 8 xi 1941 god. o akcijama*,
i borbama u šumadiji**

BORBE U ŠUMADIJI

**Nema ki oficir ubija svoje vojнике u toku borbe
s partizanima**

Položaj, 7 novembra

Drugi šumadiski odred imao je u poslednje vreme nekoliko veih uspeha.

Kod mesta Badnjevca na pruzi Kragujevac—Lapovo u roku od pola asa, partizani su izbacili iz šina tri voza. Prvo je razmaknuta šina, i izbaen jedan teretni voz, odmah zatim partizani su razmakli šinu — naišao* je oklopni voz, srušio se on i najzad patrolni voz.

Jedna trojka je upala u Smederevsku Palanku, bacila bombu u ortskomandanturu, tražila komandanta u dva stana, a zatim prešla u Malu Planu, napala železni ku stanicu, ubila mašinovo u-petokolonaša, jednog Nemca i još jednog petokolonaša.

Kod Azanje došlo je do velike bitke. Dve stotine pedeset Nemaca sa šesdeset konjanika ušli su u selo u partizansku zasedu. Veliki deo konjice je odmah uništen i nije mogao da se razvije. Borba je trajala dva sata. Nemci nisu uspeli da probiju naše linije.

Moral kod Nemaca bio je slab. I naš igled naših partizana nema ki oficir je streljaо dva nema ka vojnika, jer su odobili da idu napred.

Pomočnik ortskomandanta, iz Smederevske Palanke s jednog plasta sena ubio je iz »mašingevera« dva partizana i ied-

nog ranio, ali ga je jedan naš partizan, kome je 65 godina, skinuo jednim metkom.

U ovoj bici Nemci su imali oko 80 mrtvih. Naro ito se istakla jedna desetina iz Resavske ete, koja je zadržala glavni nema ki udar.

U Maloj Krsni partizani su napah ned i evce kad su držali zbor. Ubili su 8 izdajnika a 4 teško ranili.

Jedna desetina je zarobila lokomotivu u stanici Miloševcu, ušla sa njom u Orašje. Ned i evci i Nemci mirno su stajali na peronu. Lokomotiva se zaustavila, zaštekao je puškomitrailjez i tresnulo je nekoliko bombi. Posle ovog pokolja, lokomotiva je odjurila punom parom. Izme u Velike i Male Plane partizani su sišli s lokomotive i pustili je samu. Ona se polomila kod Lapova.

Nemci i ned i evci krenuli su iz Kragujevca, Lapova, Palanke, Bato ine, Badnjevca, Markovca, Topole i Natalinaca u koncentri ni napad protiv partizana. Borba je trajala itav dan. Poubijano je 30 neprijateljskih vojnika.

U stanici Glibovac zaplenjeno je sedam vagona finog duvana iz Bugarske, koji je bio slat u Nema ku. Partizani su imali malo, vremena, pa su sav duvan spalili.

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

br. 72

**izveštaj „borbe“ od 8 xi 1941 god.
o neuspelom napadu etnika na užice**

Nožem u le a

KAKO SE SLOMIO MU KI NAPAD NA UŽICE

Samo sloga Srbina spasava. Jedinstvo itavog srpskog naroda — to je osnovna stvar ako želimo da se oslobođimo hitlerovskog jarma. Tog našeg najubođitijeg oružja — jedinstva — najviše se plašio Hitler, pa je pokušao da preko izroda Nedića, Ljotića i njihovih drugih javnih i tajnih pomaga a izazove razdor među Srbima, da izazove građanski rat, kako bismo se mi Srbi klali između sebe, dok bi on sve svoje snage poslao na Istočni front.

Partizani su pozivali Italijan, pozivali su sve poštene Srbe bez obzira na politiku uverenja, pozivali su sve oficire, sve etnike — da priđu u narodno-oslobodila koj borbi, jer samo sloga Srbina spasava!

Partizani su krenuli u šume s puškom-dve, s prekra e-nim karabinima. Izdajice srpskog naroda povikali su: »Rano je!«, »Gde ete se vi gola i boriti sa najja om vojskom na svetu?« Ah partizani, verni sinovi naroda, slušali su glas samog naroda, jedini su shvatili kakav je lek potreban oja enom srpskom srcu posle izdaje od 6 aprila. I uz pomoć naroda narasli su u krupne odrede, koji su pobijali na hiljadama Nemaca, onemoguivali Švabima da iznese i jedno zrno pšenice, one mogu ili okupatoru da priviri u selu, da odvede i jednog Srbina, iako je u maju pravio spiskove svojih vojnih obveznika.

Narod je listom krenuo u partizane i uskoro se naša gerilска borba pretvara u narodni ustank. Javlja se i poneki

pošteni etnik, koji se zajedno sa partizanima bori protiv okupatora. Ali posle pada prvih gradova javljaju se razne vojvode i vojvodice, razni komandanti koji su dотле vikah: »Rano je!«. Oni se prikljuju uju uz partizane, koji su mesecima krvavili, ulaze u gradove, marširaju pobedonosno, zadrigli od gibanica i praši a.

U te etnike uvla i se sav ološ. Ulaze otvoreni petokolonaši. Primera radi navodimo kapetana Glišovića iz sela Grivca kraji Kragujevca, koji je primio nare enje i platu od Neda, a ujedno organizovao etnike Draže Mihailovića i vršio ubistva — partizana doktora Lazara Mišovića; primera radi navodimo slučaj u Milanovcu: na tri dana pre pada Milanovca žandarmi su uhvatili tri partizanska kurira, premlatili ih kundacima i zatim ih predali Nemcima na streljanje. A kada je pao Milanovac, ti žandarmi — zlikovci odlaze slobodno na Ravnu Goru, jer su pripadali etnicima! Ista stvar sa sreskim na elnikom i svim ostalim petokolonašima iz grada.

Ali najveći zulum se inio u Uži koj Požezi. Tu je odred pod komandom Ignjatovića, Glišića i Markovića, po nareduju s Ravne Gore, napao Požegu, u kojoj su bili partizani, i otpočeo pljačkanje svega što je prolazilo kroz grad.

Jedan od najvećih zločina tih zlikovaca jeste zaustavljanje pušaka i municije za partizane i etnike koji su se borili s Nemcima između Kragujevca i Milanovca. Nemci su u dva maha pokušali prodor u Milanovac, ali su ga na uvenom Rapaj-Brdu partizani odbili, iako su Nemci upotrebljavali tenkove, topove i »štuke«. Napad je bio jedva odbijen. Isti je slučaj bio s napadom preko Rudnika.

Pojava anje je bilo neophodno. Krenula je jedna grupa partizana da iz Užica donese puške i za partizane i za etnike na tom sektoru. Ali nema kiši špijuni Ignjatović i kompanija pucali su na partizane pri prolasku kroz Požegu i uzeli sve oružje. Uskoro je našla nova nemaka ofanziva na Milanovac. Partizani i jedan deo poštenih etnika davali su herojski otpor. Ubili su i ranili preko 250 nemaka vojnika, ali sili se nije moglo odoleti, oružja nismo imali dovoljno.

A da je stiglo onih 300 pušaka, nikada ne bi neprijatelj popatio naš lepi Milanovac, ne bi ostalo preko hiljadu duša na kiši bez krova, bez igde i ega!

To je samo jedan primer rada etnika u Požezi. Oni su vršili ubistva. Tako su ubili partizane Vučića, Stambolića, a mrtvom su ak skinuli zlatne zube. Pojedine lalone Narodno-oslobodilačkog odbora držali su okovane u lance nedeljama, sve dok partizani nisu oslobođili grad.

I pored svih tih zlo ina partizani nisu hteli da kidaju s etnicima. Samo sloga Srbina spasava! Samo izdajnik može da udari nož u le a našoj svetoj oslobođila koj borbi.

Zato su partizani prešli preko svih tih ispada u Požezi i 26. oktobra u Braji imao sklopili sporazum s komandom etnika s Ravne Gore. Po ovom sporazumu bila je predvi ena zajednička saradnja u borbi protiv neprijatelja, zajedni ka podela plena, briga za obezbe enje stanovništva i itav niz odredaba koje su omogu avale usku saradnju i uspešnu borbu protiv neprijatelja.

To je bilo 26. oktobra. Partizani su' ljudi od re i i o ekipi su da e i gospoda oficiri s Ravne Gore održati svoju oficirsku re. Partizani su odmah ustupili Požezi 5.000 kilograma žita, iako je Užice bilo u nestašici, predato je Ravnoj Gori 500 pušaka i 24.000 puš anih metaka!

A šta je u inila oficirska klika s Ravne Gore? U prolazu kroz Požegu uhvatili su komandanta Prvog šumadiskog odreda druga Milana Blagojevića, heroja iz rata u Španiji, koga su etnici premlatili, svezali i strpali u kamion i odvukli na Ravnu Goru.

TC nije bilo sve. Još mnogo mra nije stvari u inili su oficiri iz Štaba na Ravnoj Gori: sklopili su sporazum s izdajnikom Nedićem da bi udarili nož u le a narodno-oslobodila koj borbi. A sporazum u Braji imao trebalo je da služi samo kao sredstvo za uspavljanje partizana.

Da je sporazum postojao, ne potvr uje samo injenica da je izvršen koncentri an napad svih etni kih snaga iz Užica i okoline na sam grad, ne potvr uje samo to što su etnici ponare uju iz Ravne Gore napustiti front kod Kraljeva i Valjeva, ve to potvr uju i sami svedoci.

Momilo Jovićevi, dnevni ar-zvani nik iz Užice Požegi, zarobljen je prilikom pokušaja etnika da zauzmu Užice, u borbi kod Trešnjice. Taj mladi je rekao na saslušanju sledeće:

»Kod mog oca su esto dolazili Glišić, Ignjatović i Marković. U sredu ili etvrtak bio je kod nas na ruku Ignjatović. Ja sam bio u drugoj sobi i uo sam kad je Ignjatović rekao:

— Draža je sklopio sporazum s Nedićem!

— Je li sigurno? pitao je moj otac.

— Sigurno! odgovorio je Ignjatović.

Ignjatović je dalje ispričao da će Nedić poslati oružje i odelo avionima iz Beograda, jer su partizani presekli sve puteve«.

Jedan drugi zarobljenik, oficir, ne znajući i sadržinu Jovićevog saslušanja izjavljuje:

— Krajem oktobra, mislim posle 25, dobili smo nare enje da aerodrom naro ito uvamo. Poslata su znatna poja anja.

Prema iskazima zarobljenih oficira koji su u estvovali' u napadui na Užice, oni su, dobili nare enje da u zoru 2 novembra izvrše napad na grad.

Nare enja za napad dolazila su iz Požege, a Požega je ceo napad pripremala još od 27 oktobra, dakle dan po potpisivanju sporazuma s partizanima, po nare enju sa Ravne Gore,

Jedan zarobljeni oficir iz Požege, na pitanje da U je Ravna Gora znala za napad na Užice, odgovorio je:

—i Mi smo bili stalno u vezi s Ravnom Gorom. Mi smo bili njen odred. Znam ta no da je Ignjatovi uo i napada išao na Ravnu Goru, a da je pre dolaska pitao pukovnika Dražu Mihailovi a šta da radi, koji mu je odgovorio:

»Ravnaj se prema situaciji. Radi kako ti se ini najbolje!«

U vojsci se zna šta zna i ovakvo nare enje.

Štab u Požezi vrlo je pažljivo izradio plan za napad na Užice. U grad¹ je trebalo u i istovremeno s etiri strane: od Požege, od Cajetine, od Karana i od Bioske. Sa svake strane trebalo je da bude 800 do 1000 ljudi. Ceo plan je držan u najve oj tajnosti.

Razbojнике je naro ito brinulo kako e narod slagati zašto idu u Užice. Žato su izmišljali razli ite povode za mobilizaciju. U Požezi su govorili mobilisanim seljacima da ih vode u Višegrad protiv ustaša, u jednom selu kraj Požege da vode seljake na paradu u Užice, u ajetini su govorili da idu u Kraljevo, a u Biosci da idu na Valjevo.

A kao slu ajno, sve su te grupe trebale da stignu u pet izjutra u Užice — dok partizani spavaju.

Evo kako je propao plan neprijatelja:

Grupa iz Požege je bila najzverskija, zato što- se u njoj. nalazilo 80 žandarma, ve i broj policiskih agenata kao i profesionalnih kriminalaca. Toj grupi uo i polaska držali su govore major Kora i Ignjatovi. Ali oba ova tipa nisu smeli da kažu istinu kuda idu, jer su se bojali da mobilisani seljaci ne e po i na bra u partizane.

— To te se ne ti e! Na svoje mesto!

I sami seljaci videli su kud ih vode ovi izdajnici. Neki su po eli da beže, jer su primetili da idu u tri kolone brdima, iako put za Višegrad preko Užica — vodi drumom! Kapetan Glišić je vadio revolver i silom terao seljake napred.

Partizani su do ekali etnike kod Trešnjice i posle kraje borbe razbili ih. Zatim je nastalo gonjenje koje se završilo oslobo enjem Požege od plja kaša.

Grupa s ajetine trebala je da opkoli Užice s južne strane.

Grupa iz Bioske, koju je organizovao poznati bandit, Stojadinovićeva desna ruka eda Zaharić, razbila se još uoči i napada. O tome nam priča jedan seljak koji je bio mobilisan:

— im smo mi videli da se tu sprema napad na našu braću u partizane, kazali smo: »E ne ete, gospodo!« Kroz narod je prošla reč: »Vode nas na braću u«, i za to smo se raspršili.

Grupa koja je trebalo da udari sa severa od Karana izvršila je pre napada težak zločin: nije htela da pusti hleb i municiju za partizane koji su se borili s Nemcima kod Valjeva,,

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

br. 73

**izveštaj „borbe“ od 8 xi 1941 god.
4) neuspelom napadu etnika na užice i cacak**

Poslednje vesti

U ŽESTOKOM PROTIVNAPADU SLOMLJEN JE DRUGI
NAPAD RAVNOGORACA NA UŽICE

Položaj, 9 novembra

Bratoubice s Ravne Gore pokušale su novi napad na Užice u toku no i izme u 7 i 8 novembra.

Napad je otvo eo sa severa, ali je imao vrlo malo uspeha. Partizanske snage su odgovorile žestokim protivnapadom.

Pred ve e je neprijatelj ve bio razbijen i otvo eo je u rasulu da se povla i prema severu. Naše snage ušle su u Karan.

Naš protivnapad nastavlja se svom žestinom. Gonimo razbijenog protivnika na širokom frontu.

ZAROBLJENO 400 ETNIKA KOD A KA

a ak, 8 novembra

Trupe izdajni ke ravnogorske officirske klike Draže Mihailovi a pokušale su 7 novembra napad na a ak i partizanskim protivnapadom su razbijene i uništene. Isterane su i iz kasarne u kojoj su se bile zabarikadirale. Dosad je zarobljeno oko 400 etnika i veliki plen. U plenu su 4 mitraljeza, 4' puškomitraljeza, odela i obu e za 400 ljudi, namirnica u izobilju itd. Nastavlja se iš enje terena u okolini a ka.

(Borba br. 10, od 8 XI 1941)

BR. 74

**izveštaj dopisnika tass-a iz norveške
o oružanoj borbi naroda jugoslavije,
od 11 xi 1941 god.**

NORVEŽANI O NAŠOJ BORBI

Moskva, 11 novembra

Dopisnik Tassa iz Štokholma javlja da je 8 i 9 novembra ilegalna norveška radiostanica »Stanica slobode« prenosila prevod govora druga Staljina prilikom proslave 24 godišnjice Velike oktobarske socijalističke revolucije. Trudbenici Norveške slušali su govor s velikim oduševljenjem.

Tim povodom dopisnik dodaje: po itavoj Evropi razgara se plamen oružane borbe protiv nema kog imperijalizma. Naročito su narodi Jugoslavije u poslednje vreme poja ali svoju borbu protiv nema kih okupatora. Staljinov govor pretstavlja nov snažan potsticaji za poja anje te borbe. Partizani Srbije, Crne Gore, Hrvatske i drugih krajeva nastaviće svoju junaku borbu za potpuno uništenje nema kog fašizma. Drug Staljin vas poziva na tu svetu borbu.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

br. 75

**izveštaj „borbe“ od 13 xi 1941 god.
o pobedama kod lopatice i raške**

**VELIKE POBEDE IBARSKIH RUDARA KOD LOPATICE
I RAŠKE**

Položaj, 12 novembra

Danas su Nemci pokušali da se iz Kraljeva probiju prema Raškoj. Istovremeno su s juga, zajedno s Pećan evim banditima i dražinovcima pokušali da zauzmu Rašku.

Kopaoni ki partizanski odred razbio je kod Lopatrice pokušaj Nemaca i naterao ih u pani no bekstvo.

Drugi delovi Kopaoni kog partizanskog odreda odneli su kod Raške veliku pobedu nad ujedinjenim snagama Nemaca, Pećan evih bandi i dražinovaca i potpuno razbili fašisti ke zlikovce i njihove sluge.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

br. 76

**izveštaj „borbe“ od 13 xi 1941 god.
o neuspelom pokušaju nemaca da prodruga
od valjeva prema uzicu**

**SLOMLJEN POKUŠAJ NEMACA DA PRODRU
IZ VALJEVA PREMA UŽICU**

Položaj, 12 novembra

Nemci su iz Valjeva pokušali da u tri pravca nadru ka Užicu, že i da iskoriste izdajstvo Draže Mihailovi a koji je digao svoje trupe s fronta. Partizani su, me utim, razbili Nemce u sva tri pravca i primorali ih da se vrate u Valjevo.

(Borba br. n, od n XI 1941 god.)

BR. 77

**izveštaj „borbe“ od 15 xi 1941 god. o zlo inu
nemaca u kragujevcu**

O evici o strašnom zlo inu

HITLEROVCI I NEDI EVCI POUBIJALI 5000 LJUDI
I ŽENA U KRAGUJEVCU

Položaj, 10 novembra

Usled velikih smetnji — blokade Kragujevca — tek sad šaljemo opis strahovitog pokolja u gradu. Ovaj izveštaj je napisan na osnovu iskaza ljudi koji su bili izvedeni na gubilište, ali su «uspeli da pobegnu; pisan je na osnovu saslušanja ljudi i žena koji su posle pokolja umakli iz grada i došli do naših položaja.

Uo i pokolja na nekoliko dana Nemci su vršili pretrese pojedinih gradskih kvartova, ali nikakvu akciju nisu preduzimali sve dok nisu došli nedi evci. Ta rulja je doputovala Dremko Lapova. Nije ih bilo više od tri stotine. Predvodio ih je jedan podoficir, koga je Nedi proizveo na brzu ruku u in oficira.

Nedi evci su uz veliku buku ušli u grad, naselili se u kasarni i otpoeli »upis dobrovoljaca«. U dvorištu je stalno vrio kazan vruće rakije. Odziv naroda u »srpsku oružanu silu« bio je nikakav.

Komandant nedi evaca pozvao je sreske na elnike i naredio im da upute nare enje svim pretsednicima opština da narod zaravna puteve i popravi mostove.

Ve sutradan nedi evci su krenuli put sela Grošnice, koje se nalazi odmah kod Kragujevca, na dva kilometara. Usput su

pevali pesir.e i vikali: »Živeo kralj!«. Svakog odraslog muškarca koga su videli odveli su nedaleko od crkve u kojoj je sveštenik sekao kola. Zatim su izveli sveštenika s jevan e-ljem, sve are s kola ima i otvorili vatru iz mitraljeza. Na taj na in su poubijali 118 lica. Kad su naišli partizani, pobegli su u pravcu Kragujevca.

U toku toga dana vršili su streljanja i u pravou Lapova. Tu je palo preko 200 žrtava.

Sam pokolj u Kragujevou po eo je hapšenjem svih muškaraca izme u 16 i 60 godina, sem Nemaca, nedi evaca i ljeti evaca, koji su vršili hapšenja. Me u uhapšenima se nalazio na elnik Sreza gružanskog i na elnik Sreza kragujeva kog, kao i stražari i inovnici na elstva.

Na taj na in je lišeno slobode oko 10.000 ljudi. Uhapšeno je i nešto žena i devojaka, za koje su postajale dostave da su radile protiv okupatora.

Sav taj narod je odvo en u logor opkoljen bodljikavom žicom. Tu su ih uvali Nemci i nedi evci. Streljanje je vršeno po grupama od po 50 do 60 ljudi na pet mesta u gradu. Nemci i nedi evci zajedni ki su izvodili ljude do gubilišta, tui su im nare ivali da kleknu, a zatim bi ih kosili mitraljezom. U toj gužvi uspelo je da pobegne nekoliko ljudi, od kojih je ve i broj ranjen. Mnogi od njih su izdahnuli u susednim selima — u Drenovcu, Divostinu, Barama.

U toj ogromnoj masi od 10.000 ljudi lanovi Komunistike partie su se držah herojski. Oni su hrabrili narod, dizali mu duh. Pred ustima mitraljeza drug Toza Dragovi , metalac, održao je govor:

— Napijte se srpske krvi, fašisti ki psi, ali e vas Crvena armija i naši partizani skoro uništiti!

Gовор је завршен ре има:

— Živila slobodna Srbija, živedi partizani, živila Komunisti ka partie, živeo Sovjetski Savez, živeo drug Staljin!

S tim poklicima na usnama ginule su stotine radnika. Drug Toza je pao izreštan zrnima s osmehom na licu.

Dušan Bokan, metalac, istr ao je iz reda na gubilište i ot po eo da govori:

— Ubijajte, pogani fašisti, ali Srbija e ipak biti slobodna!

Kiša kuršuma po ela Je da ga zasipa, ali on nije padao. Govorio je sve žeš e. Ubice su pritr ale i nedi evci su po eli kamama da ga sekut. On je uspeo pesnicom da udari dželate. Poslednji mu je uzvik bio:

— Živila Komunisti ka internacionala!

Jedan zanatlija pao je s usklikom:

— Živila slobodna Šumadija!

Študentkinja Nada Naumović, lan Komunisti ke partije, teško ranjena, pridigla se i užviknula:

— Živeo Sovjetski Savez!

Jedan nedi evac je prišao i dotukao je revolverom.

Herojski je poginulo 50 omladinaca — gimnazista zajedno sa svojim profesorima. Oni su zagrljeni izašli na gubilište pevajući:

— Hej Sloveni!

Jedan nedi evac je pred njih i rekao im:

— Ho ete U u našu vojsku?

Omladinci su zajedno s profesorima još ja e zapevali:

— Hej Sloveni, jošte živi!

— Paljba! Dreknula je izbezumljena zver. Pedeset telesa za as se okupalo u krvi!

Jedan inovnik je pred streljanje užviknuo:

— Živila Srbija! Osvetite nas!

Pokolj je trajao više dana. U logoru se nalazi veliki broj građana. Nemci i nedi evci pozivaju njihove porodice i obejavaju im da e pustiti uhapšenike, ako porodica dovede 50 komunista.

Drugarice koje su se probile iz Kragujevca vele da je to mrtav grad. Nigde se ne može videti ni jedno muško lice sem Nemaca, nedi evaca i ljeti evaca. Skoro svaka žena nosi crninu, ali nema dovoljno crnog platna da sve oja ene majke, sestre i žene zaviju svoju tugu.

Nedi evci i Nemci pokušah su da unište Kragujeva ki partizanski odred, ali su ih partizani razbili. Partizani su osvojili tunel na Vučkovici i odbili jak napad 40 etnika na školu u Knjužu, gde se nalazio jedan naš odred od 30 ljudi sa 7 pušaka.

Naši su bili potpuno opkoljeni. Komandu u svoje ruke uzeo je politički komesar Prvog bataljona drug K.¹, mladi metalски radnik. On je mirno naredio:

— Zapevajmo »Proleteri, na barikade!« Bombe spremi!

I uz tu borbenu pesmu drugovi sa sedam pušaka i bombarbama probili su fašisti ki obrok. U tome im je pomogao i jedan seljak — partizan, koji je ležao bolestan kod kuće. I on je zgradio pušku i udario sam na nedi evce s leđima.

¹ Dušan Kora (Prim, red.)

U odredu je raspoloženje silno. Svaki partizan se zakleo da ne e mirovati dok krv ne padne za krv, dok i poslednji Nemac na tlu Srbije ne bude istrebljen, dok i poslednji izdajni ki pas ne bude smrvljen. Jer narodu je nanesena duboka rana. Ova zverstva, ovaj ne uveni zlo in — može se naplatiti samo potpunim uništenjem zverova koji su tako mirno poklali pet hiljada Srba i Srpkinja u našem Kragujevcu!

Srbi, ustajmo svi kao jedan, da vratimo krv za krv!

(Borba br. 14, od i{ XI 1941 god.)

br. 78

**izveštaj „borbe“ od 18 xi 1941 god. o zlo inu
etnika kod kosjeri a**

Bratoubice

RAVNOGORCI KRAJ KOSJERI A IZVRŠILI GROZAN
ZLO IN

Užice, 16 novembra

Ne uven zlo in dogodio se nedaleko od Kosjeri a. Zlo in koji ne zaostaje nimalo za odvratnim zverstvima koja je okupator inio po Ma vi, u Kragujevcu i drugim našim mestima.

Prilikom opštег ravnogorskog napada na Užice, jedno njihovo odeljenje dobilo je nalog da napadne na Karan. Taj je napad izvršen na mu ki na in. Ravnogorci su razoružali jedan deo partizana, a zatim su po eli da hapse po varošici sve one ljude i žene koji su u estvovah u narodno-oslobodila koj borbi, koji su pomagali partizane. Tako su nakupili preko 80 ljudi. Tom prilikom su zadržali i uhvatili dva kurira koji su išli prema valjevskom frontu, gde su Nemci pokušali prodor prema Užicu.

Sve pohvatane partizane i njihove prijatelje, te zveri u ljudskom obliku, poterale su u pravcu Ravne Gore. Krenulo je preko 20 naoružanih ravnogoraca, a na elu im jie bio jedan starac od 60 godina koji je odre en za sprovodnika.

Usput se prema partizanima postupalo strahovito. Za najmanju re udarani su kundacima. Kada je povorka odmakla jedan deo puta, stigao ih je ravnogorac-žandarm Ajda i . On je prišao partizanima i odabrao devet lica: Maksima Markovića, zemljoradnika iz Kosjeri a, Dragoslava Markovića, kameioresca iz Kosjeri a, Milivoja Kevi a, marvenog lekara, izbegli-

u iz Hrvatske, Svetozara Poznanovića, radnika iz Kosjerića, Jelenu Subić-Gmizoviću, narodnu u iteljicu iz Sječe Reke, Milevu Kosovac, narodnu u iteljicu iz Taora, Prvoslava Gmizovića, sudjelu iz Užica, kurira iz Valjeva »Eru« Joksimovića i još jedno lice ije se ime nije moglo da utvrđe.

Ajda i je rekao da ih vodi na saslušanje. A poveo ih je s pet-šest ljudi u klisuru Ridova, kraj sela Skakavca. Tu je otpelo elo zversko mu enje. Partizani su premlaćivani kundacima, živima su vaene o i, ložena im je vatra po telu. Obe drugarice su bile silovane, a zatim izbodene bajonetima. Zatim su ti krivoloci ostavili leševe i umakli u nepoznatom pravcu. Ostalih 70 partizana i njihovih prijatelja odvedeni su u pravcu Ravne Gore i o njihovoј sudbini ništa se ne zna.

Kad su partizanske snage osvojile ponovo Kosjerić, otkriveni su u klisuri leševi poubijanih drugova. Oni su pružali groznu sliku — glave razmrskane kamenjem, polunagorela tela, preklane žene.

Tela ovih mu enika preneta su u Kosjerić. Odatile su prevezena u Užice, gde će biti sahranjena kako pristoji palim borcima u borbi protiv okupatora i njihovih slugu.

Jedna komisija gra ana pregledala je sva telesa. Zapisni ki su utvrđene sve smrtonosne povrede. Isto tako je i jedna lekarska komisija pregledati tela mu enika i zapisni ki utvrditi kakva su sve zverstva inili ravnogorci.

Jedan od vinovnika ovog zla ina veće je u partizanskim rukama. On priznaje svoje nedelje. Partizani će pohvatati i cestale zloince, koji su u inili taj grozni zlo in. Kazna ih neće mimoi i.

Neka je slava palim borcima! Neka su po hiljadu puta proklete sluge okupatora koje za njegov rau un kolju srpske sinove! Neka živi jedinstvo svih poštениh rodoljuba u borbi protiv Hitlera i njegovih slugu!

(Borba br. 18, od 18 XI 1940)

BR. 79

**izveštaj „borbe“ od 20 xi 1941 god.
o razbijanju etnika kod pranjana**

DRAŽINOVCI RAZBIJENI KOD PRANJANA

Položaj, 19 novembra

Prekju e i danas vo ene su borbe oko Pranjana s poslednjim etama Draže Mihailovi a. Neprijatelj je slomljen i naše snage su zauzele Pranjane. Ravnogorci su se razbežali na sve strane. U selu su ostavili 110 leševa. Naša akcija iš enja se nastavlja u pravcu Braji a, poslednjeg uporišta Draže Mihailovi a.

(Borba br. 16, od 20 XI 1941)

BR. 80

**izveštaj „borbe“ od 20 xi 1941 god.
o bombardovanju cacka**

BOMBARDOVANJE ACKA

a ak, 19 novembra

Danas je jedan stari avion tipa »Brege« nadletoe nad grad. Pilot je na etiri mesta u gradu bacio po tri ru ne bombe svezane kanapom. Stanovništvo se nije držalo uputstava, pa je poginulo pet lica, a ranjeno je 12. Medu ranjenima se nalazi jedna majka-izbeglica s troje dece.

Upozorava se gra anstvo svih gradova u oslobo enoj Srbiji da strogo vodi ra una o uzbunama. Na prvi znak treba se odmah skloniti. Nikako se ne sme ostajati na ulici i gledati u nebo. Podrumi su najbolja skloništa, jer tu ne preti opasnost od mitraljiranja.

(Borba br. i , od 20 XI 1941)

br. 81

**izveštaj „borbe“ od 20 xi 1941 god.
o porazu nemaca kod valjeva**

VELIKI PORAZ NEMACA KOD VALJEVA

Položaj. 19 novembra

Jake nema ke snage konjice i pešadije pokušale su is-, pad iz Valjeva u pravcu Užica. Neprijatelj je krenuo drumom preko Varde. Partizanske snage su energi no odgovorile na napad neprijatelja. Borba se vodila u toku ju erašnjeg dana. Naši su imali unapred pripremljene položaje, odli no zaklonjene, pa su Nemcima naneli velike gubitke. Ra una se da je neprijatelj imao oko 250 mrtvih i ranjenih.

(Borba br. 16, od 20 XI 1941)

**izveštaj „borbe“ od 20 xi 1941 god. o predaji
nemcima na prevaru pohvatanih partizana
od strane etnika**

Bratoubice

RAVNOGORCI PREDAJU PARTIZANE NEMA KIM VLASTIMA U VALJEVU

Milorad Tešić, partizan Sedme brigade Trećeg bataljona Prvog šumadiskog odreda, bio je zarobljen u Milanovcu. Ravnogorci su ga predali Nemcima u Valjevu zajedno sa 350 drugova. Tešić je uspeo da pobegne. Donosimo njegov iskaz:

»Pre deset dana u Milanovcu, u subotu u 12 asova, zaborbili su nas i razoružali etnici. Mi smo bili opkoljeni u bolnici. etnici su tražili našu predaju, ili e zapaliti bolnicu. U poteku na naše povike: »Dole okupatori!« odgovorili su isto: »Dole okupatori!« Zatim su tražili našeg komandanta na pregovore. Komandant bataljona u itelji Vukoti otišao je na pregovore i posle izvesnog vremena vratio se sa uslovima: ili smo biti svi zapaljeni zajedno s bolnicom ili moramo položiti oružje, a zatim smo biti svi pušteni. Samo ako neko izjaví želju da ostane me u etnicima, — ostaće. Zadržaće uz to, dok ne ispitaju, komandante, komandire, vodnike, političke komesarre i zamenike. Svima jamči život i punu bezbednost. Na glasanju povodom tih uslova neznatna većina izjasnila se za predaju.

etnika je bilo oko 300—400, a nas oko 150 drugova. Mali broj nekih seljaka iz okoline pustili su odmah, a sve ostalo odveli u Takovo. Sprovodili su nas desetak etnika otprilike na svakih deset jedan sprovodnik.

Iz Takova smo odvedeni u Braji e gde smo preno ili. Tu nas je stiglo oko 70 i pridružilo nam se još oko 30. Tu su nam sve oduzeli i novac i obu u i odelo. Ostali smo samo u donjem rublju i retko ko da je imao još koju prnju na sebi. Maltretirali su nas, naro ito drugarice, a neke su i udarali.

Iz Braji a su nas odveli na Ravnu Goru. Pred dolazak na Ravnu Goru neki major, onizak, crn, brkat, do ekao nas je reima: »A tu li ste majku vam vašu! Vi ste krivi što Nemci ubijaju: kad ste mirovali nas Nemci nisu tukli. Vi ekate od Staljina spas, — majku li vam vašu i vašem Staljinu!«

Na Ravnoj Gori pridružilo nam se još oko 150—200 ljudi, drugova zarobljenika. Me u njima bilo jje i nekoliko drugarica. Tu smo u Ribnici preno ili. Ujutru nas 300—400 sprovedeno je u Mionicu. U Mionicu smo stajali nekoliko sati pa nam je reeno da smo u Markovu crkvu gde je za nas spremjen logor. Me utim prošli su Markovu crkvu a nisu nas zaustavili ve su nas vodili dalje.

Tom prilikom neki vojvoda etni ki, mislim da se zove Kamenica, održao je govor u kome je izme u ostalog rekao:

»Komunisti ke vo e pogazile su sporazum. Njihovom krivicom došlo je do bratoubila kog rata. Nemci su prema nama Srbima bili dobri a komunisti su krivi što je došlo do krvi i žrtava. Nema se šta o ekivati od Rusije i Staljina (pri tom psuje majku Staljinu). Ja vam dajem re i garantujem svojom etni kom aš u da ne e niko od vas biti predat Nemcima.«

Me utim, neposredno iza toga u mestu zvanom Slovac sa ekali su nas Nemci i nema ki kamioni. Svi smo bili potrpani u kamione i sprovedeni u Valjevo.

U Valjevu su nas smestili u neku veliku zgradu, izgleda neki stari mlin ili magacin. Iste veeri izdvojili su komandanta bataljona i drugarice. Njih su saslušali, drugarice odveli iste veeri, a komandanta sutra izjutra. Ne znamo ništa više o njima. Saslušali su nas tridesetinu. Pri privo enju na saslušanje morah smo pro i kroz neka odeljenja gde su s jedne i druge strane stajali Nemci, ljoti evci, nedevci i etnici, udarah su nas kundacima i drškama revolvera. Saslušali su nas Nemci. Uglavnom su uzimali generalije, pitali ko je naš politi ki komesar, kad smo stupili u odred i posle svršenog takvog saslušanja ispred imena udarali krst pitaju i nas šta to zna i, istodobno odgovaraju i da to zna i smrt. Na saslušanju su nas pesni ali i udarali izmama u stomak i gde su stigli. Dok smo bili u zatvoru jednom nas je posetio i onaj vojvoda zvani Kamenica i rekao: »Kako ste? Ne bojte se i ja sam sa vama.«

Ja sam uspeo sa jednim drugom jedne večeri kad tu nije bilo stražara da se popnem na tavan, zatim zavrem na krov i odozgo da se spustimo *niz* oluk. Pobegao sam preko nekih bašta pa preko jednoga puta pored karaula i stražara i provukao se kroz žice kojim je opasan itav grad. Prvi put sam naišao na drugove u selu Leskovici. Tu sam već dao svoj prvi iskaz».

(Borba br. 16, od 20 XI 1941)

BR. 83

**s a o p š t e n j e v r h o v n o g š t a b a n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a
j u g o s l a v i j e o d 2 0 x i 1 9 4 1 g o d .**

PROVOKATORSKA RADIO-STANICA

Vrhovni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

Na talasnoj dužini oko 25,50 m daje svaki dan emisiju stanica koja sebe naziva »Radio-stanica Narodno-oslobodila - kih partizanskih odreda Jugoslavije«. U stvari pomenu ta stanica delo je provokatora u službi fašisti kih okupatora, koji pokušavaju gnušnim, nespretno zamaskiranim lažima, klevetama i provokacijama da pokolebaju poverenje srpskog naroda u partizanski pokret. injenica da je okupator mogao da pribegne ak i provokacijama tako jevtine vrste samo je dokaz njegove slabosti. A srpske narodne mase, koje svojim oima vide kakvi su partizani i kako oni postupaju, takvim provokacijama ne e nasesti.

Podvla imo da je jedna prava partizanska stanica ona koja daje emisije svaki dan u 21 sat na talasnoj dužini 40.7 m.

20 novembra 1941.

(Borba br. 17, od 21 XI 1941)

br. 84

**pozdrav ruskih partizana upu en preko
radio moskve partizanima jugoslavije
20 xi 1941 god.**

**RUSKI PARTIZANI ŠALJU POZDRAVE NAŠIM
PARTIZANIMA I VOJNICIMA**

Radio Moskva u svojoj redovnoj emisiji 20 novembra u 20,30 asova saopštio je sledeće:

Ruski partizani pozdravljaju svoje drugove jugoslovenske partizane i vojнике.

»Mi, ruski partizani, šaljemo plamene bratske pozdrave partizanima i vojnicima Jugoslavije. Uli smo o vašim herojskim podvizima u borbi protiv nema kog fašizma. Duboko smo uvereni da ete vi, kao i mi istrajati u ovoj herojskoj borbi protiv zajedni kog neprijatelja sve dok zajedno sa slavnom Crvenom armijom konačno i potpuno ne uništimo nema ki fašizam.«

(Borba br. 17, od 22 XI 1941)

br. 85

**tekst sporazuma izmedju vrhovnog štaba
narodno-oslobodila kih partizanskih
odreda jugoslavije i komande vojno-
cetni kih odreda zaklju en 20 xi 1941 god.**

**TEKST SPORAZUMA IZME U PARTIZANA I VOJNO-
ETNI KIH ODREDA**

Ra eno 20 novembra 1941 g. u Štabu-narodno-oslobodila kog partizanskog odreda »Doktora Dragiše Mišovića« u aku: Da bi se obustavila bratobila ka borba i prekinulo prolivanje bratske krvi, i da bi se sve rodoljubive snage srpskog naroda ujedinile i okrenule protiv okupatora i narodnih izdajica, delegacija Komande etni kih odreda jugoslovenske vojske i Vrhovnog štaba Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije, sporazumele su se u slede em:

1. Da se obustave sva neprijateljstva do 12. asova 21 XI teku e godine. Sve trupe gde su se u to vreme zatekle mogu ostati gde su, s tim da ne sme biti pomeranja jednih prema drugima. Istoga dana u 16. asova sasta e se delegacije oba Štaba radi utvrivanja plana i pravca povlaenja jednih i drugih snaga;
2. Obe strane konstatuju potrebu upuivanja svih svojih snaga u borbu protiv okupatora i narodnih izdajnika;
3. Obe strane se obavezuju da u momentu prestanka neprijateljstva puste sve zarobljenike, izuzev onih za koje pojedine strane imaju podataka da su krivci sukoba ili da su u inili neko zlo ina ko delo. O tome e izvestiti pismeno drugu stranu;

4. Radi utvrivanja uzroka i krivaca sukoba i zloinih deli, odredi se mešovita komisija od po 3 lana od kojih jedno lice mora biti stru no-pravno. Komisija po inje svoj rad u ponedeljak 24 XI u 8 asova. Mesto sastanka je N. I jedna i druga strana imaju blagovremeno predati komisiji na raspoloženje sav potreban materijal. U spornim sluajevima komisija e konultovati Vrhovne štabove;

5. Za raspravljanje krivica, ustanovljenih od mešovite komisije, obrazova se mešoviti ratni sud od po 3 lana od kojih su po dva stru na-pravna lica, a po jedno vojno lice. Su enje imati biti javno. Presuda je izvršna i bez priziva. Sud e se saštati na poziv mešovite komisije u a ku;

6. Lica koja su dobrovoljno prešla u toku borbe, kao i doncije, na drugu stranu, ne smatraju se krivim i mogu ostati tamo gde su;

7. Od obustave neprijateljstva svaka oružana grupa, koja bi ma na kojem sektoru dejstvovala protiv ma koje odgovaraju strane smatra se neprijateljskom, i kao takva ima se najbližim zajednici snagama razoružati;

8. Saradnja u operacijama protiv neprijatelja rešava se sporazumno i stalnim kontaktom pretstavnika oba Štaba;

9. Radi rešavanja svih ostalih pitanja, a prvenstveno onih koja su u vezi s operacijama, vrhovni štabovi e odrediti delegacije, a vreme sastanka odredi se 21 XT teku e godine. Delegacije e do i na sastanak s izra enim predlozima po pojedinim pitanjima. Ovaj sastanak i donete odluke bi e dopuna ovog sporazuma.

(Sleduju potpisi).

(Borba br. i od 22 XI 1941)

br. 86

**izveštaj „borbe“ od 22 xi 1941 god.
o uništenju odreda peancevih etnika**

UNIŠTENA JE JOŠ JEDNA PE AN EVA BANDA

Položaj, 21 novembra

U išenju terena od razbojničkih Peanečevih bandi koje bezobzirno pljačaju mirno stanovništvo, partizani su ušli u selo Rajkoviće, našli tamo na jedan jači Peanečev odred, opkolili ga, razbili i zadobili bogat ratni plen. Seljaci iz okoline s radošću prate energičnu akciju partizana oko hvatanja preostalih članova ove razbijene bande.

(Borba br. 17, od 22 XI 1941)

br. 87

**„borba“ od 22 xi 1941 god. o sporazumu
izmedju vrhovnog štaba narodno-oslobodila-
čkih partizanskih odreda Jugoslavije
i komande vojno- etnickih odreda**

Poslednje vesti

POVODOM JOŠ JEDNOG SPORAZUMA

Na drugom mestu donosimo tekst sporazuma o obustavljanju neprijateljstva, koji je postignut izme u pretstavnika Glavnog štaba vojno- etni kih odreda (Draže Mihailovi a) i pretstavnika Vrhovnog štaba Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije. Mi komunisti pozdravljamo taj sporazum, ukoliko je potpis toga akta odraz iskrene spremnosti rukovodilaca vojno- etni kih odreda za obustavljanje bratobuila kog rata, iako se ta spremnost pokazala i suviše kasno. No, i pored toga, smatramo potrebnim re i nekoliko re i, koje treba da se razumeju i kao objašnjenje sporazuma i kao opomena u pogledu razvitka budu ih odnosa izme u partizana i vojno- etni kih odreda. Jer, mi držimo da je jasan stav u tom pogledu osnovni preduslov za lojalno ispunjavanje tog sporazuma»

Sporazum je potписан, prvo, posle teških zlo instava, koja su bila u injena od strane pojedinaca ih grupa iz redova vojno- etni kih odreda Draže Mihailovi a. Izme u partizana i etnika leže mrtva tela Srba, patriota, koji su hteli da se bore s okupatorima, ali su pali od srpske ruke. Posredi leže iznakaženi leševi mu enika iz Kosjeri a, nad kojima je bio u injen

zlo in, kakav nisu dosad u inile u srpskoj zemlji ni zveri iz okupatorskih »kaznenih ekspedicija«. Posredi leže dokumenti o vojnoj i politi koj saradnji nekih jedinica iz vojno- etni kih odreda, pa ak i nekih rukovode ih li nosti iz tih odreda s Nemcima i Italijanima.

A drugo: Vrhovni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda u inio je u samom toku sukoba nekoliko koraka u pravcu postignu a sporazuma, sa time, da se sve puške srpskog naroda okrenu protiv okupatora. Me utim, svi ti koraci Vrhovnog štaba bih su bezuspešni sve do dana kad su partizanski odredi razbili osnovne snage vojno- etni kih odreda i ugrozili osnovnu njihovu bazu, zaposedanjem Gornjeg Milanovca, Pranjana itd.

Niko ne može posle svega toga da zameri partizanima, koji su u poslednjim danima s besprimernim herojizmom i **IZ** držljivoš u razbili napadaje Nemaca, Italijana, nedi evaca, Pe-an evih etnika, ustaških bandi i vojno- etni kih odreda Draže Mihailovi a, ako s nepoverenjem gledaju na postignuti sporazum i pitaju se: zašto? Od kakve e koristi biti to, što je utvr eno i potpisano samo na hartiji? Naši partizani znaju, i ceo srpski narod zna, kolike je napore ulagao Vrhovni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije, kako bi došlo do kona nog vrstog sporazuma. Ali su se ti naši partizani i srpski narod morali ubediti, da je za neke ljude sporazum samo prazna hartija, a potpis nešto što se može proizvoljno poricati, ako se u rukama drži puška. Zar je posle svega toga udnovato, ako naši partizani i ceo srpski narod posle potpisivanja toga sporazuma pita: ho e li biti date i garancije za to da e se potpisani sporazum zaista lojalno ispunjavati?

Pitanje je opravданo postavljeno i na nj treba pozitivno odgovoriti. Sporazum e ostati krpa papira, ako ne budu date garancije za njegovo ispunjavanje. A koje su te garancije?

itavog srpskog naroda ti u se ta pitanja. Mi emo ih zato postaviti otvoreno i neka itav srpski narod o tome kaže svoju re .

1. injenicama je dokazano da su jedinice vojno- etni kih odreda kod Valjeva, Mionice, Rajkovi a, Belanovice, Raške i u Ibarskoj dolini napadale na partizanske jedinice zajedno s Nemcima, nedi evcima i etnicima Koste Pe anca. Treba nedvosmisleno razjasniti, ko je odgovoran za takvu izdajni ku saradnju i prema odgovornim licima treba postupiti, kao što se postupa protiv onih koji služe neprijatelju srpskog naroda;

2. injenicama, dokumentima je dokazano da su i same rukovode e li nosti iz vojno- etni kih odreda imale preko nekih lica redovne kontakte i s Nemcima i s Italijanima. Objasniti tre-

ba srpskom narodu, kakav su cilj imali ti kontakti i kakve garancije ima srpski narod da do takvih kontakta više ne e do i;

3. injenica je da je 360 partizana, koji su bili zarobljeni od vojno- etni kih odreda u Gornjem Milanovcu i nekim drugim mestima, bilo predato Nemcima u Valjevu, ma da se zna, kakvoj su strašnoj sudbini time izloženi. Treba prona i krivce za taj zlo in i kazniti onako kako takvi zlo inci zaslužuju;

4. injenica je da su neki ljudi iz redova vojno- etni kih odreda zverski postupili sa Srbima, partizanima i njihovim potrođicama, koje su zarobili (Kosjeri , Ljig itd.). Treba prona i te zveri i kazniti ih onako kako takvim zlo incima dolikuje;

5. injenicama je dokazano, da su vojno- etni ki odredi povu eni sa svih frontova protiv Nemaca, dok su partizani na tim frontovima ostali, odbili sve pokušaje nadiranja okupatora i sa uvali oslobo enu teritoriju od neprijatelja. Treba dati jasne garancije, da e ubudu e biti front protiv okupatora jedini naš front i da e tome frontu biti posve ene sve naše vojne, ekonomске i moralne snage.

Pozdravlju i sporazum, koji je ovih dana potpisani, partizani istovremeno traže, da se na gornja pitanja pozitivno odgovori i da se u zajedni koj borbi protiv okupatora povrati ono poverenje, koje je bilo izgubljeno u krvavom bratoubila - kom sukobu u toku meseca novembra. A to e biti najbolja i jedina mogu a garancija iskrenosti u potpisanim sporazumu.

Ako stvari budu takve, onda e potpisani sporazum biti od najve eg zna aja. Okupator je jak i srpski narod mora da okupi sve svoje snage. Treba, prema tome, u initi sve što je mogu e, da se u toj borbi mobilise sve, što je bilo u kojoj formi spremno, da se iskreno bori protiv okupatora. Sporazum e ojati moralnu snagu srpskog naroda u borbi protiv okupatora, u vrstiti ono moralno jedinstvo, koje je u takvoj krupnoj borbi neophodno potrebno i kona no, sporazum e oja ati oslobođila ke snage srpskog naroda i u odnosu prema saveznicima u me unarodnom merilu. On e omogu iti vrš e pozivanje sa Sovjetskim Savezom i s Velikom Britanijom u našoj zajedni koj borbi protiv Hitlera. A ta injenica nam odlu - nije otvara perspektivu vojnog oja anja našeg fronta protiv Hitlera i Musolinija.

U tome smislu je, dakle, sporazum važan i krupan korak dalje u pravcu kona nog oslobo enja srpskog naroda od jarma okupatora.

L

(Borba br. 17, od 22 XI 1941)

br. 88

**izveštaj „borbe“ od 22 xi 1941 god.
o borbama kod uba i koceljeva**

VELIKI PORAZ NEDI EVACA NA RUDNIKU

Posavski odred posle niza velikih pobeda nad Nemcima i nedi evcima - zabeležio je još dva zna ajna uspeha.

Prva bitka se vodila iznad samog Uba. Tu je naišao jedan odred od hiljadu Nemaca. Posavski odred je dan ranije najurio jedan nedi evski odred od 300 ljudi. Nemci su prvo na prevaru ubili druga Dušana Danilovića, politi kog komesara bataljona, poznatog sindikalnog funkcionera iz Novog Sada. Naši su odmah krenuli u napad. Komandovao je seljak-narednik Života Ilić, koji se vrlo hrabro borio, sve dok nije ranjen. Mi smo napadali s etiri ete. Bitka se vodila ceo dan, a odlučena je pred mrakom žestokim našim jurišem. Nemci su se razbežali. Neki su se skrivali po jendecima i stavljali šlemove na glavu. Prema tano proverenim podacima kroz Ub je provezeno 93 mrtvih. Neprijatelj nije imao ni tenkova, ni artiljerije. Mi smo izgubili 3 druga, a etvorica su ranjena.

Žestoka se borba vodila na frontu između Koceljeva i Kamenice, koji je bio dug skoro 15 kilometara. Dve hiljade Nemaca krenulo je u namjeru da nas unište. Bili su bez tenkova s nešto malo artiljerije. Stalno smo se tukli u povlačenju. Držimo položaj, otvaramo vatru, pa se posle hitro prebacujemo na drugi položaj. Veza između pojedinih naših jedinica sjajno je funkcionisala. Teren je bio idealan za ovu našu taktiku. Puštali smo Nemce da prilaze na 30—40 metara, a zatim otva-

rali ubita nu vatru. U ovim borbama nemamo ta ne podatke o gubicima neprijatelja, ali se oni ra unaju preko sto mrtvih. Nama je poginulo sedam drugova.

Ova se bitka vodila na dan 7 novembra. Svi drugovi su se trudili da baš tog velikog dana pokažemo našu snagu. U tome su zaista uspeli.

Neprijateljska avijacija posle ovog poraza na sve moguće na ine pokušavala je da nas pronađe. Uspela je da nas izvedi u Peckoj. Otpeljelo je teško bombardovanje. Zatim je nastalo mitraljiranje. Tako smo izgubili jedanaest drugova, a šesnaest je ranjeno.

(Borba br. 17, od 22 XI 194))

b r. 89

**s a o p š t e n j e v r h o v n o g š t a b a n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a
j u g o s l a v i j e o d 2 6 x i 1 9 4 1 g o d .**

VELIKI PORAZ NEDI EVACA NA RUDNIKU

Položaj, 26 novembra

Vrhovni štab Narodno-oslobodila kih partizanskih odreda Jugoslavije saopštava:

20 o. m. izdajni ke nedi evske bande su, uz pomoč avijacije, izvršile napad na naše položaje na Rudniku. Ovaj napad slomio se pred snažnim otporom partizana.

Privukavši nove snage, nedi evci su izvršili nov napad od Belanovice prema Rudniku 23 i 24 o. m. Naše snage bile su prinučene da se trenutno povuku pred brojno nadmoćnjim neprijateljem.

25 o. m. partizanske snage su sa svojih novih položaja prešle u opšti protivnapad. Posle žestoke bitke u toku ovog kao i sledećeg dana, naši odredi su potukli nedi evske bande, potpuno ih razbili i odbacili s Rudnika prema Belanovici.

U ovoj borbi nedi evski izdajnici imali su znatne gubitke u mrtvima, ranjenima, zarobljenicima i ratnom materijalu. Među poginulima koje su ostavili na bojištu nalaze se i dva petokolonaška oficira — jedan kapetan i jedan poručnik. Zaplenjena je veća količina municije i životnih namirnica, koju su

ovi banditi u svome pani nom bekstvu ostavili za sobom. Me-
du zarobljenicima koji su privedeni nalaze se osim nedi evaca
i 11 etnika organizacije Draže Mihailović koji su izjavili da
su po naređenju svojih starešina već duže vremena saraivali
s nedi evcima na tom sektoru.

(Borba br. 19 od 27 XI 1941)

b r. 90

**izveštaj „borbe“ od 27 xi 1941 god. o zlo inu
etnika kod br4ji a**

**TRIDESET I TRI DRUGA I DRUGARICE SVIREPO
UBIJENI KRAJ BRAJI A**

U okolini sela Braji a streljano je 17 drugarica, lekarki i bolni arki, kao i 16 drugova, mahom ranjenika. Iz te grupe se spasla jedino radnica Leposava Luki. Ona je ranjena u ruku i ovih dana je stigla u jedan grad na oslobo enoj teritoriji. U nevezanom razgovoru ova devojka kaže:

— S drugovima i drugaricama iz Posavskog i Kosmajskug odreda bili smo upu eni na oslobo enu teritoriju. Bilo nas je 33. Drugovi su bili ve inom ranjenici i lekarski preporu eni za bolnicu.

Do Ljiga smo došli kamionom. Tu nas do ekaju etnici vatom iz pušaka. Zatim su se izvinili objašnjavaju i da je nesporazum. Pustih su nas da tu održimo miting i preno imo. Zatim smo krenuli preko Mionice za Gornji Milanovac. U Mioniku smo stigli uve e. Tu su nam oduzeli oružje, izvršili pretres i priveli ravnogorskom štabu.

U štabu su nas do ekali neprijateljski i grubo. Odmah su nam saopštili da e devojke pustiti, a drugove streljati. Mi smo odbile da se odvojimo od drugova, te su nas sve zajedno poveli za Ravnu Goru. Pošli smo za Braji e. esto su nas go nili da tr imo. Stalno su nas kinjili. esto udarali kundacima. U Braji ima nas do ekuje a utant Draže Mihailovi a i kaže:

— Šta to groblje vodite sa sobom, što ih niste pobili!
Zatim nas vode u selo Teo in. Tu smo preno ili u jednoj kafani. Pritom su izvršili pretres-otima inu. Skinuli su nam

sve toplije odelo, obu u, satove i odveli nas u selo, mislim da se zove Klaonice. Tu su nas strpali **u** jednu jarugu sa šipražjem — drugarice su posedale. etnici su po eli da se dogovaraju zviždanjem. Jedna grupa iza nas po eli je da pucn. Na to su i ostali pripucali na nas bez ikakve prethodne pripreme.

Mnoge su drugarice pevale. drže i se hrabro. Ja sam ranjena u ruku i odmah sam legla. Napravila sam se da sam mrtva. Kada je pao mrak, izvukla sam se iz jaruge i pobegla.

Kohko znam u toj grupi su bile ove drugarice i drugovi: Vuja Olja a, Olga Joji , neka Boba. doktorka Loti Ebl, neka doktorka Olja, visoka, plava, zatim komandant Kosmajskog odreda Todorovi s drugicom. Ostale drugove i drugarice ne znam. jer su bili iz drugih odreda.

Borba br. 19, od 17 XI 1940

br. 91

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za požareva ki
okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta
od 9 xii 1941 god.**

OK u P.i i ORI

Dragi drugovi,

Za ovo vreme otkad niste dolazili ovamo vodile su se velike borbe po celoj Srbiji. O ekujemo od vas detaljan izveštaj za proteklo vreme, jer su se sigurno i kod vas vodile borbe, a ponešto se verovatno i promenilo.

Prema još nepotpunim podacima stanje u zapadnoj Srbiji izgleda ovako: krajem prošlog meseca jake nema ke snage su napale na oslobo enu teritoriju. Centar napada je bio a ak — Užice. Mi smo imali velike snage na tom terenu, jer su se pre toga ve odredi iz centra Šumadije povukli prema granici oslobo ene teritorije. Velikim snagama fašisti su uspeli da zauzmu a ak i da do u do Užica. Borbe su bile jake, a i sad S3 vode oko Užica i po okolini. Naši su davali jak otpor, gubici nam nisu velikf. Naši su uspeli da se brzo prilagode i da se razbiju u manje grupe koje i dalje vode borbu. Ponavljamo da o zna ajnijim i ve im gubicima do sada ne znamo, a sigurno je da fašisti nisu uspeli da nas razbiju, da razbiju borbenu mo naših odreda. Okupator je o ekivao da e napadom na oslobo enu teritoriju likvidirati s partizanima. On se prevario, jer smo se mi ve prilagodili novim uslovima za nastavak borbe.

¹ Požarevac

Uloga bandi nedi evaca, ljoti evaca i pe an evih bila je da idu za Nemcima i da plja kaju ono što ovi ve nisu oplja kali.

Neposredno pre napada Nemaca na naše, neki banditi Draže Mihailovi a napali su nas kao po dogovoru na celoj liniji osloboene teritorije. Mi smo imali sa Dražom sporazum i ti isti odredi, koji su naše napali dan pre toga su se zaklinjali na vernošć sporazumu. Najteže smo gubitke stvarno imali usled njihove izdaje. Ali nisu nas svi Dražini napali. Jedan deo njegovih odreda se odmah priključio našima, drugi se predao u toku borbe s našima, a ostali deo je izvršio taj napad priključujući i se Nemcima. O samom Draži ne možemo ništa pouzdano reći i zasad, dok ne dobijemo više podataka. Svakako da on nije i u tome svemu ist. Taj događaj je razvezao vor koji nas je davno mju i o: da se vidi koji je od njih stvarno za borbu, a ko za službu okupatoru. Pošteni i iskreni rodoljubi ostali su dosledni sporazumu i saradnji s nama ih su potpuno prišli nama, a ostala banda se pokazala kao obične sluge okupatora. Stanje u drugim odredima je dobro. Oko N.¹ i L.² se partizani vrlo dobro bore, naročito uspešno onemogućavaju saobraćaj okupatoru. Oko Z.³ su naši nešto razbijeni, ali se organizuju i nastavljaju borbe.

Kad dobijemo izveštaj od vas, odgovorićemo vam opširnije. Sad vam naglašavamo sledeće. U inite sve da partisku organizaciju u vrstite i proširite tako da povlačenje odreda ili kaznena ekspedicija ne mogu da prekinu kontinuitet u radu. Stvarajte i podižite rukovodstva u elem okrugu, koja će moći da odole progonima okupatora i policije, koja će moći da održe povezanost partiske organizacije u svim prilikama. Postaviti široku politiku raspodele kadrova. Ne bojte se podizanja mlađih, ali Partiji odanih drugova.

Zbog većih snaga neprijatelja, koje se nalaze na vašoj teritoriji, zbog izdaje Dražinih i zbog zime, koja bi mogla da ometa kretanje i dejstvo odreda, povećajte budnost do maksimuma, stvorite vrste punktova, na koje možete da se oslanjate i u najtežim momentima, prilagodite za te prilike formacije (ja i ne odreda) održavajući i njihovu vrstu povezanost, tako da ni u jednoj prilici ne budu vaši odredi napadnuti, već da oni iznenade i brzo napadaju ne dozvoljavajući i neprijatelju jačku koncentracije ili pokušaje da opkole vaše odrede. Vaša vrsta povezanost s narodom biće vam najbolja zaštita od neprijatelja, a najjača pomoć u borbi protiv okupatora i njegovih slуга.

¹ Niš

² Leskovac

³ Zajecar

Potrebitno je da budete povezani s odredima oko Z. Imate
li mogu nosti da to u inite?

Kako stojite s novcem? Mi možemo da vas pomognemo materijalno, da vam pošaljemo novac kojim bi snabdeli najnužnije potrebe odreda (odelo, obu a i dr.). Zato nam javite koliko bi vam novca trebalo.

Idiu eg puta pošaljite pored ovog kurira, koji je sad bio, još jednoga da bi osigurali sigurnu vezu, jer mi sad primamo samo ako ga li no znamo, a ne na javku. Mi bismo tako upoznali i vašeg drugog kurira, tako da bi oni mogli da se smenjuju. Uvek treba da imate jednog ni rezervi. Ovaj vaš kurir zna kako e nas na i. šaljemo vam materijal za umnožavanje. Šaljemo drugu ori kaput i džemper i 6.000 din., pošto do sada nije ništa dobio. Još su tu i neke druge stvari za odred.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

9 decembra 1941 god.

PK

br. 92

**z a b e l e š k e i v e l o l e r i b a r a , l a n a c k k p . i
i l a n a v r h o v n o g š t a b a n a r o d n o - o s l o b o d i -
l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a j u g o s l a v i j e
o d d e c e m b r a 1941 g o d .**

II POSAVSKI (BEOGRADSKI) BATALJON

142 ä 38 metaka
11 p.mitri. ä 400

Komandant: Miladin Ivanovi , u itelj iz Danilovgrada,
35 g., u odredu od avgusta — vodnik, kom.
ete, kom. bataljona, lan KP od marta
1940 g.

Zam. kom.: Dobrivoje Cvetkovi , iz Draževca, seljak,
40 g., u odredu od po etka, lan KP 1 go-
dinu. Bio partizan i zam. kom. ete.

Politkom: Ljup e — otsutan (radnik).

Zam. politkoma: Miladin Petrovi , student iz Konatice, 22
g., u odredu od 2 VHI, lan KP od IX 1940
g. Bio politdelegat i kom. ete.

I eta:

Komandir: (Veljko) Pavle Ili , inž. kapetan iz Bru-
snika, u odredu od po etka avgusta, kom.
ete, oficir u štabu.

¹ Zabeležke su pravljene u Sandžaku, posle povlaenja dela partizan-
skih snaga iz Srbije. Zabeležke nisu pronaene u celini (Prim, red.)

Zam. komandira:

Politkom:

Miša Šterk, student iz Ba ke, 28 g., u odredu od 14 IX, lan KP od 1936 g. Bio desetar i prekom.

II eta:

Komandir:

Dušan Šajatović, železn. in., u odredu od 14 IX — kandidovan za KP.

Politkom:

Švabić, radnik, 23 g., u odredu od 20 X, lan KP od marta 1938 g.

III eta:

Komandir:

Siniša Nikolajević, int. por. iz Bgrd., u odredu od 10 IX.

Politkom:

Dobrivoje Pešić, radnik iz Pe ana kod Bgrd., u odredu od po etka, lan KP od maja 1940.

Upu eni za Varoš¹

12 XII

KOSMAJSKI ODRED

121 ä 25	(20 Bosna)
12 p. mitr. a 100	7 škart?
50 bombi	
1 baca -neispravan	

Privr. komandant: **Ugrenović Dušan**, akt. narednik, u odredu od 13 X, kandidovan za KP. Bio kom. ete.

Zam. komandanta: **Ivković Ljubomir**, seljak iz Kosmaja, u odredu od po etka, lan KP od pre dve godine. Bio zam. kom. ete, kurir, zam. kom.

Politkomesar:

Doka Jarac.

Zam. politkoma:

Dura Gajić², metalac, iz B. u odr. od 17 VIII, lan KP 1,5 g. dana.

I eta:

Politkom:

. **Blažo Nikolić**, u odredu od X, priv. in., lan KP.

Sava Stefanović, radnik, u odredu od 1 VIII. lan KP 1 g.

II eta:

Komandir:

Milan Ičazarević, seljak, u odredu od 17 VIII.

¹ Misli se na Novu Varoš.

² Uro Gajić, poginuo 1941. g. kao lan MK KPJ za Beograd (Prim, red.)

Politkom: Smajo Ruftegovi , radnik, iz B., u odrodu
od 4 meseca, lan KP 1 g.

KRAGUJEVACKI ODRED

Kom. odreda: Raja (otsutan s ostatkom).

Zam. komandanta: Vojislav Radi , metalac, star 40 g. iz Kragujevca, lan KP od pre godinu dana, u odredu od osnivanja, dosad kom. bataljona.

Politkom: Dragan Pavlovi , int. star 33 g., iz Beograda, lan od 1935, osu ivan 2 godine, imao razne part, funkcije.

Zam. politkoma: Sava Radoj i , radnik-met., iz Krag., 1. KP 2 g.

I eta:

Komandir: Milovan Ivkovi , metalac, star .36 g., 1 KP od pre 4 meseca, dosad kom. ete.

Zam. kom.: Radomir uri , metalac, star 36 g., 61. KP, osu ivan 1,5 g.

Politkom: Jankovi Dimitrije, int., star 22 g., lan KP od pre 2,5 meseca.

II eta:

Komandir: Stanojlovi Mom ilo, vazd. poru nik, star 25 g., iz Kragujevca, lan KP 4 meseca. Dosad komandant III bataljona.

Zam. komandira: Ljubiša Veselinovi , železn. inovnik, 1. KP
Politkom.: Radovan Mieovi , metalac, star 23 g., iz Krag., lan KP 7 meseci.

OA AK — na elu s Jevti em, delovi:

V ljubi ka eta: 65 ljudi ä 80 metaka
3 p.m. ä 500
40 bombi.

Komandir: Tanaskovi Rajko, akt. oficir, 23 g., iz Preljine, 5 meseci u odredu, lan KP 1 g.

Zam. kom.: Vojin Jovanovi , seljak iz Prislonice, 28 g., u odr. 5 meseci, lan KP isto.

Politkom: Miloševi Sre ko, student iz Prislonice u odredu 5 meseci, 1. KP 1 g.

Zam. politkoma: Branko Mandi , student, 20 g., u odredu 5 meseci, lan KP 1 g.

I TAKOVSKA: 42 ä 77
1 p.m. ä 14 okvira.
19 bombi

Komandir: Momir Tešić, narednik morn., 30 g., iz Donje Vrbave; u odredu od po etka, lan KP istog doba. Bio zamenik politkoma.

Zam. kom.: Milan Rakić, mehaničar, 22 g. Bio kom. ēte. u odredu od po etka, skojevac.

Politkom: Radovan Grković, student, 27 g., u odredu od po etka, lan KP 7 meseci.

Zam. politkoma: Radisav Milovanović, radnik, 46 g., 1. KP 1 mesec, u odredu 4 meseca.

I CETA I BAT. POSAV. ODREDA:

68 ljudi

Komandir: Aleksandar Rašković, radnik, 36 g., iz Zabrežja, lan KP od pre mesec dana. U odredu 3 do 4 meseca. Bio vodnik sad komandir.

Zam. komandira: Živojin Nikolić (Žoja), seljak iz Stublina, star 30 g., lan KP od pre 2 godine, u odredu od po etka. Bio vodnik i komandir.

Politkom.: Štagljar Ivan, int., iz Sarajeva, star 26 g., lan od pre mesec dana, u odredu od juna (5 meseci).

Zam. politkoma: Bojko Milišav, radnik iz Ljubinj-a, star 19 g., u odredu od 16. jula, lan KP godinu dana. Bio odg. po Skoju i politdelegat u vodu.

Odred uputio je N. Varoš 11 XII 41 u 10 h

RACANSKA ETA II ŠUMADISKOG
63 (3 drugarice) 10 or.

Komandir: Dušan Ilić, akt. peš. narednik, 30 g., u odredu 2,5 meseca.

Zam. komandira: Milan Živić, seljak iz...¹ 22 g., u odredu skoro, lan KP 2 meseca.

Politkom: Dragoljub Žakula, radnik iz Bonjine, 22 g., u odredu od po etka, lan KP od aprila 1941. g.

S njima politkom. odreda Tasa.

I ŠUM. ODRED »MILAN BLAGOJEVIĆ«

Komandant: Milan Ilić
Politkom: Žakula

I eta (45 + 17 Moravaca = 62—2 drug.)

- Komandir: Veljko Tomi , student, u odredu od 22 juna, služio vojsku —< p. poru nik. Bio komandir ete i mesta na Rudniku, zatim kom. bataljona, star 33 g., iz Šavnika, lan KP od 1935, aktiviziran u odredu.
- Zam. komandira: Jovan Vasiljevi , akt. marinski oficir, star 22 g., iz Mladenovca, iz trgova ke porodice u odredu od 7 septembra na Rudniku, kandidovan za KP pre 20 dana.
- Politkom: Kojica uki , u itelj iz Mladenovca, star 29 g., iz Mladenovca, u odredu od 29 oktobra, lan KP od juna.
- Zam. politkoma: Sima Benvenisti, student iz Bgrd., 23 g. star, lan KP od pre 4 meseca (bio u SKOJ-u od 1935, pa se bio pasivizirao), u odredu od 1 avgusta.

II eta: 54

- Komandir: Džingalaševi Stanko, int., 28, iz Kladova lan KP od 1937 (1935), u odredu od 4 VIH.
- Zam. kom.: Boško Popovi , trg. pomo nik, 31 g., iz Gospo inaca, u odredu 4,5 meseca.
- Politkom: Da a Stanković, radnik iz Krag., star 21 g., lan KP od pre 5 meseci, u odredu od 8 VII, dosad bio polit. kom. I bataljona.
- Zamenik: Miodrag Toši , radnik iz Aran elovca, star 44 g., lan KP od pre 5 meseci, u odredu od 11 VII, bio politkom. ete.
- PRIMEDBA: žakula sa III bat. od 100 ljudi ostao na terenu.
Zadatak odreda da se pri povratku spoji s njim.

II ETA TAKOVSKA: 35 (4- 2) ä 30 metaka.

1 av. mitr. 30 met.
20 bombi.

- Komandir: Tadija Andri , aktivni podoficir, 22 g., iz Bgrd., u odr. od po etka, lan KP 5 mes. Bio desetar i vodnik.
- Zamenik kom.: Momilo Lazi , seljak, 28 g., u odredu 4 meseca.
- Politkom: **Isailo Todorovi** , seljak, 28 g., u: odredu od formiranja, lan KP 14 meseci.

Komandant bataljona: Predrag Jevtić, priv. in., 27 g., iz Gornjeg Milanovca, u odredu od 13. jula. I. lan KP godinu dana. Bio komandir Drag. ete, kom. Tem. bataljona i sektora Milanovac.
Politkom: Dragoslav Mutapović, agronom, 29 g., u odredu 2 meseca, I. lan KP od 1936.

Ove snage upućene su u N. Varoš, shodno naređenju, 12 XH 41 u 8 h.

I — KLAGUJEVA KI ODRED:

Prisutni v.d. polkoma Mijalko i kom. I bat. — Komandant odreda Raja i zam. polkoma zagubili se usput.

Odred imao u sastavu 3 bataljona — 450 ljudi. Poslednjih dana pred povlačenje vođio niz borbi protiv neprijatelja u pravcima Kragujevac, Jagodina i Kraljevo.

Posle nepr. ofanzive na Knić izvešteni od Ratka Mitrovića i kaže da se povuku u pravcu Požege. Na tom putu upali u etničku zasedu od 10—15 ljudi koja ih je razbila.

Došli u dodir sa Zlatiborskom etom na Jelovojoj Gori, a u Šljivovici sa Tamnavskim bataljonom — ede Minderović (oko 400 ljudi) koji je bio u dobrom stanju i za povratak na teren odmah. Naredbu za dolazak I i II zlatiborske protuma ili i za sebe,

U Radojnju došlo od Krag, odreda:

I bat.: 1 eta — 42 (bilo 70)	Ostatak: 40
2 eta — 47 (bilo 70)	10 ostalo uz put
Zateklih 11	30 dezertir.

3 eta — 75 na putu se izgubila sa Rajom prema Požezi.

II bat.: 3 ete — ostale u borbi kod Ljubljaka sa komand. prof. Milenkovićem i polkomom Janjem.

III bat.: 1 eta — 18. Ovde sa kom. bataljona, 2 eta — zajedno sa ostatkom 1. sa Rajom se izgubila na putu za Požegu.

Obuka: 10 bosih, 20 upola;
Odeka: slaba. Veš: slabo. Novac: 8.000 din.

Za Raju misle da ie sa ostatkom odreda skrenuo ka Gu i.

Svega na licu: 118 ljudi s puškama i po 80 metaka,
2 laka mitraljeza sa po 1000 metaka,
3 p. mitr. sa po 7 rafala
200 bombi.

Nalaze se koncentrisani u Rutošu sa oko 20 iz pom. odr.
— ostatak s Brkom, mrt. instruktorom.

I SUMADISKI:

Prisutni — komandant odreda, kom. I i II bat. Dugali i Tomi , polkom. I bat. Žakula sa m bat. od ranije odvojen od njih i nisu se više nalazili.

Oko Rudnika imali 120 lj., a s Žakulom IQ bat. 110 ljudi. — Posle pada Milanovca nastalo povla enje. Komandant I šumad. predlagao povratak na teren u Savincu, a bih su protiv toga: Jevti , Jarac, Miladin Posavski, Vera Crven anin. — Optužuju Raki a za višestruko panikerstvo.

Na licu:

I bat.— 55 (od ca> 100—34 izb. iz strojja u Bel., ostalo posle).

II bat. — 45 (od ca 250 posle Junkovaca Sv. 100 ostalo 75; dosta žrtava i dezertiranja i posle stradao u Milanovcu od Dražinovaca).

2 eta na t.?

III bat. je s Žakulom o njemu nemaju podataka.

Naoružanje: 5 p.m.: —• 1 mg. — municija dobro. Puš . municija ä 50 metaka, 45 bombi.

Veljko Tomi se udi zašto smo se povukli s Rudnika, posle ne više od 100 ispučanih metaka. — Žali se na Jevti a i povla enje. Obu a: 35 bosih, veš: slabo. Fin. 23000 din., 5700 leva, 1200 drahmi. 200 lira. Zdravstveno stanje loše: vaši, kožne bolesti, opšta iznurenost. Disciplina itd. na e-lom putu loša.

Verovatno cca (cirka) —'oko (Prim, red.)

I RA ANSKA ETA II ŠUMADISKOG: Prisutni komandir i politkom.

Na licu 60 ljudi sa ä 50 metaka,
4 p.m. sa odg. rafalima,
25 bombi.

Finansiski: 45.000 din. Smešteni sa I šumadiskim.

Moral dosta slab.

KOSMAJSKI ODRED: Prisutni zam. komandanta, polkom Doka, komandiri i polkomi eta. —• Komandan poginuo na putu.

Na licu: 120 ljudi u 3 ete (od 147 ä 30 puš. met.
10 p. mitr. ä 5 okv. (100).
1 baca mina sa 4 granate,
1 tromblon,
40—50 bombi.

Na terenu Gra anskog sreza ostale 2 diverzionate grupe. Direktivu za Sandžak dobili iz **Zaglavka**, kuda su slali kurire nekom »odg. oveku« iz Štaba.

Vera Crv. tvrdila: da je direktiva — Sandžak.

Vera i Mirko — bivši u izvi anju javili da su naši u Radojnjci.

7 desertera u odredu — hteli i otišli ku i. Disciplina marša, moral, vrstina kom. kadrata — slabi. Sadašnji moral ve bolji. Traže: obu u, ode u, municiju.

Pitanja Bosanaca (njih oko 20 dobrih boraca).

Poja anje komandnog sastava — oprema (obu a!).

Finansije: oko 16.000 dinara.

Smešteni u prvim kuama u Vranešu.

IZ A . ODREDA:

I etla Ljubi kog i 2 eta Takovskog bataljona — Prisutni Jevti (komandant Trn. bataljona) i komandni sastav.

O putu: uglavnom isto.

Na licu:

5. . **Ljub.** bat.: 65 (od 120 s Rudnika) ä 50 m. 3 p.m.
1 . Tak. bat.: 42 (od 175—strad. u Mil.) ä 40 m. 1 p.m.

7.

I Prostki bataljona - Povratak polkovni Kralja i konci

A. Lin 345 (730 morgent novi) à 50 metara
1 p. m. na 250 m.
2 frontleren (40+ mesto lemb)
30 locati

Uloži prilicno od hodo u Kosajevi do Kiceva prizvjezda.
Hrvat 10 binz, mesto slato. - parobruna propisnica.
Moral dobac

Dostava u Šibenik (Kosajev 49.)
Trenutnog je 200 m dne.

II Uloži i Hrvatska i Kavkaz

G. ulicasti od na prilicna morske (6027m)
1 p. m.
A. kon. surad c.s.
Flat bosne 40 m prilicna morske (20 m)
2 p. m.
Kon. surad c.s. -

Moral dobac

Kavkaz četa - Prisutnost i komandir G. imene Vojne i Mala
52 morske je Rukovodio četni Kapetan mesta
(u 10 gradova mesta mesta na
četni)

{ krajnji ro. N. Vano da je prvoje Hrvatske
Pratiteljmu Karavansaracie -

P. Moravski odred - Povratak pravljicu dr. Pivca - Polkovnik
(21. Četvrt.) -

18. god.

II Projekti I čet i Šumadija

2 . Tak. hat: 37 (2) (od 80 — razb. oko Mil.) ä 30 in.

1 av. mitr.,

bombe: 120+40+40

Finansije: 9000 din.

Svega ljudstva: 141

Ode a, obu a, veš!

Smešteni u Lekovi a ku ama.

POSAVCI: II bataljon (beogradski): komandant, v. d. polko
ma i komandni sastav eta.

0 putu: uglavnom isto.

Na licu: 142 ä 35 metaka, u 4 ete.

11 p.mitr. — sa ä 200 metaka

Bombi 50—70 (?)

Finansije: 3000 din.

Na putu: moral slab, 11 desertera.

Obu a, ode a, veš itd.

Bolesti kožne.

Vera: o demoralizatorskoj ulozi dve de-
vojke.

Komandir I ete na Rudniku: »kad do e
kom. sektora recite da se ne možete
tu i« — u obilasku.

Smešteni u Vranešu.

1 POSAVSKI BATALJON: Prisutni polkom. Vlada i kom. eta.

Na licu: 45 (+35 mogu ih ovde) ä 58
metaka.

1 p.m. sa 350 met.

2 tromblona (40 trombl.

bombi),

30 bombi.

Išli posebno od borbe u Radonja i do Krcuna pa s njim.

Obu a: 10 bosih, ostalo slabo — potrebna popravka.

Moral prili an.

Smešteni u olovini (Radojnja)

Finansije: 200—300 din.

III UŽI KA I ZLATEBORSKA S KRCUNOM

IHUži ka: 63 sa prili no municije (60—70)

4 p.m.

Kom. sastav ceo.

Zlatiborska: 50 sa prili no municije (60-70)
2 p. m.
Kom. sastav ceo.
Moral dobar.

EBARSKA ETA: Prisutni: komandir III ibarske Krpini Nikola.
32 rudara iz Rudarske ete Kopaon. odreda (od 80 ljudi — ve ina pošla preko Ivanjice).

Upu eni za N. Varoš da se pripoje Ibarskom bataljonu Kar markovi a.

POMORAVSKI ODRED: Prisutan partinstr. Brka i polkom.

n.
(21) ovek.
18 ljudi.
Pripojeni ! eti I šuniadiskog

BR. 93

**pismo okružnog komiteta kp.i za valjevski
okrug partiskim jedinicama i lanovima
partije od 20 xii 1941 god.**

Pismo br. 3

SVIM PARTISKIM RUKOVODILOCIMA I SVIM LANOVIMA
PARTIJE

Dragi drugovi.

Otpoela je veli anstvena ofanziva Crvene armije. Nema K fašisti ke horde otstupaju na Isto nom frontu pod smrtonosnim udarcima Crvene armije. itavi krajevi Sovjet. Saveza, koji su bili porobljeni, ve su oslobo eni ili se osloba aju.

Ova ofanziva Crvene armije ima sudbonosan zna aj za porobljene narode Evrope, pa i za naš narod. Nastupanje Crvene armije-**osloboditeljice** najavljuje skori poraz nema kih imperialista i oslobo enje podjarmljenih naroda Evrope. Vi znate, drugovi, da naš narod teško može saznati za taj najve i doga aj, ako ga mi, naša Partija, ne obavestimo. Zato OK poziva sve vas, drugovi, da organizujete u svakom mestu, gde ima mogu nosti, zborove i mitinge, na kojima ete narod obavestiti o zna aju ofanzive Crvene armije. Za održavanje ovih mitinga najviše mogu nosti imaju lanovi Partije u partizanskim etama, pa od njih OK i o ekuje da održe najve i broj mitinga kako u etama, tako i u selima kuda ete pro u.

Nalaže se svim lanovima Partije i partizanskim jedinicama, da najsavesnije prou e pismo OK br. 2 i da ulože napore da se u njemu izloženi nedostaci u našem partiskom radu što pre otklone.

Glavni nedostatak naših partiskih organizacija jeste slaba politička izgradenost naših kadrova. OK je zato ubuduće najveću pažnju posvetiti tome pitanju. Dužnost partiskih jedinica je da sa svoje strane doprinesu sve da svoje lanove što više politički vaspitaju i uzdignu. U tu svrhu obavezno je da se sav partiski materijal koji bude stizao od OK najsavesnije i na vreme proradi na sastancima partiskih jedinica. Jedino solidna izgradenost i stalni teorijski i praktičan rad mogu nam biti garancija da smo sve zadatke koji se postavljaju pred nas uspešno izvršiti. Lenjin je rekao: »Bez revolucionarne teorije ne može biti ni revolucionarnog pokreta.«

U pismu OK br. 2 veće je naglašena potreba podizanja političke nivoa partizana. Još jednom podvlačimo značaj i neophodnost toga rada. Pred sve partiske jedinice postavlja se kao zadatak obavezno održavanje etnih sastanaka najmanje jedanput nedeljno. Detaljnija uputstva za ove sastanke dobiće politički komesari od političkih komesara odreda.

Približuje se 1. januar 1942. godine, dan kalendarske Nove godine. Potrebno je taj dan obeležiti po etama. 1941. godina donela je niz krupnih događaja, a na početku 1942. godine naziru se obrisi još krupnijih i znatnijih događaja, u kojima će Komunisti ka partiji imati da odigra veliku i odgovornu ulogu.

Zato je potrebno, da se našim drugovima partizanima detaljno objasne i događaji, kako oni koji su protekli, tako i oni koji se predviđaju, da im se naročito ukaže na zadatke koji očekuju partizanske odrede. OK će svim partiskim jedinicama po etama za dan 1. januara poslati referat o političkim događajima u svetu i kod nas, a partiskim jedinicama ostaje da obavezno pripreme u svojim etama do početka Nove godine, na kome će pored itanja pomenutog referata biti i drugog zabavnog i kulturnog programa (pesama, igara i dr.). Za ovaj drugi deo programa partiske jedinice treba da se same unapred pobrinu.

Drugovi, u nedostatku druge naše štampe počelo je da izlazi »Partizan«, organ valjevskih i podrinjskih partizana. Potrebno je da »Partizan« izlazi najmanje tri puta mesečno, a to će se postići jedino punom i stalnom saradnjom svih etapa. Odgovornost za stalne dopise za »Partizan« pada na partiske jedinice po etama. Od sada, drugovi, shvatite kao dužnost i direktivu, da jednom nedeljno šaljete dopise (o borbama, događajima u pozadini, priredbama u eti, aktualne lanke i dr.) za »Partizan«; dopise šaljite preko stalnih kurira političkom komesaru odreda.

Kulturna sekcija pri štabu odreda više ne postoji. Zato drugovi, part, jedinice moraju od sada preuzeti na sebe organizovanje celokupnog kulturnog rada i života u etama. Partiske jedinice u ovom poslu moraju imati inicijativu (sami pravite ske eve, sastavljajte raporte i dr.); nikako se ne sme dozvoliti da kulturni život, razonoda i zdrava šala zamru.

U pismu OK br. 2 stavljen je u zadatak svim sekretarima partiskih elija da podnose izveštaj o celokupnom radu part, jedinice OK-u 1 i 15 u m. Do sada OK nije dobio izveštaje.

Radi ja eg kontakta OK nalaže da se izveštaji od sada šalju 1, 10 i 20 u mesecu.

Pred nama stoje veliki dani. Moramo sve u initi da se naša part, organizacija osposobi da reši sve zadatke koji se postavljaju pred nju.

S drugarskim pozdravom
Smrt fašizmu — sloboda narodu!
OKRUŽNI KOMITET KPJ
U VALJEVU

20 XTI 3941 g.

b r . 94

**izveštaj okružnog komiteta kpj za niski
okrug od 23 xii 1941 god.**

23 xn 1941, 11 uve e

Dragi J.¹

Dobio sam niz pisama od tebe, no sve najedanput, jedno zbog toga što nisam bio ovde, a drugo što kurirska služba ne funkcioniše pravilno, te je sve u dva maha i predano. Odgovori u ti na niz pitanja.

1. Materijal iz Srb.² još vam ne možemo poslati iz slede ih razloga: materijal iz Srb. je stigao, ali ga drži kod sebe Rasinski odred. Preduze ćemo da se to pitanje likvidira.

2. Za fabriku ovde zasada nemam pregleda, ali ćemo postupiti po direktivi.

3. Još u toku današnjeg dana napisu ćemo letak povodom 6 meseci borbe.

4. Slike, koje veliš da si poslao, nismo dobili.

5. O ženi koja nam je poverena na uvanje staramo se. Izvešten sam da je na sigurnom mestu, ali u još jednom proveriti.

6. Sva pisma, koja budu dolazila, ita će rukovode i drugovi, beležiti stvari koje treba sprovesti i pitanja na koja treba odgovarati.

7. U tvome pismu od 19 veliš da ja i Mile³ ostanemo i dalje, a Miša da dođe. Uini ćemo tako odmah. Ja sam danas stigao iz Jablanice i sa Miletom sam se sporazumeo da bi bild korisno za našu part. org. da se nas trojica: ti, ja i Mile, na ćemo i održimo jedan sastanak. Njegov je predlog da ti

¹ Izveštaj je upućen Pokrajinskom komitetu KPJ za Srbiju

² "Srbije"

³ Stanimir Veljković — Zele (Prim, red.)

do eš u Prok.¹, ali ja vidim da je to nemogu a stvar, te emo mi u najskorije vreme do i tamo.

8. O tome da veza postoji dva puta. nedeljno, postaraemo se.

Tražiš kratak jezgrovit izveštaj o situaciji, akcijama i perspektivi. Evo toga:

a) Odred: moral na visini, organizacija vrlo dobra, naoružanje izvanredno (nedostatak je u municipiji), borbena sposobnost prili na, **hrabrost na visini**, broj — 180.

b) Akcije: u Blacu je bio Mika Jastreb, pop, etnik, ljoti evac, koji svoja pisma završava sa krilaticom »Sve za fašizam«, koji je bio zarobio one naše drugove. Akcija je izvedena. Rezultat: 4 mrtva partizana, 6 ranjenih — to su gubici. Dobici su: oslobo eni drugovi, 30 pušaka, nešto malo municipije, jedan puškomitrailjer, 60 zarobljenika od kojih 3 streljana, 300 hiljada dinara i oko 30 mrtvih etnika. Borba je bila teška, dosada najžeš a, jer su neprijateljske snage bile utvr ene i vo ene od strane oficira. Partizani su pokazali nestrastivost u borbi, no i nedostatak — nedovoljna organizacija. Pokazalo se da borba uzima takav karakter da je potrebna viša (no dosada) vojna organizacija. Druge akcije: zasede nedi evcima (napad na autobus i ju e je negde zarobljeno oko 10 nedi evaca), rušenje mosta na pruzi Doljevac—Kuršumlija, jer se tom prugom po elu da služi Ne i eva vojska.

c) Perspektive: napadaji i uznemiravanje grupe, napadaji na nedi evce i uništavanje njihove žive sile i uvla enje širokih masa u sli ne akcije.

d) Opšta situacija u Toplici je slede a: u Prokupa kom i Dobri kom srezu gotovo sve simpatije su na našoj strani, u Kosani kom oko 60%. No i to stanovništvo, koje nas simpatiše, može se podeliti u tri grupe: Pasja a i Vidojevica — stanovništvo spremno da se borí, prema Jastrebu — da daje dobru podršku, da u estvuje u borbi, no ne u težim akcijama, dok je u Dobri u još slabije — da e samo moralnu i materijalnu pomo . etnici su svuda razbijeni, kao i opštinske uprave, još jedino ostaje Kosani ki srez sa Kuršumlijom na elu. Kuršumlija se dobro naoružala, utvrdila i spremila za o branu, tako da bi se Kuršumlija zauzela, treba dosta žrtava, no mase nam više to ne postavljaju kao neposredan zadatak. Da bi što ve u masu privukli na našu stranu, a i ove što imamo da bismo u vrstili, potrebno je voditi stalno, neprekidno akcije, na pruzi i protiv nedi evaca. Naro ito je važno a to si ti dobro napisao, dati konkretne zadatke mesnim desetinama. To bi bili naši zadaci.

¹ Prokuplje (Prim, red.)

U Jablanici su široke mase u vremenu u borbu, no nevoenje akcija dovodi do njihovog povlačenja, a vlada i rasplinutost. Treba prilično oprezno raditi da se ne izgubi poverenje massa u našu Partiju, a da se takođe ne zaoštiri pre vremena stvar te doveđe do sloma. Uslovi za rad su izvanredni, naravno sa puno teškoće.

9. Direktivu, da osiguramo zamene u rukovodstvu, u part. org. i odredima, sproveđemo.

10. Pošto neprijatelj zajedno napada nas i Jablanicu, to nam se nameđe potreba da se ujedinimo i što više organizujemo. Da bi se to ostvarilo, potrebno je imati zajedničko rukovodstvo. Mi smo to rukovodstvo stvorili i ono će funkcionisati dotle dok ga ti ne potvrdiš ili poništiš. Ako ga potvrdiš, onda piši OK u L¹ da to primi k znanju, no naglasi im da to ostane u konspiraciji. To rukovodstvo, štab, izgleda ovako: komandant i ko², operativni oficir — generalstabac... politkom. — Mile³, jer je popularan za svoj kraj i dosta okretan, obaveštajna služba — Smaja⁴ i sekretar Partije — Mika⁵. Kao što rekoh, ovaj štab funkcioniše sve dotle dok ga ti odobriš, izmeniš ili poništiš. Možda će te iznenaditi izbor za komandanta i ka, no uistinu interes narodne borbe nalaže da on bude na tom položaju; za tu stvar nemamo boljeg oveka. Od one prošle konferencije on se mnogo popravio.

11. Što se tiće poruke drugova iz PK o mome odlasku, moja je velika želja da ostanem ovde i želeo bih da to dostaviš, naravno ako je interes naše Partije da napustim ovaj sektor, to je druga stvar. No opet naglašavam moja je velika želja da ostanem. Ovde sam upoznao teren, ljude, prilike, pa i stanovništvo. S druge strane imam volje, a pokazao sam i uspehe u vojni kom radu (vojno-političko). Tako mi se ini da bih ovde bio najkorisniji, jer drugi da dođe, dok uđe u posao, upozna ljude, a i veštine u ratovanju, svakako da će nekoliko zastati naša borba. No to je poznato i drugovima gore; glavno je ovde moja želja, a i uspeh. Ovog momenta nopravih smo planove akcija na koje ćemo odmah pristupiti.

S drugarskim pozdravom

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

M.⁵

¹ Leskovac

⁵ Ratko Pavlović

² Stanimir Veljković — Zele

* Vasilije Smajević

* Sreten Mladenović (Prim., red.)

BR. 95

**izveštaj pokrajinskom komitetu kpj
za srbiju sa podru ja toplice i jablanice
od 29 xii 1941 god.**

29 XII 1941

**IZVEŠTAJ SA PODRU JA TOPLICE I JABLACIJE
PK KPJ ZA SRBIJU**

Dragi drugovi,

1. Primili smo Vaše pismo od 23 o. m. i poslatih nam sto.
2. Miku¹ nam sada nemojte uzimati, jer nam je mnogo potreban u Toplici sve dok se vodi velika i uporna borba **sa** neprijateljem u tome kraju. Mi smo ga poslali tamo da rukovodi.
3. Vezu sa Z² (Bobijem³) sada imamo, šaljemo Vam njegov kratak izveštaj.

Naši su u Toplici uhvatili poznatog provokatora iz Beograda Govedaricu, koji je u službi policije još od 1934 g. Došao je bio blizu odreda da špijunira. To je onaj Govedarica što nam je izazvao štetu u monopolu pre 5 meseci kada su nam pohapsili sve aktiviste u tom preduze u. Posle iscrpne istrage, streljan je.

4. Jablanica i Toplica dobro se drže. Sve napade neprijatelja su uspešno odbili. Laž je što piše neprijateljska štampa da su nam pobili stab na Pasjaci. Naši su još jednako gospodari tih krajeva. Ceo narod je uz nas. Pokret je masovan. Za

¹ Sreten Mladenovi

* Zaje ar

* Dobrivoje Radosavljevi (Prim, red.)

tako obiman pokret naroda ose a se mnogo nedostatak oružja i rukovode eg politi kog i vojnog kadra.

5. Bugari se povla e iz ovih krajeva skoro sasvim. I Nemačka je sve manje ovde. Odlaze prema jugu.

6. Mi se polako oporavljamo posle racije i hapšenja koje nam je neprijatelj naneo uz pomo izdajnika omladinca koji je provalio sve što je znao. Mi smo bih prinu eni da sklonimo oko 20 ljudi, ve inom u odred. Plavi¹ od zadobijenih rana, mu en od nedi evaca, ne može još da hoda. Mora e da leži još dve do tri nedelje. On je sklonjen na sigurno mesto.

7. Tehniku smo ponova uspostavili, proradila je. Šaljemo Vam po jedan primerak letka OK iz N.² i L.³ koji su izdati povodom pola godine borbe na frontu i kod nas.

8. Imamo stalnu vezu sa odredima, iako se u L. i N. pojava reakcija. Ozrenski odred posle našeg gubitka kod Sokobanja, oporavlja se. Nišavski odred vodi teške i uporne borbe sa Nemcima, nedi evcima i etnicima — Vlasima. Tu smo imali znatne, gubitke, ali neprijatelj je imao dva puta više od nas. Mi stalno prenosimo iskustva iz jednog u drugi odred. Odredi imaju vezu izme u sebe. Pomažu se, a ponekad se vrši neposredna kontrola odreda odlaskom lanova rukovodstva.

9. Danas je stigla drugarica M. Ona e odmah i i dalje.

10. Šaljemo Vam nekoliko pisama radi upoznavanja sa stanjem i prilikama ovde.

11. Mi smo Vam slede i put poslati bolju adresu za dolazak Vaših kurira ovamo. Dotle se služite ovom.

12. Pošaljite nam nešto od materijala. Ono što su nam nagovestili da dolazi iz osi. Srbije: »Borba« i »Bilten« br. 9—10, nije stiglo. Negde na putu se je zadržalo i ko zna kada smo dobiti. Zato nam Vi pošaljite, to nam je neophodno da imamo. Mnogo bi nam koristilo. Stalno nam ljudi traže i ude se kako to da mi nemamo.

13. Vorkova drugarica morala je da se vrati iz Toplice zbog izvanredne situacije tamo. Ali ona opet uporno traži da ide, jer ne može ostati kod svojih roaka u N. Hoće da se odatle iseli ma gde. Traži da joj se javi vorak i pismeno joj dostavi što treba da radi. Udi je zašto joj se nikako ne javlja, pa je zabrinuta. Mi smo joj kazali da mora da ostane kod roaka sve dok joj se drug ne javi. Dali smo joj ponovo dve hiljade pomo i.

¹ Dragi Stamenković

² Niš

³ Leskovac (Prim, red.)

14. Mi smo ponovo uspostavili vezu sa drugovima u tajnicu. Oni žele što pre na slobodu. Urgiraju da im mi pomognemo. Mi smo u initiji sve što budemo mogli. Šaljemo im materijal i novac.

15. U L. vrše blokade, racije i pritisak na stanovništvo. Narod se malo smirio u samom gradu. Vraju se građani preplašeni od novog masovnog streljanja.

16. Miša¹ je dosada bio u Toplici, a sada će morati ovde da preuzme rukovodstvo OK, pošto je Mika ovde provaljen, a u Toplici je neophodan. Pored toga ima veliko partizansko iskustvo pa će moći da kontroliše ostale odrede.

17. Mi smo prisiljeni da popunjavamo rukovodstvo novim i mlađim kadrovima.

18. Drugovi iz Kosova i Metohije² traže odgovor na ovo pismo koje su Vam poslali preko nas. Mi smo im obećali da ćemo urgirati za odgovor.

19. Iz Makarske³ nema ništa. Zbog akcija oko Ljubljane je veza, ali ćemo je što pre omogućiti. Mi im šaljemo sve materijale redovno i našeg oveka akademika u Skoplje. Međutim, oni tamо neštoto zatežuju.

20. Ovde su pre dva dana Nemci zabranili da preko poštne govore u međugradskom razgovoru nedjeljavci i kokošari. Jagodinskog vojvoda i njegove etnike su razoružani i najurili. Ovde su jednog vojvodu zatvorili pod sumnjom da je imao veze sa šumskim.

21. Pošaljite nam ako imate »Pelikan« farbe za geštetner. Tako ćemo nam je potreban gumeni valjak za geštetner.

22. Javite nam neke novosti iz Srbije i drugih pokrajina.

23. Uredba o ograničenju kretanja mnogo ćemo nam smetati u radu, ali ćemo i tu prepreku savlađivati.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

Drugarski vas pozdravlja

J.

¹ Miloš Mamić

² Kosovo i Metohija

³ Makedonija

br. 96

**pismo pokrajinskog komiteta kpj za srbiju
okružnom komitetu kpj za požarevacki
okrug i instruktoru pokrajinskog komiteta
od 30 xii 1941 god.**

Ovaj dokumenat ne sme pasti u ruke neprijatelja
OK u P.i i ORI

Dragi drugovi, primili smo pismo druga Core od 21 o. m.
Vidimo da ste se donekle snašli u novonastaloj situaciji na
Vašoj teritoriji. Kako pred nama stoje još ogromni zadaci i
isto tako velika odgovornost za sudbinu našeg naroda, na Vair.a
je da sve u inite da biste savladali sadašnje teško e i opravdali
poverenje koje vam ukazuje Partija i narod.

Stanje u kome ste Vi sada zajedni ko je ve em delu Sr-
bije, kroz koju su prošle kaznene ekspedicije okupatora i na-
rodnih izdajica: delom razbijeni naši odredi, užasan teror, ma-
sovna streljanja, paljevina sela i varoši, plja ka.

Naši odredi su se svuda sjajno borili. Narod ih svesrdno
pomaže, ah su ipak neprijatelji uspeli da se uvuku na naše
oslobo ene teritorije, da nam neke odrede razbiju. Uzroci su
svuda isti: 1. izdaja Draže Mihailovi a, iji su odredi napali na
naše još pre napada Nemaca (na osi. teritoriji). Okupator je
sve inio da razbije sporazum koji smo imali sa Dražom. Preko
svojih agenata Nedi a, Ljotia i Pe anca okupator je uspeo te-

¹ Požarevac

rorom, be nim prolaznim ustupcima toj bandi da okrene Dražine ljudi protiv nas; Dražini ljudi su se pokazali ak krvoljni i od okupatora, da bi im se dodvorili; 2. neprijatelj je napadao sa ja im snagama od naših name u i frontalnu bitku i napadaju i sa više strana, tako da su naši esto morali da otstupaju bez borbe; 3. teško e oko kretanja naših odreda, jer je napad na nas izvršen ne slu ajno baš u po etku zime; 4. nesumnjivo da smo mi primili najviše udaraca, ali je isto tako nesumnjivo da je narod shvatio borbu, na ijem se elu nalazi naša Partija, kao svoju, te nam i pruža podršku uprkos strašnog terora okupatora i izdajnika. Nemci s Nedi em sve ine da iskoriste te uspehe i da se u vrste — da organizuju okupatorsku A'last, zasnovanu na nema kim bajonetima.

Ah je nesumnjivo, drugovi, i to: 1. da su se Draža i njegovi ljudi stavili u službu okupatora, uvrstili se u redove Nedi — Ljoti — Pe anac, da su se razobli ili pred narodom kao izdajnici.. Naši napor da do e do sporazuma i poštovanja toga sporazuma imaju ogromnu moralnu i politi ku vrednost koja ide nama u prilog, u prilog nac.-osl. borbe. Ceo narod, sve što je pošteno, okuplja e se i dalje oko nas kao pravih i doslednih boraca za oslobo enje našeg naroda; 2. okupator e raspolagati sa sve manje snaga koje e mo i da baca protiv partizana usled strašnih gubitaka koje mu nanosi naša slavna Crvena armija. Banda ljoti evaca, nedi evaca, Pe an evih i Dražinih izdajnika mora e da se raspada kao neka »vajna sila«, jer je sastavljena iz samog ološa. Oni nemaju, nikakve podrške u narodu, narod ih prezire, a moral takvih »rodoljuba« mora da bude iz dana u dan niži; 3. vlast koju uspostavlja okupator preko Nedi a zasnovana je na nema kim bajonetima, a takva vlast nema podloge u narodu. Narod se protiv nje može samo boriti; 4. ma da emo se mi s nesmanjenom žestinom boriti i po zimi, ipak e nam prole e doneti mnogo povoljnijih uslova za borbu.

Iz svega izloženog, drugovi, nama se name u ovi osnovni zadaci u sadašnjim našim prilikama:

1. O uvanje politi kih i vojnih kadrova ispred terora okupatora i izdajnika. Morate voditi strogo ra una o tome da pravilno raspore ujete drugove, da se ne desi da Vam i jedan drug padne u ruke neprijatelja radi svoje kompromitovanosti ih denuncijacije.

2. U vrš ivanje partiske organizacije. Podizati nove, mla de drugove odane Partiji, koji e zameniti sve kompromitovane drugove koji ne mogu da se kre u.

3. U vrstiti odred tako da on bude mo no jezgro, koje e sutra opet okupiti ceo narod toga kraja oko sebe. Da odred nastavi da dejstvuje partizanski, izabiraju i najpogodnije for-

me za dejstvo, da bude elasti an da se izvu e iz svake blokade, da napada samo onda kada je to njemu pogodno, a da ne dozvoli da bude napadnut. Nemilosrdno uništavati okupatora i izdajnike.

4. Poja avati duh otpora naroda okupatoru i izdajni koj vlasti, podizati svest naroda o potrebi jedinstva svih snaga za borbu protiv okupatora i izdajnika. Nemilosrdno razobli avati okupatore kao krvne neprijatelje našega naroda, a Nedi a, Ljoti a, Pe anca i druge kao njegove verne pse. Uvek naglašavati potrebu svih ljudi, bez obzira na politi ko uverenje, za nac. osi. borbu. Popularisati uspehe Crvene armije, kao i savez SSSR—Engleska. To je uglavnom.

Vi ete morati, ako ne direktno, a ono preko kurira, da rukovodite odredom. I najbolje bi bilo da OK ima svoga pretstavnika u štabu koji u odredu i veza za OK i part. skr. u odredu.¹ Zasada ne možete dobiti vezu sa Gl. štabom.

OK mora biti na sigurnom mestu, odakle e mo i mirno da rukovodi celokupnim radom. Dobro organizovana kurirska služba mnogo doprinosi.

Dobro pazite koga primate u odrede. Naro ito je to sada opasno, jer e neprijatelj ubacivati špijune i diverzante da bi nam pohvatah rukovodioce i razbili odrede na osnovu obaveštenja njihovih špijuna. Zato treba biti rezervisan prema tih 70 »Pe anskih« koji su prišli Vašem odredu. Slu aj sa Leonidom treba da iskoristite za objašnjenje narodu kako prolaze izdajnici, jer vidimo da su ga ubili baš oni kojima se bio priklju io napuštaju i borbu.

Drug ora neka vodi ra una o tome da e možda morati jednog dana da do e ovamo na kra e ili duže vreme.

Ako su Vam potrebni neki pe ati da bi pravili legitimacije ili objave, sa "kojima bi mogli da se kre ete na Vašoj teritoriji, pošaljite nam originalne otiske istih.

O ekujemo od Vas više vesti. Naši odredi zasada najbolje stoe u jablanici i Toplici, gde imaju i oslobo enih teritorija i gde vode žestoke i uspešne borbe sa neprijateljem.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

30 XII 1941 god.

PK

< Re enica verovatno treba da glasi: »I najbolje bi bilo da OK ima svog pretstavnika u Štabu, koji bi bio u odredu i veza sa OK i partiski sekretar u odredu (Prim, red.)

BR. 97

**pismo glavnog štaba narodno-oslobodila-
kih partizanskih odreda jugoslavije
za srbiju štabu romaniskog narodno-
oslobodila kog partizanskog odreda
od 30 xii 1941 god.**

Glavni štab NOPO
za Srbiju

30 XII 1941
Položaj

ŠTABU ROMANISKOG NOPO

Dragi drugovi,

Dobili smo vaše pismo od 16-og o. m. preko Valjevskog štaba. Mi smo pripremali da pošaljemo svoga kurira za vezu s vama. Neobično nas je obradovalo vaše pismo i uspesi koje vi imate, kao i to da se kod vas nalaze tri naša druga koji su nam neophodno potrebni. Neta no ste obavešteni o prilikama kod nas. Mi ne držimo ni jedan grad za koji ste vi uli.

Posle izgubljene oslobođene teritorije prilike su kod nas dosta teške, ali mi smo ih prebroditi. Kaznena ekspedicija koja je išla preko Užica vratila se na akciju preko Ravne Gore natrag u Valjevo. Na Ravnoj Gori rasterala je etnike Draže Mihailovića, zarobila oko tri stotine etnika i na elu sa majorom Mišem odvela u Valjevo. Docnije je major Miša streljan. Ostali su odvedeni u Beograd pa su posle nekoliko dana pušteni. Sam Draža, kao što znate, prešao je na vašu teritoriju. Za njim je otišao i kapetan Rađić sa nešto svojih ljudi.

Reakcija pokušava da pretstavi narodu da smo mi potpuno razbijeni i uništeni. Preko svoje štampe iznosi razne

lažiotzv. »Sovjetskoj republici Užice«. N^arod je zaista uplašen, ali njegove simpatije su na našoj strani. Promene na Isto nom frontu u korist Crvene armije, s jedne strane, plja ka i maltretiranje naroda od strane Nedi evih i ostalih, s druge strane, još više vežu narod za nas.

Stari Grulovi sigurno vas je upoznao sa kakvim direktivama od strane VŠ smo poslani natrag na teren. Sa odredima s kojima smo uspostavili vezu ove direktive smo sproveli. Oni su se vratili svi na svoje terene da bi produžili sa gerilskom akcijom. Tako danas se nalaze na svojim terenima Valjevski i Podrinski odred. Za ostale odrede i mi još tragamo. Po obaveštenjima koja dosad imamo a anksi odred povukao se prema planini Jelici, a Kraljeva ki se nalazi po svoj prilici na svom terenu i oko Go a. Od Šumadiskih odreda imah smo kurira koji nas je obavestio da broji oko 1200 ljudi i da je krenuo u pravcu Sandžaka. Verovatno da je promenio pravac i vratio se natrag, ali o tome vam ne možema ništa sigurno re i. Po borbama koje objavljuje »Novo vreme« naši odredi u Isto noj Srbiji nalaze se na svom terenu i izgleda da su brojno vrlo jaki, ali mi do danas nismo mogli da uspostavimo veze sa njima. Nadamo se da smo za nekoliko dana imati obaveštenje o pravom stanju kod njih. Što se ti e Uži kog odreda, on je najgore prošao. Posle prolaska ekspedicije Ra anksi bataljon ovoga odreda bio je itav. Mi smo ga obišli i dali mu zadatak da okupi ostale snage Uži kog odreda. Me utim, posle nekoliko dana rukovodstvo ovog bataljona donelo je odluku o raspuštanju ovog bataljona. Dozvolilo je da se sve ljudstvo vrati svojim kuama pod oružjem i municijom. Na taj na in dala se mogu nost raznim etni kim bandama da pojedina no razoružavaju naše drugove. Pedeset ljudi od ovog bataljona uhva eni su od nedi evaca i nalaze se u Bajinoj Bašti. Svakodnevno ih teraju na rad i bi uju. Verovatno je da e ih na kraju uništiti. Komandant ovog bataliona Rajak Pavi evi sa još nekoliko ljudi iz štaba ovog bataliona ima izgleda da se prebace na vaš teren. Ako je ovo ta no uhapsite ih i izvršite istragu, pa nas odmah o tome obavestite. Politkom ovog bataljona Grbi napustio je bataljon još pre njegovog raspuštanja, dakle dezertirao. Još dok je bio na dužnosti stalno se odvajao od bataljona i opijao, ako ga uhvatite streljajte ga. Posle ovog zlo ina mi smo poslali tri ete Kolubar skog bataljona na ra anksi teren da ponovo okupi ovaj bataljon. Drug Bradonja¹ je li no uzeo da rukovodi ovim poslom. Dosada pozitivno znamo da postoji samo još jedna eta Uži - kog odreda.

Kao što vidite, mi zasada ne držimo ni jednu ve u teritoriju, ve smo se više-manje povukli u brda i odatle se spuštamо u nizine i istimo teren od plja kaških bandi. Dosada imali smo nekoliko sukoba koji su uspešno završeni u našu korist. Jedino Tamnavski bataljon imao je ve ih gubitaka (11 mrtvih) prilikom svog prvog probijanja u svoj kraj. U jednom sukobu sa 230 etnika u Crnogorskem srežu uspeli smo da ih razbijemo, i na licu mesta banditi su ostavili 27 mrtvih. Mi smo imali dva lakše ranjena i jednog teže. U Raevini prilikom pokušaja opkoljavanja jedne naše ete od strane Nemaca i nedevaca naši su uspeli da se izvuku i da neprijatelja razbiju nanevši mu gubitke od 22 mrtva Nemca, me u kojima 3 oficira i 12 ranjenih. Mi smo imali jednog mrtvog. U ovoj borbi ranjen je lakše i pop Vlado Zečevi. Pored njega imamo još jednog ranjenog. Zaplenili smo jedan mitraljez sa nešto malo municije i jedan bacac sa 30 bombi.

Sve naše sile uperili smo da održimo naše odrede. U tom cilju trudimo se da izbegnemo što je mogu e više frontalne borbe. Posle gubljenja slobodne teritorije naši odredi su se dosta sami o istili. Svi kolebljivi elementi otpali su. Sa municijom ne stojimo najbolje i docnije mora ete da nam pomognete vi. Automatskih oru a imamo prili no.

Našem VŠ poslali smo detaljan izveštaj o prilikama ovam. Za nekoliko dana nadamo se povratku našeg kurira.

Druga Peru, Stanka i starog Grulovi a pošaljite nam što pre. Mi smo ih ekati u ovom kraju dok se ne vrate naši kuriri iz unutrašnjosti Srbije, pa smo onda verovatno krenuti u tom pravcu. Njima bi ostavili vezu da nas pronađu. Ali, ako bi oni odmah krenuli, možda bi se i ovde sastali. Oni neka idu putem kojim e i ovaj kurir prođe. Dakle, njihov pravac treba da budu Bačevci. Mi za jedno 7 dana posla smo jednu našu etu u pravcu Bačevaca koja bi ih prihvatile. Po svaku cenu ovaj kurir, koji e poznavati put, neka se sa njima vrati ovamo. Glavno je da se paze etničkih bandi.

Mnogo nas interesuje razlog dizanja mostova na Drini od strane Nemaca. Ako bi vi nešto o ovome znali javite nam.

Ako bi vam bilo mogu e da prebacite preko Drine sve naše drugove koji se tamo nalaze, onda to u inite. Formirajte jedinicu i pošaljite je zajedno sa našim drugovima: Starim, Perom i Stankom.

Ukoliko su ta ne vesti o kretanju crnogorskih snaga u zauzetim mestima u Sandžaku, oEMU smo i mi uli, onda vaš plan da zajednički krenete u pomo »bra i Srbima« razumljivo je da mi ne bi imali protiv ovoga ništa. U ovom smislu mi smo

u inili sugestiju našem VŠ sa obrazloženjem da su izdajni ke
snage zasada još slabe, a da se Nemci bar po sadašnjim vije-
stima povla e ka Beogradu. U samom Užicu ima ih vrlo malo.

Ugovorite sa drugovima koji dolaze po stalnoj našoj vezi.
Možete nam poslati malo etni kih objava. Neka drugovi tamo
naprave pe at Glavnog štaba za Srbiju.

O ekaju i što pre naše drugove, vas drugarski po-
zdravljamo.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

Za glavni štab Srbije
STOJAN MORA VAC¹

¹ Mirko Tomi (Prim, red.)

br. 98

**izveštaj o akcijama babi kog partizanskog
odreda za mesec decembar 1941 god.**

Za PK

**IZVEŠTAJ O AKCIJAMA BABI KOG PART. ODREDA
ZA POSLEDNJI MESEC I PO DANA¹**

1 XII 1941 god. prebacili smo se iz Puste Reke na ovaj teren. Prilikom prebacivanja razvrtili smo prugu i jedan ne-ma ki transportni voz izleteo je iz šina. Na ovom terenu smo odmäh potom izvršili koncentraciju sa desetinama, koje su u estvovale u napadu na Vlasotince. Naš smo stalno mesto logorovanja, koje dotele nismo imali.

Dva dana potom podelili smo se u dve grupe i održali zbrojne u 18 sela za jedan dan. Onda smo zapalili i dve opštinske arhive u Jašunji i Razgojni. Svuda smo nailazili na dobar prijem kod seljaka. Pozivali smo sve poštene ljude na ustanak, govorili o potrebi stvaranja seoskih desetina i NOF, ah organizaciono nismo pristupali poslu.

5 XII 41 god. krenulo je pet desetina u Zapianje da razoružavaju etnike, kojih je bilo vrlo mnogo, ali koji su bili zavedeni od narodnih izdajica. Govoreno im je (upravo lagali su ih) da etnici dobro stoje sa nama i da imaju prijateljsku vezu. Obišli smo desetak sela i razoružali 160 etnika. Svi su se oni predali bez borbe. Tom prilikom smo zaplenili 160 pušaka i 4 puškomitraljeza. Obišh smo slede a sela: Stupnicu, Jarse-

¹ Izveštaj obuhvata i prvu polovinu januara 1942 god. i donet je u celine (Prim, red.)

novo, Lipovicu, Komaricu, Li je, Drago vije, V. i M. Kr imir, G. i D. Prisjan, Zavidince, R. Dubravu, Štrbovac i dr. Svt.da smo posle razoružavanja održavali zborove na kojima su seljaci masovno prisustvovali i pokazivali puno simpatije prema nama. Mnogi su odmah stupali u naše redove. Tom prilikom smo zaplenili još i nekoliko pari cokula i izama, desetak šinjela, tri šlema, 70 noževa za puške i oko 2000 metaka. Zaplenili smo još i 17 revolvera. Akcija je trajala 7 dana.

Jedan deo naših snaga ostao je potom u Kr imiru.

Za to vreme dve desetine, koje su ostale u okolini Babi kog i Jašunje, pristupile su radu u selu: nalazili su sigurne i poverljive ljude po selima, koji su nam bili uporište za stvaranje NOF i nomo nih desetina. Sa ovim radom u po etku je išlo dosta teško, jer je ovaj kraj bio politi ki vrlo zaostao i neobra en. Postepeno ljudi su se oslobodili, naro ito omladina. Odred je po eo naglo da raste. Kada smo prešli na ovaj teren, bilo nas je oko 70, a uskoro zatim (za 10 dana) odred je naraštalo na 150 ljudi, što je dokaz da je i ovaj kraj uvideo da je ovo zaista prava borba srpskog naroda za oslobo enje.

12 XII 41 vratile su se dve desetine iz Zaplanja, a tri desetine sa novim drugovima ostale su u Kr imiru.

U ovom kraju, oko Babi kog i Jašunje stvorili smo potom skoro u svim selima NOF a u Babi kom i Gradašnici i seoske desetine. Za to vreme preduzeh smo išli enje terena od narodnih izdajica. Streljali smo nekoliko etnika, jednog nedi evca, trojicu koji su dolazili u logor sa namerom da nas špijuniraju, jednu ženu špijunku i dva petokolonaša.

15 XL! 41 izvršili smo reorganizaciju u odredu. Stvorene su tri ete: Moravska, Kruševska i Suvo-planinska. Svaka je dobila svoj sektor rada.

Ceo odred, koji danas broji više od 250 ljudi, nije još preduzimao akcije već u stilu, gde bi sve ete zajednički učestvovale.

Izveštaj o akcijama po etama

I eta: ova eta se nalazi na terenu oko Babi kog i Jašunje, dakle na terenu gde je odred najviše radio. Sva sela su obra ena. Od 22 sela, koliko ova eta ima, u 18 sela postoji NOF koji dobro radi. Dokaz: ovu etu selo potpuno izdržava tako da ona najmanje novaca troši; jedino za duvan. NOF rešava seoske sporove i prilično nam je uporište u selu. Legalne pomoći ne desetine stvorene su u sledećim selima: Babi kom, D. Lokošnici, Der evcu, Jašunji, Grajevcu i Garu. U ostalim selima nema potpunih desetina, ali skoro u svakom selu postoje

bar po 3 do 4 oveka koji se primaju u desetinu i rade na njenom stvaranju. Drugovi iz ove ete stalno su na terenu, po selima. U nekoliko sela održane su kulturno-prosvetne priredbe.

3 I 42 etiri desetine ove ete krenule su po selima i obišle: Babi ko, Crkovnicu, Lokušnicu, Razgojnu i Smrdan. Onda su se prebacile preko Babi ke Gore i održale zbor u Vlasima. Potom su pošle da o iste teren (jedan deo terena N. odreda). Zapalile su arhivu u opština D. Barbeš i Grkinje, razoružale 10 etnika, održale zborove i zaplenile 8 pušaka, jedan revolver i 7814 din. Akcija je trajala 5 dana.

Sada su etiri desetine ove ete u Gare gde o ekuju etnike iz Niša. Pošto od toga izgleda nema ništa, bar dosad ništa nije bilo, drugovi e danas posetiti Gadžin Han na terenu N. odreda. Tu treba da spale opštini i rasture etni ko gnezdo.

13. o. m. priredili smo do ek nove godine u Jašunji.

II eta: ova eta je od svog postanka pa do danas imala sledeće akcije: održala zborove u Lipovici, Sredoru, Jarsenovu, Stupnici, Dadincu, Jastrepcu, Gradištu, Jelašnici, G. i D. Slatini, Biljanici, Manoilovcu, Šišavi i V. Bonjincu. Zapaljene su arhive u Šišavi i V. Bonjincu. U ovom drugom selu uništena je i poštanska i finansijska arhiva. Zaplenjeno je 4.300 din., a u Šišavi 1.200. Pored ovog cela eta je jedanput naišla na etničku zasedu u Sredoru. Zaseda je razbijena. Jedan naš drug je pao u borbi. Na strani neprijatelja, kažu, ima 6 koje ranjenih, koje mrtvih (neprovereno). Pre neki dan patrola od 6 ljudi naišla je na zasedu u selu Zavidincu. Zaseda je razbijena. etnici imaju jednog mrtvog i jednog ranjenog, naših gubitaka nema.

Ova eta je pre božica kod Morave posekla telefonske veze na putu Vlasotince—Leskovac i razlupala stražaru na mostu.

III eta: ova eta je na svom terenu stvorila seoske desetine u Gradašnici, Orašcu, D. Slatini i Biljanici. Drugovi iz seoske desetine u Gradašnici imali su no as (15 o. m.) borbu sa 12 etnika, koji su došli da ih pohapse. etnici su se razbežali kada su drugovi na njihovo pucanje odgovorili pucanjem. Žrtava nema ni sa ije strane.

NOP postoji u sledećim selima: Orašcu, Jarsenovu, Stupnici, Gradašnici, D. Slatini, Biljanici Piskupovu i Komarici. Teren je pohti ki još neobra en.

Sada se jedan deo ove ete (etiri desetine) nalazi u Komarici, gde o ekuju etnike iz Vlasotinaca. Tu su održali jednu kulturno-prosvetnu priredbu.

III eta: ova eta održala je zborove u slede im selima: V. i M. Kr imiru, R. Dubravi, Prisjanu, Štrbovcu, G. i D. Dragovlju, Li ju i dr. (Skoro u svim selima svoga sektora).

NOF je stvoren u V. i M. Kr imiru, Dragovlju, Li ju, Prisjanu, Štrbovcu i R. Dubravi. A seoske desetine u V. i M. Kr imiru, G. i D. Dragovlju i Prisjanu. Ovaj kraj je politi ki neobra en, ali pošten. Na njemu drugovi neprestano rade politi ki. Drže konferencije i zborove. Ta eta kvantitativno stoji najbolje. Ima dva voda, a oko 90 do 100 partizana. To je dokaz da se naišlo na razumevanje kod tog naroda.

HI eta je prediuzela nekoliko akcija na terenu N. odreda. Razoružala je 5 etnika i spalila opštinsku arhivu u D. Dušniku, gde je održala zbor i osnovala NOF. Tom prilikom zaplenjeno je 18.733,50 din., 5 pušaka i 40.000 kg soli. So je svojina nekog zelenića Pe are, koji je prodavao jedan kg soli za dva kg pšenice. So je razdeljena narodu po 3,50 din. kg. I ova eta sada se nalazi u o ekivanju etnika.

S m r t f a š i z m u — s l o b o d a n a r o d u !

RADOVAN¹

¹ Slobodan eki CPrim. red.)

br. 99

**n a r e d b a v r h o v n o g š t a b a n a r o d n o -
o s l o b o d i l a k i h p a r t i z a n s k i h o d r e d a
j u g o s l a v i j e o f o r m i r a n j u i p r o l e t e r s k e
n a r o d n o - o s l o b o d i l a k e u d a r n e b r i g a d e¹**

**OSNIVANJE PRVE PROLETERSKE NARODNO-OSLOBO-
DILA KE UDARNE BRIGADE**

Po odobrenju Centralnog komiteta Komunisti ke partije Jugoslavije, formirana je 21 decembra 1941 godine od nekih najboljih delova partizanskih jedinica Prva proleterska narodnooslobodila ka udarna brigada. U sastav te brigade ulaze sve narodnosti Jugoslavije, jer e time pretstavljati borbeno jedinstvo svih naših naroda u borbi za kona no oslobo enje od mrskih okupatora i njihovih doma ih slugu.

U sastav ove brigade dosada su uš: 1. jedan bataljon Kragujeva kog narodnooslobodila kog partizanskog odreda; 2. jedan bataljon Kraljeva kog NOPO; 3. jedan bataljon Šumadiskog NOPO; 4. Beogradski bataljon Posavskog NOPO; 5. Crnogorski lov enski bataljon, u koji ulazi i jedna eta Kom-skog NOPO; 6. Drugi crnogorski bataljon; 7. jedan bosanski bataljon sastavljen od eta iz nekoliko bosanskih NOPO. Ostali bataljoni imaju se formirati u najskorije vreme.

**Komandant NOPO Jugoslavije
TITO, s. r.**

¹ Dokumenat je štampan u Biltenu Vrhovnog štaba br. 12 — za decembar 1941 i januar 1941 godine (Prim, red.)

br. 100

**depeša vrhovnog štaba narodno-
oslobodila kih partizanskih odreda
jugoslavije upuena u inostranstvo
od 29 xii 1941 god.**

Za Djedu

22 novembra započele su 3 motorizovane nemačke divizije sa tenkovima i avijacijom, i zajedno sa nedi evskom vojskom, opštu ofanzivu protiv partizana u Srbiji, na frontu od 150 km. Nakon osmodnevne borbe izgubili smo skoro sve gradove u Zapadnoj Srbiji, uključujući i Užice. Vrhovni štab partizana povukao se sa jednim delom vojske u Sandžak, a ostale partizanske jedinice ostale su i dalje na terenu u Srbiji i vode ponovnu borbu sa okupatorom na partizanski način. Ta je ofanziva imala samo te posledice što smo izgubili gradove, ali okupatoru nije uspelo da nas razbije i uništi. Vrhovni štab partizana povukao se sa jednim delom partizanskih odreda u Sandžak, gde se odmah počela borba sa Talijanima. Osvojili smo Novu Varoš i neka druga mesta. U Sandžaku je, po našem načelu, stiglo i 3.000 crnogorskih partizana. U borbi s okupatorima i nedi evcima u estvovali su samo naši partizani, a veći deo tada Draže Mihailovića prešao je Nedić. Drugi, mali deo, koji je ostao Mihailoviću, oko 200–300 ljudi, gledao je našu borbu pasivno i tada je zajedno s njime pobegao u Bosnu.

CK Partije i Vrhovni štab partizana formirao je u Sandžaku I proletersku brigadu, od srpskih i crnogorskih partizana. To je udarna brigada, koja će imati uvek da rešava najteže zadatke. Na putu u Bosnu, brigada je razbila 3 kolone talijanske vojske, koje su, zajedno sa etnicima, napale na nas kod

mesta Rudo. Jedna kolona od 200 ljudi potpuno je uništena, zarobljeno je 116 talijanskih vojnika, između njih 4 oficira, zaplenjeno je 5 baca a mina, 9 puškomitrailjeza, 2 teška mitraljeza, 600 bombi, 300 mina za bacanje, 15 konja i mnogo municije, kao i oprema za 151 tal. vojnika.

Vrhovni štab je doveo Proletersku brigadu u Bosnu zbog teške situacije u koju su zapali bosanski partizani, jer Nemci i Talijani užurbano naoružavaju etnike, okupljaju svu srpsku reakciju, kako u Bosni, tako i u Srbiji, koja vrši usiljenu propagandu protiv partizana i priprema novi udarac sada u Bosni protiv nas. Oni pokušavaju izazvati rascep kod bosanskih partizana, što im je delimično i uspelo, jer su neke partizanske ete prešle u etnike. Dolazak vaše pomoći u inio bi tome kraj, jer bi to imalo ogroman moralni značaj za našu daljnju oslobođenju kroz borbu.

29 Xn 1941 g.

Za Vrhovni štab—komandant
TITO